

T.C.
GİRESUN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÜRKİYE EDEBİYAT MECMUASI (İNCELEME- AÇIKLAMALI DİZİN- TAM
METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YASEMİN ÇAKIR BAŞARAN

DANIŞMAN:
DR. ÖĞR. ÜYESİ EMİNE BİLGEHAN TÜRK

GİRESUN-2018

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 16.07.2018 tarihli toplantısında oluşturulan jüri, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Yasemin Çakır Başaran'ın "Türkiye Edebiyat Mecmuası (İnceleme-Açıklamalı Dizin- Tam Metin)" başlıklı tezini incelemiş olup aday 28.12.2018 tarihinde, saat 10:30'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Aday çalışma, sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmzası
Üye (Başkan)	Dr. Öğr. Üyesi Hatem TÜRK	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Emine Bilgehan TÜRK	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Osman ORUÇ	
Üye		
Üye		

ONAY

28/12/2018

Doç. Dr. Güven ÖZDEM

Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Türkiye Edebiyat Mecmuası (İnceleme-Açıklamalı Dizin- Tam Metin)” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

28/12/2018

Yasemin ÇAKIR BAŞARAN

(imza)

ÖN SÖZ

Edebi, ilmî, siyasî, tarihî, felsefî, birçok farklı türdeki yazıların toplanarak bir araya getirildiği süreli yayın organları edebiyat tarihimiz açısından önemli kaynaklardır. Toplumunu her yönden etkileyen, kültüre, düşüncelere, sosyal hayata, milli hafızaya hizmet eden bu yayınlar dönemin iletişim araçlarından biri olarak haber kaynağı olma görevini de üstlenmiştir.

Türkiye Edebiyat Mecmuası yayın hayatına, Cumhuriyetin ilan edildiği 1923 tarihinde başlamıştır. Atatürk ve silah arkadaşlarına olan bağlılığını, kadrosuna aldığı önemli isimlerin yazılarıyla da ön plana çıkaran bir yayın anlayışına sahiptir.

Türkiye Edebiyat Mecmuası üzerine Çakır Zengin'in bir makalesi bulunmaktadır. Bu çalışmada ise Türkiye Edebiyat Mecmuası (İnceleme- Açıklamalı Dizin- Tam Metin) başlığıyla dergi Latin harflerine aktarılarak üç bölümde değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın Giriş bölümünde mecmua şekil, içerik yönünden tanıtılmış, Birinci bölüm de yayın politikası, yazar kadrosu, edebi türlerin tasnifi yapılmıştır. İkinci bölüm tafsili fihristten oluşmaktadır. Son bölümde ise Osmanlı Türkçesinden Türkiye Türkçesine aktarımını kapsar. Bu aktarım sırasında, anlam karışıklığına yol açacak noktalama işaretleri düzeltilmiştir. Ancak bazı metinler içerisinde yer verilen dîvân şiirleri o dönemin imlâsına göre yazılmıştır. Mecmuada dizgi hatalarından dolayı yapılan yazım yanlışları “tıharlarsan” hatırlarsan, “vugumu” düğümü şeklinde düzeltilmiştir. Hikâye ve tiyatro metinlerinde bulunan konuşma çizgilerindeki yanlışlıklar metnin akışına göre düzeltilmiştir. Bazı bölümlerde kullanılan Latin harfleri italik yazı şekliyle yazılmıştır. Paragraf başlarında mecmuaya, yabancı eser ve yazar adlarında ise orijinaline bağlı bağlı kalınmıştır. Bunların yanı sıra sayfa numaraları düzenli bir şekilde verilmediği için uygun görülen sayfa sayılarını kullanılmıştır.

Birinci senenin 13 Şubat 1340 tarihli dördüncü sayısında Mündericât kısmında Asâr-ı münteşire ismi geçse de bu yazı mecmuada bulunmamaktadır.

Çalışmamızın hazırlanma süresi boyunca bütün desteğini üzerimde hissettiğim, yardımlarını, bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan sevgili hocam Dr. Öğr. Üyesi Emine Bilgehan Türk'e saygı ve şükranlarımı sunarım. Aileme her an yanımda oldukları, her türlü

özveri ve fedakârlıkta buldukları, bana her şartta inandıkları ve güvendikleri için teşekkürlerimi borç bilirim.

Yasemin ÇAKIR BAŞARAN

Giresun-2018

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Türkiye Edebiyat Mecmuası (İnceleme- Açıklamalı Dizin- Tam Metin)

Yasemin Çakır Başaran

Giresun Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Emine Bilgehan TÜRK

Giresun-2018

Cumhuriyetin ilan edilmesiyle birlikte Yeni Türkiye Hükümetinin kurulması, yeni rejimin kabul edilmesi, siyaset, hukuk, ekonomi alanlarıyla birlikte sosyal, kültürel, sanatsal alanlarda da değişikliklere yol açmıştır. Çağdaşlaşmayı amaçlayan Türkiye Edebiyat Mecmuası, cumhuriyetin ilanından bir ay önce Eylül 1923'te yayın hayatına girip sekizinci ve son sayısını 22 Nisan 1925'te çıkarmıştır. Kısa ömürlü bir dergi olmasına rağmen yazar ve şair zenginliği dikkat çekmektedir. Dergide Aka Gündüz, Ali Canip, Celal Sahir, Emine Semiye, Ercüment Ekrem, Halid Fahri, Halid Ziya, Halide Nusret, Selahattin Enis, Yusuf Ziya gibi dönemin önemli sanatçılarının yazı ve şiirleri bulunmaktadır.

Bu çalışmada, harp ve zafere tanıklık etmiş, kurtuluş ruhunu her sayısında yansıtmaya özen göstermiş bir yayın olan Türkiye Edebiyat Mecmuası değişik yönleriyle incelenmeye çalışılıp bütün yazılar yeni harflere aktarılmıştır. Üç bölümden oluşan çalışmanın Giriş Bölümünde mecmuanın şekil ve içerik yönünden tanıtımı yapılmış, Birinci Bölümünde, yazar kadrosu ve edebi türlerin tasnifi yapılmıştır. Tezin İkinci Bölümü'nde Sayılarına, Türlerine ve Yazar Adlarına Göre alt başlıkların verildiği Açıklamalı Dizin yer almaktadır. Üçüncü Bölümde ise derginin tamamının Osmanlı Türkçesinden Türkiye Türkçesine aktarımı yapılmıştır.

Anahtar Kelime: Türkiye Edebiyat Mecmuası, Cumhuriyet Dönemi, Süreli Yayın, Şiir.

ABSTRACT

With the proclamation of the Republic of Turkey, the establishment of a new government and the adoption of the new regime caused changes not only in political, legal, economic areas but also in the social, cultural, artistic ones. Turkey Literature Journal, aiming at modernization, was first published in September 1923, one month before the proclamation of the republic and published eighth and the last volume on April 22, 1925. Although it was a short-lived journal, the richness of the poet and the author of its has attracted attention. There are writings and poems of prominent artists of the period in the journal such as Aka Gündüz, Ali Canip, Celal Sahir, Emine Semiye, Ercüment Ekrem, Halid Fahri, Halid Ziya, Halide Nusret, Selahattin Enis Yusuf Ziya.

In this work, Turkey Literature Journal which witnessed war and victory and elaborated to reflect the spirit of salvation in every issue has been tried to be examined in different aspects and all articles were transferred to new letters. In the first of the three-part study, the style and content of the journal was presented and the author, writer staff and literary genres were graded. In the second part of the study, the headings to the volume, style and name of the writers are given in the Annotated Index. In the third part of the study, all of the journal was transferred from the Ottoman Turkish to Turkey Turkish.

Keywords: Turkey Literature Journal, the Republic Period, Periodical

İÇİNDEKİLER

İçindekiler

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI	
YEMİN METNİ.....	II
ÖN SÖZ.....	III
ÖZET	V
ABSTRACT	VI
İÇİNDEKİLER	VII
KISALTMALAR	XII
GİRİŞ: TÜRKİYE EDEBİYAT MECMUASI'NIN ŞEKİL VE İÇERİK ÖZELLİKLERİ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: TÜRKİYE EDEBİYAT MECMUASININ İNCELENMESİ	6
1. 1. Yayın Politikası	6
1. 2. Yazar Kadrosu	13
1. 3. Edebi Faaliyetler	14
1.3.1 Şiirler	14
1.3.2 Hikâye - Roman Tefrikaları	16
1.3.3 Sohbetler	19
1.3.4 Mektup ve Hatıralar	20
1.3.5 Tarihî- Edebî Yazılar	21
1.3.6 Tiyatro	22
1.3.7 Fotoğraflar.....	23
1.3.8 Duyuru	24
1.3.9 İlan ve Reklamlar	25
1.3.10 Kitap Tanıtımı	25
1.3.11 Diğer Yazılar	26
İKİNCİ BÖLÜM: AÇIKLAMALI DİZİN	27
2. 1. SAYILARINA GÖRE AÇIKLAMALI DİZİN.....	27
1. Sayı.....	27
2. Sayı.....	27
3. Sayı.....	32
4. Sayı.....	34

5. Sayı.....	37
6. Sayı.....	38
7. Sayı.....	40
2. Yıl 1. Sayı	43
2.2.TÜR VE KONULARINA GÖRE AÇIKLAMALI DİZİN.....	44
2.2.1.Şiirler	44
2.2.2.Hikâye ve Tefrika Roman.....	46
2.2.3.Sohbet	48
2.2.4.Deneme ve Makale	49
2.2.5.Mektup, Anı ve Hatıra	50
2.2.6.Tarihi ve Edebi Yazılar.....	50
2.2.7.Tiyatro	51
2.2.8.Fotoğraf.....	51
2.2.9.Duyuru	55
2.2.10.İlan ve Reklam	59
2.2.11.Kitap Tanıtımı	60
2.2.12.Diğer Yazılar	61
2.3. YAZAR ADLARINA GÖRE AÇIKLAMALI DİZİN.....	62
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: AKTARIM METİN	70
Sayı: 1.....	71
SELİM-İ SÂLİS VE ŞEYH GÂLİB	71
MİLLİ TARİH VE HALK İDÂRESİ	74
LİSÂNDA TAHAVVÜL	77
HARP VE ZAFER	80
İLK TEMASLAR	83
BİR TÜRK EVLİYASI	87
ZEHİR	90
ÇARE	90
TÜRKÜ	94
BİR HAZAN GECESİNDE	94
FAHİŞE!.....	95
GENÇLİKTE ŞİİR HEYECANLARI	100

TÜRK'ÜN ŞÜKRÂNI	104
BOŞ GÖNÜL.....	108
AŞKA DAİR.....	112
Sayı: 2.....	118
HALK ADAMI.....	118
BEDÎ'Î ANADOLU	121
SÂDÂBÂD VE ÇIRAĞAN	123
LEYLA HANIM	130
HANGİ SAMİMİYET?.....	140
AĞLAYAN GÜZEL KIZ.....	144
MARMARA GECELERİNDEN	145
ALEV	149
BUHRAN	150
SÂDÂBÂD GÜNÜ	151
KADIN	155
ESKİ NİŞANLI.....	159
GEL, BENİ RÂM ET!.....	162
YENİ MERKEZİMİZİN UZAK VE YAKIN TARİHİ	163
KURTULUŞ GÜNÜ	165
NİKAHTA KERAMET	166
HARP VE ZAFER	166
SANSÜR	166
SAHİBİNİ ÖLDÜREN KADIN	166
HACI EFENDİNİN KIZLARI	170
ABONE ŞARTLARI.....	176
İLK ŞAİR	177
Sayı 3	179
HİLÂFET VE HALİFELER.....	179
İNKILÂBIN MANTIĞI	181
MEBRUKE.....	183
HÜR İNSAN?.....	190
KOMŞUMUN MÜNASEBETSİZLİĞİ.....	191

ARTEMİZ	192
ANKARA	196
YARALARKEN	204
NİŞANLISINI ÖLDÜREN KADIN	199
DEĞİRMEN	204
AŞK MI?... SAMİMİYET Mİ?.....	206
GÜZELLER.....	210
HAYAT	217
ANKETİN NETİCESİ	219
Sayı 4.....	225
BİZDE TIBÂ'AT VE PASLI MATBAALAR.....	225
BİZANS.....	229
PERİN SAHİRE.....	253
FEYLESOFLAR NE İÇİN TEDKİK EDİLİR?	254
EŞİNİ ÖLDÜREN KADIN	256
MARMARA GECELERİ.....	260
HORTLAK	265
TEMÂŞÂ HAYATI VE DÂRÜ'L-BEDÂYİ'	269
DÂRÜ'L-FÜNÛN DA TEŞKİLÂT.....	273
HİCRAN.....	273
HARP VE ZAFER	275
Sayı: 5.....	280
BİR MİLLET, BİR MECLİS-İ MEBÛSÂN, BİR REİS-İ CUMHUR	283
İCTİMÂ'İYYÂT NOKTA-İ NAZARINDAN AİLE	283
MATBAA-I AMİREDE ŞÛRİŞ	295
SÛZDİL'İN GÖZLERİ	297
BİR ÇOCUK KIZA!	300
İSTANBUL HAVASI	301
Sayı:6.....	339
BİR GECE FACİASI	343
HALK İLMİ (HALKIYYÂT)	349
BENİM KALBİM	353

BİR HİS MESELESİ.....	354
TANAGRALI RAKKÂSE	359
İSTANBUL HAVASI	364
Sayı: 7	405
TÜRK KADINLIĞININ İ'TİLÂSİ	406
GÜNEŞ DOĞARKEN	408
GÖNÜL SARMAŞIĞI.....	409
SÂKÎ-NÂME	410
BİR SONBAHAR GECESİ.....	412
BİR BUSE İÇİN	420
İSTANBUL HAVASI	422
İSTANBUL HAVASI	463
İkinci Sene Sayı: 1	474
SANATTAN KAÇAN ADAM!	477
İKTİSADİ İNKİLÂB	478
KÜÇÜK YILDIZ	480
NEY SESLERİ.....	485
MEŞRÛ' ZİNÂ.....	486
GECEDEN TAŞAN DERTLER.....	496
ANNEME	499
MEKTEPLERDE ULÛM-I DÎNİYYE VE KUR'ÂN-I KERÎM	500
SONUÇ.....	505
KAYNAKÇA.....	506
ÖZGEÇMİŞ	509

KISALTMALAR

Ar. : Aralık

Ek. : Ekim

Ey. : Eylül

KE. : Kânûn-ı Evvel

Kr. : Kuruş

Nr. : Numara

Ns. : Nisan

s. : Sayfa

S. : Sayı

Şb. : Şubat

TE. : Teşrin-i Evvel

TEM. : Türkiye Edebiyat Mecmuası

Tm. : Temmuz

Y. : Yıl

GİRİŞ: TÜRKİYE EDEBİYAT MECMUASI'NIN ŞEKİL VE İÇERİK ÖZELLİKLERİ

Türkiye Edebiyat Mecmuası'nın Kimlik Bilgileri Tablosu

Nr.	Sayfa	Sütun Sayısı	Fiyat	Tarih	Abonelik	İdarehane	Basımevi	Dağıtım Yeri	Müdür-i Mesul	Baş Muharrir
1	20	2	10 kr.	Ey. 1339	Senelik: 250 Altı Ay: 130 Ecnebi: Senelik: 300 Aylık: 160 kr.	İstanbul Nuruosmaniye Caddesi'nde Türkiye Edebiyat Mecmuası Müdüriyeti	?	İstanbul İttihat ve Ticaret Kütüphanesi	Orhan Mithat	İsmail Hakkı
2	20	"	"	27 Teşrin-i Evvel 1339- 5 Teşrin-i Evvel	"	"	İstanbul İkdam Matbaası	"	Orhan Mithat- Hüsamettin Sacid	"
3	16	"	"	5 Kânûn- 1 Evvel 1339	"	"	"	"	"	"
4	17	"	"	13 Şb. 1340	"	"	Dersaâdet: Cağaloğlu Yokuşu Teşebbüs Matbaası	"	"	"
5	17	"	"	20 Mart 1340	"	"	İstanbul İkdam Matbaası	"	"	"
6	16	"	"	Mayıs 1340	"	"	"	"	"	"

7	15	"	"	10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340	"		?	"	"	"
8	8	"	"	22 Ns. 1341	"		İstanbul İkdam Matbaası	"	"	"

Sürelî yayımlar her dönem kültür ve medeniyet hayatının önemli bir organı olmayı başarmıştır. Günlük, haftalık, aylık hatta yıllık gibi belirli aralıklarla okuyucuyla buluşan, siyasal, sosyal, ilmî, iktisadî, felsefî gibi daha birçok alanda halkı bilgilendiren ve onları canlı tutan, yazıları okuyucularla buluşturan, düşünceler öne süren bir iletişim aracı olmuştur. Türk kültürüne Tanzimat'la giren sürelî yayımlar Servet-i Fünûn döneminde ise daha da hız kazanarak gelişmiştir. Cumhuriyet'in ilan edildiği 1923 tarihinde, bu yayın grupları arasına giren değerini yayımlanan yazılarla gözler önüne süren Türkiye Edebiyat Mecmuasının kimlik bilgileri yukarıdaki tabloda verilmiştir.

Türkiye Edebiyat Mecmuası, seksen bir sayfa olup iki sütundan oluşmuştur. Birinci senesinde yedi sayı, ikinci senesinde ise yalnızca bir sayı çıkmıştır. Kendisini Eylül 1339 tarihindeki ilk sayısıyla tanıtan mecmua, 22 Nisan 1341 yılındaki son sayısıyla okurlarına veda etmiştir. İlk sayının kapağındaki başlık altı yazısında “On beş günde bir neşr olunur, ilmî ve edebiyâtâ hâdim musavver mecmua” ibaresi bulunsa da bu amaca ulaşamamıştır. İkinci sayısından dördüncü sayıya kadar ayda bir neşr olunacağı aşağıdaki ifadelerle belirtilir.

“Mecmuamızın nefâsetini ihlâl etmemek ve en iyi muharrirlerin yazılarını bulundurmak için dördüncü sayımıza kadar ayda bir neşredeceğiz. Ondan sonra on beş günlük veya haftalık için düşüncelerimiz vardır. Esasen imtiyâzımızda o suretle alınmıştır. Müdürümüzün rahatsızlığı dolayısıyla ikinci sayımız te'hîr edildiğinden karilerimizin affını temenni eyleriz.” (TEM, 27 TE 1339, 16)

Bunun yanında dördüncü sayı müdürün Anadolu'da bulunmasından dolayı geciktiği için beşinci sayıda aşağıdaki açıklama yapılır.

“Müdürümüz Anadolu'da bulunduğu için mecmuamızın neşri te'hîr etmiştir. Karilerimize beyan-ı i'tizâr ederiz. Bundan sonra mecmuamız muntazaman

neşriyatına devam edecektir. Karilerimizden birçok mektuplar aldık. Gösterilen bu alaka ve teveccühten dolayı teşekkür ederiz.” (TEM, 13 Şb. 1340, 16)

İkinci senenin ilk sayısı yani son sayının başlık altı yazısında da her ayın beşinci ve yirminci günleri neşr olunacağı bilgisi verilir.

Türkiye Edebiyat Mecmuası edebî, ilmî, resimli bir mecmuadır ve bu sebeple dış kapaklarda fotoğraflar kullanılmaya özen gösterilmiştir. Mustafa Kemal Atatürk ve onun silah arkadaşlarına derin bir sevgi ve saygı besleyen yayın heyeti ilk sayısının dış kapağında kullandığı Atatürk’ün resmi ile ona olan şükranlarını sunmuştur. Birinci senenin son sayısı olan ve 1 Temmuz 1340’ta çıkarılan sayı fevkalade nüsha olarak yayımlanır. Dış kapakta Latife Hanım’ın portresi “Türk kadınlığının i’tilâsına çalışan muhterem Reis-i Cumhurbaşurun Muazzez Refikası Latif Mustafa Kemal Hanımefendi” sözleriyle sunulurken dış kapağın ön yüzü Reis-i Cumhur Mustafa Kemal Atatürk’e ayrılmıştır. İkinci senenin ilk ve son sayılarında ise dış kapak resmi olarak Mustafa Kemal Atatürk ve İstiklâl harbi kahramanlarından Fevzi Paşa tercih edilmiştir. İkinci sayı hariç diğer dış kapaklarda kullanılan resimler ise şöyledir:

Üçüncü sayı “Romanımızın Şahıslarından: Meliha”, dördüncü sayı “Dârü’l-Bedâyi’ Muharrirlerinden Muvahhit Hanım”, beşinci sayı “Viyana Operet Heyeti Sanatkârlarından Madam Mayloviç ve Matmazel Vayisman”, altıncı sayı “En Büyük Şairimiz Dâhi Abdülhak Hamit Beyefendi’dir.

Mecmuada kullanılan diğer fotoğraflar ise muharrirler, şairler, yerli ve yabancı tiyatro oyuncular, yabancı operet, artist ve aktristlerden oluşmaktadır. Az sayıda da mekân fotoğrafları yer alır.

“Mündericât” başlığıyla içindekiler kısmı birinci, üçüncü ve dördüncü sayılarda arka kapağın dış yüzünde, ikinci sayıda ön kapakta, sekizinci sayıda ise “Bu Sayıda” başlığıyla yine ön kapakta bulunmaktadır. Yedinci sayıda ise önceki sayılarla birlikte dergide yer alan yazar ve eser adlarının bulunduğu bir tasnif yapılmıştır. Arka kapakların geri kalan kısımlarında ise abone şartları, ilan, reklam ve duyurular yer alırken kitap tanıtımları ve tavsiye yazıları o dönemin önemli

isimlerine ait romanlardan ve kitaplardan oluşmaktadır. Altıncı, yedinci ve ikinci senenin ilk sayısında ise Fransızca reklam ve adresler bulunmaktadır.

Dergide okur sayılarını arttırmak adına müsabakalar yapılmak istenirse de bu arzu yalnızca birinci sayıda gerçekleşmiştir. Ancak Millî mücadelenin ardından çıkan bir dergi ve Mustafa Kemal'in ilke ve inkılaplarına bağlı olan bir yayın olarak müsabakanın ilk ve son sorusu da Mustafa Kemal ve Millî mücadele kahramanlarıyla alakalı olmuştur. Arka kapakta yer verilen müsabakanın kazananlarına verilecek hediyeler önceden belirtilmiş, sonucu ise üçüncü sayıda "Anketin Neticesi" başlığıyla yine arka kapakta yayınlanarak, kazananların isimleri ilan edilmiştir. Müsabakada sorulan soru ve ardından yapılan ilan aşağıdaki gibidir.

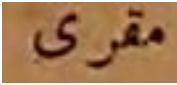
"Vatanımıza hâlde ve mazide en çok hizmet etmiş en sevgili şahıs kimdir? Verilen cevaplarda ekseriyeti kazananlardan birinciye on lira ve ikinciye beş lira veya bu değerde kitaplar hediye edilecek, üçüncüden beşinciye kadar gazetemizin senelik abonesi verilecektir. Diğerlerinin de isimlerini neşr eyleyeceğiz." (TEM, Eylül 1239, İç kapak)

"Birinci sayımızdaki anketimize Anadolu'dan binlerce karilerimiz iştirak etmiş, netice büyük bir merak ve heyecan ile bekleniyordu. Mebûslar milletın vekili olduğu gibi matbûatta halkın fikirlerinin nâşiri, kalbinin tercümanı yani milletın ikinci bir mümessilidir. Bu itibar ile gaza-i, icra-i ve teşri-i kuvvetlerden sonra mühim bir kuvvet olarak da kuvve-i neşriye yani matbûât gelir. Bu mühim kuvvetin vazifesi daima hakikikati söylemektir. Bu gibi anketlerle efkâr u ârâ-yı umûmiyyeyi neşre hadimdir. Bizim suallerimize ilk Türkler'den itibaren hakimiyet-i milliyenin ilanı tarihine kadar bütün milli kahramanlarımız dahildi. Bu istimzâc siyasi değil ilmî ve tarihi mahiyettedir. Reylerin tasnifi ile şu netice istihsâl olunmuştur:

Türk vatanına en büyük hürmeti Gazi Paşa ifâ etmiştir.

Diğer rey kazanıpta ekalliyette kalanlar: İsmet Paşa, Sultan Osman, Köprülü Mehmet Paşa, Kanuni Sultan Süleyman, İstanbul Mebûsu Rauf Bey, Fatih, Çelebi Sultan Mehmet, Sokullulu, Yavuz Sultan Selim.

Kura keşidesiyle birinciliği dava vekili Mithat, ikinciliği Kazı köyünden Süreyya, üçüncüden beşinciye kadar, dârü'l-muallimin mezunlarından Hasan Tahsin, Binbaşı

Mehmet Tevfik Beyler, köyünden İffet Haydar hanım kazanmışlardır." (TEM, 5 KE 1339, s. İç kapak)

Kapağın üst kısmında mecmuanın tarihi, onun altında ise mecmuanın ismi Rika yazı ile yazılmıştır. Ancak üçüncü sayıdan itibaren mecmuanın isminin hemen sol alt köşesinde XX. yüzyılın meşhur Türk hattatı olan Hamit Aytaç'ın imzası dikkat çekmektedir. İkinci sayı hariç, her sayıda bir ön kapak resmi bulunur. Onun hemen altında ise müdür-i mesul ve başlık altı yazısı yer alır. Derginin fiyatı ise her sayıda on kuruş olarak çoğunlukla ön kapakta sağ alt köşede bulunur. 1 Temmuz 1340 tarihli olan yedinci sayı fevkalade nüsha olması sebebiyle nüshası on beş kuruş, son senenin ilk sayısında ise beş kuruş olarak satılmıştır ve yapılan bir duyuru ile mecmuanın idarehanede talebelere üç kuruştan verileceğini belirtir.

Mecmuanın birinci sayısında müdür-i mesul olarak Dava Vekili Orhan Mithat karşımıza çıkar. İkinci sayıdan son sayıya kadar Orhan Mithat bu görevi Hüsamettin Sacid ile paylaşır. Başmuharrir ise dârü'l-fünûn Emîni Müderris İsmail Hakkı'dır.

Türkiye Edebiyat Mecmuasına ait bilgi, yalnızca Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/İsimler/Eserler/Terimler isimli eserde Türkiye Edebiyat Mecmuası maddesinde yer almaktadır.

Türkiye Edebiyat Mecmuasının nüshaları İstanbul Belediye Kütüphanesi'nde birinci, ikinci ve üçüncü sayıları; Erzurum Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi'nde birinci ve altıncı sayıları arasındaki nüshaları bulunmaktadır. İzmir Millî Kütüphane de yalnızca birinci yılın ikinci, üçüncü ve dördüncü sayıları mevcuttur. Mecmuanın Sinop Halk Kütüphanesi'nde bulunan sayılarıysa birinci yıl, birinci, ikinci ve üçüncü sayılarıdır. Milli Kütüphane ve Hakkı Tarık Us kütüphanesinde bütün sayılar mevcuttur. Bu çalışmamızda Hakkı Tarık Us kütüphanesinden yararlandık. Ancak ikinci sayının son kısmında bulunan bir deformasyondan dolayı ikinci sayıyı Ankara Milli Kütüphane'sinden temin ettik.

BİRİNCİ BÖLÜM: TÜRKİYE EDEBİYAT MECMUASININ İNCELENMESİ

1. 1. Yayın Politikası

Türkiye Edebiyat Mecmuası aylık bir dergi olarak çıkması düşünülmüş ve bu süre zarfı içerisinde okurlarına yayınları aracılığıyla edebî ve fikrî açıdan hizmet etmeyi amaç edinmiş bir yayındır. Cumhuriyetin ilan edilmesiyle ve Millî mücadelenin zaferle sonuçlanmasıyla, bu zaferin mimarları her sayıda resimlerle, edebî sohbetlerle ve şükran mektuplarıyla anılmıştır. Daha ilk sayısında okurlarının karşısına “Milyonlarca Türk ve Müslüman’ın büyük Halâskârı Gazi Müşîr Mustafa Kemal Paşa Hazretleri” portresiyle çıkmış ve içeriğindeki yazılarla da Atatürk politikaları, ilke ve inkılaplarından özellikle söz edilmiştir.

Ahmet Refik Paşa’nın birinci sayıda yayımlanan “Millî Tarih ve Halk İdaresi” başlıklı yazısında maziyi tetkik ederek Türk milletinin idare şekliyle, siyasetiyle, o zamana kadar göstermemiş olduğu birlik ve kuvvetiyle tarih sahnesine çıktığı ve o dönemin Cumhuriyet devri olduğunu belirtir. Kazanılan zafer “mucize-i asâ” benzetmesiyle vurgulanır. Memleketi, milleti buhranlı, felaket zamanlarından kurtaran yüksek kahramanlara da şükranlarını sunar. İlk sayıda yayımlanan sohbet metninin bir kısmı aşağıdaki gibidir.

“Denilebilir ki, Türkün siyaset âleminde en kuvvetli ve en şuûrlu bulunduğu, bu devredir. Türk milletinin mukadderatını idâre etmeyi üzerlerine alanlar içinde bu gün ki ricâl derecesinde ihtiyaçları müdrük ve işlerinde muvaffak insanlar görülmedi. Çünkü bu zâtlar milletlerinin mazisini tedkik ettiler, faziletlerinin âmillerini, felaketlerinin sebeplerini araştırdılar. Memleketin nasıl bir idâre şekliyle bu gün ki Avrupa milletleri arasında yaşayabileceğine kâni oldular. Milletın kâbiliyetini, istidâdını, azim ve fedakârlık derecesini öğrendiler ve dün ki parlak ve ölmez zaferle bu gün ki saadeti temine muvaffak oldular. Ve bu zafere ancak milletın kuvvetiyle, milletın azmiyle, milletın fedakârlığıyla nail olarak Türk’ün öz evladı olduklarını fiilen ispat ettiler. Türk milleti bu mucize-i asâ zaferle ne kadar iftihar etse azdır.” (Ahmet Refik Paşa, Eylül 1339, 2)

Hüsamettin Sacid de Mustafa Kemal ve silah arkadaşlarına olan minnet ve teşekkürleri sunan yazarlar arasındadır. “Harp ve Zafer” başlıklı mektubunda “Kara Günler” diye tanımladığı vatanın her bir kısmında kol gezen düşmanın memleketten nasıl kovulduğunu, esaretten, zulümden kurtulduğunu büyük bir milli heyecanla şu şekilde dile getirmiştir:

“Paşa Hazretleri, işte bu sırada sen ilâhi mukaddes bir nur olarak Anadolu’nun sinesinde doğdun. Seni bize Allah gönderdi. Anadolu seni sızlayan göğsüne bastı. Siz bütün milleti etrafınıza topladınız. Herkes dindarâne bir huşû ve hürmet ile, azim bir muhabbet ve şükran ile ellerinize sarıldı.” (Hüsamettin Sacid, Eylül 1239, 5)

Orhan Mithat ise Gazi Paşa’ya aşağıda verilen “Türk’ün Şükrânı” adlı bir mektup kaleme alarak teşekkür etmiştir.

İsimleri tarihe geçmiş çok kahramanlar vardır, fakat siz yalnız harp meydanlarındaki bahadırlığıyla milletine bir hâtıra-i zafer, hisse-i şeref bırakan kumandanlardan değilsiniz, siz asırlardan beri bin türlü ihtirasat uğrunda kırıla kırıla bitirilemeyen Türklerin esâret, zillet, mihnet, meşakkat içinde inleyen Müslümanların beklediği bir münecîsiniz. Tanrının nadir yarattığı dehâların ihâta edemediği na-mütenâhî bir varlıksınız!.. Muvaffakiyyâtınızın şa’şası her İslâm diyârına nur u ümit yağıdırıyor... Mürüvvetkâr bir baba ismi gibi derin bir hürmetle muvahhid dudaklarından yükselen mübeccel nâğmeniz her Türk ve Müslüman kalbine azm ü cesaret ilham eden kutsi bir kuvvettir. (Orhan Mithat, Eylül 1339, 17)

Cumhuriyetin ilan edilmesiyle pek çok alanda yenilikler birbirini izlemiş, milletin her bir ferdi yeni kurulacak olan Türkiye Cumhuriyeti için şuurlu, azimli bir şekilde çalışmıştır. “Saltanatın kaldırılmasıyla TBMM’nin kişiliğinde hukuksal bir nitelik kazanan ulus egemenliği, Cumhuriyetin ilanı ile Yeni Türkiye’nin yönetim biçiminin temelini oluşturmuştur.” (Sencer, ? , 564) Bunun yanında siyasi partilerin kurulması, hukuk, iktisat, eğitim, ekonomi, kültürel, toplumsal ve daha birçok alanda inkılaplar yapılmıştır. Yazarlar ise yapılan inkılapları mecmua sayesinde halka tanıtmaya çalışmıştır. Hilâfet ve Halifeler sohbet yazısıyla, Mekteplerde Ulûm-ı Dîniyye ve Kur’ân-ı Kerîm başlıklı yazısıyla Hüsamettin Sacid, İnkılâbın Mantığı adlı sohbetiyle İsmail Hakkı, İktisadi İnkılap makalesiyle Orhan Mithat halka yeni Türkiye’nin değişimini göstermeye çalışmıştır. Orhan Mithat, düşüncelerini;

“Şu halde bizim gibi az zamanda dinî, ahlâki, iktisadî ve siyâsî nevi’den sarsıntılar geçirmekte olan bir millet için hükümlerini, tenkitlerini mücerred bir mantıkçılıktan ve kuru bir zihniyetçilikten kurtarıp vukuatın seyrini, hayatın mantığını kavrayacak bir derecede mülayimleştirmek ihtiyacıdır. İnkılâbı hisseden ve yaşayan bütün fertlerimiz için lazım olan düstûr budur.” (Orhan Mithat, 22 Ns. 1341, 2)

Şeklinde ifade eder.

Hüsamettin Sacid Mekteplerde Ulûm-ı Dîniyye ve Kur'ân-ı Kerîm isimli yazısında maârif müfredat programını incelerken liselerde sekizinci sınıfa kadar din derslerinin bulunması, asrileşen Türkiye için medeni terakkiye doğru atılan adımlarla zıtlık teşkil ettiğini düşünür. Bu görevin mekteplerden alınarak aileye verilmesini savunan Sacid Bey, aynı zamanda Kur'ân-ı Kerîm'inde Türkçe okutulmasının daha faydalı olacağını savunur. Türkçe ibadet, Türkçe Kur'ân-ı savunan Hüsamettin Sacid'in bu görüşleri bize Ziya Gökalp'in "Vatan" şiirini hatırlatmaktadır.

“Bir ülke ki camiinde Türkçe ezan okunur,

Köylü anlar mânasını namazdaki duanın...

Bir ülke ki mektebinde Türkçe Kur'an okunur,

Küçük büyük herkes bilir buyruğunu Huda'nın...

Ey Türkoğlu; işte senin orasıdır vatanın!” (Gökalp, 1976, 11)

Osmanlı devletinin parçalanma sürecinde yeni bir ulusal kimlik arama çalışmalarına giren Ziya Gökalp Türk ulusunu yükseltmek olarak tanımladığı “Türkçülük” akımının kurucusu olmuştur. Genç Kalemler 'de Ömer Seyfettin'in dil sorunuyla başlatmış olduğu arayışı “Turan” şiirini yazarak Ziya Gökalp Türkçülük ülküsünün ilk kıvılcımını ortaya koymuştur. Kültürde, duygularda birleşme ve ortaklık arayan yazar Türkçülüğün ilk esaslarından olan “Halka Doğru” gitme ilkesini duyurmuştur.

“Halka doğru gitmek ne demektir? Halka doğru gidecek olanlar kimlerdir? Bir ulusun aydınlarına, düşünürlerine o ulusun “seçkinler”i adı verilir. Seçkinler yüksek bir eğitim ve öğretim görmüş olmakla, halktan ayrılmış olanlardır. İşte, halka doğru gitmesi gerekenler bunlardır.

Halka doğru gitmek kültüre doğru gitmek niteliğindedir. Çünkü halk, ulusal kültürün canlı bir müzesidir.” (Gökalp, 2013, 40-41)

Halka doğru gitmek, milli folklor oluşturmak, Anadolu ve Anadolu insanına önem vermek Türkiye Edebiyat mecmuasının önemli yayın politikalarından

olmuştur. Mustafa Şekip'in "Halk Adamı" başlıklı yazısında halkçılığa doğru meyletmenin güzel bir alamet olabileceğini söylemiştir. Selim Sırrı'nın "Halk İlmi (Halkiyyât) adlı yazısında halka doğru gitmenin öneminin vurgulanmasının yanında Türk folkloruna ait unsurlar da içermektedir. Halka doğru gitmenin, halkın talim ve terbiyesini yükseltmek demek olduğunu vurgularken sınıflar arası farkın da ortadan kalkması gerektiği düşüncesini savunmaktadır. Şayet bu fark azalırsa yaşamışımızın da birbirine yaklaşacağını söylemektedir. Makalesinde Anadolu'yu baştanbaşa tetkik etmek için gezdiğini söyleyen Selim Sırrı Bey, üç asırlık bir mazisi olan "Sarı Zeybek" türküsüne bir beste yaptığını okurlarıyla paylaşır.

"Efendiler, size sorarım: bana yeryüzünde bir millet gösteriniz ki kahramanlık menkıbelerinde bir adamın peşinde sekiz yüz kişi koşabilsin. İşte bu kahraman ancak Türk neslinde zuhur edebilir. Ve onun bütün destanları, masalları, şarkıları, raksları hatta efsaneleri celadete, kahramanlıkla doludur. Halkın talim ve terbiyesine medâr olabilecek, hatta belki bütün gençlik için rehber, hareket-i ittihâz edebilecek bir (Folklor) a şiddetle muhtacız." (Selim Sırrı, Mayıs 1340, 5)

Mecmuada folklor unsurlarını yansıtan bir de şiir yayımlanmıştır. Aşağıda verilen "Türkü" adlı şiiri Celal Sahir kaleme almıştır.

Türkü

Sesinde bülbülün billur ahengi
Başında gecenin siyah çelengi,
Yüzünde seherin gül pembe rengi...
Tabiat hüsnünü sende seyreder.
Yaradan gönlüne vermesin keder.
Solmasın yüzünün sevimli gülü...
Susmasın sesinin nâzeli bülbülü
Rüzgar incitmesin siyah kakülü
Tabiat hüsnünü sende seyreder.
Yaradan gönlüne vermesin keder. (Celal Sahir, 1339, 1)

Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte Atatürk İlke ve İnkılâpları çerçevesinde başlayan sosyal, siyasal, kültürel değişimi yaymak, topluma tanıtmak amacıyla yazarlar eserlerinde bu yenilikleri öne çıkaran konu ve temalara ağırlık vermiş,

Anadolu'ya yönelmişlerdir. Anadolu'ya yönelik hareketi Balkan Savaşlarından sonra başlamıştır. “İdeolojik bir savaş olarak değerlendirilen Balkan Savaşları'nın düşünsel alandaki en önemli etkilerden biri, milli kültür inşası alanında görüldü. Savaşın yarattığı travma her alanda Türk milliyetçiliğine yönelişini arttırmış Anadoluculuktan Halkçılığa hatta yayılmacı ve irredantist Turancılığa kadar uzanan bir milliyetçilik yelpazesinin oluşmasına yol açmıştır.” (Şirin, 2013, 524) Tanzimat ve Meşrutiyet yıllarında Anadolu bazı aydınlar tarafından hatırlatılmak istenmiştir. Saflığın, samimiyyetin, kültürün mekanı olarak tanımlanmıştır. Anadolu ve Anadolu insanına önem veren, Türkiye Edebiyat Mecmuasının'da da İsmail Hakkı Anadolu'yu şu sözlerle tanımlamaktadır:

“Anadolu baştanbaşa bir harabedir!” diyenlere inanmayınız; zirâ taş ve kalemlerle işlenmiş yerleri çoktur...” (İsmail Hakkı, 1339, 2) Bahsettiği bu eşsiz güzellik ise Anadolu'daki Türk sanatıdır.

“Anadolu muayyen bir tabiatla yine muayyen bir tarihi göğsünde yaşatmış ve yaşatmakta olan bir dünya parçasıdır. Bu tabiat nasıl bir maziye mâlik, mazisinde ve hâlinde nasıl birtakım seciyelere hâiz ise, bu tarihte öylece bir maziye mâlik, mazisinde ve halinde tarihi birtakım seciyeleri hâiz bulunuyor.” (İsmail Hakkı, 1339, 2) İsmail Hakkı Anadolu'daki birçok güzelliği, sanatsal değerleri, öğrenmemiz, keşfetmemiz gerektiğini, hala birçok mimarın bu şaheserlerden, Türk sanatından habersiz olduklarını belirtir. Nikte, Avanos, Nuşehir, Kısra gibi örnekler veren yazar “Şu halde bu Anadolu'ya “Yeni baştan keşf edercesine” aramak bulmak lazım. Bunun içinde evvela Anadolu'nun bed'î unsurlarını tespit etmeliyiz: Bu unsurların başlıcası: dinî ve lâ-dinî kısımlarıyla Türk mimarisi, Türk tezyînâtı, Türk hatları, Türk eşya-yı tezyînîyesi, Türk eşyası, Türk edebiyatı, Türk mûsikîsi, Türk raksları, Türk âyinleri... dir.” (İsmail Hakkı, 1339, 3) diyerek Anadolu'yu tanımaya yönelik bir çağrı yapar. Mecmuada aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti'nin yeni başkenti olan Ankara'nın, yeni merkez idaresinin daha iyi tanınması için uzak ve yakın tarihi hakkında bir yazı mevcuttur.

“Ankara şehri artık yeni Türkiye devletinin merkez ve makarr idaresidir. Büyük Millet Meclisi kararıyla teşkilat-ı esâsiyye kanununa Ankara'nın merkez hükümet olduğu hakkında bir madde-i kanûniyye dahi ilave edildi.” (TEM, 27 TE 1339, 15)

Türkiye Edebiyat Mecmuasının önemli yayın politikalarından bir diğeri ise tiyatro, kadının tiyatro ve sosyal hayattaki yeri olmuştur. “Bu noktalara dikkat etmemizin nedeni mecmuanın “kadına” verdiği değerdir. Kadın, artık saklı harem dairesinden çıkarak mecmualarda yazı yazan, tiyatro oynayan, düşünen ve bunu anlatabilen sosyal bir varlık halini almıştır.” (Zengin, 2015, 150)

Son sayılarında “Osmanlı İmparatorluğu’nun on dokuzuncu yüzyılda deneyimlediği modernleşmenin araçlarından biri olan tiyatro, Cumhuriyet’in ilanıyla benzer işlevini sürdürmüş bu dönemden günümüze çok sayıda tiyatro oyunu yazılmıştır.” (Ayar, 2014, 236). İnkılaplar, çıkan kanunlar, çağdaşlaşma adına atılan adımlar, sahneye çıkan ilk Müslüman Türk kadın oyuncusu Afife Jale’nin girişimleri, Batılılaşmayla başlayan büyük değişim sonucunda sahne sanatlarında kadın oyuncu sayısı artmıştır. Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşunda Batı uygarlığına ihtiyacımız olduğunu düşünen Mustafa Kemal Atatürk’ün sanat ve sanatçıya olan güveni ile birçok sanat dalında yeniliklere adım atmayı amaç edinmiş ve temsil hayatına da önem verilmiştir. Çağdaşlaşma yolunda sanata olan ihtiyacımızı “Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir” sözleriyle destekleyen Atatürk, sanatın toplumun temel ihtiyaçlarından biri olduğunu da vurgulamıştır.

“1923 yılında Cumhuriyetin ilanıyla başlayan yeni dönemde, Türk tiyatrosu gelişme olanaklarına kavuşmuştur. Tiyatro eğitimi, ödenekli tiyatrolar, seyirci birikimi ve sorunların tartışılıp çözüm yollarının araştırılması Cumhuriyetle birlikte gündeme gelmiştir. Tiyatronun devletçe korunması, yazarın, sanatçının ve çeşitli dallardaki sahne teknik kadrosunun yetişmesi, tiyatro seyircisinin oluşması, tiyatrosunu bir atılıma sokmuştur.” (Nutku, ?, 2511) Kadının sahneye çıkma yasağının kaldırılmasıyla da sahnelerde bir engelin kalmaması birçok usta oyuncunun ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bedîa Muvahhid Hanım, Neyyire Neyyir, Cahide Sonku, Yıldız Kenter gibi bir çok isim bunlardan yalnızca bir kaçıdır. Türk kadınının sahnede olmasından büyük gurur duyan Hüsamettin Sacid mecmuada yayınladığı “Temâşâ Hayatı ve Dârü’l-Bedâyi” adlı sohbet yazısında görüşlerini şu şekilde ifade eder:

“Türk kadınının temâşâ hayatına girmesi yalnız Türk sahnesi için değil bütün Türk milleti için bir şereftir. Milli sahne, Türklükten uzak müstebîd hükümdarların istibdâdı altında

kendi öz evlatlarına yıllarca uzak ve mahrum kalmıştır. Şimdiye kadar Türk sahnesinde hissedilen daimi ve büyük bir boşluk vardı. Bundan sonra Türk kadını bütün kabiliyet ve isti'dadı ruhunun bütün feyiz ve kudretiyle bu boşluğu dolduracaktır.” (Hüsamettin Sacid, 13 Şb. 1340, 15)

Sanat alanında atılan yenilikçi adımlara destek veren Türkiye Edebiyat Mecmuası son sayılarında Dârü'l-bedâyi'¹ de oynanan piyesleri tefrika eder. Bir çok sanatçı, aktör, aktrist, operet, dans sanatçılarının fotoğraflarını dergide paylaşarak okurlarına tanıtır. Bedîa Muvahhit gibi önemli bir değeri mecmuanın sayfalarında yer vermiş, her alanda olduğu gibi bu alanda da modern Türk toplumunun oluşması için çalıştığını göstermiştir. Mecmua kadına önem ve değer verilmesinin gerekliliğine dikkat çeken yayım organlarından biridir. Derginin mesûl müdürlüğünü yapan ve en fazla yazısı yayınlanan Hüsamettin Sacid Bey “Türk Kadınlığının İ'tilâsı” adlı yazısında Türk kadınının asırlardan beri gasp edilmiş haklarının geri verilmesinden yanadır. “Dünya yüzünde gördüğümüz her şey kadın eseridir” diyen Mustafa Kemal Atatürk'ün bu sözlerine eşdeğer olarak Sacid Bey de Türk kadının savaşlarda gösterdiği fedâkarlıkların, vatan-perverliğinin ve namusunun önemi üzerinde durarak aynı zamanda kazanılan zaferin ve milli inkılâbın mimarlarının da yine Türk kadını olduğu vurgusunu yapar. Osmanlı devletinin içtimaî tarihinde haremlerde kapalı kalmış, esaret hayatının örneği olmuş Türk kadınının bütün sosyal kesimin gözünde bir kıymet ve ehemmiyetinin olmamasından büyük üzüntü duyan yazar, tarihin ilk devirlerinde bilhâssa Osman Gazi'nin, Orhan Gazi'nin zevcelerine verdiği önemi gözler önüne sererek, yine kadınların o lekesiz, temiz günlerine dönmesini istemektedir. Aynı zamanda kadının sosyal hayatta devletin her türlü görevinde bulunabilecek güçte ve yaratıcılıkta olduğuna inanmaktadır. Ve Türk kadınının kendisini bulması ancak Cumhuriyetle birlikte olabileceğinin kanaâtindedir.

¹1914 yılında İstanbul Belediye Başkanı Cemil(Topuzlu) Paşa'nın bir tiyatro ve müzik okulu olarak kurduğu Darülbedayi, 1916 yılından itibaren gösteriler düzenleyen bir tiyatro durumunu almış, ama Cumhuriyet'in ilanına kadar varlığını çok zor sürdürebilmiştir. Düzenli bir ödeneğe ve sanatçı kadrosuna sahip olmayan, dağınık ve sistemsiz bir çalışma içinde bata çıka oyunlar oynayan bu tiyatro, Cumhuriyet ilan edildiği sırada, içler acısı bir durumdaydı. Darülbedayi'nin tam anlamıyla darboğaza girdiği sırada, bu kurumun kuruluşunda öğretmen yardımcısı olarak alınan ve sonra birkaç kez Fransa ve Almanya'ya giderek tiyatro görgüsünü ve bilgisini arttıran çağdaş Türk tiyatrosunun kurucusu ve geliştiricisi Muhsin Ertuğrul, ilk örnek tiyatro topluluğu olan Şehzadebaşı Ferah Sahnesi'nde topluluğu yürütüyordu. (Özdemir Nutku, “Cumhuriyet Tiyatrosu”, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, 9. Cilt, s. 2551.)

“Cumhuriyet kanunları talâk ve taaddüd-i zevcât gibi te’âmüllerini kaldırarak Türk kadınının şerefini vikâye etmelidir.” (Hüsamettin Sacid, 1340, 1)

Hüsamettin Sacid Bey aynı zamanda kadının artık alınıp satılan bir eşya veya bir esir olmadığı, hürriyetine sahip bir birey olduğu fikrini de “Hacı Efendi’nin Kızları” ismiyle yayımlanan tefrika romanında okurlarına duyurur.

1. 2. Yazar Kadrosu

Türkiye Edebiyat Mecmuası kısa ömürlü yayın hayatında, sayfalarında çok değerli isimlere yer vermiştir. Bu isimler kimi zaman şair, yazar kimi zaman ise tiyatro oyuncusu, aktris, dans sanatçıları gibi geniş bir yelpazeye sahiptir. Mecmuanın kadrosunda toplam da otuz yazar bulunmaktadır. Bu yazarlar arasında on bir tane yazısıyla en fazla eser veren isim, derginin müdürlüğünü de yapmış olan Hüsamettin Sacid Bey olmuştur. Eserlerinin çoğu sohbetlerde oluşan Sacid Bey kimi zaman yazılarını H.S, kimi zaman da H. Sacid takma adıyla yayımlamıştır. Tefrika roman, hikâye, şiir, Mustafa Kemal Atatürk’e yazdığı şükran mektuplarıyla mecmuanın önemli isimleri arasında kendine yer edinmiştir.

Türk Edebiyatı’nın önemli isimlerinden olan Mehmet Fuat Köprülü’nün Şeyh Gâlip’in üçüncü Sultan Selim’le olan münasebetini anlattığı bir edebî yazısı yayımlanmıştır. Dîvân şairi Leyla Hanım hakkında edebî bir yazıyı da Ali Canip yayımlamıştır. Bunun yanında “Değirmen” adlı bir de şiiri mevcuttur. Celal Sahir de beş şiirinin yayımlanmasıyla önemli şairler arasında yerini almıştır. Diğer şairler ise Nihâl takma adıyla Hüseyin Nihâl Atsız, Halid Fahri, Halide Nusret, Hakkı Naşir, Yusuf Ziya gibi isimler mecmuanın kimliğinde yer almıştır. Ahmet Emin’in aile meselesi üzerine yazdığı bir sosyolojik yazısı bulunurken Mehmet Emin filozofların tetkik edildiği felsefi yazısını mecmuanın birinci yılında yayımlamıştır.

Yayın süresinin kısıtlılığına rağmen hikâye ve tefrika romanlar yönünden zengin olan Mecmuada dikkat çeken isimlerden biri altı hikâye sahibi Halide Nusret Zorlutuna olmuştur. Selami İzzet ise üç hikâyesi ile onu takip etmiştir. Diğer hikâye sahipleri ise, Emine Seniye, Ercüment Ekrem, F. Celalettin, Hüsamettin Sacid, Müfide Ferit, Nasuhi Esat, Vedat Örfi, Suad Derviş olarak sıralanabilir.

Selahattin Enis'in "Hortlak" isimli anısı ve Mehmet Rauf'un "İlk Temaslar" başlıklı bir hatırası mevcuttur. İsmail Hakkı ise Anadolu ve Anadolu'daki sanatlar hakkında, Atatürk inkılapları ve sanat konulu yazmış olduğu sohbet yazıları bulunur. Bunun yanında Selim Sırrı'nın "Halkiyat" adlı bir makalesi bulunur.

Edebî, ilmî, içtimaî, resimli bir yayın organı olan Türkiye Edebiyat Mecmuası fotoğraf yönünden çok zengindir. Mecmuada kırk fotoğraf bulunur ve bu fotoğraflar genelde şahıslara aittir. Bunlar; yazar, Mustafa Kemal Atatürk, Latife Hanım ve Millî mücadele kahramanları, tiyatro oyuncularını, sanatçılar, artist, dansçı, solist, akrobat gibi şahıslardan oluşur. Bunun yanında dört tane çizilmiş fotoğraf, dört tane de mekân fotoğrafı mevcuttur.

1. 3. Edebi Faaliyetler

1.3.1 Şiirler

Mecmuanın en önemli türlerinden biri olan şiir toplamda 21 tane yayımlanmıştır. Türk Edebiyatının önemli isimlerinin kaleme aldığı bu şiirlerden altı tanesi Halide Nusret'e beş tanesi ise Celal Sahir'e aittir. Bunların yanında Halit Fahri, Hüseyin Nihal, Hakkı Nâşir, Yusuf Ziya, Hüsametdin Sacid, Ali Canip, Şeref Nazım gibi isimler şiirleri yayımlanmış diğer şairlerdir.

Şiirlerde kullanılan temalar genellikle aşk, kadın, pişmanlık, ayrılık ve özlemdir. Halit Fahri'nin "Ney Sesleri" adlı şiiri kullandığı ilahi aşk temasıyla farklılık arz etmektedir.

Farklı bir tema ile eser kaleme alan Celal Sahir, "Türkü" başlıklı şiiriyle millî folklor unsurlarını şiirine yansıtmıştır. Bir diğer isim Şeref Nazım ise "Anneme" şiiriyle farklı bir tema işlemiştir.

Mecmuada yayımlanan şiirlerde genellikle serbest nazım kullanılmıştır. Millî edebiyat akımını benimsemiş, sade, samimi, bir dille yazdığı şiirlerini devrin koşullarını yansıtmak için kullanmış ve Türkiye Edebiyat Mecmuasında en fazla şiiri yayımlanmış şair Halide Nusret altı şiirinden yalnızca bir tanesini, Mustafa Kemal Atatürk'e yazdığı "Güneş Doğarken" isimli şiirini hece ölçüsüyle yazarken geri kalan şiirlerini serbest nazımla yazmıştır. Şiirinde hecenin 4+4+3 kalıbını kullanan

şair, serbest şiirlerinde dizelerin uzunluk kısalıkları gibi nazmın bağlayıcı unsuru önemsenmemiş olsada da uyaklı şiirlerdir. Aşağıda verilen aşk temasının işlendiği “Zehir” isimli şiirini ölçsüz olarak yazmış ancak uyaklı şekilde süslemiştir.

Bazı gün çılgınca severim seni,
Bazende korkarım, kaçarım senden.
İçime işleyen bir zehirsin sen! (Halide Nusret, 27 TE 1339, 11)

Mecmuada serbest nazımla şiirleri yayımlanan bir diğer isim de Celal Sahir Erozan olmuştur. “Edebiyata şiirle başlayıp öykü, makale ve tercüme ile devam eden yazı hayatıyla Celal Sahir’in şiir anlayışını dört devreye ayırmak mümkündür. a) Sevet-i Fünûn devresi, b) Fecr-i Atî şiirlerii, c) Türkçülük devresi, d) Cumhuriyet’ten sonrası.” (Kolcu, 2013, 237) Sevet-i Fünûn tekniğini kullanarak şiire başlayan şairin mecmuada kaleme aldığı beş şiirinin dört tanesi serbert nazımla yayımlanırken, “Türkü” isimli şiiri hece ölçüsüyle yayımlanmıştır. Mecmuanın yayın hayatına girdiği dönem olan cumhuriyet yılları ile, şairin dört devreye ayrılan şiir anlayışlarından Cumhuriyet sonrası olan devre paralellik göstermesinden dolayı bu şiirinde hecenin 4+4+3 kalıbını kullanmıştır.

Hüseyin Nihal Atsız, Nihal takma adıyla “Hicran” adlı şiirini koşma türüyle yazmıştır. Genelde lirik ve epik şiirler yazan şairin “Hicran” şiiri de lirik yapıdadır.

Ahmet Bican Ercilasun, serbest şiire karşı çıkan ve kafiye şemasında çeşitliliği arayan Atsız hakkında şu tespitleri yapmıştır:

“(…) Hele kafiye bakımından Atsız’ın şiirleri son derece çeşitli ve hareketlidir. Geniş edebiyat kültürünü; halk ve divan şiiri ile Tanzimat’tan sonraki Türk şiiri konusundaki engin bilgisini şiirlerine şuurulu olarak yansıtmıştır. o, srbest şiire karşı çıkarken, Türk şiirinde geleneğe bağlı kalınarak, bir çeşitlilik (tenevvü) ve hareketlilik yaratabileceğini ispat etmek istemiştir. Koşmaların kafiye bakımından bazan serbest olabilen ilk dörtlüklerindeki yapısını sık sık kullanarak; birinci mısraı gazel kafiyesini heceyle yazdığı şiirlerde de deneyerek gelenek şiirimizin asla monoton olmadığını, geleneğe dayanarak da monotonluktan kurtulabilmenin mümkün olduğunu veya gelenek içinde yeni formlar yaratılabileceğini ortaya koymuştur.” (Aktaş, 2012, 253)

Şairin yukarıda belirtilen şiirlerinde kullandığı tekniği mecmuada yayımlanan şiirinde de kullanmıştır. Aşağıda verilen şiirin bazı dörtlüklerinde hecenin 4+4+3 duraklı 11 li kalıbını kullanmış bazılarında ise serbest kafiyeyi denemiştir.

O füsünkâr, mütehakkim bakışın

Eriyen kalbimi her lâhza deler.

Gelse hicranı soğuk, karlı kışın

Yaşatır ruhumu mazidekiler...

Sıkıyor kalbimi bir sert pençe.

Çünkü ruhum yine matem taşıyor.

Gamlı aşkın beni incittikçe,

Sana kalbim daha çok yaklaşıyor. (Nihal, 13 Şb. 1340, 16)

Şeref Nazım'ın “Annem” adlı şiiri tema yönüyle mecmuadaki diğer şiirlerden farklılık arz ederken diğer taraftan hece ile yazılan şiirler arasında yer alır. Bunun yanında Ali Canip “Değirmen” şiirinde hece veznini, Hüsamettin Sacid “Ağlayan Güzel Kız”, Yusuf Ziya “Kadın” ve Eski Nişanlı” şiirinde serbest nazımı kullanırken Hakkı Nâşir “Aşka Dair” başlıklı şiirinde gazel nazım şeklini kullanarak farklılık oluşturmuş şairler arasında yer almıştır.

1.3.2 Hikâye - Roman Tefrikaları

Sürelî yayımların, okurun takibini sağlamada ön plana çıkardığı türlerin başında tefrika romanlar gelir. Türkiye Edebiyat Mecmuasının önemli isimlerinden biri olan Hüsamettin Sacid mecmuada yayımlanan tefrika roman sahibi tek yazardır. İkinci sayıda “Hacı Efendi'nin Kızları” adıyla yayımladığı tefrika roman üçüncü sayıda “Güzeller” adıyla yayımlanmıştır. Ancak diğer sayılarda romana devam edilmemiştir.

“Hacı Efendi'nin Kızları” adlı roman Hacı Talip Efendi adında asker emeklisi, altmış yaşında, nur yüzlü kendi halinde bir adamdır. Orucunu tutar, namazını kaçırmaz, dedikoduyu sevmez, etliye sütlüye karışmaz, sakın halim muhafazakâr, mutaassıp bir ihtiyardır. Zevcesi ve kızları onun bu tabiatına tamamen aykırıdır. Hayatları sokakta geçer. Yorulmadan, dinlenmeden gezerler. İstanbul

sokaklarında arz-ı endam etmekten başka gayeleri yoktur. Mediha Kadri isminde maliyede oldukça mühim bir mevkii sahibi olan genç ve çapkın bir adamı sever ve evlenir. Ancak Kadri'nin maliyede açığı çıkar ve hapse girer. Hafıza Hanım kızı Meliha'nın da aynı hatayı yapmasından korkar ve henüz on altı yaşındaki kızının başına ihtiyar bir nefer tayin eder. Ancak Meliha Mehmet Onbaşı namındaki saf, temiz yürekli askere karşı genç kalbinde heyecan ve aşk duyar. Hafıza Hanım derhal Mehmet Onbaşıya izin verir ve Meliha'yı da mektebe gitmekten men eder. Hülasa kızı Meliha için önemli planları vardır. Ailenin elinde hiçbir şey kalmamıştır. Bütün mücevherler satılmış, borçlar nedeniyle de icra dairesinden eşyalarına haciz gelmiştir. Bu hayattan kurtulmaları için son çareleri, tek servetleri Meliha'dır. Annesi Hafıza Hanım ve ablası Mediha, Meliha'yı para karşılığında, kına tüccarı Şuayip Efendi adında paralı bir adamla bir gece geçirmesi için ikna etmeye çalışırlar. Meliha'nın bu teklife verdiği cevap şu şekildedir:

“Hayır, asla! Artık bir kız alınan verilen bir esir değildir. Hürriyetime sahibim. Nizamettin'den başka kimsenin olamam. Bütün kalbim, bütün emellerim, bütün mevcudiyetim ile onunum. Katiyen bu adamı istemem”. (Hüsamettin Sacid, 5 KE, 1339, 16)

Türkiye Edebiyat Mecmuasının yoğunlaştığı noktalardan biri Türk kadını, kadının sosyal hayattaki yeri, hürriyeti olmuştur. Hüsamettin Sacit Bey mecmuada yayımlanan gerek sohbet yazılarında gerekse roman tefrikasında kadınların haklarının geri verilmesini, kadınlara sosyal hayatta kıymet ve ehemmiyet gösterilmesi gerektiğini savunmuştur. Bu romanda düşüncelerini Meliha karakteriyle seslendirmiştir.

Türkiye Edebiyat Mecmuasının önem verdiği bir diğer tür ise hikâyeler olmuştur. Toplamda 19 tane hikâye bulunmaktadır. Halide Nusret altı hikâyesiyle bu türde en fazla eser veren isim olmuştur. Kıskançlık ve cinayet yazarın hikâyelerinde sıkça karşılaşılan bir durumdur. İki, üç ve dördüncü sayılarda seri halinde yayımladığı “Sahibini Öldüren Kadın”, “Sahibini Öldüren Kadın”, “Eşini Öldüren Kadın” isimli kıskançlıktan dolayı eşini öldüren kadınların hikâyeleri ve bu hikâyelerin merak uyandıran yapısı, dili ve akıcılığı oldukça dikkat çekicidir. Kıskançlık duygusu kimi zaman erkek, kimi zaman ise kadın kahramanlara aittir. Bu

hikâyeler de yazar okur ile bir bağ kurmaya çalışmış, özellikle eşini öldüren kadınların ruhunun derinliklerine inmeye, çözülemeye ve göstermeye çalışmıştır.

“Sahibini Öldüren Kadın” yani Nermin, hayatı boyunca hasıslık içerisinde yaşamış ve bu sebepten anne ve babasını kaybetmiş bir kadındır. Bu talihinden intikam almak için İbrahim Bey ile evlenir ancak onun da hasıs ve hemcinslerinden kıskanan bir tabiatı olması kokainle ölmesine sebep olur.

“Nişanlısını Öldüren Kadın” Nesrin, Ahmet Münif’le altı aylık nişanlıdır. Onun sevgisine, zarifliğine, nazikliğine âşık olan Nesrin, Ahmet Münif’in hayatındaki tek ve en güzel kadındır. Ta ki bir sonbahar günü gittikleri sinemada Ahmet Münif Bey’in locada gördüğü bir kadından etkilendiği o ana kadar. Nişanlısının bu tutumuna karşılık dişlerini onun boğazına geçirir.

“Eşini Öldüren Kadın” Ruhsar ise, eşiyile iki senelik evli oldukları halde kocasıyla iki âşık gibi sevişen, dünyanın en mesut kadınıdır. Bu aşk onun ailesinden kopmasına, yabancı kalmasına sebep olur. Ancak bir gün kalbine onların özlemi dolar ve bu özlem onun felaketi olur. Fuat’ın onu annesinden, babasından, arkadaşlarından, hatta şair Nedim’den bile kıskanması hazin sonu hazırlar. Ömründe eline silah almamış Ruhsar eşi Fuat’ı alından vurur.

Halide Nusret’in “Sûzdel’in Gözleri” adlı hikâyesi de cinayet sonludur. Sûzdel’e çılgınca âşık olan veliaht onu Fuat’la Bebek’teki köşkte yakalar. Sûzdel ellerinde silah olan iki mağlup genç arasında kalır.

“Küçük Yıldız” isimli hikâyesinde yazar yetimler evinde kalan, tek arzusu ona gelecek bir mektup ve küçük lastik bir topa sahip olmak olan küçük Yıldız’ın trajik öyküsünü anlatmıştır. Yazarın bu hikâyesinde kıskançlık ya da cinayet gibi temalar olmasa da kahramanın sonu diğer hikâyeler de olduğu gibi ölümle sonuçlanmıştır.

“Bir His Meselesi”, adlı hikâye ise Halide Hanım diğer hikâyelerinden farklı bir tema işlemiştir. Bu hikâyede Tâbân isimli, yüksek garp terbiyesi görmüş, iyi bir tahsil almış genç kızın, Neyzen Fahri Tahsin Bey’le olan karşılıklı hisleri anlatılır. Tahsin Bey evli ve Metin, Çetin adında iki oğlu vardır. Ancak eşiyile olan aile

hayatında mesut olmayan bir sanatkârdır. Bu karşılıklı hisleri ise Tâbân Hanım yazdığı bir mektupla sonlandırır.

Mecmuadaki hikâye sahiplerinden bir diğer isim ise Selami İzzet'tir. "Artemiz", "Bir Sonbahar Gecesi", "Gönül Sarmaşığı", adında aşk konulu üç tane hikâyesi yayımlanmıştır. Suad Derviş'in ise iki hikâyesi yayımlanmıştır. Ayrılığın hikâyesi olan bu metinler mecmuada "Marmara Geceleri", "Marmara Gecelerinden" isimleriyle yayımlanmıştır. Müfide Ferit'in "Mebruke" adlı bir hikâyesi ise Trablusgarp muharebesi yıllarında babası tarafından Türklere satılan zenci bir hizmetçinin hazin yaşamını konu edinmesi itibarıyla dikkat çeken bir diğer eser olmuştur. Ayrıca siyahlar üzerinde yapılan ayrımcılığı ve yaşanan üzüntüleri gözler önüne sermesi bakımından da önemlidir.

Diğer hikâye yazarları ise Emine Seniye, Ercüment Ekrem, F. Celalettin, H. Sacid, Nasuhi Esad, Vedat Örfi'dir.

1.3.3 Sohbetler

Türkiye Edebiyat Mecmuası sohbet türü bakımından oldukça zengindir. Sayısı on beş olan sohbetler genellikle siyasî, tarihî, ilmî, edebî, kültürel sanatsal konuları işlemektedir. Mecmuanın yayın politikasını değerlendirmemizi büyük ölçüde etkileyen bu sohbetler Anadolu, Anadolu insanı, Türk kadını ve onun tarihteki kıymeti, toplumdaki önemi ve yükselmesi, lisanın değişimi, yarımın sanatkârları, basımevleri ve matbaalarımız, hilafet ve halifeliğin kaldırılması, inkılaplar gibi geniş bir yelpazeyi içermektedir.

Sohbet metinleri arasında en fazla eseri bulunan Hüsamettin Sacid Bey'dir. Beş adet sohbet metni bulunan yazar "Temâşâ Hayatı ve Dârü'l-Bedâyi", "Hilâfet ve Halîfeler", "Türk Kadınlığının İ'tilâsı" gibi önemli başlıkları değerlendiren yazıları yayımlamıştır. Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte siyasî, sosyal, kültürel alanda yapılan birçok değişmelerin yanında olan ve destekleyen Türkiye Edebiyat Mecmuası, özellikle Türk kadınının sosyal konumuna, Türk kadınına verilen haklara yönelik inkılapların destekleyicisi olmuştur. Özellikle İstiklal savaşı yıllarında verilen mücadelede gerek cephede gerekse cephe gerisinde büyük emekleri, hizmeti olmuş ve zafere inanmışlardır. Mustafa Kemal Atatürk, Türk kadınlarının bu gücünü ve

hizmetini her daim takdir etmiş ve onlara bu emeklerinin karşılıklarını, Cumhuriyetin ilanından itibaren kadının sosyal, kültürel, ekonomik, siyasal konumunu iyileştirici uygulamalar yaparak karşılık vermiştir.

Hüsamettin Sacid Bey, “Türk Kadınlığının İ'tilâsı” isimli önemli sohbet metninde zafere inan Türk kadınlarına verilen kıymetin yalnızca tarihin ilk devirleri olan Osman Gazi, Orhan Gazi döneminde verildiğini belirtmektedir. Sacit Bey Cumhuriyet kanunlarının, Topkapı Sarayı'nın harem dairesinde esaret hayatı yaşayan kadınları bu lekeli hayattan kurtararak hakkettikleri değer, şerefin geri verilmesinden yanadır. Yazar bu düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

“İtikadımca memleketimizin terakkisi kadınlarımızın tekâmül ve te'allisiyle kâbidir. Bu hakikate binaen cumhuriyet kanunları asil Türk kadınının asırlardan beri gasp edilmiş haklarını iade etmelidir. Türk kadını vatan-perverliği, namus, hamiyet ve fedekârlığıyla bütün kıymetlerini isbat etmiştir.

İstiklal mücâhidesine bilfiil iştirâk eden muhterem Türk kadınlığı, kazanılan büyük zafer ve millî inkılâpla da alakadardır. Esasen muzaffer Türk ordusu da, millî kahramanları da yetiştiren yine Türk kadınıdır. Türk kadını ahlâk ve faziletleri itibarıyla dünyanın en yüksek kadınıdır.” (Hüsamettin Sacit, 10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340, 1)

Ahmet Refik'in “Sâdâbâd ve Çırağan” adıyla ikinci sayıda yayınladığı tarih konulu sohbeti, devrin padişahları ve şairlerinin Sâdâbâd ve Çırağan'a verdikleri önem hakkında deliller sunarken yine “Millî Tarih ve Halk İdâresi”, isimli sohbeti de Türk milletinin millî tarihi ve siyaset âleminde bulunması hakkında bilgiler vermiştir.

Sohbet metinleri bulunan diğer yazarlar ise İsmail, Selahattin Enis, Mustafa Şekip, Halit Fahri, Halid Ziya Uşaklıgil'dir.

1.3.4 Mektup ve Hatıralar

23 Nisan 1923 tarihinde Yeni Türkiye devletinin kurulması ve yeni rejimin kabul edilmesinin ardından Türk milletinin kaderini, tarihin akışını değiştiren kararların alınması Türkiye Edebiyat Mecmuasında da derin yankılar uyandırmıştır. Zaferin ve barışın yaşattığı mutluluğu gözler önüne seren mecmua, yayınladığı mektuplarla da Yeni Türkiye devletinin mimarlarına, bu ümitsizlik anlarını, vatansızlık, imkânsızlık unsurlarını tesirsiz bıraktıklarından dolayı derin sevgi ve şükranlarını sunmuştur. Bu mektuplar, “Harp ve Zafer” başlıklı yazısıyla

Hüsamettin Sacid Bey'e, "Türk'ün Şükranı" isimli mektubuyla Orhan Mithat'a aittir. Mustafa Kemal'e hayranlık ve şükran duygularının belirtildiği mektuplar da Millî Mücadele dönemine de vurgu yapılmıştır.

Mehmet Rauf hatıra türünde eser vermiş yazarlardan birisidir. Edebiyata atıldığı günlerin ve o dönemlerde yaşamış önemli yazarların edebi kimlikleri hakkında bilgiler verdiği "İlk Temaslar" adındaki hatırası birinci senenin birinci sayısında yayımlanmıştır. Mehmet Rauf arkadaşı Cahit ile teceddüd perverler arasına nasıl dahil olduklarını şu sözleriyle okuyucusuyla paylaşır.

"Hele Cahid'le ben, ikimizin aynısının harareti içinde, aynı eserlerin tesirleriyle mahmûm olduğumuz için, bu melhameye hârikulâde bir saffet-i ruh ile, metin bir merbûtiyet ile atıldık. Onunla daha ilk görüşmemiz gün bugün biraz gülünç bulduğum bir safterunlukla oluncaya kadar; hasr-ı hayat edeceğimiz edebiyat mesleğinde eserlerimiz hakkında birbirimize karşı daima riyâsız, daima hakikat-perver olacağımıza yemin etmiştik..." (Rauf, 1339, 6)

Hatıra sahibi bir diğer isim ise Selahattin Enis olmuştur. İhtiyar bir doktorun tıp öğrencilerine Karacaahmet Mezarlığında kadavra buldukları o zorlu günlerin anlatıldığı "Horlat" başlıklı metin dördüncü sayıda yayımlanmıştır.

1.3.5 Tarihî- Edebî Yazılar

Türkiye Edebiyat Mecmuasının yayımlandığı tarihin Cumhuriyet'in kuruluş yıllarına denk gelmesi, tarihi yazıların içeriğinin de belirlenmesine yol açmıştır. Uzun yıllar Osmanlı imparatorluğuna merkezlik yapmış İstanbul şehri son yıllarda eski önemini kaybetmeye başlamıştır. Devlet idaresinin vatanın kalbine, merkezine kurulması lazımdır. Bu hususta Ankara'nın coğrafi konumu ve mevkiisi çok uygundur. 23 Nisan 1923'te Millet Meclisinin Ankara'da toplanması bu şehrin yeni merkez olması yolunda önemli bir adım olur. Resmi olarak ise Ankara 13 Ekim 1923'te başkent kabul edilmiştir. Bu noktada Türkiye Edebiyat Mecmuası, ikinci sayıda yayımladığı "Yeni Merkezimizin Uzak ve Yakın Tarihi" adlı tarihi yazıda Büyük Ansiklopedi'den edindikleri bilgiler doğrultusunda okurlarına yeni Türkiye'nin merkez idaresini daha iyi tanıtmak için Ankara'nın uzak ve yakın tarihinden Ankara'nın konumu, coğrafi ve iktisadiyatı üzerine bilgiler verir. Yazının

devamı üçüncü sayıda “Ankara” başlığıyla yayımlanır. Burada da 1318 senesinde Ankara şehrinin tabii durumu hakkında bilgiler verilmiştir.

“Ankara 39 derece 6 dakika 25 saniye arz-ı şimalide, parsın 30 derece 24 dakika 36 saniye tül şarkısında kain olup sath-ı bahrdan 1120 metre irtifâ’ındadır.

Ankara şehri Sakarya nehrine Şarktan karışan Engüriye suyunun sol sahilinde ve Cenûbtan gelen ince su ile ala dağın şark yamaçlarından aşağıya akan çubuk ırmağın yek diğerine iltisâk ettikleri noktada son derece müsait bir mevkiide tesis edilmiş bir beldedir.

Bu havâlîde iklim gayet serî’ tahavvülâta uğrar. Üç ırmağın suladığı vadilerde pek şiddetle hissedilen yazın boğucu sıcaklarını o kadar sert bir kış takip eder ki termometrenin 12, 15 ve hatta 18 dereceye düşmesi nadir değildir. Ahvâl-i havâ’îyenin bu azîm farklarıyla beraber Ankara’nın iklimi pek sahîhtir. Burada tül ömre mazhar olanlar çoktur.

Senede iki defa Ankara ticari ticaretgâhlarını terk ile bağlarda oturmaya giderler. Orada Nisan ve Mayıs aylarını çıkardıktan sonra şiddetli sıcaklar mevsiminde şehre avdet ve bağ bozumu mevsiminde tekrar azîmet ederler. (TEM, 27 TE 1339, 15)

Türkiye Edebiyat Mecmuasında toplamda üç edebî yazı yayımlanmıştır. Bunlardan Ali Canip’in “Leyla Hanım” başlıklı yazısında, dîvân şairi Leyla Hanım’ın şairliği hakkında bilgi verilmiş ve Fitnat Hanım’ın şairliğiyle mukayese edilmiştir. Mehmet Emin, bir diğer edebî yazı sahiplerindendir. Şeyh Galip’in III. Selîm ile olan münasebetinin anlatıldığı “Selîm-i Sâlis ve Şeyh Galip” isimli bu edebî yazıda tarihi izler de bulmak mümkündür. Son olarak “Harp ve Zafer” başlığıyla imzasız yayımlanan edebî yazı, genç bir nesir yazarının istiklal harbinin ve millî zaferin hatıralarını kaleme aldığı eserin tanıtımı yapılmıştır. Bu metin aynı zamanda tavsiye yazısı niteliğindedir.

1.3.6 Tiyatro

“Türkiye Edebiyat Mecmuası, Türk tiyatrosunun oluşum ve gelişimine büyük katkı sağlamıştır, tiyatrodaki kadına sahne ve rol verilmiştir. Kadının toplumda çalışabilir, düşünebilir, fikirlerini tatbik edebilir bir varlık olduğunu benimsetmeye çalışmıştır.” (Zengin, 2015, 155)

Mecmuanın sanata, tiyatroya verdiği önem sayfalarca yayımlanan tiyatro metinleri ve fotoğraflarda kullanılan yerli ve yabancı tiyatro oyuncuları, aktrisler, dansçılardan anlaşılmaktadır. Tiyatronun sosyal hayattaki yerini artırmak ve değerli

hale getirmek için büyük çaba sarf edilmiştir. Özellikle Bedîa Muvahhit ve eşi Ahmet Muvahhit bu rolü üstlenmiştir.

Son sayılarda “Moris Hanken ve Romen Polos’tan telif edilen üç perdelik komedi oyunu “İstanbul Havası” yayımlanmıştır. Oyun Dârü’l-bedâyi’ sanatkârları tarafından temsil edilmiştir. Ancak bu metinler imzasızdır.

1.3.7 Fotoğraflar

Türkiye Edebiyat Mecmuası fotoğraf yönünden oldukça zengindir. Toplamda 37 tane fotoğraf bulunmaktadır. Bu fotoğraflar kişi, mekân, yerli ve yabancı tiyatro oyuncusu, operet, artist ve aktrislerden oluşur. 33 tanesi şahsa aitken, 4 tanesi mekân fotoğrafıdır. 5 tane de çizim resmi bulunmaktadır.

Türkiye Edebiyat Mecmuasında yalnızca birinci yılın ikinci sayısı hariç her sayıda kapak fotoğrafı kullanılmıştır. İlk sayısında Mustafa Kemal Atatürk’ü paylaşan mecmua resmin altına “Milyonlarca Türk ve Müslüman halâskârı Gazi Müşir Mustafa Kemal Paşa Hazretleri” notunu düşmüştür. Mustafa Kemal Atatürk ve onun silah arkadaşlarına derin bir sevgi ve saygı besleyen mecmua, bunu fotoğraflarla okuyucusuna göstermiştir. Birinci senenin son sayısında yani 1 Temmuz 1340 yılında fevkâlade nüsha olarak yayımlanan sayıda kapak fotoğrafı olarak Latife Hanım’ın portresi kullanılmıştır. Yine aynı sayıda dış kapağın ön yüzü de Reis-i Cumhur Mustafa Kemal’e ayrılmıştır. İkinci senenin ilk ve son sayısında da Mustafa Kemal ve İstiklâl harbi kahramanlarından Fevzi Paşa’nın portreleri kullanılmıştır.

Üçüncü sayının kapak resminde “Romanımız Şahıslarından: Meliha” Hanım’ın gençlik dönemlerine ait bir fotoğraf kullanılır. Dördüncü sayıda ise 16 Ocak 1897 tarihinde doğan ve Türk tiyatrosuna büyük katkıları olan Cumhuriyet dönemi kadın oyuncularından Bedîa Muvahhid hanımefendinin fotoğrafı kullanılmıştır. Beşinci sayıda kapak resmi, Viyana Operet Heyeti sanatkârlarından Madam Mayloviç ve Matmazel Vayisman’a ayrılırken, altıncı sayı kapak fotoğrafı “Karilerimizin arzusu üzerine üstadın en son resmiyle hatt-ı dest ve imzasını neşrediyoruz.” notuyla şair ve yazar Abdülhak Hamit Bey’e ayrılmıştır.

Mekân fotoğrafları, Türkiye Edebiyat Mecmuasının imzasız olarak yayımladığı “Sâdâbâd Günü” isimli sohbet yazısında kullanılmıştır. Cumhuriyetin

ilanından sonra barış ve mutluluk içerisinde geçen o mesut günlerde, tarihin de en şaşalı geçen bir zamanın, Lale Devrinin anlatıldığı bu sohbet yazısında kullanılan mekân fotoğrafları şöyledir: “Kasırdâ Şadırvanlı Dîvân”, “ Kasrın Kabul Salonu”, “Aynalı Kavak Kasrı’nın Dîvânhanesine Açılan Mezhep Kapısı”, “Kasrın Tarihi Eşyasından”.

“Sosyete Hayatı”, Sevda Başlarken”, “Tramvayda Perde Kalktıktan Sonra”, “Eski Aşk” da mecmuada kullanılan çizilmiş resimlerdir.

1.3.8 Duyuru

Duyurular yer yer yabancı aktrislerin Türkiye’ye gelişlerini haber vermek, gelecek nüshalarda hangi şair ve yazarın bulunacağını bildirmek ya da yeni çıkan bir kitabın duyurusunu yapmak için mecmuanın herhangi bir sayfasında bulunsa da genellikle sayıların arka kapağın iç yüzünde yer almaktadır. Abone Şartları, Gelecek Nüşamızda, Türkiye Edebiyat Mecmuası başlıkları sık sık yayımlanan duyurular arasındadır. Birinci senenin ilk sayısında dergide okur sayılarını arttırmak adında “Müşabaka” başlığıyla sayının sonunda bir duyuru yapılmıştır. Ancak yalnızca bir defa düzenlenen bu müşabakanın sonucu ise “Anketin Neticesi” olarak üçüncü sayının arka kapağında duyurulmuştur.

Derginin müdürlüğünü yapmış önemli şahıslarından Hüsametdin Sacid Bey’in “Harp ve Zafer” adıyla Türkiye Edebiyat Mecmuasında neşrettiği İstiklal harbi ve milli zafer hakkında kaleme aldığı mektubu mecmuada sık sık duyurusu yapılan bir metindir. Toplamda 4 kez yayımlanarak okurlarına aşağıdaki gibi seslenilmiştir.

“Güzide edibimiz Hüsametdin Sacid Bey’in mecmuamızda neşredilen kıymetdâr vatani mensuresinin bazı yerleri ta’dil edilerek mütareke günleri, ihtilal ve zafer diye üç kısma ayrılmış ve Gazi Paşanın tasvirleriyle beraber papyâ gûşe üzerine nefis bir surette tab olunmuştur. Yakında neşredilecektir. Abonelere meccanen gönderilir.” (TEM, KE 1339, İç Kapak)

Yine Hüsametdin Sacid’in “Eski Aşk” isimli romanı da sık sık duyurusu yapılan eserler arasında yer almaktadır.

Türkiye Edebiyat Mecmuası on beş günde bir çıkarılması düşünülen resimli bir mecmuadır. Ancak ikinci sayıda yapılan bir duyuru ile dördüncü sayıya kadar

ayda bir, ondan sonra da beş günlük veya haftalık düşünölmüştür. Müdürün Anadolu'da bulunmasından dolayı dördüncü sayının gecikmeli yayımlanması da dergide yapılan bir ilanla okuyuculara bildirilir.

1.3.9 İlan ve Reklamlar

Türkiye edebiyat Mecmuasında toplamda 5 tane ilan yayımlanmıştır. Duyurular gibi sayıların dış kapağında bulunan bu ilanlardan iki tanesi satılık ve kiralık ev ilanlarını oluşturmaktadır. "Anketimize Dair" ismiyle ikinci sayının sonunda bulunan bu ilanda, yapılan mülakata dair birçok mektupların alındığını ve anketin neticesinin üçüncü sayıda yayımlanacağı bilgisi verilmektedir. "Terakki" başlığıyla mühim bir mecmuanın intişara başlanacağını haber alan mecmua bu bilgiyi okuyucularına yedinci sayısında ilanla duyurur. Üçüncü sayının dış kapağında ise mecmuanın diğer vilayetlerde yüksek fiyatla satıldığını haber alan mecmua, fiyatın her yerde on kuruş olduğunu karilerine hatırlatarak abone şartlarının da uzak ve yakın vilayetler için geçerli olduğunu bilgisini verir.

Mecmuada kullanılan reklamlar dördüncü sayıdan itibaren yayımlanmaktadır ve hemen hemen hepsinde "Fransa Elektrik Fotoğrafhane"sinin, "Altay Fotoğrafhanesi"nin, "Necip Bey İtiryât Fabrikası"nın reklamı yapılmaktadır. Bunların yanında "Otel Belvu", "Hattat Hamit" reklamları yapılmıştır.

Altıncı, yedinci ve ikinci senenin ilk sayısında ise Fransızca reklam ve adresler bulunmaktadır.

1.3.10 Kitap Tanıtımı

Mecmuanın dış kapaklarında yer alan kitap tanıtımları süreli yayınların önemli bir bölümüdür. Türkiye Edebiyat Mecmuası da sayılarında oldukça fazla kitapların tanıtımlarını yapmıştır. Bu kitaplar, dönemin önemli eserleri arasında yer alan kitaplar olmuştur. Hüsamettin Sacid Bey'in "Eski Aşk" isimli eseri sıkça tanıtılmış ve bunun yanında Cumhuriyet ilk dönemlerinin önemli yayınlarından İkbâl Kütüphanesinde yayımlanan kitapların tanıtımı yapılmıştır. Orhan Mithat'ın "Şişli Hayatı", Lütfi Simavi Bey'in "Âdâb-ı Muaşeret"i, Halide Nusret'in "Hanım Mektupları", Reşat Nuri'nin "Damga" adlı eseri de mecmuada isimleri geçen önemli eserlerden bir kaçıdır.

1.3.11 Diğer Yazılar

Türkiye Edebiyat Mecmuası Edebî türler açısından zengin bir süreli yayındır. Yayımlanan diğer yazılar arasında Ahmet Emin'in sosyolojik içerikli bir yazısı, Mehmet Emin'in felsefi bir yazısı bulunmaktadır. Bunun yanında imzasız yayımlanan iki tane deneme, Selim Sırrı'nın ise halk ilmi hakkında düşüncelerini paylaştığı denemesi yer almaktadır. Mehmet Ziya Bey Bizans'ın tarihini anlattığı bir konferans yayımlarken, Orhan Mithat iktisadiyatın ilerlemesi içerikli makalesini yazmıştır. Selahattin Enis'in "Komşunun Münasebetsizliği" adında kısa bir eleştiri yazısı mevcuttur.

İKİNCİ BÖLÜM: AÇIKLAMALI DİZİN

2. 1. SAYILARINA GÖRE AÇIKLAMALI DİZİN

1. Sayı

Foto, “Milyonlarca Türk ve Müslüman’ın büyük Halâskârı Gazi Müşîr Mustafa Kemal Paşa Hazretleri”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. Ön kapak

Mehmet Fuât Köprülüzâde, “Selîm Sâlis ve Şeyh Gâlib”, (Edebî Yazı), (Şeyh Gâlib’in III. Selim ile olan muhabbeti hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 1-2.

Ahmet Refik, “Millî Tarih ve Halk İdâresi”, (Sohbet), (Türk’ün millî tarihi ve siyaset âleminde bulunuşu hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S.1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 2-3.

Halid Ziya Uşakizâde, “Lisânda Tahavvül”, (Sohbet), (Lisânın değişimi hak.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 4.

Hüsametdin Sacid, “Harb ve Zafer”, (Mektup), (İstiklâl harbi ve millî zafer hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 5-6.

Mehmet Rauf, “İlk Temaslar”, (Hatıra), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 6-8.

Aka Gündüz, “Bir Türk Evliyası”, (Biyografik Yazı), (Akşemsettin Veli Hazretleri hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 8-9.

Halide Nusret, “Zehir”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 9.

F. Celaleddin, “Çare”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Yıl. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 10-11.

Celal Sahir, “Türkü”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 11.

Halid Fahri, “Bir Hazan Bahçesinde”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 11.

- Foto, “Sosyete Hayatı”, (Râtib Tâhir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 12.
- Hüsametdin Sacid, “Fahişe”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 12-14.
- Duyuru, “İkinci Nüşamızda”, (İçindekiler), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 12.
- Halit Fahri, “Gençlikte Şiir Heyecanları”, (Sohbet), (Yarımın sanatkârları hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 15-16.
- Orhan Mithat, “Türk’ün Şükrânı”, (Mektup), (Mustafa Kemal’e olan minnetkârlık hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 16-18.
- Ercüment Ekrem, “Boş Gönül”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 18-20.
- Foto, “Sevda Başlarken”, Türkiye Edebiyat Mecmuası Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 20.
- Hakkı Nâşir, “Aşka Dair”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 20.
- Foto, “Tramvayda Perde kalktıktan Sonra”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 20.
- İmzasız, “Mündericât”, (İçindekiler), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. İç kapak.
- Duyuru, “İkinci Nüşamızda”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. İç kapak.
- Duyuru, “Müsâbaka”, Türkiye Edebiyat Mecmuası Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. İç kapak.
- Duyuru, “Abone Şartları”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. İç kapak.
- Kitap Tanıtımı, “Eski Aşk”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. İç kapak.

2. Sayı

İmzasız, “Mündericât”, (İçindekiler), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. Ön kapak.

Duyuru, “Şuûn”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. Ön kapak.

Duyuru, “Resimler”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. Ön kapak.

Mustafa Şekip, “Halk Adamı”, (Sohbet), (Halkçılık hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 1-2.

İsmail Hakkı, “Bedî’î Anadolu”, (Sohbet), (Anadolu’daki Türk sanatı hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 2-3.

Ahmet Refik, “Sâdâbâd ve Çırağan”, (Sohbet), (Devrin Padişahları ve Şairlerinin Sâdâbâd ve Çırağan’a verdikleri önem hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 3-5.

Foto “Üçüncü Sultan Ahmet Harem Dairesinde”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 4.

Foto “Sadrâzam İbrahim Paşa”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 4.

Foto “Şair Nedim”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 4.

Foto “Yaşmak ve Ferace Âleminde”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 5.

Ali Canip, “Leyla Hanım”, (Edebî Yazı), (Dîvân şairi Leyla Hanım’ın şairliği hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 6-7.

Emine Seniye, “Hangi Samimiyet”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 7-9.

Hüsamettin Sacid, “Ağlayan Güzel Kız “, (Serbest Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 10.

Suad Derviş, “Marmara Gecelerinden”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 9-11.

Halide Nusret, “Alev”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 11.

Celal Sahir, “Buhran”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 11.

İmzasız, “Sâdâbâd Günü”, (Sâdâbâd hk.), (Sohbet), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 12.

Foto, “Kasırdâ Şadırvanlı Dîvân”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 12.

Foto, “Kasrın Kabul Salonu”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 12.

Foto, “Aynalı Kavak Kasrının Dîvânhanesine Açılan Mezhep Kapı”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 12.

- Foto, “Kasrın Tarihi Eşyasından”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 12.
- Yusuf Ziya, “Kadın”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 13-14.
- Yusuf Ziya, “Eski Nişanlı”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 14.
- H. Nihal, “Gel beni Râm Et”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 15.
- İmzasız, “Yeni Merkezimizin Uzak ve Yakın Tarihi”, (Tarihi Yazı), (Ankara’nın konumu ve tarihi hk.) , Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 15.
- Duyuru, “Kurtuluş Günü”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 16.
- Duyuru, “Dârü’l- Fünûn”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 16.
- Duyuru, “Nikahta Keramet”, Türkiye Edebiyat Mecmuası Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 16.
- Duyuru, “Harp ve Zafer”, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 16.
- Duyuru, “Sansür”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 16.
- Halide Nusret, “Sahibini Öldüren Kadın”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 16-18.
- Hüsamettin Sacid, “Hacı Efendi’nin Kızları”, (Tefrika Roman), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 18-20.

Duyuru, “Abone Şartları”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. İç kapak.

Kitap Tanıtımı, “Eski Aşk”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. İç kapak.

Duyuru, “İlk Şair”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. İç kapak.

İlan, “Kiralık Ev”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. İç kapak.

İlan, “Anketimize Dair”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. İç kapak.

3. Sayı

Foto, “Romanımızın Şahıslarından: Meliha”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. Ön kapak.

Hüsamettin Sacid, “Hilâfet ve Halifeler”, (Sohbet), (Devlet başkanının seçim ve yetkisi hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 1.

İsmail Hakkı, “İnkılâbın Mantığı”, (Sohbet), (İnkılâbın kabul edilmesi hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 1-2.

Müfide Ferit, “Mebruke”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 2/4-5.

Foto, “Mecmuamızın Yeni Uzurları: Ay Demir Muharriresi Müfide Feride Hanım”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 3.

Selahattin Enis, “Hür İnsan”, (Sohbet), (Hürriyet hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 6.

- Selahattin Enis, “Komşumun Münasebetsizliği”, (Eleştiri Yazısı), (Düğünler hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 6.
- Selami İzzet, “Artemiz”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 6-7.
- Ansiklopedi, “Ankara”, (Tarihi Yazı), (Ankara’nın tarihi hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 8-9.
- Halide Nusret, “Yaralarken”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 8
- Halide Nusret, “Sahibini Öldüren Kadın”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 9-11.
- Ali Canip, “Değirmen”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 9.
- Vedat Örfi, “Aşk Mı?... Samimiyet Mi?..”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 11-13.
- Hüsamettin Sacid, “Güzeller”, (Tefrika Roman), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 13-16.
- Reklam, “Dîvân Yolunda, Terakki Bakkaliyesi Sahibi Meftununuz Ethem Telefon 864”, (Reklam), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 15.
- Celal Sahir, “Hayat”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 16.
- Duyuru, “Mündericâtımızı Tevsî’ İçin Bu Sayıdan İtibaren Mecmuamızı On İki Punto Yani Daha Küçük Hurûfât İle Tertip Ediyoruz.” Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 16.
- İmzasız, “Mündericât”, (İçindekiler), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. İç kapak.

Duyuru, “Anketin Neticesi”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-1 Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. İç kapak.

Duyuru, “Harp ve Zafer”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-1 Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. İç kapak.

Duyuru, “Millî Mecmua”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-1 Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. İç kapak.

Duyuru, “Yeni Mecmua”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-1 Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. İç kapak.

Kitap Tanıtımı, “Şişli Hayatı”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-1 Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. İç kapak.

Kitap Tanıtımı, “Eski Aşk”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-1 Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. İç kapak.

İlan, “Karilerimize”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-1 Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. İç kapak.

Duyuru, “Abone Şartları”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-1 Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. İç kapak.

4. Sayı

Foto, “Dârü'l-Bedâyi' Muharrirlerinden Muvahhit Hanım”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. Ön kapak.

Foto, “Muganniye Madam Milovic”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. İç kapak.

Duyuru, “İstanbul'a Şeref ve Saadet Bahşeden Büyük Muganniye Madam Milovic”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. İç kapak.

Reklam, “Fransa Elektrik Fotoğrafhanesi”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. İç kapak.

Hüsamettin Sacid, “Bizde Tıbbat ve Paslı Matbaalar, (Sohbet), (Basımevlerimiz ve matbaalarımızın faaliyetleri hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 1-2.

Mehmet Ziya, “Bizans”, (Konferans), (Bizans’ın tarihi hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340/ 13 Şb. 1924), s. 2-8.

Celal Sahir, “Perin Sahire”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 8.

Mehmet Emin, “Feylesoflar Ne İçin Tedkik Edilir?”, (Felsefi Yazı), (Felsefe ve feylesofların faydası hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340/ 13 Şb. 1924), s. 8-9.

Halide Nusret, “Eşini Öldüren Kadın”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 9-11.

Suad Derviş, “Marmara Geceleri”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 11-13.

Selahattin Enis, “Hortlak”, (Anı), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 13-14.

Hüsamettin Sacid, “Temâşâ Hayatı ve Dârü’l-Bedâyi”, (Sohbet), (Türk tiyatrosunun temsilleri hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), 14-16.

Duyuru, “...”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 16.

Duyuru, “İ’tizâr ve Teşekkür”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 16.

Duyuru, “Gelecek Nüşamızda”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 16.

İmzasız, “Dârü’l-Fünûn Ve Teşkilât”, (Deneme), (Dârü’l-fünûnun toplumdaki yeri hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340/ 13 Şb. 1924), s. 16.

Nihal, “Hicran”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 16.

İmzasız, “Harp ve Zafer”, (Edebî Yazı), (Harp ve Zafer mensûresi hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), 16-17.

Duyuru, “Yeni Mecmua”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 17.

Kitap Tanıtımı, “Âdâb-ı Muâşeret”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), 17.

Kitap Tanıtımı, “Hanım Mektupları”, (Kitap Tanıtımı), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 17.

Kitap Tanıtımı, “Çerkez Meselesi”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 17.

Kitap Tanıtımı, “İlk Menba’ ”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 17.

Kitap Tanıtımı, “Kahraman Yaradan”, Türkiye Edebiyat Mecmuası Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 17.

Duyuru, “Alenî Muhabere”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 17.

Reklam, “Hattat Hamit”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 17.

İlan, “Satılık Ev”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 17.

Reklam, “Altay Fotoğrafhanesi”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 17.

Foto, “Eski Aşk (Roman) Muharriri: Hüsamettin Sacid Hazırlanmaktadır”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. Dış kapak.

İmzasız, “Mündericât”, (İçindekiler), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. Dış kapak.

5. Sayı

Foto, “Viyana Operet Heyeti Sanatkârlarından Madam Mayloviç ve Matmazel Vayisman”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. Ön kapak.

Duyuru, “Türkiye Edebiyat Mecmuası”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. İç kapak.

Duyuru, “Temâşâ Hayatı”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. İç kapak.

Duyuru, “Dârü’l Bedâyi’”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. İç kapak.

Duyuru, “Fevkalâde Tenzilâtlı Satış”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. İç kapak.

Duyuru, “Bir Millet, Bir Meclis-i Mebûsân, Bir Reis-i Cumhur”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. 1.

Ahmet Emin, “İctimâ’iyyât Nokta-i Nazarından Aile”, (Sosyolojik Yazı), (Aile meselesi hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. 1-6.

Duyuru, “...”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. 4.

Duyuru, “...”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. 4.

Foto, “Madam Milovic”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. 5.

İmzasız, “Matbaa-ı Âmirede Şûriş”, (Deneme), (Matbaanın durumu hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. 6-7.

Halide Nusret, “Sûz-dil’in Gözleri”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. 7-8.

Celal Sahir, “Bir Çocuk Kıza”, (Serbest Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. 8.

La Sonet Dalarm, “İstanbul Havası”, (Tiyatro), (Moris Hanken ve Romen Polos’tan Telif), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. 9-16.

Kitap Tanıtımı, “Yeni Neşriyat”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. 17.

Duyuru, “Harb ve Zafer”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. 17.

Duyuru, “Abone Şartları”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. 17.

Duyuru, “Zonguldak”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. 17.

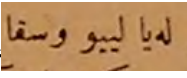
Reklam, “Fransa Elektrik Fotoğrafhanesi”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. 17.

Reklam, “Necip Bey İttriyyât Fabrikası”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. İç kapak.

6. Sayı

Foto, “En Büyük Şairimiz Dâhi Abdülhak Hamit Beyefendi”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. Ön kapak.

Duyuru, “Bu Sayıda”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. Ön kapak.

Foto, “”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. İç kapak.

Foto, “Fransız Opereti Sanatkârlarından Matmazel Katmeri” Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. İç kapak.

Foto, “Güzide Mümessilemiz Bedîa Muvahhid Hanım”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. İç kapak.

Hüsamettin Sacid, “Bir Gece Faciası”, (Sohbet), (Reşat Nuri Güntekin’in Bir Gece Faciası adlı piyesi hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. 1-3.

Selim Sırrı, “Halk İlmî (Halkiyyât)”, (Makale), (Halk ilmi hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. 3-5.

Halide Nusret, “Benim Kalbim”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. 5.

Halide Nusret, “Bir His Meselesi”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. 5-7.

Nasuhi Esad, “Tanagraı Rakkâse”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. 7-8.

La Sonet Dalarm, “İstanbul Havası”, (Tiyatro), (Moris Hanken ve Romen Polos’tan Telif), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. 9-16.

Duyuru, “Türkiye Edebiyat Mecmuası”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. İç kapak.

Kitap Tanıtımı, “İkbal Kütüphanesi Neşriyatı”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. İç kapak.

Kitap Tanıtımı, “Mecmuamıza Verilen Eserler”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. İç kapak.

Kitap Tanıtımı, “Üstat Ahmet Rasim Bey’in Eserleri”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. İç kapak.

Duyuru, “Harb ve Zafer”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. İç kapak.

Duyuru, “Abone Şartları”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. İç kapak.

Reklam, “Türkiye’de Yegâne Millî Necip Bey İtiryât Fabrikası Müstahazarâtı”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. Dış kapak.

Duyuru, “Fevkalâde Tenzilatlı Satış”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. Dış kapak.

Reklam, “Fransa Elektrik Fotoğrafhanesi”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. Dış kapak

7. Sayı

Foto, “Türk Kadınlığının İ’tilâsına Çalışan Muhterem Reis-i Cumhurbaşunun Muazzez Refikası Latif Mustafa Kemal Hanımefendi”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. Ön kapak.

Foto, “Türk Simasının En Ulvi Bireyi”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, . 1, S. 7, (10 Te. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. İç kapak.

Foto, “Kahraman Türkiye’nin Büyük Reis-i Cumhuru”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 17 (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. İç Kapak.

Duyuru, “Karilerimize”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 1.

Hüsamettin Sacid, “Türk Kadınlığın İ’tilâsı”, (Sohbet), (Türk kadınının yükselmesi hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 1.

Halide Nusret, “Güneş Doğarken”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 1.

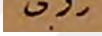
Selami İzzet, “Gönül Sarmaşığı”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 2.

Selahattin Enis, “Sâkî-nâme”, (Deneme), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 2.

Duyuru, “Harp ve Zafer”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 2.

Selami İzzet, “Bir Sonbahar Gecesi”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 3-6.

Kitap Tanıtımı, “Aşk İhtiyacı”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 6.

Foto, “Rusya Operet Artistlerinden ”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 5.

Foto, Dansöz Irene Federica, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 5.

Hüsamettin Sacid, “Bir Buse İçin”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 5.

La Sonet Dalarm, “İstanbul Havası”, (Tiyatro), (Moris Hanken ve Romen Polos’tan Telif), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 7-16.

Kitap Tanıtımı, “Bir Gece Faciası”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 16.

Duyuru, “İstanbul Havası”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 16.

İlan, “Terakkî”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 16.

Reklam, “Otel Belvu”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 16.

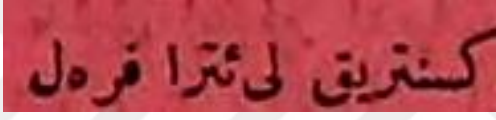
Foto, “Romen Güzeli Ayda”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 16.

Duyuru, “Türkiye Edebiyat Mecmuası”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. İç kapak.

Reklam, “”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. İç kapak.

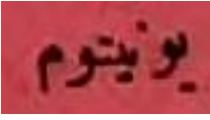
Foto, “Orijinal Akrobatik Dansöz Madame Alexander”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. İç kapak.

Foto, “Garbî Avrupa Sanatkârlarından İspanyalı”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. Dış kapak.

Foto, “Dans ”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. Dış kapak.

Foto, “Güzel Rakkase Madame Carmina”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. Dış kapak.

Foto, “Bale Solisti Madame Auzarova”, Türkiye Edebiyat Mecmuası Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. Dış kapak.

Foto, “Akrobat ”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. Dış kapak.

Foto, “Matmazel Marta”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. Dış kapak.

2. Yıl 1. Sayı

Foto, “Türk Vatanının ve Türk İstiklalinin Büyük Halâskârı Muhterem Reis-i Cumhuriyetimiz”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. Ön kapak.

Foto, “İstiklâl-i Bahâriyenin Muhterem Kahramanlarından Fevzi Paşa”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. Ön kapak.

Duyuru, “Bu Sayıda”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. Ön kapak.

İsmail Hakkı, “Sanattan Kaçan Adam!”, (Sohbet), (Sanat hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. 1.

Duyuru, “Şerefli Bayramlar Münasebetiyle Karilerimize Tebriklerimizi Beyan Ederiz!”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. 1.

Orhan Mithat, “İktisadi İnkilâb”, (Makale), (İktisâdiyyâtın ilerlemesi hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. 1-2.

Halide Nusret, “Küçük Yıldız”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. 2-3.

Halit Fahri, “Ney Sesleri”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. 4.

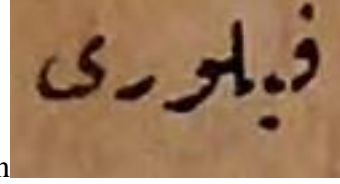
Hüsametdin Sacid, “Meşrû’ Zinâ”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. 4-8.

Foto, “Mecmuamıza Daima Mu’âvenâtını Va’ad Eden Güzide Şairemiz Halide Nusret Hanım”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. 5.

Halide Nusret, “Geceden Taşan Dertler”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. 5.

Şeref Kazım, “Anneme”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. 7.

Hüsamettin Sacid, “Mekteplerde Ulûm-ı Dîniyye ve Kur’ân-ı Kerîm”, (Şuûn), (Din derslerinin müfredattaki yeri hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. 8.

Foto, “Budapeşte, Macar Artistlerinden ...”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. İç kapak.

Duyuru, “Harp Zafer”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. İç kapak.

Duyuru, “İstanbul Havası: Yakında Neşrediliyor”, (Duyuru), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. İç kapak.

Duyuru, “Anadolu Neşriyatı:”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. İç kapak.

Duyuru, “Suallere Cevap”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. İç kapak.

2.2.TÜR VE KONULARINA GÖRE AÇIKLAMALI DİZİN

2.2.1.Şiirler

Ali Canip, “Değirmen”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 9.

Celal Sahir, “Bir Çocuk Kıza”, (Serbest Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. 8.

Celal Sahir, “Buhran”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 11.

- Celal Sahir, “Hayat”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 16.
- Celal Sahir, “Perin Sahire”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 8.
- Celal Sahir, “Türkü”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 11.
- H. Nihal, “Gel beni Râm Et”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 15.
- Hakkı Nâşir, “Aşka Dair”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 20.
- Halid Fahri, “Bir Hazan Bahçesinde”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 11.
- Halide Nusret, “Alev”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 11.
- Halide Nusret, “Benim Kalbim”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. 5.
- Halide Nusret, “Geceden Taşan Dertler”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. 5.
- Halide Nusret, “Güneş Doğarken”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 1.
- Halide Nusret, “Yaralarken”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 8
- Halide Nusret, “Zehir”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 9.
- Halit Fahri, “Gençlikte Şiir Heyecanları”, (Sohbet), (Yarının sanatkârları hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 15-16.

Halit Fahri, “Ney Sesleri”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. 4.

Hüsametdin Sacid, “Ağlayan Güzel Kız “, (Serbest Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrin-i Evvel 1339- 5 Teşrin-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 10.

Nihal, “Hicran”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 16.

Şeref Kazım, “Anneme”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. 7.

Yusuf Ziya, “Eski Nişanlı”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrin-i Evvel 1339- 5 Teşrin-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 14.

Yusuf Ziya, “Kadın”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrin-i Evvel 1339- 5 Teşrin-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 13-14.

2.2.2.Hikâye ve Tefrika Roman

Emine Seniye, “Hangi Samimiyet”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrin-i Evvel 1339- 5 Teşrin-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 7-9.

Ercüment Ekrem, “Boş Gönül”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 18-20.

F. Celaleddin, “Çare”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Yıl. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 10-11.

Halide Nusret, “Bir His Meselesi”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. 5-7.

Halide Nusret, “Eşini Öldüren Kadın”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 9-11.

Halide Nusret, “Küçük Yıldız”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. 2-3.

Halide Nusret, “Sahibini Öldüren Kadın”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 9-11.

Halide Nusret, “Sahibini Öldüren Kadın”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 16-18.

Halide Nusret, “Sûz-dil’in Gözleri”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. 7-8.

Hüsamettin Sacid, “Bir Buse İçin”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 5.

Hüsamettin Sacid, “Fahişe”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 12-14.

Hüsamettin Sacid, “Güzeller”, (Tefrika Roman), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 13-16.

Hüsamettin Sacid, “Hacı Efendi’nin Kızları”, (Tefrika Roman), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 18-20.

Hüsamettin Sacid, “Meşrû’ Zinâ”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. 4-8.

Müfide Ferit, “Mebruke”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 2/4-5.

Nasuhi Esad, “Tanagra-lı Rakkâse”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. 7-8.

Selami İzzet, “Artemiz”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 6-7.

Selami İzzet, “Bir Sonbahar Gecesi”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 3-6.

Selami İzzet, “Gönül Sarmaşığı”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 2.

Suad Derviş, “Marmara Geceleri”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 11-13.

Suad Derviş, “Marmara Gecelerinden”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 9-11.

Vedat Örfi, “Aşk Mı?... Samimiyet Mi?...”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 11-13.

2.2.3.Sohbet

Ahmet Refik, “Millî Tarih ve Halk İdâresi”, (Sohbet), (Türk’ün millî tarihi ve siyaset âleminde bulunuşu hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S.1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 2-3.

Ahmet Refik, “Sâdâbâd ve Çırağan”, (Sohbet), (Devrin Padişahları ve Şairlerinin Sâdâbâd ve Çırağan’a verdikleri önem hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 3-5.

Halid Ziya Uşakizâde, “Lisânda Tahavvül”, (Sohbet), (Lisânın değişimi hak.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 4.

Hüsamettin Sacid, “Bir Gece Faciası”, (Sohbet), (Reşat Nuri Güntekin’in Bir Gece Faciası adlı piyesi hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. 1-3.

Hüsamettin Sacid, “Bizde Tıbâ’at ve Paslı Matbaalar”, (Sohbet), (Basımevlerimiz ve matbaalarımızın faaliyetleri hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 1-2.

Hüsamettin Sacid, “Hilâfet ve Halifeler”, (Sohbet), (Devlet başkanının seçim ve yetkisi hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 1.

Hüsâmettin Sacid, “Temâşâ Hayatı ve Dârü'l-Bedâyi” (Sohbet), (Türk tiyatrosunun temsilleri hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 14-16.

Hüsâmettin Sacid, “Türk Kadınlığının İ'tilâsı”, (Sohbet), (Türk kadınının yükselmesi hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 1.

İmzasız, “Sâdâbâd Günü”, (Sâdâbâd hk.), (Sohbet), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 12.

İsmail Hakkı, “Bedî'î Anadolu”, (Sohbet), (Anadolu'daki Türk sanatı hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 2-3.

İsmail Hakkı, “İnkılâbın Mantığı”, (Sohbet), (İnkılâbın kabul edilmesi hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 1-2.

İsmail Hakkı, “Sanattan Kaçan Adam!”, (Sohbet), (Sanat hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. 1.

Mustafa Şekip, “Halk Adamı”, (Sohbet), (Halkçılık hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 1-2.

Selahattin Enis, “Hür İnsan”, (Sohbet), (Hürriyet hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 6.

2.2.4. Deneme ve Makale

İmzasız, “Dârü'l-Fünûn Ve Teşkilât”, (Deneme), (Dârü'l-fünûnunun toplumdaki yeri hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340/ 13 Şb. 1924), s. 16.

İmzasız, “Matbaa-ı Âmirede Şûriş”, (Deneme), (Matbaanın durumu hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. 6-7.

Orhan Mithat, “İktisadi İnkilâb”, (Makale), (İktisâdiyyâtın ilerlemesi hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. 1-2.

Selahattin Enis, “Sâkî-nâme”, (Deneme), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 2.

Selim Sırrı, “Halk İlmi (Halkiyyât)”, (Makale), (Halk ilmi hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. 3-5.

2.2.5.Mektup, Anı ve Hatıra

Hüsamettin Sacid, “Harp ve Zafer”, (Mektup), (İstiklâl harbi ve millî zafer hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 5-6.

Mehmet Rauf, “İlk Temaslar”, (Hatıra), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 6-8.

Orhan Mithat, “Türk’ün Şükrânı”, (Mektup), (Mustafa Kemal’e olan minnetkârlık hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), 16-18.

Selahattin Enis, “Hortlak”, (Anı), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 13-14.

2.2.6.Tarihi ve Edebi Yazılar

Ali Canip, “Leyla Hanım”, (Edebî Yazı), (Dîvân şairi Leyla Hanım’ın şairliği hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 6-7.

Ansiklopedi, “Ankara”, (Tarihi Yazı), (Ankara’nın tarihi hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 8-9.

İmzasız, “Harp ve Zafer”, (Edebî Yazı), (Harp ve Zafer mensûresi hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 16-17.

İmzasız, “Yeni Merkezimizin Uzak ve Yakın Tarihi”, (Tarihi Yazı), (Ankara’nın konumu ve tarihi hk.) , Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 15.

Mehmet Fuât Köprülüzâde, “Selîm Sâlis ve Şeyh Gâlib”, (Edebî Yazı), (Şeyh Gâlib’in III. Selim ile olan muhabbeti hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 1-2.

2.2.7.Tiyatro

La Sonet Dalarm, “İstanbul Havası”, (Tiyatro), (Moris Hanken ve Romen Polos’tan Telif), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 7-16.

La Sonet Dalarm, “İstanbul Havası”, (Tiyatro), (Moris Hanken ve Romen Polos’tan Telif), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. 9-16.

La Sonet Dalarm, “İstanbul Havası”, (Tiyatro), (Moris Hanken ve Romen Polos’tan Telif), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. 9-16.

2.2.8.Fotoğraf

Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 12.

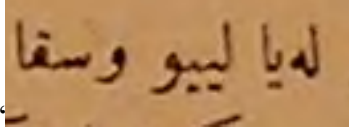
Foto “Sadrâzam İbrahim Paşa”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 4.

Foto “Şair Nedim”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 4.

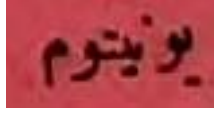
Foto “Üçüncü Sultan Ahmet Harem Dairesinde”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 4.

Foto “Yaşmak ve Ferace Âleminde”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 5.

Foto, “ Muganniye Madam Milovic”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. İç kapak.

Foto, “لهيا لیبو وسقا”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. İç kapak.

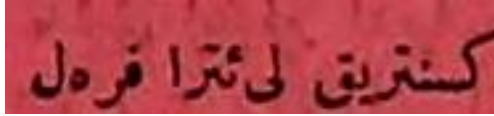

Foto, “Akrobat یونیتوم”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. Dış kapak.

Foto, “Aynalı Kavak Kasrının Dîvânhanesine Açılan Mezhep Kapı”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 12.

Foto, “Bale Solisti Madame Auzarova”, Türkiye Edebiyat Mecmuası Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. Dış kapak.

Foto, “Budapeşte, Macar Artistlerinden Filori”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. İç kapak.

Foto, “Dans کستریق لی ئترا قره ل”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. Dış kapak.

Foto, “Dârü'l-Bedâyi' Muharrirlerinden Muvahhit Hanım”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. Ön kapak.

Foto, “En Büyük Şairimiz Dâhi Abdülhak Hamit Beyefendi”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. Ön kapak.

Foto, “Eski Aşk (Roman) Muharriri: Hüsamettin Sacid Hazırlanmaktadır”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. Dış kapak.

Foto, “Fransız Opereti Sanatkârlarından Matmazel Ketmeri” Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. İç kapak.

Foto, “Garbî Avrupa Sanatkârlarından İspanyalı”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. Dış kapak.

Foto, “Güzel Rakkase Madam Carmina”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. Dış kapak.

Foto, “Güzide Mümessilemiz Bedîa Muvahhid Hanım”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. İç kapak.

Foto, “İstiklâl-i Bahâriyenin Muhterem Kahramanlarından Fevzi Paşa”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. Ön kapak.

Foto, “Kahraman Türkiye’nin Büyük Reis-i Cumhuru”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 17 (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. İç Kapak.

Foto, “Kasııda Şadırvanlı Dîvân”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 12.

Foto, “Kasrın Kabul Salonu”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i

Foto, “Kasrın Tarihi Eşyasından”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 12.

Foto, “Madam Milovic”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. 5.

Foto, “Matmazel Marta”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. Dış kapak.

Foto, “Mecmuamıza Daima Mu’âvenâtını Va’ad Eden Güzide Şairemiz Halide Nusret Hanım”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. 5.

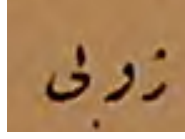
Foto, “Mecmuamızın Yeni Uzvları: Ay Demir Muharriresi Müfide Feride Hanım”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 3.

Foto, “Milyonlarca Türk ve Müslüman’ın büyük Halâskârı Gazi Müşîr Mustafa Kemal Paşa Hazretleri”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. Ön kapak

Foto, “Orijinal Akrobatik Dansöz Madame Alexander”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. İç kapak.

Foto, “Romanımızın Şahıslarından: Meliha”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. Ön kapak.

Foto, “Romen Güzeli Ayda”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 16.

Foto, “Rusya Operet Artistlerinden [Zubi]”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 5.

Foto, “Sevda Başlarken”, Türkiye Edebiyat Mecmuası Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 20.

Foto, “Sosyete Hayatı”, (Râtib Tâhir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 12.

Foto, “Tramvayda Perde kalktıktan Sonra”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 20.

Foto, “Türk Kadınlığının İ'tilâsına Çalışan Muhterem Reis-i Cumhurbaşumuzun Muazzez Refikası Latif Mustafa Kemal Hanımefendi”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. Ön kapak.

Foto, “Türk Simasının En Ulvi Bireyi”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, . 1, S. 7, (10 Te. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. İç kapak.

Foto, “Türk Vatanının ve Türk İstiklalinin Büyük Halâskârı Muhterem Reis-i Cumhurbaşumuz”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. Ön kapak.

Foto, “Viyana Operet Heyeti Sanatkârlarından Madam Mayloviç ve Matmazel Vayisman”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. Ön kapak.

Foto, Dansöz Irene Federica, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340-1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 5.

2.2.9.Duyuru

Duyuru, "...", Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. 4.

Duyuru, "Sansür", Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339-5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 16.

Duyuru, "...", Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 16.

Duyuru, "...", Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. 4.

Duyuru, "Abone Şartları", Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. İç kapak.

Duyuru, "Abone Şartları", Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. İç kapak.

Duyuru, "Abone Şartları", Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. İç kapak.

Duyuru, "Abone Şartları", Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. 17.

Duyuru, "Abone Şartları", Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. İç kapak.

Duyuru, "Alenî Muhabere", Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 17.

Duyuru, "Anadolu Neşriyatı:", Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. İç kapak.

Duyuru, "Anketin Neticesi", Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. İç kapak.

Duyuru, “Bir Millet, Bir Meclis-i Mebûsân, Bir Reis-i Cumhur”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. 1

Duyuru, “Bu Sayıda”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. Ön kapak.

Duyuru, “Bu Sayıda”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. Ön kapak.

Duyuru, “Dârü’l Bedâyi’”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. İç kapak.

Duyuru, “Dârü’l- Fünûn”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 16.

Duyuru, “Fevkalâde Tenzilatlı Satış”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. Dış kapak.

Duyuru, “Fevkalâde Tenzilâtlı Satış”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. İç kapak.

Duyuru, “Gelecek Nüşamızda”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 16.

Duyuru, “Harb ve Zafer”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. 17.

Duyuru, “Harb ve Zafer”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. İç kapak.

Duyuru, “Harp ve Zafer”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. İç kapak.

Duyuru, “Harp ve Zafer”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 2.

Duyuru, “Harp ve Zafer”, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 16.

Duyuru, “Harp Zafer”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. İç kapak.

Duyuru, “İ’tizâr ve Teşekkür”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 16.

Duyuru, “İkinci Nüşamızda”, (İçindekiler), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 12.

Duyuru, “İkinci Nüşamızda”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. İç kapak.

Duyuru, “İlk Şair”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. İç kapak.

Duyuru, “İstanbul Havası: Yakında Neşrediliyor”, (Duyuru), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. İç kapak.

Duyuru, “İstanbul Havası”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 16.

Duyuru, “İstanbul’a Şeref ve Saadet Bahşeden Büyük Muganniye Madam Milovic”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. İç kapak.

Duyuru, “Karilerimize”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 1.

Duyuru, “Kurtuluş Günü”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 16.

Duyuru, “Millî Mecmua”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. İç kapak.

Duyuru, “Mündericâtımızı Tevsî’ İçin Bu Sayıdan İtibaren Mecmuamızı On İki Punto Yani Daha Küçük Hurûfât İle Tertip Ediyoruz.” Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 16.

Duyuru, “Müsâbaka”, Türkiye Edebiyat Mecmuası Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. İç kapak.

Duyuru, “Nikahta Keramet”, Türkiye Edebiyat Mecmuası Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 16.

Duyuru, “Resimler”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. Ön kapak.

Duyuru, “Suallere Cevap”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. İç kapak.

Duyuru, “Şerefli Bayramlar Münasebetiyle Karilerimize Tebriklerimizi Beyan Ederiz!”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. 1.

Duyuru, “Şuûn”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. Ön kapak.

Duyuru, “Temâşâ Hayatı”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924),s. İç kapak.

Duyuru, “Türkiye Edebiyat Mecmuası”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. İç kapak.

Duyuru, “Türkiye Edebiyat Mecmuası”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. İç kapak.

Duyuru, “Türkiye Edebiyat Mecmuası”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. İç kapak.

Duyuru, “Yeni Mecmua”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. İç kapak.

Duyuru, “Yeni Mecmua”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 17.

Duyuru, “Zonguldak”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. 17.

2.2.10.İlan ve Reklam

İlan, “Anketimize Dair”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. İç kapak.

İlan, “Karilerimize”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. İç kapak.

İlan, “Kiralık Ev”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. İç kapak.

İlan, “Satılık Ev”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 17.

İlan, “Terakkî”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 16.

Reklam, “Dîvân Yolunda, Terakki Bakkaliyesi Sahibi Meftununuz Ethem Telefon 864”, (Reklam), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 15.

Reklam, “”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. İç kapak.

Reklam, “Altay Fotoğrafhanesi”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 17.

Reklam, “Fransa Elektrik Fotoğrafhanesi”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. Dış kapak

Reklam, “Fransa Elektrik Fotoğrafhanesi”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. 17.

Reklam, “Fransa Elektrik Fotoğrafhanesi”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. İç kapak.

Reklam, “Hattat Hamit”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 17.

Reklam, “Necip Bey İttriyyât Fabrikası”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. İç kapak.

Reklam, “Otel Belvu”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 16.

Reklam, “Türkiye’de Yegâne Millî Necip Bey İttriyyât Fabrikası Müstahazarâtı”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. Dış kapak.

2.2.11.Kitap Tanıtımı

Kitap Tanıtımı, “İlk Menba’ ”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 17.

Kitap Tanıtımı, “Şişli Hayatı”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. İç kapak.

Kitap Tanıtımı, “Âdâb-ı Muâşeret”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 17.

Kitap Tanıtımı, “Aşk İhtiyacı”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 6.

Kitap Tanıtımı, “Bir Gece Faciası”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 16.

Kitap Tanıtımı, “Çerkez Meselesi”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 17.

Kitap Tanıtımı, “Eski Aşk”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. İç kapak.

Kitap Tanıtımı, “Eski Aşk”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. İç kapak.

Kitap Tanıtımı, “Eski Aşk”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. İç kapak.

Kitap Tanıtımı, “Hanım Mektupları”, (Kitap Tanıtımı), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 17.

Kitap Tanıtımı, “İkbal Kütüphanesi Neşriyatı”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. İç kapak.

Kitap Tanıtımı, “Kahraman Yaradan”, Türkiye Edebiyat Mecmuası Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 17.

Kitap Tanıtımı, “Mecmuamıza Verilen Eserler”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. İç kapak.

Kitap Tanıtımı, “Üstat Ahmet Rasim Bey’in Eserleri”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. İç kapak.

Kitap Tanıtımı, “Yeni Neşriyat”, Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. 17.

2.2.12. Diğer Yazılar

Ahmet Emin, “İctimâ’iyyât Nokta-i Nazarından Aile”, (Sosyolojik Yazı), (Aile meselesi hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. 1-6.

Aka Gündüz, “Bir Türk Evliyası”, (Biyografik Yazı), (Akşemsettin Veli Hazretleri hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 8-9.

Hüsamettin Sacid, “Mekteplerde Ulûm-ı Dîniyye ve Kur’ân-ı Kerîm”, (Şuûn), (Din derslerinin müfredattaki yeri hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. 8.

İmzasız, “Mündericât”, (İçindekiler), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. İç kapak.

İmzasız, “Mündericât”, (İçindekiler), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. Ön kapak.

İmzasız, “Mündericât”, (İçindekiler), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. İç kapak.

İmzasız, “Mündericât”, (İçindekiler), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. Dış kapak.

Mehmet Emin, “Feylesoflar Ne İçin Tedkik Edilir?”, (Felsefi Yazı), (Felsefe ve feylesofların faydası hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340/ 13 Şb. 1924), s. 8-9.

Mehmet Ziya, “Bizans”, (Konferans), (Bizans’ın tarihi hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340/ 13 Şb. 1924), s. 2-8.

Selahattin Enis, “Komşumun Münasebetsizliği”, (Eleştiri Yazısı), (Düğünler hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 6.

Selahattin Enis, “Sâkî-nâme”, (?), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 2.

2.3. YAZAR ADLARINA GÖRE AÇIKLAMALI DİZİN

Ahmet Emin, “İctimâ’iyyât Nokta-i Nazarından Aile”, (Sosyolojik Yazı), (Aile meselesi hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. 1-6.

Ahmet Refik, “Millî Tarih ve Halk İdâresi”, (Sohbet), (Türk’ün millî tarihi ve siyaset âleminde bulunuşu hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S.1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 2-3.

Ahmet Refik, “Sâdâbâd ve Çırağan”, (Sohbet), (Devrin Padişahları ve Şairlerinin Sâdâbâd ve Çırağan’a verdikleri önem hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 3-5.

Aka Gündüz, “Bir Türk Evliyası”, (Biyografik Yazı), (Akşemsettin Veli Hazretleri hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 8-9.

Ali Canip, “Değirmen”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 9.

Ali Canip, “Leyla Hanım”, (Edebî Yazı), (Dîvân şairi Leyla Hanım’ın şairliği hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 6-7.

Ansiklopedi, “Ankara”, (Tarihi Yazı), (Ankara’nın tarihi hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 8-9.

Celal Sahir, “Bir Çocuk Kıza”, (Serbest Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. 8.

Celal Sahir, “Buhran”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 11.

Celal Sahir, “Hayat”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 16.

Celal Sahir, “Perin Sahire”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 8.

Celal Sahir, “Türkü”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 11.

Emine Seniye, “Hangi Samimiyet”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 7-9.

Ercüment Ekrem, “Boş Gönül”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 18-20.

F. Celaleddin, “Çare”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Yıl. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 10-11.

H. Nihal, “Gel beni Râm Et”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 15.

Hakkı Nâşir, “Aşka Dair”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 20.

Halid Fahri, “Bir Hazan Bahçesinde”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s.11.

Halid Ziya Uşakizâde, “Lisânda Tahavvül”, (Sohbet), (Lisânın değişimi hak.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 4.

Halide Nusret, “Alev”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 11.

Halide Nusret, “Benim Kalbim”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. 5.

Halide Nusret, “Bir His Meselesi”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. 5-7.

Halide Nusret, “Eşini Öldüren Kadın”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 9-11.

Halide Nusret, “Geceden Taşan Dertler”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. 5.

Halide Nusret, “Güneş Doğarken”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 1.

Halide Nusret, “Küçük Yıldız”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. 2-3.

Halide Nusret, “Sahibini Öldüren Kadın”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 9-11.

Halide Nusret, “Sahibini Öldüren Kadın”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 16-18.

Halide Nusret, “Sûz-dil’in Gözleri”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. 7-8.

Halide Nusret, “Yaralarken”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 8

Halide Nusret, “Zehir”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 9.

Halit Fahri, “Gençlikte Şiir Heyecanları”, (Sohbet), (Yarının sanatkârları hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 15-16.

Halit Fahri, “Ney Sesleri”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. 4.

Hüsamettin Sacid, “Ağlayan Güzel Kız “, (Serbest Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 10.

Hüsamettin Sacid, “Bir Buse İçin”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 5.

Hüsamettin Sacid, “Bir Gece Faciası”, (Sohbet), (Reşat Nuri Güntekin’in Bir Gece Faciası adlı piyesi hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. 1-3.

Hüsamettin Sacid, “Bizde Tıbâ’at ve Paslı Matbaalar, (Sohbet), (Basımevlerimiz ve matbaalarımızın faaliyetleri hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 1-2.

Hüsamettin Sacid, “Fahişe”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 12-14.

Hüsamettin Sacid, “Hacı Efendi’nin Kızları”, (Tefrika Roman), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 18-20.

Hüsamettin Sacid, “Harp ve Zafer”, (Mektup), (İstiklâl harbi ve millî zafer hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 5-6.

Hüsamettin Sacid, “Mekteplerde Ulûm-ı Dîniyye ve Kur’ân-ı Kerîm”, (Şuûn), (Din derslerinin müfredattaki yeri hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. 8.

Hüsametdin Sacid, “Meşrû’ Zinâ”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. 4-8.

Hüsametdin Sacid, “Temâşâ Hayatı ve Dârü’l-Bedâyi’”, (Sohbet), (Türk tiyatrosunun temsilleri hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), 14-16.

Hüsametdin Sacid, “Türk Kadınlığının İ’tilâsı”, (Sohbet), (Türk kadınının yükselmesi hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 1.

İmzasız, “Harp ve Zafer”, (Edebî Yazı), (Harp ve Zafer mensûresi hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), 16-17.

İmzasız, “Matbaa-ı Âmirede Şûriş”, (Deneme), (Matbaanın durumu hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. 6-7.

İmzasız, “Mündericât”, (İçindekiler), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. İç kapak.

İmzasız, “Mündericât”, (İçindekiler), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. Ön kapak.

İmzasız, “Mündericât”, (İçindekiler), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. İç kapak.

İmzasız, “Mündericât”, (İçindekiler), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. Dış kapak.

İmzasız, “Sâdâbâd Günü”, (Sâdâbâd hk.), (Sohbet), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 12.

İmzasız, “Yeni Merkezimizin Uzak ve Yakın Tarihi”, (Tarihi Yazı), (Ankara’nın konumu ve tarihi hk.) , Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 15.

İsmail Hakkı, “Bedî’î Anadolu”, (Sohbet), (Anadolu’daki Türk sanatı hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 2-3.

İsmail Hakkı, “İnkılâbın Mantığı”, (Sohbet), (İnkılâbın kabul edilmesi hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 1-2.

İsmail Hakkı, “Sanattan Kaçan Adam!”, (Sohbet), (Sanat hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. 1.

La Sonet Dalarm, “İstanbul Havası”, (Tiyatro), (Moris Hanken ve Romen Polos’tan Telif), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 7-16.

La Sonet Dalarm, “İstanbul Havası”, (Tiyatro), (Moris Hanken ve Romen Polos’tan Telif), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 5, (20 Mart 1340 / 20 Mart 1924), s. 9-16.

La Sonet Dalarm, “İstanbul Havası”, (Tiyatro), (Moris Hanken ve Romen Polos’tan Telif), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. 9-16.

Mehmet Emin, “Feylesoflar Ne İçin Tedkik Edilir?”, (Felsefî Yazı), (Felsefe ve feylesofların faydası hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340/ 13 Şb. 1924), s. 8-9.

Mehmet Fuât Köprülüzâde, “Selîm Sâlis ve Şeyh Gâlib”, (Edebî Yazı), (Şeyh Gâlib’in III. Selim ile olan muhabbeti hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 1-2.

Mehmet Rauf, “İlk Temaslar”, (Hatıra), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 6-8.

Mehmet Ziya, “Bizans”, (Konferans), (Bizans’ın tarihi hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340/ 13 Şb. 1924), s. 2-8.

Mustafa Şekip, “Halk Adamı”, (Sohbet), (Halkçılık hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 1-2.

- Müfide Ferit, “Mebruke”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 2/4-5.
- Nasuhi Esad, “Tanagraıı Rakkâse”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. 7-8.
- Nihal, “Hicran”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 16.
- Orhan Mithat, “İktisadi İnkilâb”, (Makale), (İktisâdiyyâtın ilerlemesi hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. 1-2.
- Orhan Mithat, “Türk’ün Şükrânı”, (Mektup), (Mustafa Kemal’e olan minnetkârlık hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 1, (Ey. 1339 / Ey. 1923), s. 16-18.
- Selahattin Enis, “Hortlak”, (Anı), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 13-14.
- Selahattin Enis, “Hür İnsan”, (Sohbet), (Hürriyet hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 6.
- Selahattin Enis, “Komşumun Münasebetsizliğı”, (Eleştiri Yazısı), (Düğünler hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 6.
- Selahattin Enis, “Sâkî-nâme”, (Deneme), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 2.
- Selami İzzet, “Artemiz”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 6-7.
- Selami İzzet, “Bir Sonbahar Gecesi”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 3-6.
- Selami İzzet, “Gönül Sarmaşığı”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 7, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924), s. 2.

Selim Sırrı, “Halk İlmi (Halkiyyât)”, (Makale), (Halk ilmi hk.), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 6, (Mayıs 340 / 1924), s. 3-5.

Suad Derviş, “Marmara Geceleri”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 4, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), s. 11-13.

Suad Derviş, “Marmara Gecelerinden”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 9-11.

Şeref Kazım, “Anneme”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 2, S. 1, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925), s. 7.

Vedat Örfi, “Aşk Mı?... Samimiyet Mi?...”, (Hikâye), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 3, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), s. 11-13.

Yusuf Ziya, “Eski Nişanlı”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 14.

Yusuf Ziya, “Kadın”, (Şiir), Türkiye Edebiyat Mecmuası, Y. 1, S. 2, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923), s. 13-14.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: AKTARIM METİN**TÜRKİYE EDEBİYAT MECMUASI**

On beş günde bir neşr olunur, ilim ve edebiyâta hâdim musavver mecmua

Milyonlarca Türk ve Müslüman'ın büyük Halâskârı Gazi Müşîr Mustafa Kemal Paşa Hazretleri

Sayı: 1

Eylül 1339

Sene: 1

TÜRKİYE EDEBİYAT MECMUASI**SELİM-İ SÂLİS VE ŞEYH GÂLİB**

Sultan Selim-i Sâlis, Gâlib dedeyi 1205 şevvâlinin dokuzuncu cumartesi günü Galata Mevlevî-hânesi meşihatına tayin etmişti. Müşârün-ileyhin büyük şaire karşı bu suretle izhâr ettiği hissiyyât-ı takdîr-kârâne Galib'in son dakika-i hayatına kadar eksilmemiş ve mütemâdî ihsânlara, iltifatlara mazhar olan bu bahtiyâr şair her vesileden bi'l-istifade minnettarlığını irâ'eden geri durmamıştır. Şeyhin dîvânını biraz karıştırmak bu hususta kâfi bir delildir: Baharın vürudu, bir mehtap âlemi, bir kış, bir bayram, herhangi bir muvaffakiyyât, bir müsâlâha... İşte bütün bu gibi ufak hadiseler şaire bir vesile-i şükran olmuştur. Sonra, teceddüdperver padişahın vücuda getirdiği her yeni müessese için Gâlib uzun methiyeler, tarihler tanzim etmiş ve Sultan Selim'in müceddidliğini her kasidesinde bir nakarat gibi tekrar etmiştir:

Ebyâtım oldu saf-ke-i dîvâ-ı ma'rifet

Nev- asker-i müretteb-i şâh-ı cihân gibi

Ol pâdişah kim etmede cem'-i cünûd-ı gayb

Gencûr-ı vâridâtı bulan ârifân gibi

Bir hulku var ki mecma-ı ahlâk-ı âliye

Lutf-ı tîbâ-ı hazret-i peygamberân gibi

Bir ihtimâmı var ki umûr-ı cihâdda

Ashâb-ı pür- salâbet-i adl- âverân gibi

Vermiş mi kimse mülke bu rütbe hayat-ı nev

Sultân Selîm-i Sâlis-i Osmâniyân gibi...

Gâlib'in humbaracılar kışlası için, sonra topçuların tensiki ve dökümhanenin tamiri münasebetiyle yazmış olduğu tarihler ve padişah ile olan münasebetin derece-i samimiyeti düşünülürse Şeyh'in bütün kalbiyle bir teceddüd-perver olduğuna inanmak zaruridir.

Bilhâssa yüksek tabaka arasında teceddüd arzusu ve garba temâyül zevki vâzih surette görünüyordu. Ahmet-i Sâlis devrinden beri başlayan bu temâyül üçüncü Sultan Selim'de pek barizdi. Kendisinden başka hemşireleri Peykhan ve Hatice Sultanlar da teceddüd-perverlikte biraderlerine peyrev olmaktaydılar. Sultan Selim'in pek ziyade mazhar-ı itimâd ve muhabbeti ve ıslahat meselelerinde adeta müşâviri olan Hatice Sultan bir gün, Büyükdere'de tanımayarak maslahat güzârı Mösyö Dö "Hubeş" in yalısını ziyaret ederek bahçenin tarz-ı tanzimini ve ikametgâhın suret-i inşasını fevkalâde beğenmiş ve hatta kendisine böyle bir kâşâne yapabilecek bir sanatkâr istemişti. Meşhur ressam "Melling" Sultan'ın bu talebi üzerine bu vazifeyi derûhte ederek "nebât-ı âbât" a geldi.

"Sa'd-âbât", "cedvel-i sim", "nev bünyâd"... İsimlerinin sihir-kâr bir tesire malik olduğu devirler henüz o kadar uzaklaşmamıştı; Hatice Sultan'ın Ortaköy'de defterdar bîrûnunda yasemen tarhlarından yükselen hava mâlâmâl keşanesi "nebât-ı âbât" nam şair annesiyle yâd olunurdu. Mimar, ressam, nakkaş, bahçe mühendisi olan "Melling" burada uzun müddet çalışarak, yeni ve zarif köşkler, taklar, tarhlar, labirentler vücuda getirdi. Hemşiresinin sarayındaki bu inşaatı pek ziyade takdir eden Sultan Selim, diğer hemşiresi ve Gâlibin en hararetli takdîrkârı Peykhan Sultan'ın kendisine ihtâ ettiği Çırağan kasrının bahçesinde "Melling" e tanzim ettirdiği sarayın sevgili şairi Gâlib bu kasırlar için cidden güzel tarihler yazıyor, padişahın ve sultanların mütemadi ihsân ve iltifatına nail oluyordu. Mesela Hatice Sultan'ın "neşat-âbât" kasrına yazdığı manzume-i tarihiye de "gülistanın nevzemin tarhları

arasında rengârenk bir sîmurg-ı manevi gibi yükselen” saray, etrafında saksıların bârân-ı râyihasıyla mestveraket uyuyan havuz ve pişgâhındaki mehtabeye, vazıh hatlarla nazarda adeta tecessüm ediyor. Peykhan Sultanın “Çırağan” ve “ferahza” kasırları hakkındaki tarihlerde nokta-i nazardan pek ilhamkârdır.

“Hüsn ü Aşk” şairinin mehtap kasideleri, sanat noktasından birer bedîa ve o devirdeki boğaz mehtaplarının ma’kesidir. Tabi renklerde fazla bir parlaklık, hatlarda şuledâr bir ibhâm, kokularda mahsus, bir mebzuliyet var; fakat Gâlib gibi muhayyilesinde yeni bir âlem yaşatan sanatkâr için bunu tabî görmelidir.

Selim-i Sâlis zamanındaki Boğaziçi, şimdikinden çok farklı idi; Rumeli sahilinde yer yer saraylar, Sultanlara ve Şehzadelere ait köşkler, vüzerâ ve vükelâ yalıları, zengin fenerlilerin ikametgâhları, sefarethaneleer Frenk tacirlerine mahsus sahilhaneler vardı. Anadolu sahilinde, şirin bir yalı İslam evleri arasında, servileri ve şairane minareleriyle köyler göze çarpıyordu bir tarafta şahane bir yalının önünde harem ağalarının nezareti altındaki hizmetçilerin acele hareketleri, diğer tarafta mezarlıklar kenarına oturmuş. Müslüman kadınlarının balık tutan çocuklarına sâkînâne nîkrân olmaları, zevki okşardı. Kayık her zaman olduğu gibi o vakitte Boğaziçi hayatının en büyük zevklerinden biriydi. Padişahın yirmi dört çifte büyük bir saltanat kayığı vardı. İpekli, sırmalı kumaşlardan yapılmış bir tente altında oturan padişah, tebâsının gözlerinden saklanmış bir halde geçerken her iki sahilden toplar atılır ve kıyılarıdaki halk bir vaz-ı hürmet ve haşyet alırdı. Eski adet mucibince, şekil ve heyetleri ve körükçülerinin adedi usûl-i teşrîfâta muvâfık kayıklara binen ricâl-i devlet, ulema, mevkeb-i şahaneyi takip ederlerdi... Yazın derin kokularla mâlâmâl gecelerinde bu mevkeb daha mahdut ve daha az resmi bir şekilde kameri karşılamaya çıkar ve güne gün terennümlerle boğazın yeşil sırtlarından gecenin boşluğuna ilahi bir ırmak gibi dökülen bülbül seslerini ikaz ederdi. Bazen, billûrîn bir sesin terennüm ettiği bir gazel, ilahi akslarla yayılırken, ufak bir vaka-ı sükûn içinde ağustos böcekleriyle kurbağaların lakayt neşideleri, ishakların istirhâmkâr kesik feryatlarını karıştırdı. İşte Gâlib mehtap kasidelerinde bu mafevka’l-i hayal güzelliği yaşatmaya muvafık olmuştur.

Selîm-i Sâlis’in mevleviliğe nispeti ve Şeyh Gâlib hakkındaki tecevvüh ve muhabbeti, orduda Mevlevi tekkelerinin tamir ve ihyâsına pek ziyade yardım

etmiştir. Galata şeyhi olur olmaz çok harap bir halde bulunan Galata dergâhının tamirini “Gönül bir beyt-i mağmur safadır aşk mimarı” mısralı kasidesiyle istirham eyleyen Gâlib, ertesine sene:

Ma’nen ü lafzan dedi târîhini

Şeyh Gâlib abd-i dâ’i-i kadîm

Yaptı bu dergâhı pâk ü hem cedîd

Bin iki yüz altıda Sultân Selîm

Tarihini tanzim etmişti. Konya’da Kubbe-i Hadrâ’nın tamiri, puşide-i Mevlana tecdidi, Kasımpaşa Mevlevi hanesinin termimi, Sütlüce’de Valide Sultan tarafından bir çeşme inşası, bütün bunlar Şeyh Gâlib’in vesâletiyle olmuştur. Cevdet Paşa , “ Selim-i Salis’in Efendi’ye nev-i benî atiyeler tesyar ve bazı leyâli mübareke ve eyyâm-ı sâirede huzur hümâ bunlar yine ihzâr ile temaşayı ayin ve ezkâr akabinde bahş-ı itâyı bî-semâr eylediğini” yazıyor. Hakan-ı müşârün-ileyhin Gâlib divanını kemal-i itina ile tahrir ettirip yalnız teclid ve tezhibine üç bin altın sarf ettiği mütevâtîrdir.

Köprülüzâde Mehmet Fuât

Tarih Muhasebeleri

MİLLÎ TARİH VE HALK İDÂRESİ

Her milletin idaresi ve hükümet şekli değişebilir, fakat bu değişiklik o milletin mazisini ve tarihini değiştiremez. Tarih, siyasi gayelere ve siyasi maksatlara vasıta ittihâz edilebilir, fakat hakikat hiçbir zaman tahrîf edilemez. Bir milletin hal-i hazırdaki idare şekli, o milletin irfan ve dehasının muhassalasıdır, hars ve siyaset sahalarında gösterdiği tekâmüldür. Bu tekâmülün müsebbiplerini ve âmillerini

araştırmak lazım geldiği zaman maziyi ve binâenaleyh tarihini nazar-ı dikkate almamak gayr-ı kâbildir. Her milletin fazilet ve siyaset hamûlesi mazisindedir. Maziyi tedkik ile ancak halin iyiliği veya kötülüğü anlaşılabilir.

Türk milleti, bu güne kadar, idare şekli hususunda şimdiki tekâmülünü hiçbir zaman gösterememişti. Denilebilir ki, Türkün siyaset âleminde en kuvvetli ve en şûurlu bulunduğu, bu devredir. Türk milletinin mukadderatını idâre etmeyi üzerlerine alanlar içinde bu günkü ricâl derecesinde ihtiyaçları müdrik ve işlerinde muvaffak insanlar görülmedi. Çünkü bu zâtlar milletlerinin mazisini tedkik ettiler, faziletlerinin âmillerini, felaketlerinin sebeplerini araştırdılar. Memleketin nasıl bir idâre şekliyle bu günkü Avrupa milletleri arasında yaşayabileceğine kâni oldular. Milletın kâbiliyetini, istidâdını, azim ve fedakârlık derecesini öğrendiler ve dünkü parlak ve ölmez zaferle bu günkü saadeti temine muvaffak oldular. Ve bu zafere ancak milletin kuvvetiyle, milletin azmiyle, milletin fedakârlığıyla nail olarak Türk'ün öz evladı olduklarını fiilen ispat ettiler. Türk milleti bu mucize-i asâ zaferle ne kadar iftihar etse azdır.

Fakat harpte zafer kâfi değildir, hakiki ve daimi zafer, elde edilen zaferin semerelerini de iktitâf eylemektir. Milleti yaşanacak, yeni mukavemetlere hazırlayacak, irfân ve sanayi âleminde ilmî ve iktisadi rekabetlere göğüs germeye muktedir kılınabilecek, ancak bu semereleri iktitâf için, gösterilecek mesaidir. Daha doğrusu sulh zamanı, milletin istirahat zamanı değildir. Yaralarını sarmak, birlikte mücahede ettiği kardeşlerini bir kat daha sevmek millet ve milliyet râbitasını kuvvetlendirmek dimağın asrın tekâmülüne ve kendi ihtiyaçlarına göre tenvir eylemek zamanıdır. Bu mühim sukût devrinde siyasi ve ilmî ihtiraslarla milletin münevver ve güzîde kuvvetlerini tefrikaya uğratmak tehlikedir.

Sulh zamanında milletin fikri terbiyesine hizmet edebilecek âmillerden biri de, vatani terbiyedir. Vatani terbiyenin tükenmez hazinesi de milli tarihimizdir. Milli tarih, gazâ meydanlarında çalışan Türk erlerinin, irfân sahalarında beyin yoran Türk âlimlerinin, milleti saadete erıştiren, ülkelerimizi ve topraklarımızı büyüten yüksek şahıslarımızın ve kahramanlarımızın tarihidir... Hiçbir tahavvül, hiçbir tekâmül, ilim ve cihad kahramanlarının menâkıbını söndüremez, bilakis her tekâmül ancak ilim ve cihat kahramanlarının mücâhideleri ve fedakârlıklarıyla tekevvün ve tecelli eder.

Mesela harbin ve kuvvetin aleyhinde bulunan hiçbir zümre, Anadolu'nun irfân ve insaniyet sahasında mühim bir âmil olmak için milyonlarca Türk'ün yaşamak hakkını gasıplarının ellerinden silah ve mücâhede kuvvetiyle istirdâd etmek hususunda mücahedesini tebcilden geri duramaz; bu mücâhedenin âmilleri kimlerdir?

–Milletin kahramanları...

Türkün tarihinde, milleti en buhranlı ve felaketli zamanlarında kurtaran yüksek kahramanlarımız vardır: Oğuz Han, Selçuk Bey, Osman Bey. Oğuz Han Türk kahramanlık destanında nasıl ki azimkâr bir sima ise, Selçuk ve Osman Beyler de Anadolu'da Türklüğü yaşatmak hususundaki gösterdikleri fedakârlıklarla Türk tarihinin ezeli kahramanlarıdır. Türklüğü Bizans yakınlarına kadar getiren ve Anadolu'da birleştiren Selçuk Bey, onunla beraber çalışan millettir. Türklüğü Anadolu'da idame ettiren ve Avrupa siyasetinde mühim bir mevkiye isâl eyleyen, Osman Bey ve evladı ve onlarla birlikte çalışan millettir. Milli kahramanlar, milletlerin enmûzeceleleridir. Millet sinesinden çıkan kahramanlarla hükümdarları; kendinden ayırt edemez. Her millet lâyük olduğu idareye müstahak olduğu gibi, lâyük olduğu hükümdarın da idaresine tabi olur.

Milli tarihimizin, Osmanlı Türklere ait devreleri buna parlak bir misâl teşkil eder. Osman Bey'le halefleri hep milletle beraber çalışmışlar, kendilerini milletten ayırt etmemişler ve o sayede parlak zaferlere nâil olmuşlardır.

Akça Koca Korkut Alp'le Osman Bey ve Orhan Bey silah ve mücâhede arkadaşlarıdır. Turgut Alp'le Kara Tekin'in de Türk mücâhedesinde mühim bir mevki vardır. Fakat bu hakikat, vak'a-nüvîsler tarafından yazılan veya ibtidâî mekteplerde okunan tarihlerden anlaşılabilir. Tarihe vukufu ancak sahaya maksûr siyasiler, daima tarihi cehaletler izhârına mahkûmdurlar. Mesela, Osman Bey'in tesis ettiği devlete kendi namını vermek hodbinliğinde bulunduğunu zannedenler yanılırlar. O devlete ve o devleti teşkil eden halka tabiyatıyla (Osmanlı) denilmiştir. Çünkü ondan evvel de Osman Bey'in babasıyla beraber çalışan halka(Ertuğrullu), hatta vak'a-nüvîslerin (Şehnâme-i Âl-i Osmân) yazdıkları zamanlarda sadrazamla birlikte harp eden Osmanlılara (Sadrazamlı), (Paşalı) ve (Abazalı) denilmiştir. Osman Bey yüksek bir dehâya maliktir. Osman Bey Selçukilerin inkırâzı üzerine

Oğuz neslinden olduğunu iddia ederek Karamanoğullarına rağmen, Türkün mukadderatını eline aldığı zaman şarkta büyük bir düşman vardı. Bu düşman, Türklük'ü öteden beri imhaya çalışırdı. O da Moğollardı, Cengiz'in hafitleriydi. İlhânilerdi. Bunlar, hiç şüphesiz, Şark-ı Türk hakanlığı değildi. Öyle olaydı o hakanlık Oğuz neslinden ve hakiki Türk ırkından olan Selçukileri mahvetmez ve Bizans'a karşı mücâhede eden Osmanlı Türkleri de ezmeye çalışmazdı. Osman Bey Bizans'ı ezmeye çalıştığı gibi, kendisiyle beraber çalışan Türk zümresini de Moğol tasallutundan kurtarabilmek siyasetinde muvafık oldu. Her millet ve milletin toprağını harp ile mücâhede ile büyültür. Her milletin tarihinde menfaât, ihtiras ve kan vardır. Her millet menfaâtini temine çalışmalıdır. Her serdar, şan ve şeref ihtirâmına mâlik olmalıdır. Her mücâhede de, haysiyet ve namus namına, kan dökmelidir. Bu, tabiatın ezeli kanunudur. Binâenaleyh tarihimizi kan ve ihtirasla mâli telakki etmek doğru değildir. Mesela Osmanlı Türkler, ilk zamanlarda, Bizans üzerine yürüdüler. Çünkü Bizans zayıftı ve (kâfir) di. Osman Bey ve halkları Bizans'ı yıkmak siyasetini sonuna kadar takip ettiler ve vatanlarına (İstanbul) gibi cihanın ticaretine, siyasetine münâkalesine ve iktisadına hâkim bir mevki katmak gibi mühim bir hizmet ifâ eylediler. Binâenaleyh haleflerinin birçoğunun menfur cinayet ve büyük cehaletleri Osman Bey'in ilk fedakâr haleflerinin Türklük'e ettikleri hizmetleri hiçbir zaman unutturamaz. Hususuyla bu hizmete yalnız onların şahıslarını da nazar-ı dikkate almak doğru değildir. Gazâyı ve zaferi idare eden onların zekâsı ise, galibiyet ve muvaffakiyyâtı temin eyleyen de milletin kanı ve fedakârlığıdır. Binâenaleyh halk idaresinde yazılacak milli tarihlerimizde yüksek hükümdarlarımızı ve kahramanlarımızı tecennûle ve milletin, halkın irfân, gazâ, sanat ve marifet sahalarında gösterdiği azmi yaşatmaya çalışmalıdır.

Büyükada 29 Temmuz

Ahmet Refik

LİSÂNDA TAHAVVÛL

Taze fikirlerinin mahsullerinden ara sıra bana getirip göstermek i'tiyâdında olan genç mekteplilerden biri geçen gün refikleriyle cereyan etmiş bir bahiste beni hakem ittihâz edercesine sordu:

-Lisânda sadeliğe doğru azim ve seri bir cereyan var; ez-cümle bütün izâfât-ı Farisiye ve Arabiye'ye, hele vasf ve terkiplere, ale'l-umûm müzeyyen tabirlere açılmış bir cenk var, lisânın bu derece tezeyyünâtdan tecrit edilmesini nasıl telâkki ediyorsunuz?

Genç muhatabımın elimde sallanan süslü itinâlı yazısından; hele suâlini bana tevcîh ederken asıl zihninde muhtefî fikirleri ihfâ' edebilecek kadar mümârese sahibi olmayan sesinin ihtirâzından kendisinin ne cihete mütemayil olduğunu keşfetmek zor bir iş değildi.

Mamafih onun temâyülatına mümâşât göstermektense kendi düşündüğüme sadık bir tercüman olmak daha münasipti. Kısaca sadece fikrimi söyledim;

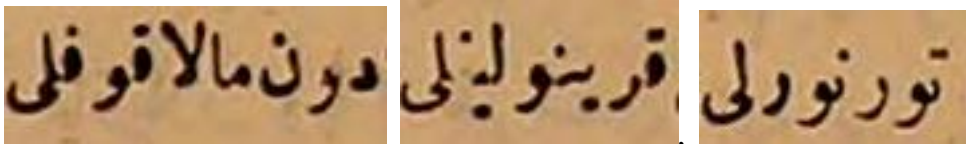
-Pek mesut bir tahavvül! Dedim, herhalde lisânın uzun devrelerinden biri geçirdiği bahtiyâr istihâlelerin zaruri bir zeyli; tabî bir tetimmesi...

“Mai ve Siyah” ile “Aşk-ı Memnu”dan nice müzeyyen sayfaları tahattur eden gözlerde söyleyen şeyi belki doğrudur diye kısmen hayrete, belki latifedir diye kısmen handeye inkılâb için müheyyâ bir iltimâ' belirdi. Manâ tamamen sarahât etsin maksadıyla kâfi bir intizardan sonra:

-Nasıl, efendim ? dedi, bunu siz mi, siz mi söylüyorsunuz?..

İtiraf-ı zünûb eden gözlerle önüme baktıktan sonra tekrar cesurâne nazarımı dikerek:

-Evet, çocuğum, dedim benim. Ben, doğru ve güzel şeylere karşı itiraf-ı müfid ve lazım bir eser-i insaf addeden ben! Ve bu suretle öyle zannediyorum ki ne mezhebini inkar eden bir münkir, ne mesleğine hıyânet eden bir mühîn vaziyetindeyim. Sadece ne zeminde olursa olsun zamanın zevkinden, ihtiyacından, temâyülünden doğmuş netâic-i erbâb-ı sanatın inkıyâdını tabî bulan bir âdem halindeyim. Belki hissiyat-ı edebiyenin inceliğine karşı bir günah işleyeceğim. Fakat bence sanat erbâbını bu hususta biraz terzilere benzer,

, kabarıklık omuzlu, uzun atkılı elbise yapan makaslardan bu gün sade ve düz bir peştamal çıkıyorsa bunu böyle icap ettiren, ne şu veya bu terzinin hüküm ve kararı neticesidir,

ne felan veya filan heyetin ictihâdından ibarettir, bütün fikirleri, ictihâdları sevk ve idare eden daha hakim, daha müessir bir kuvvet vardır ki zamandır. Zamanın tevlîd-i gövdesi olan ihtiyaçtır, zevktir...

Mütalaâyı burada tevkif etmek genç çocuğun fikrinde yanlış bir netice bırakmaya sebep olabilirdi. İlave etmeye lüzum gördüm:

-Bakınız, çocuğum, sanat ne müzeyyen tabirlerdedir ne izafât-ı Farsiye ve Arabiyededir, ne de sizin o kadar sevdiğiniz vasf-ı terkiblerdedir. Bunlar için size cef'ül-kalem tahavvül-i hâzırî tasvip eden bir fikir serd ettim. Mamafih söz götürecek bazı kuyûd-ı ihtirâziye dermiyânına bais olacak cihetler de var. Zannetmeyiniz ki bunların hemen kâmilin ve def'aten, adeta bir memlekette tard olunan ve bâzdeler gibi, sahâ-i lisândan sürülüp çıkarılmasına müfîd ve hattâ mümkün nazarıyla bakıyorum. O derece cezri hareket taraftarı değilim, fakat lisânı bu yükten imkan dairesinde kurtarmak tarîkinde kat edilen mesâfâtı da tahsîn ile taktir ile hatta heves-i takip ile, telakki edenlerdenim. Sanata gelince o, asıl sanat asıl ruh, edebiyat tamamen başka bir yerdedir. Hatta nerededir? Onu belki size mücmelen, muhtasaran, mütekâsif bir şekilde söylemek müşkil ve uzun olacak. Fakat herhalde ne kelimelerin tumturâkında, ne tabirlerin şaşasında, ne ifadenin tantana ve depdebesindedir. Bunlar kâfeten bir takım vesâit ve echizedir ne zaman terzinin destgâhında masnû' örgüler, şeritler, boncuklar, teller, pullar, gürültülü ve dağdağalı resimler istihkâr olunan teferruât derekesine iner de selamet-i zevk sade ve basit şekillerde aranırsa sanatkârın miyâr-ı zevki yeniden inkişaf eden zemin tecarüpten başka ve vesâit ve esbâba müracat eyleyerek sayd-ı bedâyie başlar. Ve emin olun ki ruh-ı sanat bu eşkaleden o derece mütecerriddir ki nihayet bir usûl tahavvülünden ibaret olan bu hadise-i ihtilâlde o batmaz, yüzmeye kadar şîâb olacak kadar kendisinde kâbiliyet ve kuvvet varsa yine suların üstünde nazikâne seyrederek.

Ve genç muhataba kanât vermek için Türkçenin son şeklinde nâfiz yazılar vücuda getiren nesilden isimler zikrettim.

Ben bunları birer birer yâd ettikçe onun gözlerinde beni tastik eden bir mana görüyordum:

- İşte gördünüz, çocuğum, bakınız; izâfetsiz, terkibsiz bir lisân diye sanat-ı tecelliden imtinâ ediyormuymuş?.. Şimdi itiraf ediniz ki sanat onlardan tamamen mücerred ve kendi istiklâliyet mevcudiyetine mâlik bir şeymiş...

HARP VE ZAFER

Gazi Müşîr Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine

Ağladığımız kara günlerdeydi. Memleket melûn bir idarenin kurbanı olmuş, sefil düşmanlar vatanın en muazzez aksâmına ayak basmıştı. Garbta düşmanlarımız Türkiye'nin taksim ve imhasını mevzu bahis ediyor. İstilâ için ordular, donanmalar sevk ediyordu. Mısır'dan, Kafkas'tan, Karpat Dağlarına kadar süren uzun ve umûmi bir harpten sonra millet yorgun ve memleket haraptı. Lehistan'a yapılan cinayetin bir ikincisi vatanımıza tatbik edilmek isteniyordu. Medeniyet denilen yalancı, sahtekâr kelimenin arkasında hilekâr Avrupa vicdanların lânet edeceği tarihleri telvîs edecek böyle bir vahşeti cebr ve zulüm ile icra etmek için hazırlanıyor, sarayında o zaman sallanan İngiliz bayraklarının verdiği cânîyâne neşe ile tahtında mağrur bir canavar ve vahşet ile oturan bir hükümdar ve o zamanki hükümet taslağı bu gazimize sarılıp bizi boğmak isteyen garba adamlar gönderiyor. İdam kararımızı ma'hûd Sevr paçavrasını elleriyle imza etmeye gönderiyordu. Renk renk bayraklar Marmara'nın boğazın suları üzerinde dalgalanıyor her gün yeni yeni bir zırhlı veya Dretnot toplarının ağzını göstererek demir atıyordu.

Türklerin beş yüz elli senelik payitahtını ecdadımızın, Fatih'in ve Ulubatlı Hasan'ın İstanbul'u zaman zaman atılan topların ihtizâzı içinde sallanıyordu ve bu esnada bir mutâd selamlık icra olunuyor ve hükümdar etrafına mütebessim ve handan atf-ı nazar eyliyordu.

Sokaklar sarhoşluktan yıkılan ve sarkıntılık eden ahlâksız askerler ile doluydu. Her gün kavga oluyor, dükkanlardan mallar yağma ediliyor. Bazen cam, çerçeve kırılıyor ve türlü türlü lisânlardan küfürler ediliyordu.

Çanakkale'de arkalarından yedikleri darbeyi unutan gasıbların müfrezeleri boru ve trampetlerle mağrur geziyorlardı. Şehrin bazı yerlerinde Haçlı mavi beyaz Yunan bayrakları sallanıyordu. Zavallı halk büyük bir keder içindeydi. Dâhilî ve haricî istibdâdlar altında inliyordu. Mahbesler, zindanlar masumlar ile doluydu. Bazen idam sehpası ve bed-baht bir şehit görülüyordu.

İstanbul, Laterina'lar, yıkılan sarhoş askerın nâraları, tabanca sesleri içinde çalkalanıyor. Çanların avazeleri arasında kiliselerde devletimizin imhası için ayin-i ruhanîler icra olunuyordu.

Bu esnada saray Anadolu'nun ırmaklarını kızartan şehit kanlarına, ufuklarını saran alevlere bir Neron cenneti ile sefâhat içinde nîkrân oluyordu.

Halbuki siz karanlık günler uykusuz geceler geçiriyor bütün varlığınıza milletin halâs ve necâtına hasrediyordunuz...

İnsana teselliyet bahş olan beş vakit ezan sesleri Sultan Ahmet'ten Yeni Cami'den , Fatih'ten vakur ve mehîb minarelerimizden derûnî bir saffet ve iman ile yükselen Allahu Ekber nidâları idi. Ufuklara yayılan, semaları dolduran mukaddes sedalar gönüllere şifa veriyordu. Huzur-ı kibriyâda secdeye kapanan bütün Türkler, beyaz sakallı ihtiyarlar, masum kadınlar şehid yavruları ve herkes Cenab-ı Hak'tan yalnız bir şey istiyordu. Vatanın halâsı.

Paşa Hazretleri, işte bu sırada sen ilâhî mukaddes bir nur olarak Anadolu'nun sinesinde doğdun. Seni bize Allah gönderdi. Anadolu seni sızlayan göğsüne bastı. Siz bütün milleti etrafınıza topladınız. Herkes dindarâne bir huşû ve hürmet ile, azim bir muhabbet ve şükran ile ellerinize sarıldı.

O zaman firari canavar, milletin bütün feryatlarına kulaklarını tıkamış, tahtında sefâhat içinde veya şehvet yatağında cariyeleriyle meşkuldü.

Tarihte vatan hainlerinin bu derece şenî' ü müthişine tesadüf edilmemiştir.

Bu esnada Paşa Hazretleri, sizi İzmir'den Edirne'den bütün köylüleri, bütün halk kollarını açmış sabırsız bir intizar ile bekliyordu. Halâs ve necât ümitleri kesildiği, her şeyin bittiği bir zamanda siz milletin içinde bir peygamber gibiydiniz. Tarih-i enbiyâda tesadüf ettiğimiz tufan-ı Nuh'un ikincisi Anadolu'nun mukaddes topraklarında nebeân etti. Bu tufan karşısında bütün Avrupa titredi ve düşündü.

Köylüler, çiftçiler silahlandı, kadınlar, kızlar kağrı ile askere erzak, cephaneye sevk ediyor ve harbe bilfiil iştirak ediyorlardı. Şimdiye kadar dünya yüzünde hak ve namusu müdâfaa eder bu derece ulvî ve necip bir gayeye maâtıf milli bir harp görülmemiştir.

Siz sevgili Türk topraklarında ilahi bir nur olarak leman ettiniz. Şuleleriniz şarkı, garbı, şimâli, cenûbu bütün cepheleeri aydınlattı.

Garbın düşmanların gözlerini kamaştırdı.

Türkler'in hayatı sizin ellerinizdeydi. Ve siz bütün bir iman ile çalıştınız. Dört cihetten tecavüz eden düşmanlara karşı göğüs gerdiniz, mücadele ettiniz.

Yeryüzünde üç yüz milyon İslâmın bütün Türklerin ağlayan gözleri ve gönülleri size müteveccihdir.

Allahın inayetiyle üç sene harp şan ve şerefle devam etti. Askerlerimiz taşlara sürerek imal ettikleri demirden süngülerle düşmana göğüs gerdiler.

Ordunun içinde ne Yıldırım Bayezitler zuhur etti. Tarihimize ne şanlı iftihar sayfaları ilave olundu. Sakarya ve İnönü Meydan Muharebeleri zafer ve şeref ile meşbûdur. Bu gün kalbi titremeden heyecansız, bir Türk'ün oradan geçmesi kâbil değildir.

Paşa hazretleri, size ilelebet müteşekkir ve minnettarız.

Milleti yeniden ihyâ ve devleti yeniden tesis ettiniz.

Sizin sayenizde Türkler'in yüzü güldü.

Vatan istilâdan, istibdâtan, zulümden, esâretten, hakarettten kurtuldu. Siz harikalar, mucizeler gösterdiniz. Düşmana Anafartalardaki hezimet ve mağlûbiyeti yine siz bir defa daha hatırlattınız, siz milletimizin kudret, şecceâtini ispat ettiniz, hürriyet ve istiklâlimizi kurtardınız. Bütün cihâna namus ve haysiyetimizi şeref ve hukukumuzu tanıttırdınız.

Orduya vermiş olduğunuz bir emr-i yevmide "Asker ileri! İlk hedefiniz Akdenizdir" diyordunuz. Ve az zamanda sevgili İzmir'e kavuştuk. Beyaz hilâlimiz al bayrağımız bahr-ı sefid sahillerinde temevvüce başladı.

Bu esnada sarayda Türkü Türk'e kırdıran baykuş yapmış olduğu cinayetlerin vatani ihanetlerin dehşetinden titriyor herkes gülerken, bütün millet seviniyorken, halk halâskâr askerleri kucaklarken o hain ağlıyor ve korkudan titriyor ve inliyordu. Her bir zafer şenlikleri içindeyken saray mateme bürünüyordu. Nihayet o baykuş üç sene istibdâd için kuvvetine istinâd ettiği teknelerden birine binerek Haçlı düşman bayrağının altına sığındı. Adi bir hırsız cani gibi kaçtı firar etti.

Paşa Hazretleri siz şarkın sahibi zevâl-ı nâ-pezîr-i güneşisiniz. Bütün gönüller sizinle beraberdir. Milletın sevgilisi sizsiniz. Hazreti İsa ölmüş bir adamı diriltmişti. Yıkılmış bir devleti yeniden ihyâ, milyonlarca Türk ve Müslümana yeniden hayat ve saâdet bahş ettiniz. Siz her şeyin fevkindesiniz. Bize Kanuni Sultan Süleyman'ın, Yavuz'un zaman-ı şevketini ve azametini iade ettiniz. Aynı celadeti, şehâmet ve

şecaâtı, kahramanlığı, fedakârlığı gösterdiniz. Büyük zaferin mevlid ve nâzımı sizsiniz.

İstanbul'da Mehmet'in, Bursa'da Osman'ın ruhları muzdarip inliyordu. Siz şanlı gazânızla evliyaların markatlarını cihangirlerin, şehitlerin makberlerini pâ-y-ı istilâdan kurtardınız. Dört mütareke senesinin acı zehirlerini içen millete iksir-i hayat bahşettiniz.

O garip ve bed-baht topraklara gömülmek ve bir daha dönmek ihtimali, fakat vatanı kurtarmak azim ve imanı ile Anadolu'nun harâret ve iştiyak içindeki samimi aguşuna atıldınız. Dehânızın lem'aları ıssız inleyen gönülleri aydınlattı. Yanan kanayan gönüllere ümit ve şifa verdi inkırâz, intisam ve izmihlâlimiz düşünülürken yaşamak ve istiklâl hakkımızı kılıncımızın keskinliği ile ispat, zafer şenliklerinin top tarakaları ile cihâna ilan ettiniz... Milletın kalbinde size karşı ebedi ve lâ-yemût muazzam bir aşk ve hürmet yaşıyor. Sizin ayaklarınıza kapanmaya mecburuz.

Bastığınız sevgili topraklara yüzümü gözümü sürmeden ölürsem bir Türk sıfatıyla en ulvî vazifemi îfâ etmeden, en büyük arzuma nâil olmadan hayatı terk etmiş olacağım...

İstanbul Teşrîn-i evvel 1238

Hüsamettin Sacid

Edebî Hâtıralar

İLK TEMASLAR

O hayata nasıl saf ve masum bir cûş u hurûş ile atılmışım. En ateşin bir ihtiyaç-ı ruh ile hayatımı vakf ettiğim edebiyat, nihayet memleketin en güzide ezhâr-ı irfânının ictimâyıyla hakiki bir feyze nail olurdu ki bu senelerden beri benim en muazzez bir emelimdi.

Halid Ziya, eserleri beni mülteb bir nakv-ı niyyet ile tesir etmiş bir üstâd idi. Ziya Bey mektep risalesinde intişâr eden ilk şiirleri bende aynı vücud-ı ruhu hâsıl etmişti. Fikret için henüz o kadar derin tecessüm yoksa da onunda pek hârikulâde bir adam olduğunu herkes temin ediyordu.

İşte şimdi bu üç üstâd tevhîd-i mesâî ederek her hafta neşr-i bedâyi eyliyordular. Bu ne ilahi fırsat ve saâdet idi...

O günlerde, mekteb risalesinde neşr olunan şiirler, makaleler bilhâssa sonradan tertib edilen bir istihrâc edebî ve Servet-i Fünûn'nun Fikret tarafından derûhte olunarak Ziya Bey'de oraya iltihâkı üzerine şiddetli bir muhâlefet tersim etmeye başlıyor. Hazine-i Fünûn gibi küçük serseri risalelerde bu muhâlefet erkânı itirazlara, tehzillere görev mi veriyorlardı.

İşte gerek bu muhâlefet, gerek efkâr ve temâyülâtın ittihâdı sayesinde teceddüd perverler arasında son derece samimi bir irtibat hâsıl oldu. Hele Cahid'le ben, ikimizin aynısının harareti içinde, aynı eserlerin tesirleriyle mahmûm olduğumuz için, bu melhameye hârikulâde bir saffet-i ruh ile, metin bir merbûtiyet ile atıldık. Onunla daha ilk görüşmemiz gün bugün biraz gülünç bulduğum bir safterunlukla oluncaya kadar; hasr-ı hayat edeceğimiz edebiyat mesleğinde eserlerimiz hakkında birbirimize karşı daima riyâsız, daima hakikat-perver olacağımıza yemin etmiştik...

Bu tabî, son derece mütehakkim bir sanat aşkıyla mümtâz hararetili gençliğe mahsus galeyanlı bir saffetten mütevelliddi. Ve zannedirim, en genç biz olduğumuz için en çok bizde tecelli ediyordu. Çünkü bizde bilâhare yaşlanıp hayatta ilerledikçe o masumiyeti kaybettiğimiz gibi, o vakit bizden yaşlı olanlarda da bu derece saffetin mevcut olmadığını şimdi zan ve tahmin ediyorum;

Bu cümleden olarak, o hayatın tafsilâtını tahattur ettikçe, bu halin en bâhir alâmetini Fikret'te buluyorum. Her ne kadar kendisi hiç kimseye karşı rekabet hissiyatını izhâr etmiyorsa da bunu bizim aramızda peydâ etmeye pek ehemmiyet vermekte idi. Bilhâssa ne vakit Halid Ziya'yı beraberce görsek: "El-ân Halid Bey." Bunlar (yani Cahit'le ben) seni geçecekler... Yine bu hafta ikisinde nefis birer hikayesi var... diye onu endiş-nâk etmeye hasr-ı gayret eder, ve zavallı Halid Ziya'yı bundan memnun olacağına yemine icbâr ederdi.

Fikret'in bu ısrarı bugün o kadar sene sonra, onun ruhunda kararan fırtınalar hakkında beni şüpheyeye sevk ediyor ve bundan kendisinin de Ziya'yı derin bir endişe ile tâkib etmekte olduğunu ve onun muvaffakiyyâtlarını derin bir ezâ-yı ruh ile gördüğünü istidlâl ediyorum.

Ben kendim, o zaman bu hislerden külliye âzade, gençliğe mahsus şevk ve galeyan ile yaşarken etrafımda maa't-teessüf insanı zulmetlerin râad u berkanın hükümrân olduğunu sonra keşfettim...

Bilhâssa Fikret'in ilk günlerde bize (Cahit'le bana) hiç ehemmiyet vermediğine şimdi eminim. O evvelen bizi gayet kâbil-i ihmâl olmak üzere telakki etmişti. Kendi ehemmiyeti hakkında o kadar fevkalâde bir fikri vardı ki Ziya'yı ve Halid Ziya'yı (bilmem ne derecelerde) hem ayar olarak kabul ve telakkiye nasılsa muvaffakiyyât gösteriyordu. Çünkü her hafta Halid Ziya "Mâi ve Siyah" tefrikasıyla ona ehemmiyetini teslim ettirdiği gibi Ziya Bey de makaleleri ve şiirleriyle cevheri her hafta tahkik etmekteydi.

Fakat ben o vakit mekteb risalesinde sayfa doldurmak için İngiliz edebiyatına, Fransız hareket-i edebîyesine dair makaleler yazıyor, nadiren küçük hikâyeler koyuyordum. Hiç şüphem yok ki Fikret bunları okumuyordu.

Zaten Halid Ziya'yı da en evvel "Mâi ve Siyah" tefrikasıyla tanıdığma katiyyen eminim. Fikret kadar az okuyan bir şair bilmem mevcut mudur? Biz kendisini tanıdığımız vakit, yani Servet-i Fünûnun ilk günlerinde, o Fransız şairlerinden yalnız Fransuva Goya'yı biraz tanımaktaydı. Onun musavver bir temsili Alfred Musset keza musavver bir temsili (Bunları da mutlak resimleri için almıştı)

bir Madam Bovary birkaç risale ve mecmua... İşte kütüphanesindeki Fransızca eserleri bunlardan ibaretti.

Madam Bovary'yi ahlaka, mugayeretine binâen okuyamayıp yarıda bıraktığını söyler dururdu. Hâlbuki bunu belki hararetli bir teveccüh üzerine almış ve birkaç sayfa okumaya çalışmışsa da, edebî eserler mütâlâasına alışmış olduğu için sıkılıp terk ettiğine eminim. Goya'yı ise yalnız bol bol sayfalarını karıştırıp resimlerine hayran olarak ve şiirlerine göz gezdirmekten ibaret bir dikkate mazhar bıraktığına eminim.

İşte Fikret Servet-i Fünûn'un ilk devresinde garb edebiyatı hakkında böyle ibtidâî bir vukuf ile mücehhezdi. Sonra peydâ ettiği vukuf ise, bizim makalelerimiz, bizim muhazaralarımızla hasıl oldu demektir.

Şunu itiraf etmek lazımdır ki, makaleleri derin bir dikkatle tashih eder ve bu sayede onların ruhuna kadar hulûl eylerdi. Her ne kadar sonra da bundan dolayı o makalelerin bu tashih ve tedkik sayesinde kesb-i mükemmeliyet ettiğini iddia etmeye korkardım da bunun manasız bir tefahhurdan ibaret olduğunu temin ederim... Misal olarak benim kendisine ilk günlerde verdiğim halde, uzun müddet hazmedemeyerek Servet-i Fünûn'a derc etmeyip nihayet mütevâli ve mükerrer müracaatları üzerine güya ba'de't-tashih vel ıslah neşre razı olduğu "Uzaktan" hikâyesinin sonradan nasılsa elime geçirip bugün hala hıfz ettiğim tashihli müsveddeleri gösterebilirim. Bu meşhur tashihler, evvela usûl-i tenkide aittir. Fikret o zamanlar herkesten ziyade Ekrem Bey'in fuzûlî ve mûteber olduğundan onun bu usûl-i tenkidini böyle teakkud etmek istiyordu. Ekrem Bey ise! Bilmem ne zihniyetle virgöl kullanmayıp yerine iki nokta koymak gibi bir garabetle müellif olduğu için Fikret de ilk eserlerimizdeki virgülleri bazen (bilhâssa ilk günlerde) iki noktalarla tebdil ediyor. Yahut okunmayacak surette yazılmış birkaç kelimeyi tekrar düzelterek yahut en çok bir fiilin sîgasını değiştirerek böylece müsvettenin oldukça çizgilerle, yahut ilavelerle tashih edilmiş bir şekile girdiğini görünce belki kendileri hakikaten tashih ettiği ve kıymet-i hakikiyesini kendisi verdiğini zannediyordu.

Evvela ehemmiyet verdiğini bu gençlerin o kadar şâyân-ı ihmal olmadığını tashih mecburiyetiyle eserlerini okuya okuya nihayette kendisi de tasdik ve taktir etti. Mesela gördü ki bir nihayetsiz bir şevk ve şıtab ile garb edebiyatını tedkik etmekten bir an hali kalmıyordu. Bu onun için o kadar hârikulâde bir şey göründü ki bir gün İsmail Safa'ya bizden bahsederken benim yanımda "Safa, Fransız edebiyatını günü günü gününe takip ediyorlar..." diye medhetmişti.

O esnalarda ben Sully Prudhomme hakkında bir makale yazmıştım. Bunda şairin birkaç şiirini tercüme etmiştim. Fikret evvela okumak istiyor gibi benden o şiirlerin bulunduğu Fransızca eseri istedi. İki üç gün sonra kendisini gördüğüm vakit itiraf etti ki eseri benden tercümelerimi asılları ile mukayese ve tedkik için istemiş ve tercümelerimde tek bir yanlış bulmuştu. Bu yanlış ise uyandır çocuğun gözlerini açınca (Cieux) olarak annesinin gözlerini görmesiydi ki ben bu kelimeyi sema diye tercüme etmiştim. Hâlbuki cibinlik demek olacaktı. İşte böyle yavaş yavaş makalelerle hikayelerle her günkü muhazaralarla nihayet o da anladı ki evvela ihmal ettiği bu gençler hiçbir şey değilseler bile bir şahsiyet-i harikaya maliktiler. O vakit

itiraf ederim ki son râbıta samimi bir münasebet tesis etti. Hatta o esnada aleyhimizde yazdığı bir makalede bizi “Zümre-i mutezile-i efrencperistan ” diye tevsim etmiş olan Ahmet Rasim Bey’e bir gün sokakta tesadüf ederek münakaşaya başlamıştık. Fikret mûtaad olan galeyanıyla Rasim Bey’e bilhâssa o “Zümre-i mu’tezile-i efrencperistan” sözü için itiraz ediyor ve bunu Hükümet-i Hâmidiyeye karşı bizim için ağır ve tehlikeli bir iftira olmak üzere telakki ederek şikayet ediyor idi.

O vakit Ahmet Rasim Bey benim o hafta yazdığım bir makale-i edebîyede kendileri aleyhinde yazdığım bir sözü ihtar etti. Fikret ise “Canım Rasim Bey niçin böyle söylüyorsun. Bugün o makale gibi bir makaleyi yazacak başka bir muharririmiz daha var mı?” demeye kadar ileri gitti. Ve Rasim Bey’i son derece mevsûf etti. Bu derecesi fikrime göre takdir hususunda pek çok ileri gitmek oluyordu...

Mehmet Rauf

BİR TÜRK EVLİYASI

Bu evliya, beş asır evvel gelmiş ve kerameti beş asır sonra görülmüş. Ben bu mucizenin hikâyesini gördüğüm ve işittiğim vakit -günaha girmemek için- hayret etmedim, fakat - sevap kazanmak için- inandım. Anadolu'nun gâh çamlı, gâh yalçın tepelerinde “yatır”lar vardır. Başlarının ucunda, isli paslı bir fenerin yarım ve ölgün mumundan dağılan sarı ışık altında, eski şalaşpur kavaklarıyla öyle bir murâkabe yaslanışları görülür ki, gönlünüz, mechul bir heyecan ve garip hazan ile yaşlı, dökülmüş, eğri tahta parmaklıklarına takılır. Bunların hepsi birer velidir ve hepsinin Türke ve Türkiye’ye ait birer kerâmeti, keşfi, istihracı belde belde duyulur. Zahmeti de bir vatanın kuru topraklarına basa basa küçük toprakları nasırlanmış fakat elem ve mâtem çeke çeke yürekleri gül goncası ve dudakları gül yaprağı kadar nezaketlenmiş genç kızlar biliyorum ki her arefe günü, kırk örgülü saçlarından bir demeti o yeşilli dökülmüş eğri ve tahta parmaklıklara asarlar. Yâd eller de ölümü bekleyen nişanlılardan bir, yalnız bir tek selam almak için dalaklı yavruların oraya asılan çaput parçaları, kendi marazlarının gitmesi için değildir. İhtiyar ninelerinin ve tek öküzlerinin boyundurukladığı kırık sapanı kuvvet ve bereket gelmesi için...

Mesudların bile o isli paslı fenerin sarı, ölgün ışığı altında ebediyete yaslanmış kavaklara birer adağı vardır. Ve bu adak hiç îfâ olunmamıştır. Çünkü hiçbir saâdet bir faciadan öbür faciaya kadar sürmemiştir ve araya mutlaka birkaç servi girmiştir. İşte bu yatırların en büyüklerinden biri de, İstanbul'u feth eden büyük Türk'ün hocası Akşemsettin-i Veli Hazretleridir. Eğer bir cennet olmasaydı, güneş özlü Ak Türk'ün, bu hayât-bahş kerameti üzerine, Tanrı, özüne muhtass bir bağ-ı irem halk ederdi. Onun kerâmetindeki ürpertici hikâyeyi gördüğüm ve işittiğim gibi nakl ediyorum:

Topkapı sarayına darphane yanındaki birinci kapıdan giriniz. İki taraflı mutfak dairesini geçiniz. Önünüze Ak Ağalar dairesinin kapısı gelir. Girince karşınıza sultanlar devrinin vezirlerine mahsus yalınkat müzâkere odası çıkar. İşte bu kapının iç tarafında sağlı sollu asılmış iki levha vardır. İç içe ortasında (İsm-i Celal) diğerinin içinde (Mehmet) yazılıdır. Ve her büyük hânenin içinde bir (E's-Sultan) kelimesi vardır. Bunu Akşemsettin-i Veli Hazretleri kendi mübarek eliyle yazmış. Ve Fatih Mehmet'e kadar (E's-Sultan) ın (Sin) i üzerine padişahların adını yazmış. Kendisinden sonra bu, vacip ve âli bir an'ane gibi devam etmiş. Her cülûsta, tahta geçen adı münhal (Sin) in ortasına yazılırmış... Bu levhalarda Türk hattatlığının tekemmül ve tekâmül devrini sarâhaten görmek kâbildir.

Vaktâ ki Osmanlıların padişahı olmaktan ziyade gaflet ve saffetin şahı olan pembe yüzlü ve yamuk özlü Mehmet Reşad'ın sırası gelir, bakarlar ki iki levhada da yer kalmamış! İkisi de dolmuş! Her şeye mahzun olan cennetlik merhum, bundan fevkalâde mahzun olur. Acı bir düşünce ve korkunç bir teşe'ümle iri gök mavisi gözleri yaşarır. Eyüp serviliğinde mermerden ve yaldızdan ebediyet sarayı bulan Padişah'a, Akşemsettin-i Veli'nin levhasında bir isimlik yer bulamaz. Yamuk özüne mühellik (mehalik mi) bir kıvılcım düşer ve yanık bir endişe havası bütün Dolmabahçe'ye yayılır. Şimdi Padişah, tahtının içinde tebellür ve tecessüd etmiş iri bir damla gözyaşdır. Nihayet bir gün, Lütfi Simavi veya Tefvik Beyler'den biri olacak, İstanbullu' i ilikler lapçınlarını çıkarır, yedi yerden el pençe durup der ki:

-Sultanım! Hüzün ve endişeniz beyhûdedir. Bunda bir sır-ı saâdet mündemic olsa gerektir..

-Ya bu hal neye nişandır?

Şuna nişân ve alâmet olsa yeridir ki Sultanım, cennetmekan eslâf-ı hümâyununuz, şimdiye kadar hâkimiyet-i mutlaka ile idare-i memâlik edegelmekte

ve bu dahi rıza-yı hakka menâfi bulunmaktaydı. Âmâk-ı taht-ı âlî baht-ı Osmâniye şeref-i cülûs-ı hümayununuz vuku buldu. Artık bugünden itibaren yeni bir devre-i meşrutiyetin bir devre-i hürriyetin fatihası oldunuz. Binâenaleyh fimâbad rıza-yı bari mucibince idâre-i umûr edecek sülalenin birincisi zât-ı humayununuzdur. Ve aynı otuz iki hanenin (E's- Sultani) ahlâkınızın mübeccel unvanları görüleceğine براعت istihlâldir.

Bu hüsn-i tefsir mübarek ve merhum cennetliği memnun eder.

Ve derhal irade-i seniyye sâdır olur. Ve Enderun'dan galiba Hüseyin Efendi namında genç, muktedir bir sanatkâr, levhaların aynen bir kopyasını istinsâha memûr buyrulur. Kıymetli sanatkâr vazifesini pek mükemmel yapar ve bir şaheser meydana getirir. Üzerine yine kendi hattıyla ism-i hümayunu yazar. Levhanının mütenâzır bir surette, müzâkere odasının kapısı üzerine asılması muvâfık görülür. Güzide sanatkâr bu vazifenin de teberrüken kendisine verilmesini istirhâm eder. Müsaade edilir, uzun iskele kurulur, sanatkâr levhası koltuğunda yukarıya çıkar, hürmet ve minnetle asar ve aşağı inmeye başlar. Tamam iki ayağı toprağa basınca ani ve manevi bir darbe gelir, genç sanatkâr oracıkta, levhanın dibinde füce ile aziz ömrünü rabbine teslim eder.

Bu vaka sem-i hümayuna isal edilmez, fakat bütün kalplerde rabbin korkusu veya pîrin kerametindeki kuvvet-i sinir ve o günden sonra vakayı bilenlerin, levhanın önünden geçerken mutlaka dudaklarında içinden bir kelime-i şahâdet titrer.

Dünya olsun, saltanat olsun kimseye baki değilmiş derler. Pamuk sultan da öd ağacı buhûrdânlarından geçmiş, pamuktan bir kefenle hakikat diyarına göçer... Boş kalan taht yine dolar, fakat üçüncü levhanın (E's- Sultani) ortasına bir nokta bile yazılmaz, yazılamaz. Çünkü buna kimse cesaret edememiş. Ve hane-i harabenin bu mübarek toprakları terk edeceği güne kadar bu (vacip'ül âlî an'ane) kimsenin aklına gelmez...

Ve böylece, Türk evliyası Akşemsettin-i Veli Hazretlerinin beş asır evvelki taktiri, tanrının taktiri ile çok şükür tahakkuk eder.

Ben bu kıssadan bir hisse, bu akıbetten bir ibret çıkarmak istiyorum, diyorum ki: bunun aksine kim kani ise ve kim bu levhanın devamı taraftarı ise iskeleyi ona kurdurmalı ve istediği adı ona yazdırmalı!

ZEHİR

Bu derin gecenin, bu derin sisin
 Koynunda bak yine seni aradım!
 Bilmem ki gönlümün içinde misin?
 Bir lâhze diyemem: hatırlamadım!

Ne kadar isterim seni anmamak!
 Fakat hiç mümkün mü?... Sen her yerdesin:
 Çiçek, deniz, sema... Bir küçük yaprak;
 Bazen de renklerde, nağmelerdesin!

Beynimin içinde gözlerin güler,
 Hem bilsen ne derin, ne derin güler,
 Nasıl için için ağlatır beni!

Bazı gün çılgınca severim seni,
 Bazen de korkarım, kaçırım senden.
 İçime işleyen bir zehirsin sen!

Halide Nusret

Küçük Hitabe:

ÇARE

Allah selamet versin bizim yangın Bekir'i Niyazi, İbrik, Nuri, Karga Tevfik -
 şimdi Tokat'ta kocaman bir eczahane sahibidir- Kepçe Şevket... Hep beraber tavuk
 pazarında bir odada oturduk. Öğle üstü mektebden çıktık. Bir de gelelim ne görelim,
 hancı Arnavut Ramazan Ağa, pılını pırtını kapının önüne yığmış

-Aman Ramazan Ağa etme eyleme, anan yahşi baban yahşi, biz ettik, sen etme, dedik, yalvardık yakardık. İnatçı Arnavut, Piştov gibi kurulmuş; Nuh der peygamber demez.

-Altı aydır metelik vermezsiniz; ondan sonra efendiciğimize söyleyim. Dün akşamda üstelik yemek pişireceğiz diye odanın içinde maltız yakarsınız yangın çıkaracaksınız, çabuk çıkın postayı vallaha haber çıkarırım dedi.

Çaresiz, boynumuzu büktük, mektebi boyladık, hoca gelmiş, kimya söyler, ispençiyari söyler, ama kim dinler. Suratımızdan düşen sinek bin parça olacak “Nerde yatacağız?” diye kös kös düşünürken adam, ruhuna rahmet olsun, bak oğlancağız rahmet istedi, İbrik Nuri:

-Buldum çocuklar...? diye bağırdı. Ne buldun? dedik, gelin benim arkamdan dedi. O önde biz peşinde Kadırğa’daki kahvelerin birinde imamı buldu. İhtiyarın önüne uslu akıllı diz çöktük. Cerbezeli Mirkelam çocuktu, allem etti, kallem etti, muhtar-ı evvelin evini üç sim mecdiye’ye, bize, bekar talebeye:

-Çocuklar bakın ondan haber vereyim sonra söylemedi demeyin. Öyle konuya komşuya bakmak; aşna fişne, pencere sefası yok. Hamd Allah mahallemizin kızları cümleten ehl-i iffettir. Göreyim sizi, bedel-i câre anı ay yirmi dokuz otuz tıkr saymalı... diyerek kiraladı.

Birinci ay iyi gitti. Ama neyleyim teşrîn-i sâlide girdi. Bizde Karga Tevfik’in gocuğundan başka sırta giyecek yok. Ders dinlemeye, not tutmaya yalnız Tevfik’i göndereceğiz, göndereceğiz ama hocaların da hepsi yoklama yapar. Bizim zamanımızda derd-i nâ-mevcudu olan imtihana kabul olunmazdı. Yarayı sen bilirsin. Emir’in iti gibi sokaklarda sürün... Hastalık, sağlık insan için ya birimizden biri yatsa idi!...Halimiz neye varırdı!.. bereket versin hani hepimizde zır zıpır herifleriz. Serde gençlik de var. Öyle günde bir okka ekmekle duymuyoruz. Katık olsa neyse ne... Velhâsıl-ı kelam kış bastırdı. O zamanlar İstanbul’un kışı şimdiki gibi değil, kar nah böyle diz boyu... Lapa lapa yağar. Köpekler bile viranelerde soğuktan ürüyor. İşte böyle bir akşam aç kaldık. Ama şaka felan değil aç... Esasen kaç gündür iki fadla ile geçiniyorduk. Koskocaman eczacı talebeleri fadla ile. İmaretteki yobaz, borç gırtlığı geçtiği için abdest ibriğini kapınca üstümüze yürüyüverdi. Üç aydır ev sahibine para veremiyorduk. Kahvenin önünden geçerken Muhtar Tırsî camı vurur:

- Efendi oğullarım artık ayıp oluyor. El insaf Nisfeddin... diye söylenir, altımızdaki bakkal:

- Bu iş yakalık kıravatla olmaz. Cebi delik olduktan kelli, diye laf atar... Ertesi günü İbrik Nuri merhum bir defa da postahaneye gitti. Memleketten para var mı diye... Akşam üstü. Sap sarı suretine yuh!.. Desek ağlayacak bir halde geldi. Mektepteki kâtibe de uğramış kömürün okkası elli paraya çıktı. Nefesinizle ısının ben de çoluk çocuk sahibiyim... demiş. Biz dertleşip dururken bir de baktık yangın Bekir şakır şakır caka atmaya başlamaz mı?.. Ne olduk Niyazi?.. dedik. Biçarenin otuz dokuz ateşi vardı, yahu bunu gözümle gördüm. Açlıktan insana ateş gelirmiş!.. Bir tuğla ısıttmalı da oğlanın ayaklarına koyalım dedik, Allah sizi inandırсын, evde bir dirhem kömür bulamadık, eski kiracı da hani cimri mi cimri imiş... Tuzunu bile elemiş, elinden geçirmiş... İbrik Nuri'nin aklına güveniverdik, fakat hastanın karşısında evde aptallaşmıştı. Bir tas suyuna tirit sıcak çorba diye kıvır kıvır kıvrandık. Yok... yok... Onu da söyleyeyim ki açken insanı uyku da tutmuyor. Ertesi günü duvarlara tutuna tutuna Nuri yine ava çıktı. Biz de kalbur ile serçe ispinoz tatalım dedik. Benim burnum donuyordu çocuklar güç bela kurtardılar.

İbrik Nuri ezan vakti yine eli boş döndü. Olukları salkım salkım buz tutmuş. Düşüp kafa yarıyor. Ayaz Ağa kola çıkmış ortalığı kasıp kavuruyordu. Mütebâkî iki yatağın içine hepimiz birden büzülmüş nöbetli hastanın ateşiyle ısınmaya çalışıyorduk. Bu sırada Niyazi zavallı dilim dilim ekmekler tencere ile tepelemeye pivlavlar mayalıyordu. İbrik Nuri, birdenbire Amerikan gömleklili uçkurlu don ile zeytinyağı kandiliyle aydınlanmış odanın ortasına güm!.. diye fırladı. Yine:

-Buldum buldum! Diye haykırdı. Hasta bile yatağından doğruldu.

- Çocuklar gelin arkamdan!... dedi. İndi aşağıya.

-Verin şu keseri dedi. Kaplama tahtalarını sökmeye başladı. Hepimiz işi anladık. Altında bakkal Yorgi'nin dükkanı vardı. Hasta:

-Aman Nuri'ciğim. Hırsızlık olur!... diye acı acı ağladı. İbrik aldırmadı. Elini aşağıya doğru soktu tavana dizi dizi asılmış iri bir pastırmayı çekti çıkardı. Birbirimize kötü kötü bakışırken tahtaları yeniden çaktı. Çıktık yukarı bir gürültü daha oldu. İbrik Nuri merdivenin tırabzanlarını söküyordu. Getirdi sac sobaya attı. Tahtalar gürül gürül tutuştu. Hararet cildimizi yavaş yavaş, öper gibi, okşar gibi, yalar gibi sardı. Çimli sarımsaklı pastırmanın kokusu burnumuzun direğini kırıyordu.

Yedik, yedik, yedik... Ertesi gün Niyazi'nin ateşi düştü. Gece bir mutâd, artık ağlamadan, itiraz etmeden yine tahtaları söktü. Pastırmalara sucuklara saldırdık. Artık mükemmelen ısınıyor. Bizim de komşuların olduğu gibi bacamızdan çıkan kara dumanları kırbaç gibi öten karayel dağıtıyordu.

Bir akşam üstü eve geliyordum. Baktım bakkalın önünde bir kalabalıktır toplanmış. Yorgi'nin kart sesi:

-Hele yahaladım! Sıçan değil. Circan imiş... Amanın mahalleli, bu mektepliler ocağıma incir diktiler, kül oldum, tavandan bastırmalarımı çaldılar... Diye bar bar bağıyor. İbrik Nuri yine aslan gibi yetişti. Herifle vadeyle sulh oldu. Ahali, neye yarar, söylene söylene dağıldılar.

Ertesi günü, daha sabah uykusunda iken kapı tırak tırak... öttü. Davranmaya kalmadı, yine tırak tırak sarsıldı, İbrik pencereden başını çıkardı imamın sesi:

-Gidi utanmaz, edepsizler... diyordu. Allahtan korkmaz , peygamberden havf etmez çapkınlar... İnin aşağıya... Çıkın mahalleden...

Zavallı Nuri beyhûde yere:

-Ne istiyorsunuz? diye söyleniyordu. Muhtar daha yumuşak bir sesle bağırdı:

-Çocuklar çıkın, evden vallahil azim kibriyâ hakkı için evden çıkın. Ev kirası ananızın ak sütü gibi helal olsun.

Nuri pencereden içeriye çekildi:

-Yahu oldu olacak diye, şuradan alın şu tenekeleri... Tamam... Ben başımı pencereden çıkarırım, ayağımı vurunca çalın tenekeleri... Tekrar başımı çıkardı, imam yine seslendi:

-Bire imansızlar... Açın kapıyı...

Nuri ayağımı vurdu, haydi biz tenekeleri tangur tungur çaldık. İmam devam ediverdi:

-Çıkın evden, hayasızlar, haramzâdeler. Nuri yine ayağımı vurunca biz yine tangur tungur tangur tungur!... İmam bu sefer politikayı değiştirdi:

-Oğullarım çıkın, açın kapıyı vallaha kılınıza hata gelmez...

Biz yine tangur tungur?.. fakat mahallelinin artık sabrı tükenmişti, külhan beyleri yüklenince kapıyı devirdiler, fakat hepsinin ağızları bir karış açık kaldı: trabzanlar bitmiş, biz merdivenlerde sobada yakmıştık yukarıya ne ile çıkacaklardı? Biz bile ipe inip çıkıyorduk...

Çaresiz pılıyı pırtıyı omuzladık, birer birer ipe sarılarak aşağıya indik...

Mahalleli bize korku ile yol verdiler.

Aptal Niyazi, yine ağlar gibi İbrik Nuri'ye:

Ne olacağız? diye yalvardı öteki yatağını sırtladı:

-Allah Allah delinin zoruna bak dedi, elbette sokakta yatacak değiliz ya...

Kadırga olmazsa muhtesib Karagöz olsun. Mollâ Gürâni olsun, İstanbul'da mahalle mi yok...

5 Ağustos 1339

F.Celalettin

TÜRKÜ

Sesinde bülbülün billur ahengi
Başında gecenin siyah çelengi,
Yüzünde seherin gül pembe rengi...
Tabiat hüsnünü sende seyreder.
Yaradan gönlüne vermesin keder.
Solmasın yüzünün sevimli gülü...
Susmasın sesinin nâzeli bülbülü
Rüzgar incitmesin siyah kakülü
Tabiat hüsnünü sende seyreder.
Yaradan gönlüne vermesin keder.

Celal Sahir

BİR HAZAN GECESİNDE

Yağmur, yağmur... Sonbaharda
Son günlere yağın yağmur...
Ey ışıksız odalarda
Gönüllere yağın yağmur...
Hıçkırıklar, gözyaşları:
Nağmen şiirin hudududur.
Serviler, mezar taşları:

En son terennümün budur.
 Senelerin, asırların,
 Hicranları var sesinde.
 Ağla şu ıssız kabirlerin
 Nihayetsiz gecesinde!
 Gözyaşından ipliklerle
 İnce ince ördüğün tül
 Bir kefendir her emele:
 Bırak, bürünsün her gönül!

Halid Fahri

Sosyete Hayatı:

Eski Aşktan

FAHİŞE!

Tam üç sene, senin aşkını yüreğimde daima harareti tezâyüd eden bir ateş olarak sakladım. Daima bu müzmin devasız sevdanın nöbetleri hummalarını, elem ve ıstıraplarını içinde yaşadım. Gözyaşları içinde geçen uzun karanlık hasret gecelerinde senin hatıraların karşısında inledim. Dünyada yalnız bir güzel kız varmış gibi yalnız seni düşündüm ve sevdim ve istemediğim halde gayri ihtiyari sevdim seviyordum. Her gün yeni bir ümit ile tazelenen heveslerim, iştiyâklarım böyle bir sükûta mı müncerr olacaktı? Muhabbetim böyle bir inkisâr ile mi bitecek ve sönecekti? Bilsen bu inhidâm ne müthiş oldu.

Beynimi koparan, mevcudiyetimi imha eden bir kasırgadan sonra şimdi bir harabe halindeyim. Yıkılmış bir enkaz gibi hareketsiz ve heyecansız yaşıyorum daha doğrusu ölüyorum.

Senden beklediğim vefa ve samimiyet yerine hıyâneti bir hıyânet görüyorum bu facia ve cenabete ihtimal tahammül edemeyeğim seni adi bir fahişe görmek üf bu ne müthiş inanılmayacak bir şey...

Sen şimdi rakı, şarap, şampanya kokuları içinde duyulan mezeler, kırılan kadehler, tabaklar arasında vahşi kudurmuş ihtiraslar karşısında yaşıyorsun!...

Bu ispiroto kokuları ile meşbû salonların şûh ve oynak şarkılarla, kahkahalarla çalkanan havası biliyor musun eski sevgilim zehir ile doludur ve bu zehirlerin içinde senin bekaretin, senin ahlakın, gençliğın, güzelliğın, ruhun ve bütün varlığın eriyor ve bitiyor. İleride solgun koklanmış bir gül olarak atıldığın zaman bu sözlerin manasını anlarsın...

İhtimal bir gece senin dostların gibi ben de ağzım rakı kokarak gözlerim kan içinde bir köpek gibi asi ve zelil sana gelirim o zaman şaşarsın...

O zaman eskiden olduğu gibi aşk u vefa ve samimiyet ile değil, işret, para, kumar, hile ve desise içinde seninle sevişiriz. İhtimal ben de bir hayvan gibi senin yalancı der-âgûş ve iğfâl eden buselerin ve yapmacakların içinde yaşar ve bir lezzet ü zevk ararım. Bilsen gönlümde sevmek ihtiyacı o kadar şiddetli ki belki ona mukavemet edemeyeceğim. Aşksız yaşamayacağım... Hâlbuki bu hayatın her dakikası ıstırap ve azap içinde ölerек, bir dalga gibi kayalara çarpıp kırılarak geçiyor. Eğer senin kalbin olduğunu bilseydim biraz merhamet dilerdim. Fakat bunu kimden, senin gibi para ile alınan ve satılan bir kadından mı isteyeceğim...

Merhamet... Bu sende hiç mevcut olmayan bir şeyi istemektir. Seni mülevves, iğrenç girdaptan, yuvarlandığın uçurumdan kurtarmak isterdim. Fakat bunun gayr-ı kâbil olduğunu anlıyorum... İşte ben yüreğim kanar iken gâh mehtaba gâh açılmış sarı güllere bakarak sessiz ve yalnız seni tahattur ediyorum... Fakat sen mızrapların telleri kopardığı, yayların kemanları parçaladığı şampanyaların muttasıl boşandığı bir zamanda beni hiç düşünür müsün?...

Artık sen parasına tamamen adam öldüren ve gelip de sende eğlenen canilere bile teslim olmaya mecbursun...

Lâkin nereye gittiğini bilmeyen bir kuş gibi serseri otomobilin içinde uçarken bana bakmaya bile tenezzül etmezsin.

Miraslardan cinayetlerden kumardan kazanılmış gayr-ı meşru paralar ile geçiniyorsun, esasen artık sen kendin parasın ve hep maddi gayeler peşinde koşuyorsun... Aşk senin anlayamayacağın bir şeydir...

Ben senin o aldaticı, mütebessim dudaklarından ne zehirler içtim. Aşkın ne müthiş ateşleri içinde yandım. Fakat yine yaşıyorum.

Her gün aşkın o meçhul kuvvetin ateşleri kalbimi parçalıyordu. Üç sene süren bir aşktan sonra beni terk edip ayrılırken “Artık seni sevmiyorum ve beni sevme” dedin...

Fakat bilsen o dakikadan itibaren seni daha mütezâyid bir aşk ile sevdiğimi bilsen belki biraz bana acır hiç olmazsa merhamet ederdin. Evet seni çıldırasıya seviyordum. Seninle tatlı bir rüya gibi geçen günlerimizi unutamam. Hala o hatıralar içimi yiyor. Baş başa verdiğimiz senin bir kuş türü gibi beyaz ellerini tuttuğum zamanlar vücutlarımızı yakan ateşin menbâ gönüllerimizde idi.

Saatlerce çırpınan gönüllerimizin idi. Sandığım saf aşkımızın hayalleri ile yaşadık öyle kavi râbitalarla ile bağlıydık ki birbirimizden ayrılmak kâbil değildi. Her zaman zalim tebessümlerin ve âşikâr bakışların ile yanıma gelirdin. Sevda bütün vücudumu istilâ eden bir yangın halini almıştı. Fakat yanarken büyük bir lezzet ve zevk hissediyordum. Bazen başımı senin gümüş omuzlarına dayar ipek kumral saçlarının gölgesinde uyurdum. Gözlerin yıldızlar gibi ne güzel parlıyordu yalnız seni seviyordum. Fakat vefasız hâin giderken bütün bu büyük ve ulvî aşkı ve masum hatıraları ayaklar altına aldın. Bir sarhoş bir katil gibi hissi cinayetlerin faciaların en müthişini işlerken yine zehr-nâk tebessümler ile gülüyordun. Benim emellerim, ümitlerim yıkılıyorken o müthiş gözlerin gururdan muvaffakıyyâttan ve hatta neşeden parılıyordu... Yalancı beni iğfal ettin. Ayrılırken ne kirpiklerinde o vahşi hançerlerde bir gözyaşı ne de göğsünde fazla bir heyecan vardı. Kalpsiz zalim o derece müsterih ve memnun idin ki ihtimal o dakika ayaklarının üstüne yıkılısam ölsem yine kahkahalarla gülecektin. Ayrılırken bir daha vuslatı olmayan iftirak diye ağlamak istiyordum fakat boğazıma bir şey tıkanıyor. Gözlerim yaş kalbim ateş ile doluyordu fakat ağlayamıyordum. Evet her şeye rağmen seni daima büyük bir aşk ile seviyordum. Bugüne kadar unutulması kâbil olmayan öldürücü hatıralarımızla

yaşadım beraber seviştiğimiz vakitleri tahattur beni müteselli ediyor ve ölümden kurtarıyor idi. Bilsen seninle gezdiğimiz leylakların salkımların altında senin resmini öperek, koklayarak hicran ve hasret dakikalarını geçirdim. Ümitlerim tamamıyla zâil olmuştu. İçimden belki diyordum belki yine o eski hararet ve kuvvetiyle tekrar sevişiriz. Evet belki diyordum. Çünkü bu o kadar mechul ve senin anlaşılmayan ruhunun uçurumlarına ait bir şey idi. Artık benim için hiçbir şey idi. Artık benim için hiçbir şeyde tat yoktu. Yalnız seni düşünüyordum. Her şey her şey bitmişti. O saâdetten sonra bu netice pek elim geliyordu. Vefasız vicdansız uzun bir intizardan sonra işte yine İstanbul'a geldin. Birkaç sene maceralar, sergüzeştler peşinde koşuktan sonra başka ve tamamıyla değişmiş ve yabancı olarak geldin...

Artık sen benim eski sevgilim değilsin, artık senin her gün tesadüf ettiğin yabancı erkeklere teslim-i nefis eden adi sokak kadınlarından hiçbir farkın yok... Bâkir aşkımızın en sonuna kadar hiç öpülmemiş vücudun bıçak yaraları içindeymiş. Tanımadığın erkeklerin hayvani ihtirasları esnasında dişlerine bir kiraz gibi tevdi edilen boyalı al dudaklarından nefret ediyor öğreniyorum. Onlar bir zaman hiç koklanmamış birer goncaydı. Şimdi ise ısırık kırmızı boya içinde o kadar iğrenç ki...

Ah sefil alçak ne için sen bu uçuruma yuvarlandın seni gördüğüm zaman bir parmak sürme içindeki gözlerin yorgun ve uykusuzluktan kızarmış idi. Fakat biliyorum bu mülevves hayattan henüz memnunsun... Çünkü sarhoşsun, içinde yuvarlandığın çirk-âbın levsinden haberdar bile değilsin artık sen meyhanelerde mevzûbahis oluyorsun!

Hayatın nâmütenâhi kavgalar, mücadeleler, yalanlar ve kanlar, levsler içinde geçecek...

Bazen evinin camlarının gecenin derin sükûtu içinde, taşlandığını sarhoşların nağralarını, ahlarını ve hatta küfürlerini işiteceksin senin yüzünden facialar çıkacak... Senin için adam öldürecekler, intihar edenler olacak, ve sen hep şen, şuh güleceksin. yıktığın evlerin, saâdet yuvalarının iniltilerine daima bir baykuş gibi handeler ile mukabele edeceksin...

Masum yetimlerin, boynu bükük saf kadınların zevcelerini ellerinden almak, ayaklarının altında sürüklendirmek senin için bir lezzettir değil mi?

Vahşi, senin çılgın ihtiraslarını te'mîn için ormanlardaki yırtıcı kızgın arslanlar lazım. Onlar ihtimal seni pençelerinde ve dişleri arasında yer parçalarken senin susmayan şehvetin, bitmeyen arzuların söner... Sükûnet bulur.

Sen, beyni sulanmış, yüzü buruşmuş sıska bir ihtiyarı, kusan, horlayan iğrenç bir ayyaş, serseri bir dolandırıcıyı bile koynuna almaya mahkum edilmişsin! Fakat şüphesiz benim samimi, vefakar aşkımdan bir şey anlayamazsın...

Şimdi bir kartal gibi mağrursun, fakat biliyor musun, güzellik bahar gibidir o kadar muvakkat, fani ve geçicidir hâlbuki güzel fahişe, benim aşkım lâ-yemût ebedi ve devamlı idi. Yalandan, tasannu'dan ve geçen heveslerden âzâde idi. Ben sana bütün mevcudiyetimle rabt-ı kalb edecektim. Şimdi benim taktir edilmeyen merdud aşkım yavaş yavaş senin isteyeceğin, arayacağın, fakat bulamayacağın bir şey olmuştur. Hayatlar, ifaller karşısında o da ölmüştür. İtimâd ettiğin ve mağrur olduğun güzellik bundan on beş, yirmi sene sonra bir kırık aynanın tekzip edebileceği bir yalandır.

Fakat ihtimal sen bu yalanı öğrenmeden bir bıçak altında öleceksin, çünkü herkes seni seviyor ve kıskanıyor. Hâlbuki kıskançlık zehir veya ateş ile halledilen bir şeydir. Yabancı, gayr-ı mûnis hatta vahşi ve kaba saydığın bir çok erkeklerin ter kokan vücutları altında çürüyorsun... Bir bu hayatı bir de benim ile el ele ve baş başa yalnız etrafımızın sukûneti ve kaplerimizin gizli çarpınmalarını dinlediğimiz zamanları mukayese et...

O zaman aradaki derin uçurumu hissedersin artık paranın esirisin...

Herkes seni seviyor, öpüyor ve prestij ediyor... Şişli salonlarının entrikaları, cazibeleri içinde kucaktan kucağa geziyorsun...

Hâlbuki yarın ekmek alabilmek için köşe başlarında müşteri beklemeye, beş on kuruş mukâbilinde arkadaki yırtık entariyi çıkararak Aksaray yangın yerinde mahzenlerde topraklar üstünde teslim-i nefis etmeye mahkumsun... işte o zaman insanların acımadığı ve nefret ettiği kirli bir paçavradan başka bir şey değilsin...

Eski saf sevgilim olduğun için sana fahişe diye bağırarak bana pek ağır geliyor. Bilmem o samimi büyük aşkımız ne oldu? Ben seni öpmeye bile kıyamazken şimdi sen teslim olduğun erkeklerin kemiklerini çıtırdatan der-âgûş içindesin...

Gece, kusan sarhoşların çirkinlerin ihtiyarların ve her isteyeninin elinde bir oyuncaksın artık bir şeye hatta kendi vücuduna bile sahip değilsin...

Nihayet bir bıçak altında frengî yaraları içinde olacaksın... Senin muvaffakiyyâtına sebep olan gençlik güzellik gittikten sonra benim saf aşkımı arayacaksın fakat o zaman artık sen çirk-âblar içinde kirli bir paçavradan başka bir şey değilsin yahut bir umûmhanede pis yatakları ve dökülen rakıları temizleyen bir hizmetçisin... Üf zavallı senin bekâretin asıl güzelliğin ne oldu? Bir arslan gibi kalbimi kemiren aşkım bütün ümitlerim yitti. Perestiş ettiğim eski sevgilimin bu gün adı bir fahişe olduğunu düşündükçe çıldıracağım, temastan bile ictinâb ettiğim vücudunu şimdi çürükler, yaralar içinde her gün üzerine saldıranların hücumları şehvetleri ile yıpranmış zavallı kız...

Eskiden kârbân geçmeyen dağlarında açmış bir bahar çiçeği gibi hiç kimse tarafından görülmemiş sevilmemiş zavallı sevgilim...

Kendinden al yanakların buruşmaya, lüle lüle saçların beyazlanmaya başladığı zaman ihtimal beni tahattur edeceksin fakat işte ben yine ağlıyorum ve yine düşünüyorum fakat sana değil, saf sevgilime ve eski masum aşkıma...

10 mayıs 1922

H. Sacid

İKİNCİ NÜSHAMIZDA

Hacı Efendi'nin kızları -milli hikaye-

Edebî Musâhabe:

GENÇLİKTE ŞİİR HEYECANLARI

Harb-ı umûmi esnasında Konya'dayken, bir akşam, kim bilir benim gibi ne kadar Türk gencinin milli ve ferdî hüsrânlar, ıstıraplar içinde hissettiği elemi eskiden daha büyük bir fecâatle ben de hissetmiş, ruhumun sanki "Heyhat! artık ihtiyarladım..." diye haykırdığını duyar gibi olmuştum. Hakikaten o anda kendimi ne bitkin, ne me'yûs buluyordum. Bir rub' asırlık mevcudiyetim sanıyorum ki tam bir asıra muâdildir. Kendi kendime: acaba, diyordum. Saçlarımda tek tük beliren aklar ruhumu baştan başa kaplamış mıdır? O zaman bu suâlin cevabını vermekten kendim bile korktum ve şu mısralar zehirli birer ok gibi beynimden önümdeki kağıda döküldü:

Yorgun rebâbımda son bir titreyiş,

Gittikçe sönüyor ruhumda ilham.

Bu ölüm hakiki ölümden müthiş:

Her gün biraz öldüm bu ölüme râm

Şiirin diğer satırlarını kayda lazım görmüyorum. Yalnız, pek marazî bir dakikama tesadüf eden bu mısraların manasındaki acı hakikati bu gün tamamıyla inkar etmemekle beraber az çok mübâlağalı bulunduğumuda itirafa mecburum. Çünkü bu anda şiddetle kâniyim ki ruhun ilham menbâlarının için için kaynayan, anlaşılmaz sihirkâr bir çoşkunluğu vardır ve her yorgun rebâbın ufak bir sadme ile en çılgın nağmeler tekrar edebilmesi her zaman imkan dahilindedir. Kendime ait naçiz bir hatıra ve bir düşünce ile başlayan şu mukaddimeyi yazmaktan maksadım ancak mühim bir meseleye zemin hazırlamak ve ekserisi ben yaştaki meslektaşlarımdan ziyade benden yaşça çok daha küçük ve tecrübesiz olan istidâdlara hakiki şiir heyecanı hakkında samimi bazı nasihatlerde bulunarak nazar-ı dikkatlerini kendilerinde faydalı gördüğüm bir noktaya imaleye çalışmaktır.

Ey yarının genç şairleri... İşte hepiniz görüyorsunuz bütün Türklük alemi baştan başa ıstıraplı bir inkılâp geçiriyor. Anadolu'da kılıncı ve imanı ile akur düşman sürülerini geri çeviren kahramanlar sadece istiklâlimizi, namusumuzu kurtarmak ile kalmıyor. Aynı zamanda bu inkılâb-ı içtimâînin feyz bir cereyan ile ilerlemesine hail olabilecek setleri de kırıyor. Bu cereyan Türklük sırtından uzaklaşmayan asri bir teccid-i cereyanıdır. Ve biz buna bugün her milletten ziyade muhtacız. Ulu ecdadın yaşadıkları devri hakiki kahramanlık kadar hakiki bir ilim ve sanat güneşiyle de parlayan şair ruhları bu inkılâba duacıdır. O halde sizler ki yarın sanat hayatına atılmak için çalışıyorsunuz. A'sâbınız şiirin sıcak ve mukaddes râ'şelerini duyuyor. Lazım gelir ki bu yola tamamıyla mücehhez ve biraz da tecrübeli olarak atılasınız. Çünkü ilk nazarda yürümesi pek kolay gibi görünen bu sihirli yol vadettiği güller kadar dikenler ve sarmaşıklarla da örtülüdür. Ufukta parlayan sanat yıldızına yetişmek için çok seneler belki bütün ömrünüzce koşacaksınız.

Vakîa bu, acı bir hakikattir. Fakat ne çare ki "mefkûre" denilen nurun harîmi ufuklardır. Zaten şiirin güzel olması da az çok lâhûtî olmasında değil midir?... Bir Fransız şairi, Bodler: "Sanat uzun, hayat kısa", teellümü ile haykırıyor. Bu feryat çok defa sizin de bağrınızdan kopacaktır. Fakat me'yûs olmayacaksınız, yorulmayacaksınız. Daima yürüyeceksiniz. Çünkü öyle lazımdır. Dilerim ki bütün

ömrünüzde bahtiyâr olacaksınız. Lâkin günün birinde şayet ızdırap çekerseniz bu ıstırabı taktis etmeniz size en büyük şiiri ancak o ilham edecektir. Alfred de Musset şairi kendi ciğerlerini açıp yavrularını yiyebilen pelikan kuşuna benzetiyor. Emin olun, sanatın en derin sırrı bu vahşi halde gizlidir. O biçare kuş gibi şair de kendi yavruları olan hislerini bizzat kendi kanı ve eti ile besler ve her mısrasında hayatının bir damla yakutu asılıdır.

Hâsılı siz de hep böyle fedâkârâne çalışacaksınız. Huduttaki asker nasıl milletin istiklâli için canını fedadan çekinmezse bu milletin şiir ve edebiyatına bütün mevcudiyet ve istidadınızla hizmet edebilmek için siz de ruhunuzu yıpratmaktan çekinmeyeceksiniz:

İşte nihayet kalemimin ucuna gelen bu yıpranmak kelimesi ile asıl söylemek istediğimiz noktaya eriştik.

Ey yarının mechul sanatkârları... Sanat uğrunda ruhunuzun yıpranması demek tecrübe ve maharetinizin çoğalması demektir. A'sâbın sükûnu ile beraber dimâğın yıldızları daha ziyade parlar tabi; gençliğin ilk heyecanları daimî değildir. Hayatta daimî bahar olur mu? Fakat şurası da muhakkak ki her mevsimin kendine mahsus çiçekleri vardır. Bilhâssa katmerli yedi veren güller sonbaharda açar kalbimizi yalnız bir düşmandan sakınınız: kayıtsızlık... Engin ve rengarenk tabiatın karşısında lâ-kayt olduğumuz gün ruhunuzun ölümü başlıyor demektir. Bu tehlikeye karşı durabilmek yine sizin kendi elinizdedir."İyi"den; "doğru"dan ve "güzel"den ayrılmayınız. Taki sanatınız bu kıymetlerin muhassalası olsun?.

Sonra daima düşününüz... Düşünmek her dakika yenileşmektir. Her sanat gibi şiir dahi yeknesak olmamak ve bütün cazibesini gönüllere telkin edebilmek için daima "yeni" görünmek mecburiyetindedir. Nice basit sanatkârlar vardır ki düşünmezler, düşünmek istemezler, işte bundan dolayıdır ki hiçbir gün yenileşemezler. Çünkü, çok zaman insanlara dimâğlarını yeni ve taze fikirlerle yenileştirmekten ziyade ikametgâh, dostluk ve muhabbet değiştirmek daha kolay gelir. Siz sakın bu zavallılara benzemeyiniz!

Diğer taraftan niceleri vardır ki hayatında gerek tam, gerek yarım bir hamûle-i irfan elde eder etmez artık fazla bir gayret sarfa lüzum görmezler. Sanatlarında yorulmadan inkişaf etmek isterler. Az kuvvet sarf ederek çalışmak gayesi onları mekteb malumatları ile iktifaya ve her nasılsa vaktiyle öğrendikleri hareket ve kavâid

sadece tekrara sâik olur. Nihayet can sıkıntısı başlar işte o zaman buna karşı mücadele etmek mecburiyetindedirler. Zira melâle uğrayan bir sanatkâr için bir nevi' mihânikiyet tehlikesi baş göstermiş demektir. Eğer şedit bir aks'ül -amel ile silkinip kendine gelmezse bu mihânikiyet onu mağlûb ve fikir ve hissini iptal eder. Tabî bu suretle fikir ve kalbi kendisine artık bir şey söylememeye başladığı andan itibaren nev e-mâ bir ölüme uğramış gibidir. Nazarında hayatın hiçbir kıymeti hiçbir zevki kalmamıştır. En büyük bir saâdet bile eğer çok sabit çok muntazam ve değişmez bir şekilde başlarsa ona yavan gelmeye: hisleri katılaştır ve o saâdet insan için ba'de-mâ saâdet olmaktan çıkar. Hissimizin samimiyetine fazla itimat ; faliyet-i dimâgiyyeye hâil olan esbâbın en mühimlerinden birisidir. Çünkü bu suretle kalbin yalnız başına söylemesi için dimâğ, hâl-i atalette bırakılır demektir. Lâkin, aksine her ne söylenirse söylensin, kalp hiçbir zaman dimâğın muâvenetinden feragat edemez. Her ne kadar bir garb mütefekkeri:

Büyük fikirler kalpten gelir demiş ise de şuna emin olunuz ki ancak pek çok zeki adamlar, dahiler böyle keşiflerde bulunabilirler. Hassasiyetten sarf-ı nazar olunarak fikr-i nazar itibara alınırsa şurası muhakkaktır ki “Kalp; dimâğın zengin yahut fakir olmasına göre akîm veya feyyazdır.” Büyük Fransız münekkidi Gustave Lanson'un bu sözü size bütün söylemek istediğimi kısa bir cümle dahilinde ne derin bir belagâtla ifade eylemektedir!

Tefekkür; nefse itimat ve sa'y-i mütemadi... İşte bu üç mühim esastan asla fâriğ olmayan sanatkârların heyecanı –velevki biraz zayıflamış olsun, ne ziyarı var?- mezara kadar onlara refakat eder. Çünkü düşünmek daima yeni vücuda getirmeye sâiktir. Ve sanatta yenilik, yukarıda söylediğimiz gibi, sanatın bizzat kendisidir. Bu hakikat yorgun düşen her sınıf müntesibi için taze bir kuvvet manbaıdır. O halde bugün beni vaktiyle yazdığım “Gittikçe sönüyor ruhumda ilham.” mısranın manasını inkara kadar vardığım için artık garip bulmazsınız değil mi?..

Halit Fahri

Gazi Paşa'ya

TÜRK'ÜN ŞÜKRÂNI

Şâibesiz bir vicdan, sarsılmaz bir imanla size hitap ediyorum ve bu derûni hitabımla yalnız Türk'ün Türklükün değil, İslâmın hâlisi uğurundan gösterdiğiniz celadet ve şehametini bir Türk kalbinde uyandırdığı minnet ve şükran duygularını anlatmak istiyorum. Siz yalnız Edirne'yi, İzmir'i kurtarmadınız! Tanrının ululuğuna sığınarak aklın kavrayamadığı, dehâ-yı beşerin erişemediği, en akur düşmanların inkarına mecâl bulamadığı hârikalarınızla Türk ve Müslümanın ırzını, vatanını, istiklâlini, kurtardınız!.. Her şeyin yittiği, her ümidin söndüğü, asırların biriktirdiği ihtirâsâtla vatanın mukasemeye, istilâyâ uğradığı gün yalnız siz ümidinizi kesmediniz. Her imanlı kalbe bir ruh gibi girdiniz. Anadolu'nun kalbinden bir kıvılcım gibi sıçradınız... Yıkılan son İslâm saltanatının enkaz-ı târ ü mârını paylaşmak için her taraftan hücum eden müstevlîlere (alev) gibi saldırdınız.

Azminiz, imanınız, hamâsetinizden doğan ve dünyayı baştan başa sarsan zaferlerinizle tarih-i alemin şahikalarında kurduğunuz serîr-i celadetin önünde sizleri hiçe sayarak ordularınızı serseri sürülere benzetenler ve yarım milyar nüfusa fermân-fermâ olan, dünyaya hâkim geçinenler nihayet serfûrû ettiler.

Dünyada vatan aşkının, ırz kaygısının istiklâl duygusunun kanla boğulamayacağını, topla, tankla zulm ve gadrlle, tedhîş ve tagrîble söndürülelemeyeceğiniz âleme anlatınız asırlardan beri gözyaşı döken Müslümanların yüzünü güldürdünüz.

Bir zamanlar Avrupa'yı irfân ve medeniyetle, satvet ve kuvvetiyle titretirken yıllarca zilletle, meskenetle, seffih hakanların keyfiyle, fırsat bekleyen düşmanların tasallutuyla horlana horlana ölen, ezilen, düşen nihayet parçalanan Türklüğe yeniden hayat verdiniz, istiklâl nedir gösterdiniz, şeref nedir tanıttınız.

Türkün bütün maddi ve manevi varlığını sinesinde saklayan İstanbul'da müstevlîler; hâk-pây-ı ceberûtuna vezirlere yüz sürdürürken, sabisi bellisiz vatan evlatlarına kırbaç altında kan kustururken, yumrukla dişler sökülürken, Türk ve Müslüman olmaktan başka günahı, kabahati olmayanlar hançerle cellâtların tehdidi altında mahpuslarda inerken, haris-i seffih tâc-dârlar bir avuç altın, üç buçuk askerle hadivâne bir hayat-ı esarete arz-ı iftikar eder, sarayının kapılarını bu zelil emel uğurunda açarak hanedanının harîminde ırz düşmanlarına ziyafetler verirken yalnız siz vatanın öz evlatlarıyla gelen belalara yalın kılıç göğüs gerdiniz ve yalnız dört

tarafıtan muhterisâne atılan düşmanları değil kaşâne-i sefâhatinde heybet ve cebr bel bağladığı hâmilininin keyfi için, şahsi ihtirâsı debdebe ve tantanası, bütün milletin esâret, bahasına elde edeceği şahsi saltanatı için yavrusunu yiyen canavarlar gibi Türk'ü Türk'e kırdırmaktan çekinmeyen tarihte misâline az tesadüf olunur bir gaddârın sizi boğmak kahretmek için üstünüze saldırdığı ordularını ezdiğiniz, siz bir yandan ırzını, dinini, istiklalini müdafaa eden vatan evlatlarına karşı düşmanla aynı safta harp etmek için toplanan aç şoursuz sürüleri tepelerken bir yandan da Anadolu'da yapılan yangınları, ihtilâlleri, işşâşları söndürdünüz.

Etrafını saran düşmanlardan çok sinesinde düşman besleyen bu bed-baht vatanın son parçasını kurtarmak için uğraştınız. Mucizeler gösterdiniz! Halkının da harikulâde bir kudret, yoksa mâyende fevka'l-beşer bir ulviyet mi var!..

Esaret zilletini çekenler, nihayet zelil-âne, muhakkir-âne de olsa yaşamak imkânı kalmadığı, yani en ibtidâî, insani hakların bile teslim edilmediğini, Türk ismi telaffuz edildiği zaman dişlerin gıcırdatıldığını görenler bu mücâhedenizin azametini ve sizin büyüklüğünüzü ruhlarının derinliklerinde sezerler.

Onlar âsâr ve âbidâtıyla: ilmiyle irfânıyla Türklüğün kalbi olan İstanbul'u müfteris hayvanatla dolu bir sirk sandılar, ellerinde müthiş kırbaçları, ceplerinde kelepçeleri, cellât bakışları, sahte vakarlarıyla tam dört yıl zavallı halkı ezdiler, istemediklerini sürdürdüler, kalanları haraca kestiler, onları harp meydanlarında hezimete uğratan kumandanlarımızdan intikam almak için caniler gibi kamyonlarla mahbeslere götürdüler, askerlerimizi uyurken kurşuna dizdiler, kadınlarımıza, bütün mukaddesâtımıza taarruz ettiler kendilerine casusluk etmeyenleri, ırzından semâhatta bulunmayanları, nümâyişlerine boyun eğmeyenleri zindanlarında çürüttüler...

O zaman İstanbul'da kalan bed-bahtlar gözyaşları dökerek size dua eder ve siz etrafınızı alan son kahramanlarla bu mübarek vatanın son parçasını asil kanınızla sularken bu çok hainler bu enkaz inhilâlinden bir parça kapmak hırsıyla çabalıyor. Bendelerine ders-i hıyanet veren zelil efendileri de yıkıp devirmekte düşmanlarla beraber çalıştığı altı asırlık binayı devletin çatırtısına kulaklarını tıkayarak zevki için ihtirâsı için, saraylar, kâşâneler yapmaya uğraşıyordu. Onlar boğazın sularını karartan teknelerden aldıkları kuvvet ve emniyetle saraylarında yalılarında düşmanın dört tarafıtan anavatana verdikleri ateşin semalara akseden kızılığını bir donanma gibi müsterih ve mağrur seyrediyorlar, Çamlıca tepelerinin arkasındaki harabelerde

vatan için, din için, ırz için boğaz boğaza pençelesen kahramanların ölüp bitmediğine Anadolu'nun büsbütün yanıp kül olmadığına sinirleniyorlardı. Millet de, memleket de yetim, kimsesiz düşman elinde kalmıştı. Bu el birliğiyle parçalanan ve her parçası bir dest-i ihtirâsa geçen vatanın halâsından ümitlenenlerin şuûrun hâlel gelmiş sanıyorlardı. İşte siz tanrının yardımıyla her muhâli mümkün kıldınız, düşmanları tepelediniz, bütün İslam âlemine fevz ü hayat ümit ü necât verdiniz, mütemâdâ sultanlar, bütün cihanın sayısız belaları ne sizi şaşkırttı, ne azminize hâlel verdi! Vatanın parçalanan enkazıyla, nâ-hakk yere Arabistan çöllerinde ölen, Yemen'de ölen, Arnavutluk'ta ölen, Sina'da ölen, Galiçya'da ölen, ölümü, doğduğu topraktan başka yerde nasip olan Anadolu kurbanlarının mecruh kalan evladıyla zaferler kazandınız, milletin ruhundan doğan, kanından fişkırان öyle bir binâ-yi hükümet kurdunuz ki maşrıktan magribe kadar şevket ve celâlet-i keml-i azameti dillere destan oldu.

İsimleri tarihe geçmiş çok kahramanlar vardır, fakat siz yalnız harp meydanlarındaki bahadırlığıyla milletine bir hâtıra-i zafer, hisse-i şeref bırakan kumandanlardan değilsiniz, siz asırlardan beri bin türlü ihtirasat uğrunda kırılı kırılı bitirilemeyen Türklerin esâret, zillet, mihnet, meşakkat içinde inleyen Müslümanların beklediği bir müncîsiniz. Tanrının nadir yarattığı dehâların ihâta edemediği namütenâhî bir varlıksınız!.. Muvaffakıyyâtınızın şa'şası her İslâm diyârına nur u ümit yağdırıyor... Mürüvvetkâr bir baba ismi gibi derin bir hürmetle muvahhid dudaklarından yükselen mübeccel nâğmeniz her Türk ve Müslüman kalbine azm ü cesaret ilham eden kutsi bir kuvvettir.

Avrupa'da birçok saltanatlar maziye karışır, devletler yıkılır, yuvarlanır, muazzam milletler mütegalibelere boyun eğerken harp sahalarındaki zaferlerinizi Anadolu'nun şûrâlarında vücuda getirdiğiniz erlerle itmâm ettiniz! Dört tarafınızı ateş sarmışken halinden ziyâde istikbali düşündünüz... Himmetsizlikten harâbelere insansızlıktan ıssız çöllere benzeyen Anadolu'da dârü'l-fünûnlar, fabrikalar, mektepler, fen ve sanat müesseseleri vücuda getirerek Türk'ün kıymetkâr seciyesini meydana koydunuz, garbın bir türlü hakikati görmek istemeyen gözlerini kamaştırdınız, azamet şanınızı anlamak için vatanın üstünde güneş gibi doğdunuz. Karanlıktaki gece ile dehânızdan doğan bu parlak günü mukayese etmek kifâyet eder. Yaptığımız istiklâl mücadelesinde milleti tam bir halâsa eriştirdiniz, ferdin, ferdi

saltanatların keyfine, aġrâzına doymak bilmeyen ihtirasına hesapsız kurban veren, canından, malından fedakârlık ede ede verem olan memleketi mah ve inkırâza sürükleyen esaret ve mahkumiyetten kurtardınız!.. O tâc-dârlar zevkleri sefâhetleri için boġazın iki sahilini saraylar, kâşânelerle donatırken Anadolu'ya bir aġaç dikmeyi düşünmediler! Altından sofralarda yemek yerken gâh elinde sapanı bu azîz toprakları alının teriyle gâh omzunda silahı serhatlarda kanıyla sulayan millete bakır kap kaçaġı bile çok gördüler... Hiç ödetmek bitmek nasip olmayan vergiler için her şeylerini sattırdılar, çift sürecek hayvan, ekecek tohumluk bırakmadılar. Anadolu'nun bahadîrlar yetiştiren ananelerine jandarmalarının kırbaçları altında "Oġul itme, yoksuluz!" diye feryat ettirdiler, kumar hanelerde, sefâhat hanelerde memleketin servetini eriten bendelerine avuç avuç altın serpmek için, kendileri altı atlı müzehheb gerdûne-i saltanata kurulmak için, halkı yalın ayak, aç çıplak bıraktılar, ezile ezile toprak kulübelerine diri diri gömülen vatan evlatlarının kollarında derman, ruhlarında yaşamak arzusu bile kalmadı. Onlar çiftliklerindeki hayvanları memleket halkından daha çok sevdiler, daha çok esirgediler. O muhteşem sarayların her taşında ya vergi borcu için bakracı satılan bir köylünün, ya son nafakası gasp olunan bir şehit yavrusunun hakkı vardır. Yıldızlı salonları süsleyen müzehheb sütunlar bir mezar taşından daha hazin birer kitabe-i elemdir... Millet kurûn-ı mukaddimedede yaşayan ilk insanlar gibi her şeyden mahrum ilimsiz, irfânsız sefalet içinde inler, taş ve topraktan ibtidâî me'vâlarında sonu gelmeyen çilelerini çeker, ağlayarak doġar, ağlayarak ölürlen onlar kendilerine, bendelerine saraylar yaptırmaktan, tavanlarına altın serpmekten, duvarlarına atlas kaplatmaktan, yalnız israftan, sefâhetten zevk aldılar. Fakat siz halkı gazânızla hadsiz, hesapsız zulümlerden, ta'addîler ellerden kurtardınız!...

Sizin ulvî himmetinizi görmeyenler, anlamayanlar var! Siz felâket günlerinde Nis'in müzehher baġ-çelerine, Avrupa'nın asûde muhitlerine koşmadınız, kendinde dâhiyâne iktidar kuranlar dört kişilik ailelerini geçindirmekten aciz kalırken siz yüzbinlerce efrâddan mürekkebe orduları, milyonlarca halkı yaşattınız, rabbin tevfiyatıyla hali de, istikbâli de temin ettiniz! Sizin bu harikalarınızı şükranla görmeyen, bu mucizelerinize safvetle iman etmeyen ya mecnun, ya mürtedir!..

28 Haziran 339
Orhan Mithat²

BOŞ GÖNÜL

Bütün boşluk: zemin boş, âsuman boş, kalp ve vicdan boş?..

Ale'l-acele celb edilen çilingir, içeriden kilitleyip anahtarını üzerinde bırakılmış olan kapıyı bir zahmetle açtıktan sonra, komiser içeriye girdi. Pencerelemin koyu yeşil perdeleri inik, oda loştu. Duvarın dibinde bir karyola, bir de kırık bir şişe, bir kenarda üzeri dağınık kâğıtlarla dolu ufak bir yazı masası duruyordu. İçeri doğru iki adım atamaz, zabıta memuru birdenbire geriledi. Sert tatlı bir koku genzini yakmış, boğazında nefesini tıkar gibi olmuştu. Kendisini takip eden hekim:

-Kloroform kokuyor! Dedi;

Anlaşılan bir intihar vakıası karşısındayız. Hemen şu pencereleri açmaya bakalım.

Çilingiri çağırarak için vesâletine müracaât edilmiş olan hamal kıyafetli adam orada durup duruyordu. Komiser ona emretti:

-Odaya gir de çabucak şu camları aç!

Bu emir derhal infâz edildi. Birkaç dakika sofa da odanın zehirli havasının değişmesini bekledikten sonra, girdiler.

Ölenin tekallûs etmiş avucunda bir mendil vardı. Soluk çehresi mütebessim, açık kalmış gözleri cam gibi parlaktı. Öürken hiç ıstırap çekmemişti.

Komiser odayı tetkik ederken, hekim cesedi muayene etti.

-Kloroform, bu muhakkak? Dedi. Herif üç saat evvel ölmüş, yapacak bir şey kalmamış. Masanın başına geçti, raporunu yazmaya koyuldu. O esnada komiser, perişan kâğıtları karıştırmaya, şâyân-ı dikkat bulduğu şeyleri, çekip kopardığı bir perdenin içine doldurmaya başladı. Çekmecelerden birer birer, bir deste mektup, bir küçük çocuk resmi, eflatun kurdele ile ortasından bağlı bir kutu yine aynı renkte bir kurdele ile süslenmiş eski bir ud mızrabını ayrıca bir paket yapıp aldı. İhtiyar bir Arap kadın, tesirinden titreye titreye içeri girmekten korkarak, eşğin önünde

² İkinci sayımız 1 teşrîn-i evvelde intişâr edecek ve ondan sonra mecmuamız on beş gün olarak neşriyâtına devam edecektir. /s. 17.

duruyor, bu iki hükümet memurunun laubali hareketini, bilâ müdahale seyir ediyordu.

Komiser, esbâb-ı intiharı ayrıca izah edebilecek bir vesika bulamadığından dolayı, canının sıkıldığını ima eden bir tavırla Arap'a döndü ve aralarında mükâleme cereyan etti:

- Bu adam senin nen olur kadın?

- Efendilerimin oğlu.

- Kaç yaşındaydı?

- Bilmem, ama... Rahmetli Beyefendi Garp Trablus'unda mutasarrıfken doğdu.

Komiser kızdı. Kadının sâfiyyeti kendisi için bir hakaret telakki etmişti. İfadesini sertleştirdi:

- Bu herifin babası mutasarrıf mı idi?

- Evet!

- Hayır! Kimseciği yok... Allahtan başka.

- Kimsesi var mı?

- Ne iş görürdü?

- Bilmem... Hep yazı yazardı.

Doktor raporunu bitirmişti.

-Ben gidiyorum; dedi.

Komiser de, bunak Arap'tan işe yarar tafsîlât alamayacağını anlamıştı. Son bir tembihte bulundu:

-Biz gidiyoruz artık işimiz kalmadı.

Bekçi ile biz sana haber göndermeden cenazeye ilişme.

Elinde büyüttüğü küçük beyine ağlamak için, fersiz gözlerinde son bir iki damla yaş bulabilen ihtiyar kadını eline terk ile evden çıkıp gidecekleri sırada müntehirin odasına son bir nazar-ı teccüs atfeden komiser, karyolanın altında bir defter gördü. Eğildi ve aldı, baş tarafı kopmuştu. Geriye kalan beş on sayfa, müntehirin hayatına ait şu satırları ihtiva ediyordu:

... Gönlümün bu boşluğuna artık tahammül edemeyeceğim. Boş gönül olur mu? İşte oluyor!

Etrafımda yaşayan insanları yek-ân yek-ân tetkik ediyorum. Her birinin hayatta maksadı bir gayesi var. Bazısı madde, bazısı da bir hayal peşinde koşuyor. Tüccar parasını, baba evladını, çocuk anasını, asker, memur mesleğini, şair eserini; hâsılı herkes birini yahut bir şeyi seviyor; onunla gönlünü dolduruyor. Ben ki ne tüccarım, ne babayım, ne çocuğum; ne asker veya memurum; ne de şairim; gönlümün boşluğundan müştekîyim. Anamı hatırlamıyorum. O beni iki yaşında iken bırakmış, Afrika'nın kızgın çöllerini kendisine mesken edinmiş. Babam sonra tekrar evlenmiş... Aldığı kadını hatırlıyorum. Öz anam olmadığı için sevmediğim, lâkin bana eziyet etmediği için nefret de etmediğim bir kadın! Ben on iki yaşına bastığım sene, karı koca on beşer gün fâsıla ile öldüler... Dedim ya ?.. Üvey anama lakayt idim... Babamın mâtemini ebedileştirip; zevkle; saadetle dolduramadığım gönlümü hicranla doldurmak istedim. Zaman buna mani oldu. İki yıl sonra yine gönlüm boş kaldı, babamı unuttum; pek çok a'mâl-i fikr ettiğim; tabiatımı zorladığım halde içimde bir keder uyandırmadım.

Yalnız kaldığım için mektebe bekâr kayıt oldum. Derslerimi istemeyerek; çalışmayarak; kuvvetli zekâm sayesinde öğreniyordum. Hayatta hiç bir gayem; bir hedefim yoktu. Bazen gönlümü yoklar; gizli bir emel, bir arzu arardım. Fakat bulamaz; bir cism-i câmit gibi yaşırdım. Babam bana kâfi miktarda miras bırakmıştı. Softalar bu mâla vaziyet edip, mektep parasıyla cep harçlığını veriyorlardı. Lâkin elime geçen parayı harç etmeyi bilmiyordum. Sevdiğim, özendiğim; dilediğim bir şey yoktu ki...

Bir gün, hatırlarım... Mektep arkadaşımın bazısını öyle yaparlarken gördüğüm için bir fakir kadına sadaka verdim.

-Allah razı olsun merhametli küçük bey! dedi.

Merhamet! İşte bu, gönlümü dolduracak bir histi. Nefsimi yokladım. Bir iki defa başkalarının feci diye tavsîf ettikleri sefalet manzaralarını bilhâssa gidip gördüm. Zerre kadar bir tesir hissi duyduğumu hatırlayamıyorum.

Mektepten çıktığım sene reşit olmuşum. Babamdan kalan mirasa tesahup ettim. İradem ihtiyacâtıma tekabül ediyordu. Anamdan müntakil şu evde oturmaya karar verdim. İhtiyar dadım her hizmetimi görüyor, bende önüme konan yemek, akşamdan hazırlanan elbise, çamaşır, her neyse yiyor, giyiniyordum.

Akran ve emsalimin kadınlarla düşüp kalktıklarını gördüm. Onları taklit etmek istedim. Ve bir akşam, ben avlunun arka sokaklarına saptım. Lâ'-ale't-ta'yîn girdiğim bir evde; genç bir kadın bana iltifat etti. Orada sabahlamak için cebr-i nefis ettim. Ertesi gün oradan çıkarken duyduğum şey biraz yorgunlukla baş ağrısı oldu. Bir daha da oraya ayak basmadım.

Günlerim ondan sonra hep pencereden; denize; tabiata bakmak; yiyip; içip; yatmakla geçti. Bazen de oturup; saatlerce yazı yazardım. Ancak bu yazılarımı hep, hep yırttım.

Geçen sene; kânûn-ı sâninin birinci gecesiydi. Durup dururken kırk sene evvel aynı gecede dünyaya gelmiş olduğumu tahattur ettim. Kırk yıl içinde çok değişip değişmediğimi anlamak için bilhâssa ayağa kalktım ve aynanın önüne geçtim. Orada çehrem aksine dikkatli bir nazarla baktım. Ve ilk defa olarak, evet ömrümde ilk defa olarak içerimde gizli bir köşenin acı acı sızladığını duydum. Kır düşmüş saçlarımı kenarları buruşmuş, alınları şişmiş gözlerimi, biraz öne doğru eğilmiş kametimi görünce gönül boşluğunun ne müz'ic, ne ıstırap-ı âver bir şey olduğunu ilk defa hissettim. Başım döndü ve bir kenara yıkıldım. Hâsıl olan gürültü üzerine dadım koşmuştu. Ona sordum:

-Dadı! Annem beni çok sever miydi? Dedim.

Ağzımdan, kırk seneden beri ilk defa sadır olan böyle bir suâl karşısında bî-çâre kadın evvela şaşırıldı. Sonra derin derin içini çekti ve cevap verdi.

-Ah zavallı kadını! Doya doya göremedi ki!

Gözlerimi yumdum. Birdenbire perişan olan hatıramda mûnis bir hayal aradım heyhat. Hatıramda gönlüm gibi boştu. Aç mideler gibi boş gönlümde bana tahammül-fersâ bir ıstırap veriyordu. O gece yatağıma yattım ve çocuk gibi, kuvvetten düşüp sızincaya kadar ağladım...

.... Bu gün tam bir sene oluyor. Gönlüm hala boş!

Hâlbuki onun boşluğunu doldurmak için çok uğraştım. Fakat adeta nasırlanmıştı.

Kadın, kumar, **کیول**, çiçek, şiir, mûsikî bütün ömür beşerî ma'nen lezzet veren bu şeyleri tecrübe ettim. Efsus! Gönlüm boşluğa alışmış hiçbirini kabul etmiyordu. Hepsini bir defa ikişer defa gelip geçtiler. Hepsinin birer maddi hatırası yanımda mahfuzdur. Ve ben, yapayalnız, bu boşlukla, bu feci boşlukla kaldım. Nihayet anladım ki böyle yaşamaktan ölmek herhalde daha iyi olacak. Birazdan kloroformun

uyuşturucu kokusuyla yavaş yavaş söneceğim. Boş gönlümde ölümün soğuk hayali korku dahi tevlid etmiyor. Son düşüncem: acaba deli miyim?

Satırlar burada bitiyordu. Komiser efendi omuzlarını silkti ve kendi kendine söylendi:

-Allah muhafaza buyursun!

Ercüment Ekrem

Sevda Başlarken:

-Orada eliniz ne arıyor?

-Şey... kumaşı pek hoşuma gitti de...

AŞKA DAİR

Her kim ki pûse nuş fem gonce-i fâm olur
 Gül bade-i huzûz ile mest-i garâm olur
 Rü'yâ-yı gaflet içre ederken gönül şinâh
 Fecr-i firâk muntazır intikam olur
 Ebrû-yı yârı gördü dev çeşm-i tahassürüm
 İsbât-ı mâh-ı nev iki şahitle nâm olur
 Artık rakibe ferhândır ravza-i hased
 Îd saâdetim ona rûz-ı sıyâm olur
 Cânân kamet alsa salât muhabbete
 Uşşâk saflarında zihî izdihâm olur

Aks etmesiyle zemzeme-i şûh da'veti
 Mihrâb-ı aşk önünde umûmen kıyâm olur
 Nâşir bırak hayâli cihân tasavvurun
 Ezvât-ı pek süreksiz olur nâ-tamâm olur

Hakkı Nâşir

Tramvayda Perde kalktıktan sonra:

-Kızım çabuk ol şimdi kaçacak, yetişelim.

-A anne ben tramvaya binmem sonra benim de enseme ısırırılar.

Müdîr-i Mesul: Dava Vekili Orhan

Mündericât:

Selîm-i Sâlis ve Şeyh Gâlib - Köprülü Mehmet Fuât

Milli Tarih Ve Halk İdâresi- Ahmet Refik

Lisânda Tahavvül- Halid Ziya

Harp ve Zafer “Gazi Müşîr Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine” - Hüsamettin Sacid

İlk Temaslar – Mehmet Rauf

Bir Türk Evliyası- Aka Gündüz

Zehir- Halide Nusret

Çare (Hikâye) - F. Celaleddin

Bir Hazan Gecesinde- Halid Fahri

Fahişe- H. Sacid

Şiir Heyecanları- Halid Fahri

Türk’ün Şükrânı- Orhan Mithat

Boş Gönül- Ercüment Ekrem

Aşka Dair- Hakkı Nâşir

Sosyete Hayatı- Sevdâ Başlarken- Râtib Tâhir

İKİNCİ NÜSHAMIZDA:

Dârü’l Fünûn’un güzide ve muhterem üstatlarından İsmail Hakkı ve rûhiyyât müderrisi Şekip Bey Efendilerin eserleri vardır. Yine ikinci nüshamız: Sevgili üstat Hüseyin Rahmi ve Reşat Nuri Bey Efendilerin hikâyeleriyle tezyîn edilecektir.

MÜSÂBAKA

Vatanımıza hâlde ve mazide en çok hizmet etmiş en sevgili şahıs kimdir? Verilen cevaplarda ekseriyeti kazananlardan birinciye on lira ve ikinciye beş lira veya bu değerde kitaplar hediye edilecek, üçüncüden beşinciye kadar gazetemizin senelik abonesi verilecektir. Diğerlerinin de isimlerini neşr eyleyeceğiz.

ABONE ŞARTLARI

Seneliği Altı Aylığı

Türkiye için 250 130

Ecnebi memleketler için 300 160

Mecmuamız tarafından neşredilecek eserler abonelere meccânen veriliyor.

Bi'l-cümle evrak ve mektuplar Bâb-ı Âli Caddesinde Çiftçi Kütüphanesinde müdür Sacid Bey namına gönderilmelidir. Edebî, ilmî kıymet-i hâiz olan esere sayfalarımız açıktır. Her nevi' ilanlar ehven şartlar ile kabul olunur.

ESKİ AŞK

Edebî: hissi roman

Muharriri: Hüsamettin Sacid

Yakında neşr olunacaktır.

TÜRKİYE EDEBİYAT MECMUASI

Şimdilik ayda bir neşr olunur ilim ve edebiyâta hâdim musavver mecmua

27 Teşrîn-i Evvel 1339

Müdür: Hüsamettin Sacid

Bu sayıda, Dârü'l- Fünûn edebiyât fakültesi rûhiyyât müderrisi Mustafa Şekip, terbiye müderrisi İsmail Hakkı, tarih müderrisi Ahmet Refik Bey Efendilerin makaleleri vardır.

Mündericât

Halk Adamı Mustafâ Şekip

Bedû Anadolu İsmail Hakkı

Sâdâbâd ve Çırağan Ahmet Refik

Leyla Hanım Ali Canip

Hangi Samimiyet (Emine Seniye)

Kadın, Eski Nişanlı “Şiir” Yusuf Ziya

Yeni Merkezimizin Uzak ve Yakın Tarihi ***

Buhran “ Şiir” Celal Sahir

Alev “Şiir” Halide Nusret

Ağlayan Güzel Kız “Şiir” Hüsamettin Sacid

Gel, Beni Râm Et “ Şiir” Nihal

Marmara Gecelerinden “Hikâye” Suad Derviş

Sahibini Öldüren Kadın Halide Nusret

Güzeller “Tefrika Roman” Sacid

**Şuân: Kurtuluş günü, Dârü'l- Fünûn, sansür, neşr edilen eserler:
Sâdâbâd Günü**

Resimler: Üçüncü Sultan Ahmed harem dairesinde, Sadrazam İbrahim Paşa, Şair Nedim, Aynalı Kavak Kasrının dîvânhanesinde açılan müzehheb kapı, kasırda şadırvanlı dîvân, kasrın kabul salonu ve tarihi eşyasından, yaşmak ve ferace âleminde.

Nüshası her yerde 10 kuruştur

Sayı: 2

İstanbul: İkdam matbaası

Sayı: 2

5 Teşrin-i Evvel 1339

Sene: 1

TÜRKİYE EDEBİYAT MECMUASI

Musâhabe:**HALK ADAMI**

Muharriri: Mustafa Şekip

Temâyüllerimizi günü gününe dinleyen muharrirlerimiz halk hükümetine doğru gittiğimizi ve buna misal olarak büyüklerimizin artık azamet ve debdebeyi sevmediklerini, basit giyinip sade yaşadıklarını söylüyorlar. Fi'l-vâki bu tezâhürât halkçılığa doğru temâyülün güzel alâmetlerinden sayılabilir. Yalnız bu alâmet halkçılık ruh ve ahlâkının ancak sathiyâtıdır. Ben, zevâhir yerine bunlara esas olan menba' yani halkçılığa zehir olmak isteyenlerin bu hayattaki insanlık kemâlini nasıl anladıklarını bilmek istiyorum. Acaba bu kemâli, mazimizde veya beşeriyetin herhangi devr-i tarihiyesindeki insan numunelerinde mi aranacak? Yoksa hakikaten bu zamana has bir "halk insanlığı" mı yaşatılacak?

Tarih, bir tekerrürdür zihniyetini taşıyanlar bu insanlık numunesini herhalde mazide bulmaya çalışacaklar ve neticede kendine mahsus bir şahsiyeti olan hâli maziye ircâ' yani feda etmekle hem kendilerini, hem de hâli oldurmaktan fazla bir şey yayamayacaklardır. Bu hatt-ı hareket en ibtidâ'î bir muhâkeme olan "benzetmekle düşünme"nin tembelce bir neticesi olduğu için çabuk bulunan, fakat asla müsmir olmayan bir yoldur. Hayatı akıl ve mantığın durgun ve gayr-i mütehavvil mefhûmlarıyla düşünenler kendi simalarını tarihinde aynen görebileceklerine çabuk inanırlar. Denilebilir ki bu zihniyet hayat ve tekâmülün manalarını bilmeyenlere mülâyim gelebilir; hele hareket ve yenilikten korkan görenekçilerle i'tiyâd-perest muhafazakârlar bu düşünüşü binnisbe mülâyim bulabilirler. Fakat tarihten beklediğimiz fayda buysa veyl bize olmuş bitmiş şeylerin bir kitabesi olan tarihte bu günkü ve yarınki hatt-ı hareketlerimizi müsebbit bir

surette gösterecek bilmem ne olabilir? Tarihin muharrik olmaktan ziyade tevkifkâr bir fazileti vardır. Tarih tekrar eden bir şey değil tekrarları ne mahiyette olursa olsun irticâları ihtâr eden bir pirdir.

Bir de istikbâl “tek” bir şey değildir. O bir “mu’diliyet” bir “çokluk” dur. Bunun için hiçbir millet yalnız bir nevi’ “rehân” ile temin-i istikbâl edemez. Hayatın kesreti nispetinde dehâya muhtacız. Bilhâssa muâsır milletçilik hayatı son mu’diliyetlerine kadar gitmeyi tazmîn ediyor. Binaenaleyh bütün vazâif-i ictimâ’iyyede ayrı ayrı dehâlara muhtacız. Şu kadar vardır ki dehânın ne suretle yetişeceğine dair ilmimiz pek nâkıs olduğundan bu ciheti şimdilik bertaraf edip yalnız “tabî bir halk adamı”nın o evsâfı hakkında sizinle birlikte düşünmek istiyorum.

İctimâ’î insan enmûzecelelerinin her cemiyette bir takım unvanları ve bu unvanların ihtivâ ettiği bir takım ictimâ’î vilayetler ve bu vilayetlerin tevlid ettiği hâlet-i ruhiyeler vardır. Bunun için pek eski mazimize kadar rücû etmeyeceğim. Çünkü burada ancak bir musahâbe yapmak istiyorum. Osmanlı Türklüğünde ictimâ’î insan enmûzecinin ilk muktedâyaya numunesinin “Hân” olduğunu görüyoruz. Ahmet Refik Bey’in 29 Kânûn-i Evvel İkdâm nüshasında intişâr eden “Tarihi Bir Müşâbehet” makalesinde beyler ve kethüdalar “Osman” Bey’e teklif ve tevcîh olunan hanlığın nasıl bir kıymet-i ictimâ’iyye istinâd ettiğini “Latifi Paşa” pek güzel hissettiriyor. Son tarihimizin en yüksek enmûzec ictimâ’îsi; mal ve can ve vatanın muhafaza ve idaresinde riyâset edebilecek o evsâf-ı hâiz bir şahsiyet olduğu anlaşılıyor. Beyler, ağalar dahi bu şahsiyeti itmâm edecek o evsâf-ı hâiz ilk muâvinler oluyor. Efrâd-ı millet üçüncü derecede kalıyor. Son Anadolu inkılâbı bu kıymetleri bilfiil alt üst etti ve bundan “Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti” doğdu. Mustafa Kemal Paşa’nın dehâ-yı siyasîsi bu doğuşa bir de “halkçılık” mefkûresi telkin edince artık matlûb olan insan numunelerinin eski kıymetleri de kifâyet etmeyeceklerdir. Halk hükümetinde milletin muktedâsı, ne mahiyette olursa olsun, bir ferd değil bizzat kendisi oluyor. “Matbû” ve “teba’a” kalmadığını ve kalamayacağını nazaran herkes hem tâbi, hem matbû’ şerefli bir insandır. Asâlet, hânlar, beyler, paşalar, ağalar gibi mahdûd zümrelere münhasır kalmayıp bütün millete şâmil bir unvandır. Hamiyet, vatan-perverliğin nedreti zamanlarında moda

olabilirse de yek-vücut bir halde istikbâl ve hayatını kurtarmış bugünkü Türklükte artık meş'ûr ve mukaddes bir vazifeden başka bir şey değildir. Ba'demâ hamîyyet dellâllığı yapmak isteyenler bütün milletin izzet-i nefisi ile oynamaktan sıkılmayan kimselerdir. Halk terbiye-i siyasîyesini hazmetmiş olanlardan hiç kimse bunlara yüz veremez. Halkçılıkta hamîyyet temeyyüz eder. Korunmak değil "hukuk" ve "onur" da müsâvâtı özlemektir. Hiçbir bahane ile kimsenin kimseye kul edilmemesi halkçılık siyaset ve idaresin şaşmaz bir rehberidir. Hem hâkimiyet-i milliye davası, hem de milletin sefaleti aynı zamanda ve birlikte devam edemez. Çünkü bariz bir tesadüftür. Halk hükümeti millete efendilik satmak sevdası yerine ona hizmet etmek vazifesinde olduğunu ispata mecburdur ve illâ kendi kendisini inkâr etmiştir.

Halk hükümeti satvetini "fikir" in delâlet ve "mefkûre" nin velâyetinden alır. Bu hükümette cebr ve şiddet ancak idare-i örfiyyeyi istilzâm ettirecek zamanlarda kullanılabilir. Ahvâl-ı tabîyyede hâkim daima kanûn ve ahlâktır. Halkçılıktaki insanlık enmûzecine hazret-i Eyyûb gibi fevka'l-beşer bir kemâl ve tahammül, ne Halil İbrahim gibi istisnâî bir civân-mertlik, ne Köroğlu gibi ümmî bir kahramanlık, ne Mansur gibi bir zâhidlik, ne Taftâzânî gibi bir allâmelik, ne de kendi kendine çekilmiş bir namusluluktur. Burada herkes hak ve vazifesinde aklı selimini muhâfaza etmeye ve aynı zamanda mefkûreye muzırr temâyül ve ihtirâslara karşı her suretle mücadeleyle mecburdur.

Tahavvülât-ı ictimâ'îyyeye dikkat ve bunlara intibâk aklı selim dediğimiz şeydir. İş bu tahavvülâtın manası da şuûr olduğuna nazaran halkın şuûrundaki kıymet tahavvülleri ictimâ' hareketlerin ifadeleri demektir. Halk idaresinde hürriyet-i fikriyenin lüzum ve faydası tahavvülât-ı ictimâ'îyyeyi serbestçe izhâra vasıta olduğu içindir. Yalnız bu hürriyet-i fikriye samimiyetle tev'em olduğu nispette müfid ve medenîdir. Aksi taktirde, tezvîr ve şâmâta mâhiyyetine düşer.

Halkçılık istiklâlden istihsâle giden bir cem'îyyâtın temayülleridir. Bu sepepten hakikati halkçı enmûzeci istiklâlini istihsâlde³ arayan ve cehti seven kimsedir. Malumdur ki cehd, ruhun bütün kuvâ ve melekâtını bir mânin üzerinde

³ Burada ki istihsâlen umûmî manâda alınmıştır. Maddî ve fikrî bütün istihsâllere şâmidir.

teksif etmesidir. Cehdde çalışmaktan fazla şeyler vardır: uğraşmak, savaşmak. Ruhun kuvveti melekâtın coşkunluk ve taşkınlığında değil, belki istenen bir şeye yakinen müesser olmaktadır. Bu da ancak bilmek ve çalışmaya cehdi ilave etmekle olur. Şu halde hakiki halkçı şuûrlu bir vatandaş, cehdli bir müstahsildir.

BEDÎ'Î ANADOLU

“Anadolu baştanbaşa bir harabedir!” diyenlere inanmayınız; zirâ taş ve kalemle işlenmiş yerleri çoktur...”

“Bedî'î Anadolu” diyerek tabiatın Anadolu’sunu kastetmiyorum; maksadım ne Ilgazların çamları, ne Sakarya’nın yanakları, ne de Toros’un şâhikalarıdır; “Bedî'î Anadolu” diyerek sadece Anadolu’daki Türk sanatını kastediyorum. “Anadolu’da muayyen, şâyân-ı dikkat bir Türk sanatı var mıdır, bu sanat ne derece malûmdur, bu sanat nasıl tetkik edilmelidir, böyle bir tetkikin hürriyetimiz itibarıyla ehemmiyeti ne olabilir?” işte mevzûm budur...

Anadolu muayyen bir tabiatla yine muayyen bir tarihi göğsünde yaşatmış ve yaşatmakta olan bir dünya parçasıdır. Bu tabiat nasıl bir maziye mâlik, mazisinde ve hâlinde nasıl bir takım seciyelere hâiz ise, bu tarih de öylece bir maziye mâlik, mazisinde ve halinde tarihi bir takım seciyeleri hâiz bulunuyor.

Anadolu’nun tabiatı, tabakâtü’l-arz, tabîi coğrafyası malûm farz edilsin; fakat aynı Anadolu’nun mazide ve haldeki müesseselerinin bu tabiatı gibi malûm olduğunu kim ispat edebilir? Aynı Anadolu’nun ırkı şe’niyetlere ait olan kimi de bir dereceye kadar tetkik edilmiş farz edilsin; fakat “ırkî” denilen bu vahdetlerin bilhâssa Türklüğün şe’niyetlere dini, ahlâki, lisâni, hukuki, iktisâdi müesseselerini kim, hangi âlim tetkik edilmiş farz edebilir? Bu müesseseler arasında bilhâssa sanatın, bedî'î müessesenin malûm olduğunu nasıl kabul edebiliriz! Herhalde “dini, ahlâki, lisâni, hukuki, iktisâdi Anadolu” bir meçhul, fakat bedî'î Anadolu bu meçhulün tekâsûf merkezidir. Anadolu coğrafyasına mensup ve müteaddid şubeleriyle Türk medeniyetinin dün ve bugün taş, toprak, tahta, demire verdiği güzelliğin kıymetleri meçhûlümüzdür. Bu kıymetlerin zuhûru, seyri, tekâmülü, tekâsürü ve tenevvü

hakkında ilmî nevi'den bir fikrimiz yoktur. Onun için bedî'î Türk Anadolu'sunu ve Anadolu'daki Türk bedî'îlerini öğrenmek mecburiyetindeyiz. Hala birçok kimseler Türk mimarisinin münhasıran dini bir mimari olduğunu Türk mimari zevkinin münhasıran camide ve minarede tekâmül ettiğini zannediyorlar. Ve mülkî, lâ-dini bir Türk sanatının mevcut olduğundan haberleri yoktur! Nikte, Avanos, Nuşehir, Kısra... 'daki lâ-dini Türk sanatından birçok mimarlarımızın haberi yoktur! En büyük sanatkârlarımız mesela yeni bir Türk evi tasavvurunun tahlil ve mantık kuvvetiyle cami numunesinden çıkarılacağını zannediyorlar. Birçok kimseler taş, tahta, demir, çini, bez ve kağıt... Üzerinde müstesna derecede orijinal ve gayet Türk tezyînâtçılığının vücudundan bile haberdar değildir. Konya ve Karaman havalisinde mevcut olup beş on "evkaf müzesi" doldurabilecek kadar mebzûl olan bağlakların on sene evvele gelinceye kadar Yahudi simsarları tarafından Amerika'ya taşındığını işitmek kulağımıza garip geliyor. Sanat tarihimizde Şeyh Hamdullah Efendi, Hâfız Osman, Mustafa Rakım, Mahmut Celalettin, Kazasker Mustafa İzzet gibi bedî'î şahsiyetleri rönasansın herhangi bir büyük sanatkârından aşağı olmayan hattatlar mevcut olduğunu söylemek her yerde ciddi bir söz telâkki edilmiyor. Ne gariptir! Bedî'î Anadolu hakkındaki toparlak cehaletimiz hükmünü bir kere verdikten sonra, bazı itiraflarda bulunmak ve bu zeminde sarf edilmiş olan bazı emekleri hatırlatmak nankörlük olacak: Fransız ve Alman mütetebbileri ve sanat meraklıları tarafından mimari, tezyînât işleme, çini, ... üzerine vücuda getirilen kataloglar bu nevi'dendir. Fakat mevcudun yalnız en meşhurlarını, daha doğrusu en kolay ele geçebilenlerini zapteden ve zaptettiği mevzularında yalnız en bariz ve en cazip kısımlarını tercih eden bu eserler "ilim için vesika, sanat için ilham menba'ı" olmaktan ne kadar uzak şeylerdir!.. Bunlar tam ve samimi bir etvâr olmaktan ziyade avâm-firîb kolleksiyonlardır!... hulâsa; "Bedî'î Anadolu" mechûl, malûm olan kısımlarında ilmî nâ-tamâm! Şu halde bu Anadolu'ya "Yeni baştan keşf edercesine" aramak bulmak lazım. Bunun için de evvela Anadolu'nun bedî'î unsurlarını tespit etmeliyiz:

Bu unsurların başlıcası: dini ve lâ-dini kısımlarıyla Türk mimarisi, Türk tezyînâtı, Türk hatları, Türk eşya-yı tezyînîyesi, Türk eşyası, Türk edebiyatı, Türk mûsikîsi, Türk raksları, Türk âyinleri... dir. İşte bütün bu unsurları bir entnoğrafyacı sıfatıyla etnoğrafya tarîklerle ve etnoğrafyayı bir sıhhat ve vuzûhla aramak, toplamak, tespit etmek ve saklamak lazım gelir. Böyle bir tetkik ictimâ'ıyyâtçı, bedî'ıyyâtçı,

tarikh edebiyatçı, etnoğrafyacı gibi zâtlar tarafından her sene muayyen bir mıntikanın merkezinde yerleşerek yapılmalıdır. Bu tetkik heyetlerine mesela fotoğrafçılar ve ressemlarda refekat etmelidir. Böyle bir tetkikin harsî kıymeti şu olabilir. Milletimizin seciyyesi, temâyülleri, dehâsı; sanatımızın, zevkimizin derûnî cümlesi ancak böyle âfâkî tetkik mahsulü olan unsurlar üzerinde yapılacak olan zihni, felsefi terkiplerle anlaşılır. Bu tetkiklerden bizzat bugünkü sanatın alacağı hissede o kadar büyük olacaktır. Çünkü milli edebiyat, milli mûsikî, milli mimari ve milli tezyînâtçılık ve milli mobilyanın istikbaline ancak bu tarihi yollardan ve tarihi bir şuûrun şuleleriyle gidebiliriz. Şu halde bedî'î Anadolu'nun keşfinde hem Türk bedâyi'nin ilmî, hem de Türk sanatının tekâmülü itibarıyla büyük bir ehemmiyet vardır.

Çamlıca: 28 Eylül 339 Dârü'l- Fünûn müderrislerinden

İsmail Hakkı

Geçmiş Zaman

SÂDÂBÂD VE ÇIRAĞAN

Üçüncü Sultan Ahmet'in saltanatıyla Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın sadâretini parlak ve cazip bir surette tasvir eden iki isim.

İbrahim Paşa, Padişahı eğlendirmek ve kendi istediği gibi devleti idare etmek için Sâdâbâd'la Çırağan'dan daima istifade ederdi. Devrin şairleri Sâdâbâd ile Çırağan için gazeller ve şarkılar inşâd ederler. Padişahı da halkı da Sâdâbâd etrafına toplarlardı. Vâkı'â İstanbul'un her tarafı güzeldi. Her yeşil çiçekli köşesinde, her yüksek hâkim tepesinde bir (Kasr-ı süreyyâ), bir (Hümâyûn-ı âbâd), bir (Neşât-ı âbâd), bir (Bağ-ı ferah) şarkılara ve âhenglere, Çırağan'lara ve helva sohbetlerine ma'kes olurdu. Fakat hepsinden ziyade vükelânın ve halkın rağbetini celp eden, Sâdâbâd'dı. "Şevketli hünkâr" en ziyade Sâdâbâd'a gider, mehtaba gecelerini ve bayram günlerini orada geçirirdi. Nedim bile, vefasız sevgilisini oralarda dolaşmakla ithâm etmişti.

O tıfl-ı nâzı gördüm rûyuna hûrşîd-i âsir etmiş haberdar olmamıştım. Sonra bildim neylemiş nitmiş meğer zalim kaçıp tenhaca Sâdâbâd'a dek gitmiş. Şevkatli hünkârın âlâyını temâşâ etmiş.

Sâdâbâd'ın inşası Haliç kıyılarının da imârına sebebiyet verdi. Eyüp ve Bahariye semtleri, büyük yalılar, zarif köşklele doldu. Fatma Sultan'ın Vâlîde Yalı'sı, Emine Sultan'nın yalısı ve daha birçok sultan yalıları hep o taraflardaydı. Husûsiyle Karaağaç bahçesi ve Karaağaç Kasrı dördüncü Sultan Murat zamanından beri ma'mûrdu. İstanbul'un en zengin halkı Sâdâbâd güzergâhında otururdu. Bahar, bu güzergâhı erguvanlar ve lalelerle süslerdi. İstanbul'un "Mükemmel gözlü şirin sözlü, leylî yüzlü ahular"ı "Zer-kemerli, beli hançerli" civânları Sâdâbâd'ın yüksek ve gölgeli çınarları altında, bahar çiçekleri arasında, dolaşırlardı. Sâmîler, Vehbîler, Nedimler hep sâdâbât'tan bahs ederlerdi. Bu güzel kasr, üçüncü Sultan Ahmet devri şairleri için adeta şiir zeminiydi:

Andırır kasr-ı cinânı bu dil-i nâ-şâda

Nice akmaya gönül su gibi Sa'd-âbâda

Düşürür kevser-i ol havz-ı dil-ârâ yâda

Nice akmaya gönül su gibi Sa'd-âbâda

Sürmeli gözlü güzel yüzlü gazâlân anda

Zer kemerli beli hançerli cüvânân anda

Bâ-husûs aradığım serv-i hırâmân anda

Nice akmaya gönül su gibi Sa'd-âbâda

Bazen Sultan Ahmet, kızı Fatma Sultanı da beraber götürür, mehtap gecesini sâdâbât'ta geçiverirdi. İbrahim Paşa, İstanbul'da idare işleriyle meşgul oluyordu. Maamâfih veziri olmadan mehtap safası yapmak Padişahın bir türlü içine sinmezdi:

“Benim vezirim. Sâdâbâda muhataplığı bir mertebededir ki kelk ile vasf-ı mümkün değildir. Bir gece gelip kalsanız gayet münasip olur. Mahsûs çadır kurdurdum. Kapudanı alıp gelürsüz. Yahut ânı İstanbul’da alu korsunuz... Bu gece dîvân gecesidir. Çarşamba gecesidir. Hâsılı siz bilürsüz... Ne günü murat ederseniz gelesiz. Kaycık ile akşam köye dek vardım. Bunun fevkinde bir mahallî dil-güşâ olmak gerek. Hak Te’âlâ seni ve cümlemizi etval-i ömürle muammer ede. Göz ilmini vardır. Ne âlemdesiz bildiri.”

Bi’t-tab’ İbrahim Paşa’da aynı âlemdeydi. Fakat bu âlemin haricinde yaşayan bir de halk sınıfı vardı ki, onların âlemi elim ve feciydi. Zarûret, onlara mehtap gecelerini bile zindan edebiliyordu. Esasen sarayın mehtap eğlenceleri ve Çırağan safaları bile cengâver ecdâdın zafer ganimetlerini bozmakla temin ediliyordu. Para bittikçe, hazinenin elmaslı takımları imdada yetişiyordu. Hatta fevkalâde bir zarûret zamanında: “yaylık-ı kebîr beyaz ser-â-ser üzere yetmiş altı kebîr ve sagîr ve vasat dişli ve beyaz mînâ-kârî altın pafta vekil üzere altı yüz otuz dört elmas ve okkalığı kırk altı kebîr ve vasat ve sagîr altın kül ve pafta ve altın zinciri dokuz sürmeli paftasıyla üç yüz yirmi dört elmasla murassa zât-ı hümâyûna mahsus bir kıt’a tîr-keş ve kalatin üzere elmasla murassa altın güllü bir kıt’a tîr-keş bozulmak için hâzine-i âmireye teslim” olunmuştu. Fatih’in safa düşkünün torunları cetlerinin mertlik ve cengâverlik levâzımını zevklerine ve safalarına sermaye etmeye başlamışlardı. Esasen Sultan Ahmet düstûru şuydu: yevm-i cedîd rızk-ı cedîd. Bunu, beyaz üzerine bir hatt-ı hümâyûnda vezîr-i azamına açıktan açığa bütün sâf- derûnluğuyla yazmıştı. Sultan Ahmet’in bütün düşündüğü şâhıs ve saltanatıydı. Vezirlerinin yaptırdıkları câmi ve medrese kitâbelerinin bile kendi adıyla başlamasını isterdi. İbrahim Paşa ile Fatma Sultan, şehzâde başındaki sebil ile medreseyi yaptırdılar. Bütün şairler birer kitap yazdılar. İbrahim Paşa bütün kitâbeleri bir telhîsle Padişaha arz etti. Telhîsin kenarına Sultan Ahmet’in yazdığı hatt-ı hümâyûn şöyleydi:

“Sebil ve medrese gördüm. Güzel mevkiine düşmüş. Hak te’âlâ dahi nice gazâ malı ile hayrâtlar yaptırmak mukadder eyleye âmin. Vehbi’nin tarihi cümleye gâlip lâkin evvelki musarra-yı nâm-ı hümâyûn ile bed olursa pek pesendîde âlemiyân olurdu” .

Devrinin “Tophâne ma’ mûreleri” için yazdığı tarih arzusuna muvâfık düştü ki cihetle telhisin kenarına şu hatt-ı hümayûnu yazmıştı:

“Tarih gayet bî- nâzirdir. Marmara üzerine hak olmak gayet de münasiptir” .

Mamafih, Padişahın zevki ve safâsıyla beraber ilim ve edebiyat ile de meşgul olması ilim ve hüner erbâbı için bir nimetti. Bu sayede şairler de geçiniyorlardı. Zaten hepsi de vezîr-i azamın emrine amâde idi. Padişahın canı sıkılır, sarayda “lûgaz” hallettirmek isterdi. Derhal vezirine:

“Benim vezirim. Birkaç tane lûgaz yaptırıp göndersen. Kolay olmayıp güç olsun. Geçen sene yalıda görülen karınca tasvîrli kitapları dahi gönderesen”. diye bir hatt-ı hümayûn yazar. İbrahim Paşa şairlerle müteaddid lûgazlar yaptırıp Padişaha takdim ederdi.

Sultan Ahmet asrında gelen Padişahların ekserisine fâikti. Hiç olmazsa, çok cahil değildi. İdâre mesuliyetini İbrahim Paşa’nın tarihte bir naziri varsa, o da kendisinden pek yüksek olmak ve devletin siyasetini dâhiyane bir zekâ ile idâre etmek üzere, Sokullu’dur.

Sokullu devletin siyasetini, İbrahim Paşa edebiyatını ihyâ etti. Çırağanlar ve helva sohbetleri vâkı’â bir masraftı. Fakat ne kadar masraf edilse Nedim gibi bir şair yetişemez ve edebiyatımız nefis Çırağan bedîalarıyla zenginleşmezdi:

Yine bezm-i çimene lâle fûrûzan geldi

Müjdeler gülşene kim vakt-ı çırağan geldi

Bülbül ateş saçarak bezme gazel-hân geldi

Müjdeler gülşene kim vakt-ı çırağan geldi

Çıkub ikbâl ile gülzâra şehensâh-ı cihân

İltifâtiyla ider gülleri şâd ve handân

Lâle-zâra gelür elbet yine sultân-ı zamân

Müjdeler gülşene kim vakt-ı çırağan geldi

Seyr olub raks yine dil-ber-i mümtâzların

Yine eflâka çıkar nâleleri sâzların

Câna âteş bırakır şu'lesi âvâzların

Müjdeler gülşene kim vakt-ı çırağan geldi

Ney ü santûr ve rebâb ü def ü tanbûr ile ceng

Nâğme-i bülbül ü kumrîye olub hem- âheng

Pür eder âlemi şevk u tarab-ı reng-â-reng

Müjdeler gülşene kim vakt-i çırağan geldi

Cân- fezâ turra-i hûbân gibi zülf-ü sünbül

Dil- güşâ nazm- Nedîmâ gibi ruhsâre-i gül

Dün gül-istânda işiddim ki der idi bülbül

Müjdeler gülşene kim vakt-ı çırağan geldi

Sultan Ahmet “ney ü santûr ve rebâb ü def ü tanbûr ile ceng” “nağme-i bülbül ü kumrîye olub hem- âheng” olduğu demlerde güzide Türk’ün zekâlarının bu füsûnkâr ilhamları karşısında ser-mest olurdu. Çırağan safâlarının zevki dimâğından çıkmazdı. Bir bahar, yine Beşiktaş Yalısına geldi. Çırağan faslı istiyordu. Vezirine şu hatt-ı hümayûnu yazdı:

“Benim vezirim, Beşiktaş Kasrına nüzûl olunup harem dahi yalıya vardılar. Hava gayet güzel. Bu şeb-i Çırağan eder misin, yoksa vakt-i ma’hûde te’hîr olunur

mu? Acele etmezsiz. Ne vakit hatır mâhya olursa ol zaman havaya nazar olunup
Çırağan olur. Hak te'âlâ cümlemize safa-yı hatır ihsân eyleye âmîn yâ muîn”.

Büyük ada

Ahmet Refik

Üçüncü Sultan Ahmet Harem Dairesinde

Sadrâzam İbrahim Paşa

Şair Nedim

Yaşmak ve Ferace Âleminden

Dîvân Edebiyatında Hanım şairler:

LEYLA HANIM *

“Fitnat” tan sonra en şöhretli hanım “Şair Leyla”dır.

Ben mescide zâhid gidemezsem künhümden

“ Sen git, bana bestir o betik kaşları mihrâb”

Diyen bu şairin dîvânı:

Elfâz-ı perîşânını cem’ itmek için

* Âlemdeki ta’lik hurûfâtlı dîvân. 126 da Bulak matbaasında tab edilmiştir.

Tevfikin umar ‘abd-i siyer-rû yâ Rab

Dîvânına da rehber idüp tevfikin

Kıl na’t-ı Habîbinde sühan-gu yâ Rabb

Rubâ’îsiyle başlar. Derler ki Leyla Hanım münâcâtıyla meşhurdur. Hakikaten mini mini dîvânının yarısını münâcât, na’t, methiye gibi şeyler kaplar. İşte bunlardan bir numune:

‘Âfvın dile bâdî-i huzûr oldı Hudâya

Kârım bu cihânda şer ü şûr oldı Hudâya

Gûyâ bana şîven dahi sûr oldı Hudâ-y-â

Dil mu’terif-i cürm ü kusûr oldı Hudâ-y-â

Geşt itmedeyim ‘âlemi pejmürde kıyâfet

Yok, varmaga dergâhına tâ’ât u ibâdet

Mu’tâdım olup subh u mesâ fisk u kabâhat

Dil mu’terif-i cürm ü kusûr oldı Hudâyâ

Dünyâda ne gam olmasa da yâr u penâhım

Var rahm idici Hazret-i Mollâ gibi şâhım

Hâcet ne sû’âle bana mahşerde günâhım

Dil mu’terif-i cürm ü kusûr oldı Hudâyâ

Ve ilâ âhırh.

Öteki münâcât ve na’tları da bu ayardadır. Hiçbirinde ne ibtikârı bir mazmuna tesadüf edilir, ne bariz bir insicâm ve cezâlete... Ara sıra selîs mısralar söyler.

Kendisi akrabasından Keçecizâde İzzet Molla gibi mevlevidir: (İstirhâm ez Cenabı Mevlânâ Kuddise Sırruhu'l) unvanlı manzumesi dediğim gibi selîs ve aynı zamanda sade ve basittir:

Sırr-ı 'aşkın dile itsün te'sîr

Medet it bendene yâ Hazret-i Pîr

Dil-i vîrâne mi eyle ta'mîr

Medet it bendene yâ Hazret-i Pîr

Şâh-ı 'aşkın dile itdikse cülûs

Cesedim oldı misâl fânûs

Kereminden beni itme me'yûs

Medet it bendene yâ Hazret-i Pîr

Ve ilâ âhırîhi.

Leyla Hanım sudûrdan Moralızâde Hâmid Efendi'nin kızıdır. Evlenmiş, fakat zevciyle geçinemeyerek ayrılmış. İhtiyar babacığıyla beraber yaşamaya başlamıştır. Babasının ölümünden sonra pek kimsesiz kaldı:

Gönlümün gülşeni hem gonca-i gül-zârım idi

Kûşe-i gamda benim yâr vefâ-dârım idi

Dimesi ne samimi, ne acıklıdır.

Yazdığı mersiye'nin yüksek bir kıymeti yoktur. Alelade sözlerle doludur. Yalnız tahassüs tarzı itibariyle "karakteristik"dir. Tam kadınca duygular, muhakemeler görünür. İşte müteferrik bir iki beyit:

Âlemi ehem ile yaksam otağım billâh

Feleğin ben nesini gördüm olayım mahcûb

...

O veliyyü'n-ni'âmım eyledi Leyla-yı yetim

Çare ne eyler isem kendimi kendim tesemmüm

İzzet-i Mollâ'nın vefatına söylediği mersiyyede tesadüf edilir:

Kan ağlasun bu dîdelerim haşr olunca tâ

Kıydı veşiyi-i ni'metime çarh-ı bî-vefâ

“İzzet Efendiydi sebab-i ‘izz ü rif’atim

Çok gördü âhir anı da çarh-ı denî baba

Gibi sözlerine göre babasından sonra İzzet Molla'nın himayesine mazhar olduğu anlaşılıyor.

Bazen orta halli erkek şairler derecesinde “Bahâriyye” ler yazabilir, işte bir misal:

Bahâr eyyâmı geldi başladı bülbüller efgâna

Nola reşk eylese cennet bu mevsimde gülistâna

Akarsular şirişk-i ‘âşıkân-âsâ-ı hurûş itdi

Leb-i cûda görünce servi benzer kadd-i hûbâna

Ne ra'nâ yâsemenler sîne-i dilber gibi ammâ

Hele pek benziyor şeb-bû da gîsû-yı cüvânâna

Ruh- dildâra benzer lâleler, güller, karanfüller
 Muhassal her biri bir zevk bahş itmez mi insâna

Veliyyü'n-ni'metim ol sûya teşrîf eyleyüb bir şeb
 Süsûrında şakâyık kıpkızıl olmuşdı dîvâne

Ve ilâ âhırîh.

Zavallı kadıncağız hayatında çok sıkıntı çekmiş olacak. (Re'îs'ül-Etibbâ-i Abdü'l-Hak Molla) ya takdim ettiği kasidesinde şu beyitler bunu gösteriyor:

Melâzâ bu perîşân 'arz-ı hâlim 'arz idüp şâha
 Şifâ-yâb it dil-i bîmârımı vakt-i inâyettir

Kenîzende 'inâyâtınâ istihkâk yok ammâ

Bu ihsânın olursa vâlidim merhûma hürmetdir

'Înâyet 'adet ise şâ'ire sûy-ı ekâbirden

Selâtîn 'izâma-i ittihâz itmek de sünnettir

Sultanların velâdetine, şehzadelerin hattânına, damat-ı şeh-r-yârîlere Sultan Abdülmecit'in cülûsuna tarihleri vardır.

Manzumeleri içinde zararsız, hatta hoş parçalara gazellerinde tesadüf edilir. Enderûni Vasfî çok beğeniyor ve ekseriya onun gibi laubali mazmunlar söylüyor:

Vasl ümmîdiyle o meh-rû oyalandırdı beni

Gece tâ subha kadar nâfile yandırdı beni

‘Acebâ cevri ü sitemlerden usanmaz mı o şûh

Yine agyâra tekâpûdan usandırdı beni

Rûze-i hecrini tutturмага ol mâh-veşim

Şimdi teklîf-i visâl itdi utandırdı beni

Ben yanup aglarım ol handeler eyler turmaz

Eşk-i çeşmimle kızıl kana boyandırdı beni

Yine dek ile ümîde düşürüp Leylâ’yı

O yalan sözlerine kâfir inandırdı beni

Dil-i ‘uşşâkı sordum bâd-ı subha cümle saglarmış

Mekâmı sâye-i zülfünde gök sünbülli baglarmış

Akar sular sanurdum anda ben hûn-ı dili ammâ

O gül-ruhsâra karşı ‘âşıkâmı kanlar aglarmış

Onulmaz yâreyi pek çok bilenlerden su’âl itdim

Tabîb-i cân u dil rahm eyleyüp baglarsa baglarmış

Yanup âteş gibi dîdâr-ı yâre bir bölük ‘uşşak
 Nice yıllardır anlar gam ocagından çeraglarmış
 Gider dîvâne-i leylâ-yı zülfün deşt ü sahrâya
 Meger kânûn imiş meskenleri bâğlarla dağlarmış

Meseldir bagrı yanıklar gezerler vâdi-i gamda
 Sirişk-i dîdesi cûlar yerine anda çağlarmış
 ‘Acep haddin midir Leylâ cenâb-ı Vâsıf’ ı tanzîr
 Ana var ise benzer işini ‘âlemde saglarmış

Zihâflar yazdığı çokça görünür:

Ben arz-ı hâcet ittikçe cefa-yı eyledik efzûn

Sâki sunarsın lâlin sunma bana madem

Yetmez mi cânâ çektiğim işkence-i rakîb

O perî vahşidir ünsiyyeti pek güçtür güç

Ve ilâ âhırîhi.

Dîvân edebiyatının Fitnat'ı bile esir eden umumi mazmunlarından bi't-tab'
Leyla Hanım da kurtulamamış, erkek şairler gibi şeyler yazmıştır:

Benim meyhanede mi nûş edüb mahbube meyalım

Görüb tân eyleme zahid ki ahvâl-i şebabettir

İç bâdeyi güşende ne dirlerse disünler

'Âlemde sen eglen de ne dirlerse desünler

Zahide firkat deminde bâde-nûş ettiklerim

Etme Tayyib arz u lâl yâr ettim bu şeb

Ve ilâ âhırîhi.

Eski Hanım şairlerde görünen karîha darlığını Leyla'da da müşâhede ederiz:

Mey yerine eşk-i çeşmi nûş idüp sâkî hemân

Murg-ı cânı 'aşk ile biryân idenler bizleriz

Gam-ı 'aşkınla gezdim mest ü medhûş

Sirişkim mey yerine eyledim nûş

Leyla Hanım ara sıra Fitnat Hanım'a da nazîreler söyler. İkinin aynı kafiye ve redifli birer gazelini naklediyorum.

Fitnat Hanım'ın gazeli şudur:

Her gönülde tâb rû-yı yâr kendin gösterir.
 Kande varsın mih-i peranver kendin gösterir.
 Arzu-yı lâl-i yâr olsun mu hiç dilden nihan
 Cam-ı minadan mı ser-şâr kendin gösterir.
 Buseye müntemî var, gülden de hadsiz yâr.
 Nevbahar eyyam-ı elbet yâr kendin gösterir.
 Gurre olma hüsne kim bir gün zuhur u hat ile
 Dûd u ah aşık-ı gamhâver kendin gösterir.
 Söyler elbet halini Fitnat meseldir ehl-i derd
 Aşk ola bir sinede eş'âr kendin gösterir.

Leyla Hanım'ın nazîresi de budur:

Giryeler ittikçe ben dildâr kendin gösterür
 Bahr içinde mihr-i pür-envâr kendin gösterür
 Sîne-i mecrûhına açtın yine bir tâze dâg
 Nev-bahâr eyyâmıdır ezhâr kendin gösterür

Çâre yoktur râz-ı ‘aşkı dilde pinhân itmege

Sâgarından bâde-i ser-şâr kendin gösterür

Ba’is-i derd-i derûnum ehl-i derd itse su’âl

Hem bakar dilden yana hem yâr kendin gösterür

Yârdan evvel nola agyâr gelse meclise

Güller açılmazdan evvel hâr kendin gösterür

Yârdan evvel nola agyâr gelse meclise

Güller açılmazdan evvel hâr kendin gösterür

Hazret-i Pîr itmedi Leylâ’yı da mahrûm-ı feyz

Tab’ımı mir’ât idüp eş’âr kendin gösterür

Fıtnat-ı merhûmeyi tanzîre yoktur kudretim

Hâme taksîrib bilüp nâ-çâr kendin gösterür

Fitnat’ın lisanca, şairlikçe Leya’ya fâikıyyeti şüphesizdir. Fakat bu nazîre Fitnat’ın gazelinden daha güzel görünüyor.

1264 de vefat eden bu şair hanımın güzel bir beyitiyle sözümü kesiyorum:

Dem-â-dem hâba varmış çeşm-i mestin gibi sultânım

Şarâb-ı ‘aşk ile Leylâ’yı da mahmûr görsünler

Ali Canip

HANGİ SAMİMİYET?

17 Ağustos 339

-Âsûde geçen çocukluğum- şimdi bana gökteki yıldızlar kadar uzak görünüyor... Otuz senelik tufanı bir hayat içinde -kısa bir zaman- çiçekli bahçelerin yeşil sahillerinde dinlenen vücudum (ekseriya) yalçın kayalara çarparak ne kadar zedelenmişti... Bu darbelerle (nermin kadınlar gibi) ince, hassas ruhum huşûnet peydâ ede ede böyle sertleşince bana dediler ki:

-Şimdi erkek olduğumu gösterebiliyorsun!..

-Ah ben mi? diye mırıldanıyordum...

-Bilki zâhirim sert! Fakat duygularım yine eskisi kadar şeffaf ve yumuşak!..

İşte ben asıl kendimi o şeffaf yumuşaklıkta bulurum!... Yoksa metanet ve azim kârlığının mahkum çerçevesi içinde görünen zavallı erşed (benim) ruhumda kaynaşan nur ırmaklarındaki rıfk u nezâheti kimseler anlayamıyor!..

-Oh oradaki şiir menba’ bütün güzelliğini, bütün inceliğiyle sessizce dalgalanır... Ve onları yalnız benim can gözüm görerek ve can kulağım işiterek zevk alır!

-Merasimli bir günün fevkaladeliği arasında bana takdim edilen Lâmia Hanım (akşam letâfetlerine müşâbih) bu genç ve emsali nadir sanatkâr! Cazip gözlerinin mültefit bakışlarını bana atfederken, asıl benliğimi tanıyor sandım... -O- kadınlığın manidar ve ince tecessüsleriyle damirimi okurken -ben de- ona dikkatle baktım:

-Güneşin vedalarına maruz solgun bir akşam letâfetin titreşen güzel nâhiyesinde yükselmiş ince kaşları (kibarlık) kelimesinin bütün meziyetlerini resmederken, ruhunun derinliklerinde kaynaşan şiir ve bedâyi’ dalgaları, esrarlı

nükteleriyle siyah gözlerinin cazip ve şefik bakışlarından süzülüyor. Sonra, hayatın bu latif sonbaharı! Serinlik verici nevâzîşlerini muhatabında yaşatabilmek için hafif bir tebessüm gösteriyor...

Nazîf bir ağzın bu inkişâfı “Her güz mevsimin bir baharı bulunur, bendeki şairane hüzünlerinde güneşleri var!” demek istiyor. Muntazam kametinin (kendine mahsus) yürüyüşü, tavır ve hareketi, konuşması... Hepsi hepsi terbiye ve zarâfet kelimesinin aslına ve bütün o hassas inceliklerine tercüman oluyor!

-Oh Allahım! İşte bu sanatkâr alelade bir kadın değil, teşahhus etmiş bir şiidir.

Eğer bu hakikaten bir şiir ise... Öyle sanıyorum ki... Tavsîf ve izhârından aciz kaldığım en ulvî hissiyatımı toplayarak ruhumdan kopmuş bir eserdir.

Takdim edildiğim müsamere gecesinden beri muhadenetimizi pek samimâne bağladığımız (Lâmia) Hanım, bu enfes genç sanatkâr, yine bir ziyafet esnasında hazin tebessümleriyle kemanı boynuna dayayarak ahenge başlayınca ağu-şevk hayatımın karanlık muhitini pembe şafaklarla donatıp canlandırıyor...

Ah bu ne kudret!

-Elmas ve yakut nehirlerinde yıkanan sevgili perinin beyaz teniyle kırmızı libâsını vâsf eden meşhur bir (romanist)i kemanının tellerinde öyle füsunkâr bir maharetle temsil ediyordu ki...

Bütün dinleyenler kendi aks hayallerini o mevhûm elmas ve yakut ırmaklarında şaşkın ve dalgın temâşâyâ kapılıyorlar!

Ahenk sustuktan, gaşy-âver hâlette savuştuktan sonra bana dediler ki:

-Bu sazların en ince ve zârifi olup (keman) tabir olunur...

Dedim ki:

-Hayır... Bu elmas ve yakut denizlerinde yıkanan, sonra lâhûtî ince tüllerle giyinen asıl şiidir!

Bana dediler ki:

-O denizlerin beyaz ve pembe köpüklerle müzeyyen dalgaları sana nasıl tesir ediyor?

Dedim ki:

-Bu ahengin müessir dalgaları maziye karışmış gençliğimin matemini inleyen öyle mersiyeleridir ki... Her bir ihtizâzı (nisyân ettiğim) benliğimde bulutlu sabahların mefhûm haz ve zevkini yaratıyor.

Bana dediler ki:

-Eserden mi yahut müessirden mi meshûrsun?

Dedim ki:

-Dünya güneşin ziyasını kamerden aldığı zaman geceleyin nur libâsını giydirir... Müessirin ruhundan kopan şiir ve hüsnü de hazin olduğu kadar latif terennümleriyle esere intikal ederek teşahhus eder... Hâdise ile şuûr gibi... Bunlar birbirinden ayrılamaz ki!

Bana dediler ki:

-Bunlardan hangisi daha mu'teberdir?

Dedim ki:

- olan eserler, müessirlerin isimleriyle ebedileştiği için sahiplerini ancak tanımak ve tebcil etmek suretle mu'teber olurlar...

Cismi gibi hissiyatı ince ve nefis olan (Lâmia) ismet ve fazilet beyazlığına bürünmüş semavi bir mahlûk gibiydi...

Bana öyle geliyordu ki:

-Bu (Geceleri, mukaddes mezarlar üstüne inen) bir nur damlasıydı.

Onun bana uzattığı muhâdenet elini, ben de şiir ve edebin en saf nevâzişleriyle kabul ederek hayatımdaki yalnızlık acılarını tatlılaştırıyor, dünya dikenleri hakkında onu da hayli tenvire çalışıyordum... Benim gibi şefik bir pederin dertlerine bütün saffetıyla ortak olan (Lâmia) da mûnis ve refik sözleriyle kalbimde açılmış yaralara teselliler serpererek kudsî muhâdenetimizin ebedi olacağına beni inandırıyordu...

-Heyhat! İnsanlardaki (Aldatmak) ve (Aldanmak) cibilletinin fitrî olduğunu ben unutmuştum. Hem böyle bir melekten haşîn muamelenin sudûruna ihtimal verebiliyor muydum? Hâlbuki -dostluğumuzun binası- hiç umulmayan bir huşûnetiyle yıkılıverdi!

(Cemiyet-i beşeriyye) nin müsâmahasından yüz bulmuş haksızlıklara, tekrar hedef olduğum elemli bir günümde onun tatlı tesellilerini aramak üzere gitmişim.

Muhitimiz dertlerini daima birlikte söyleştığımız (Lâmia) o gün pek asabi ve hırçındı.

Hayrette kaldım!

Beni (Tesellilerini esirgeyen bir tavırla) dinliyor ve arada bir (İskarpinlerini boyarken berbat ettiği için) karşımızda boynu bükük duran hizmetçi kızı haşlıyordu. Sordum ve cevabımı bekledim.

(Lâmia) dürüst bir vaziyetle elindeki iskarpinlerini göstererek hizmetçi kızdan şikâyetler yağdırırken, müsâhabemize daima zemin olan (sanat ve edep) klişesini kaba ve çirkin bir darbe ile bozuyor. Davetli bulunduğu bir çay ziyafetine gitmek için acele ediyordu.

Oradan çıkmak üzere kapıya doğru yürürken meyûs bir sesle ona dedim ki:

-Bana vereceğiniz nasihat...

(Lâmia) nın gözleri hala elinde tuttuğu iskarpinleriyle meşgul ve omuzlarını kaldırarak:

زوما نفيس

- “Nasihatim... () dir geçersiniz!” cevabı oldu.

Teşekkür ederek ayrıldım.

Meğer o gün hasımlarımın davetine icabet ediyormuş.

-Lâmia’yı esiri bir letâfetle süsleyen incelikleri bu hatır şiken ve galîz muamelesiyle üstünden düşüyormuş. Sonra çokbilmiş, menfaatini gözetten asıl (Lâmia) kabalıkları içinde sırtıvermişti.

Ah ben artık büsbütün inandım ki dünyada riyâdan azade kimseler nadirdir. Daima bana muhâdenetimizin samimiyetini söyleyen (Lâmia) nın hayaline şimdi sorarım:

-Hangi samimiyet?

Emine Semiye

AĞLAYAN GÜZEL KIZ

Elini titreyerek göğsünün üstüne koyduğum zaman ateşler içinde çırpınarak yanan kalbinin bütün darbelerini hissettim. Ciğerlerinin arasında bir kuş gibi çırpınan bu ateş parçası, yıldırımlar yağan karanlık gecelerde siyahlıklar içinde eriyen dalgalar gibi coşkun bir zambak kadar beyaz olan göğsün o kadar sıcak ki... Sinende birer beyaz kuş gibi duran memelerin, kalbinin bu ateş parçasının darbeleriyle titriyor...

Omuzlar ki serpilen siyah saçların arasında çehren o kadar sarı ki, koklanarak atılmış solgun bir güle, sarı bir yaprağa benziyor... Buselerle solan pembe dudaklarında büyük bir ye’sin gölgesi var.

Acaba, ağlayan güzel kız, bakışların kahkahalarla güldüğü bu sensiz yerde sen beyaz nermin ellerini yüzüne kapayarak ağlıyor musun? Niçin ağlıyorsun?

Bir gece gibi derin, siyah fakat bir güneş gibi sıcak ve parlak gözlerin derinliklerinde ne sırlar var? Uzun siyah kirpiklerinden beyaz inciler gibi gözyaşları dökülüyor... Ara sıra karanlık ruhunun derinliklerinden bir hıçkırık kopuyor ve ağlıyorsun.

Seni, göğsümün, kalbimin üstünde solgun bir gül gibi basarak gözyaşlarıyla ıslanan yanaklarını, dudaklarımla öpmek ve buselerimle kurutmak istiyorum. Ağlayan kız, seni seviyorum. Güneş Marmara'nın mavi suları içinde eriyor ve sönüyor... Akşamın siyah tülleri dünyayı sarıyor. Dalgacıklar, rüzgârın altında eriyor ve susuyor... Akşam oluyor, baykuşların vahşi kahkahalarıyla çınlayan bu korkunç yerde, sen güzel kız, niçin ağlıyorsun? Kalbinin sıcak köşelerinden kopan uzun, siyah kirpiklerinden süzülen yaşlar, bu inciler niçin kimin için akıyor?

21 Haziran 1920

Hüsamettin Sacid

MARMARA GECELERİNDEN

-1-

-Anlıyor musun?.. Hiç bilmiyorum. Anlayacak mısın? Hiç düşünmüyorum. Ben dinlenmek için, anlaşılmak için değil, anlatmak için konuşuyorum...

Görüyorsun ya!.. Gece ne kadar derin, rüzgâr yok. Bir ufak dalga bile yok. Zavallı Necdet'im!.. Sen, böyle geceleri duymaktan, böyle geceleri tatmaktan ne kadar uzaksın!.. Bana öyle şaşkın gözlerle bakma!

-...

-Gece bunaltıcı değil mi? İnsan rüzgâr istiyor. Hafif ve sıcak bir rüzgâr...

Lambanın fitilini biraz kısar mısın? Evet, öyle... İşte şimdi gözlerim rahat etti. Biliyor musun? Hayır bilmiyorsun. Hatta düşünmüyorsun bile. Fakat bu gece çok güzel... Benim zavallı Necdet'im... Böyle karanlıklar içinde, karanlıklarla sarılmış oturmak... Sonra senin burada olduğunu, bu kadar yakın olduğunu bilmek beni ne kadar mesut ediyor.

-...

-Bana biraz dargın bakıyorsun. Susuyorsun. Sen de bu gece kadar büyük ve sessizsin. Sen de bu gece kadar heybetlisin. Sus, konuşma! Seni böyle daha çok seviyorum. Daha çok mu dedim? Seni sevdiğimden daha çok sevmek mümkün müdür? Bunu kendi kendime, her zaman soruyorum. Evet, Necdet "Ben o defa seni sevdiğimden çok mu sevmişim?" diye kendi kendime her zaman soruyorum.

-...

-Niçin kaşlarını çatıyorsun? Evet, benim zavallı Necdet'im. Ben bir kere daha sevdim, çok çok eskiden. O kadar eskiden ki, hatta şimdi onu seven kadının kendim olup olmadığını iyice biliyorum. O kadar eskiden... O kadar güzel sevdim ki!

Sana benzer miydi, bilmiyorum. Ben onun hiç kimseye benzemediğini zannetmişim. Ben zannetmişim ki o hiç kimseye benzemediği için onu seviyorum. O, benim için bir sır, büyük ve heybetli bir sırdı. Onu tanımadan sevmişim. Onu tanımaya cesaret etmeden, tanımayı istemeden, tanıyabileceğimi ümit bile etmeden sevmişim.

-...

Niçin asabi ve kuvvetli parmakların, masanın üzerinde ellerimi arıyor? Niçin ellerimi o kadar merhametsizce sıkıyorsun? Canımı acıtıyorsun Necdet. Fakat hayır, ellerimi bırakma! Seni seviyorum. Onu bilmiyorum Necdet. Onu sade sever miydim? Bu his, sevmekten biraz daha kuvvetli daha büyük bir his miydi? Onu sade severdim. Bilmiyorum. Ona prestij ederdim. Bu, muhakkaktı Necdet.

-...

-O, beni sever miydi? Zannediyorum ki, severdi. Evet, bendeki tazeliği, bendeki safiyeti, bendeki imanı severdi. Gözlerimi severdi. Ah! Beni severdi.

-...

-Deli misin, Necdetçiğim! Hıçkırmadım. Hayır yanılmışım. Hıçkırmadım... Niçin hıçkıracağım? Onlar geçmiş şeyler. Onlar unutulmuş şeyler. Şimdi ah şimdi onu sevmiyorum ki. Şimdi yalnız seni seviyorum. Hem o kadar çok ki... Biliyor musun, ne zaman unuttuğumu, ne zaman seni sevdiğimi bilmiyorum. Bu, o kadar tuhaf oldu ki...

Ayrılmıştık. O benden ayrılmış gitmişti.

Küçük kızlardan ayrılmak çok kolaydır. Onları ne kadarda sevseler, ciddi telakkî etmezler. Küçük kızlar, o büyük adamların şakaklarında beyaz saçlar ve mazilerinde fırtınalar, ısırap, elemeler olan o büyük adamların yolları üstünde açılmış çiçekler, taze ve pür-hayat çiçekler gibidir. Onları görmek için yollarında tevakkuf ederler. Onları sevmek için kalırlar. Sonra... Sonra bir gün gelir, onlar artık bahara inanmayan insanlardır. Bir gün gelir, bunu hatırlarlar. Küçük kızı yerinde bırakmalı... O da bir gün bir büyük kadın olacak... Ve giderler. Yaptıkları fenalığı bilmeden, küçük çiçekleri nazarlarından sızan zehirle aşıladıklarını bilmeden giderler, Necdet!

Küçük kız kalır. Şaşkın, bed-baht ve elemli kalır. Saâdeti tanımadan, felaketi anlamadan kalır. Ve sever. Senelerce aynı kuvvet, aynı safvetle sever.

-...

-Evet... Gözlerime öyle bakma, Necdet! Evet, ben de senelerce böyle sevdim. Seni gördüğüm güne, boş salonun kapısında karşıma çıktığın güne kadar onu sevdim.

Sonra ertesi gün... Ertesi gün mü? Hayır. Artık hatırlamıyorum. Seni sevdiğimi anladığım gün gördüm ki artık onu sevmiyorum. O zaman arkama dönerek baktım. Arkamda yirmi beş senelik bir hayatla, bir kocam vardı. Sen benim için bir

harika değildin Necdet. Senin kusurlarını, senin bir insan olduğunu biliyordum. O kadar güzeldin ki!

Orada loş ve sıcak salonda, gümüş semaverde, su kaynıyordu. Alçak sedire oturmuştum. Yanıma geldin. Ne kadar güzel diye düşündüm. Ne kadar erkekçe güzel...

Geniş omuzlarının üstündeki kuvvetli bir hayvan başı kadar, hârikulâde güzel başına baktım. Bana o gün ne anlattın, ne söyledin bilmiyorum. Sade, o gün anladım ki kuvvetli ve güzelsin. Ve bunun için mağrûrsun. Bundan başka bir şey değilsin. Çok sade, çok ibtidâ'î, derinliği olmayan, alelade bir güzel erkeksin.

-...

-Niçin ellerimi bırakıyorsun, büyüğüm. Niçin alnında o kadar çok kırışık var? Niçin gözlerin kin ile doldu? Tebessüm etme. Bana öyle bakmakta devam et. Ben güzellerin hayvan kiniyle dolu bu bakışlarını çok severim. Bana öyle bak! Hep öyle bak! Oh, seni ne kadar çok seviyorum.

Seni de çok sevdim. Alelade, sade bir insandan başka bir şey oluşan, hatta beni layıkıyla anlayacak kâbiliyette bile olmayışın beni, seni böyle çılgın gibi sevmekten men ettiğimi. Bunu en fazla müdrük olduğum gün, her şeyi bırakarak, sana geldim... Hatırlıyor musun? Bana gül demiştin!.. Sonra senin zevcen olmuşum. Kocamdan ayrılmıştım. O, ne oldu, bilmiyorum. Düşünmedim. Vicdan azabı hissetmedim. Bir an bile maziyi tahattur etmedim. Senin yanımdaydım. Seni seviyordum.

-...

-Necdet'im. Zavallı sen de beni seviyorsun. Bunu biliyorum. Sen de beni seviyorsun. Fakat buna rağmen ikimiz de bedbahtız. Niçin ben manen, ruhen, fikren senden daha yüksek bir kadımsın? Niçin senden daha çok şey biliyorum? Sen beni, kendi fevkinde hissettikçe bana karşı kin beslemeye başladın. Ben de seni... Hayır. Hayır. Bana hiçbir şey olmadı, seni her zaman sevdim. Sen de beni her zaman sevdim Necdet. Yalnız sen de bana büyüklüğünü, kudretini, nüfuzunu göstermek istiyordun. Sen, güzelliğiyle hükmeden bir insansın ve bana yeniden kuvvetli olduğunu

göstermek için beni aldatmaya kalktın. Fakat benim zavallı Necdet'im, hiçbir kadın senin için, ben olamıyordu. Ve bunu gördükçe bana büsbütün kindar avdet ediyordun. Beni büsbütün seviyordun. Ben de senin bu çocukluklarını gördükçe...

-...

-Oh... Sözümü kesme! Senin bu çocukluklarını gördükçe, hissettikçe ıstırap çekiyordum. Senden nefret ettiğimi zannediyordum. Senden kaçmak istiyordum. Seni affedemeyeceğimi düşünüyordum. Sonra, seni yine bu geceki gibi, böyle aşkla dolu gözlerle, muzdarip bir çehreyle görünce, her şeyi unutup, her şeyi affediyordum. Her şeyi, zavallı Necdet. Çünkü böyle gecelerde gözlerin bana, senin zavallı ruhunun da ne kadar muzdarip olduğunu anlatıyor. Böyle zamanlarda gözlerin bana, senin için ne olduğumu söylüyor. İşte o zaman, hiçbir şey olmamak, bugünkü bildiklerimi unutmak, seninkinden daha büyük, daha dolu ve derin olan benliğimden çıkmak, senin gibi bir şey olmak istiyorum. Kendi düşüncesi, kendi şahsiyeti, kendi varlığı olmayan zavallı bir şey... Oh Necdet! Seni o kadar çok seviyorum ki, bu şey bana gülmek hissi veriyor. Fakat işte görüyorsun ya... Ağlıyorum. Şaşırma büyüğüm. Bak, gece ne kadar sessiz ve bunaltıcı. Deniz ne kadar sakın... Biraz sonra hafif ve tatlı bir rüzgâr istiyorum...

Suad Derviş

ALEV

Kızıl güneş batıyorken bir akşamüstü gezin.

Bu kimsesiz, bu mukadder ufukta sen de biraz!

Alev bakışlı peri, gel biraz da sahile in.

Bırak bu uzleti artık, sevin, gül, oyna bu yaz!

Omuzlarında alev rengi bir yığın saç var,

Ve gözlerinde alev... Hep alev... Alevmiş adın.

İçimde korkulu bir ses diyor, yanar kanadın!

Çekil, yanar... Yakıyormuş bu ateşin saçlar...

Ufukta gün eriyorken benim de kalbim eriyor.

Alev bakışlı çocuk, gel bu hasta kalbime gir.

Bakışlarında cehennem, dudaklarında ateş!

Bırak bu akşamın ölgün ziyâsı hep solgun.

Senin cehennem aevli bakışların olsun.

Benim bu sitemli, müphem, bu hasta kalbime esen.

920 Teşrin

Halide Nusret

Delinin Defterinden

BUHRAN

Lâkin o zaman dönüp derim ben:

Dünyayı ben istedim mi senden?

Makber "A. H"

Bilmiyorum niçin beni yarattın?

İstedim mi bunu senden, Allahım?

Bir ceza diye mi dünyaya attın?

Var mıydı, ben var olmadan günahım?

Beğeniyor musun şu eserini.

Akılsız bir başla çılgın bir gönül,

Hasta birinde bulmuş yerini,

Birine bak, ağla, ötekine gül.

Gözlerim mavinin, göklerin gibi,

Niçin görüyorum her şeyi siyah?

Güneşin doğarken her gün, Yarabbi,

Niçin hayatımda olmuyor sabah?

Niçin gözlerimde yaş yok bir damla?

Benliğime vuran kim bu kilidi?

En dolu vaktinde içmek gamla

Nedir yüzümdeki koluma takıldı?

-1338-

Celal Sahir

SÂDÂBÂD GÜNÜ

Sulhun zafer ve şerefli akd edildiği bu mesut günlerde tarihimizin zevk ü şa'şa'a içinde geçen bir zamanı, Lale Devri tes'id edilmiştir.

Bu nüshamızda Ahmet Refik Beyefendi'nin Sâdâbâd mevzuna ait tetkikleri bulunduğu için bu sütunda fazla izahat vermeye lüzum görmüyoruz.

Gönül, Sâdâbâd gününün her tarafında gül ve lalelerin açtığı bir bahar mevsimine tesadüf etmesini isterdi.

Teşrîn-i evvelin 14'üncü günü Haliç'te üçüncü Sultan Selim Aynalı Kavak Kasrı'nda bir çay ziyafeti verilmiş ve memleketimizin en münevver saflarına mensup bir çok davet ü erkân matbû'at hazır bulunmuştur.

Sultan Selim'in zevk ve güzellik ile dolu bahar günlerini geçirdiği bu kıymetdâr yer sahile gizlenmiştir. Kasrın dâhiline Padişaha taktim edilmiş kasîdeler sırma işlemeyle yazılmıştır. Kasr çok mûnis eski hatıraları canlandıran bir şekildedir. Büyük Sultanın sağ tarafında Sultan'ın yatak odası pembe ve kırmızı mefrûşâtıyla görünmektedir.

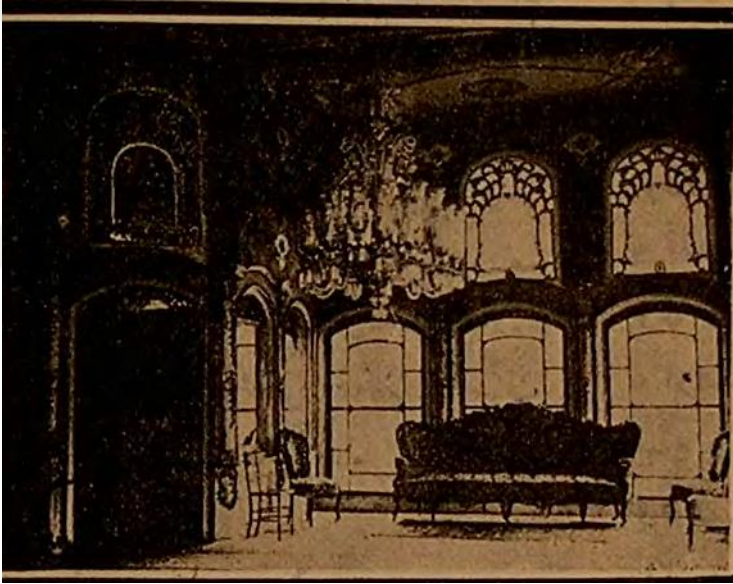
Evliya Çelebi'nin rivâyetine nazaran Ali Osman salatanatının en yüksek şâhikasını işgal eden büyük Cihangir Kanuni Sultan Süleyman'ın gençlik hayatını şimdi Kasrın olduğu yerde imrâr etmiştir. Kanuni tahta geçince sebâvet hatıralarıyla meşbû' olan bu yere bir kavak ağacı dikmiş ve bu ağaç dördüncü Sultan Murat'ın zamanına kadar mevcut etmiş.

O asırda Haliç'in armutları ve zengin şeftalileriyle meyveleri bahçeleri içinde daha şirin bir manzarası varmış.

Sâdâbâd'ın tes'îdi bu Aynalı Kavak kasrında icra edilmiştir.

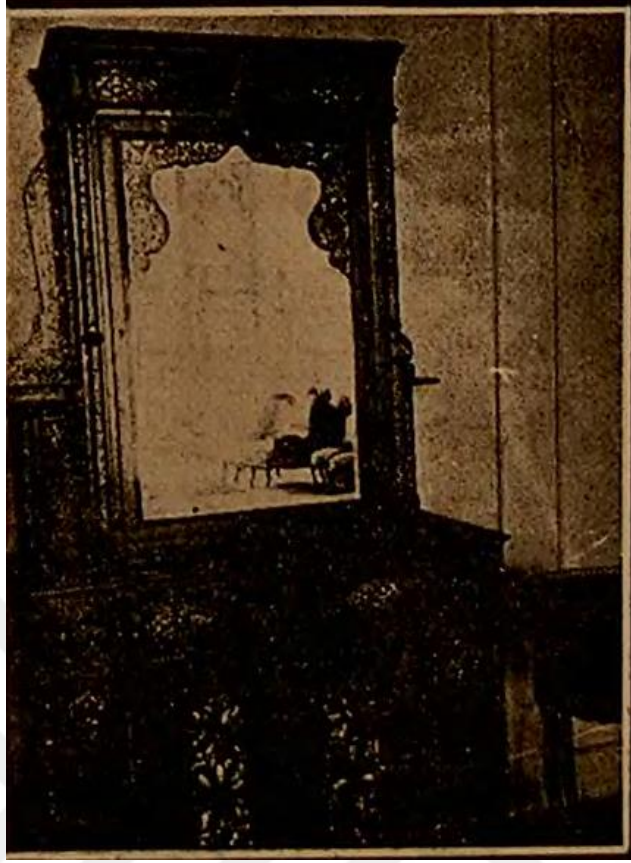
Kasırda Şadırvanlı Dîvân

Kasrın Kabul Salonu

Aynalı Kavak Kasrının Dîvânhanesine Açılan Mezhep Kapı

Kasrın Tarihi Eşyasından

KADIN

Eşhâs

Çapkın; Yirmi dokuz yaşında, güzel, çok macera geçirmiş.

Doktor; Otuz yaşında. Her şeye kendi mesleğinin güzelliğiyle bakan bir genç...

Tüccar; Otuz iki yaşında, zengin, hissiz.

Şair; Yirmi sekiz yaşında, hülyalı, zarif.

Sahne, güzel düşünmüş, sıcak bir salon. Mevsim: kış.

Vakit: gece.

BİRİNCİ MECLİS

Çapkın, doktor, tüccar, şair

ÇAPKIN

Kadın bahar gibidir: bir kapanır, bir açar.

Kaçarsan, takip eder. Takip edersen, kaçar.

Kadın: hem taş yürekli, hem de gayet incedir.

Bazı gün merhametli, bazı gün haincedir.

Seni çılgınca sever, anlarsa desîseni,

Yok, sen onu seversen, mutlak aldatır seni.

Bazı kadınlar var ki: her kalbe neşe taşır,

Tıpkı bir kadeh gibi elden ele dolaşır.

Bazı kadınlar var ki: andırır bir yılını.

Damla damla zehirler aşkından bayılanı.

Vursa da, öldürse de daima odur haklı,

Kadın bir muammadır, herkesin ermez aklı...

DOKTOR

Bence, sevdalı bir genç ateşli bir hastadır,

Sinirleri daima cinnetle temastadır.

İki cebi bomboşken neler neler sayıklar,

Hayalinde dolaşır, arabalar, kayıklar.

Ne çılgınca arzular geçer düşüncesinden,

Ne manalar çıkarır bir bülbülün sesinden.

Bir kere deli gönül eğer düşerse aşka,
 Gözüne, tulû gurûb görünür başka başka.
 Hicranda vuslat gibi sıhhat için ziyandır,
 Âşıkane mektuplar en güzel hezeyandır.

TÜCCAR

Kadın bir mala benzer: talep yoksa az eder,
 Talep çoğalınca tüccar hemen naz eder.
 Kadın borsa gibidir: bir yükselir, bir düşer.
 Bu gün kimse aramaz, yarın bin kişi üşer.
 Aşk, izdivaç, adeta bir ticaret işidir:
 Alıcısı erkektir, satıcısı dişidir.

ŞAİR

Kadın... O başka bir şeydir, bunların biri değil,
 Onu görmek istersen, göğe bak, yer değil.
 Bazı bir melek gibi yükselir, arşa siner,
 Bazı bir şeytan gibi bataklıklara iner.
 Bazı pek harîs olur, koşar altın sesine.
 Bazı da esir olur bir gencin busesine.
 Bazısı pek haindir: sever zulmü, ezayı,
 Gözyaşları silemez emrettiği cezayı.
 Bazısı zayıf olur: dermansız, iradesiz,
 Hiç naz etmeden verir her ne isterseniz.

Bir kadın tanırım ki üç seneden beri ben:
Yıllar geçti de hala ona bağıyım kalben.
Bir sözüyle gönlüme tutup kendine çıktı.
Rüyaları hakikat, yalanları gerçektir.
Güzeldi... Kapısında ağlıyordu âşıklar:
Nazırlar, kumandanlar, beyler, paşalar, şıklar
Nasılca huzuruna kabul edildim bir gün,
Boynum bükük, yanına yaklaştım, ölgün ölgün.
Onun önünde duydum en ilahi korkuyu,
Gözleri, gönülleri çeken siyah bir kuyu,
Her hali azametli, her sözü heyecanlı,
Bir dişi kaplan gibi, vücudu gergin, canlı,
Bütün sergüzeşti anlattı uzun uzun,
Bazı pek neşeliydi, bazı da gayet mahzun.
O daima söyledi, ben daima dinledim.
Bütün ihtirasımı için için inledim.
O: "öl..." dese, o anda bence ölmek kâbildi.
Bilmem ki, bu hissimi gözlerimden mi bildi,
Bilmem ki, anladı mı içimdeki hüzünden,
Birden bire sıyrıldı o azamet yüzünden.
Bir anda o muhteşem kadını unuttu,
Küçük elleriyle iki elimi tuttu,

Dedi: ben bir gecede kazanırım bin altın,
Fakat seni anladım, yüreğin, kalbin altın.
Bense, çoktan beridir usandım satılmaktan,
Ak saçlı sarrafların koynuna atılmaktan.
Gel şairim, bu gece gel seninle kalayım,
Bir gün para almadan keyfimce zevk layım.

ESKİ NİŞANLI

Muzaffer, küçükken teyze eline düştü,
Annesiyle babası kaç yıl evvel ölmüştü.
Fakat akrabaları onu çok severdiler.
Büyüyünce Kuleli Mektebi'ne verdiler...

Çocukken pek yaramaz, pek tembeldi Muzaffer,
Hâlbuki bütün bütün değişmişti bu sefer:
Daima çalışıyor, kendini sıkıyordu,
Her sene sınıfta birinci çıkıyordu.
Nihayet bir yaz günü artık kılıç kuşandı,
Eskiden bir genç için bu ne şeref, ne şandı!
Gerçi henüz kimsenin yoktu ama haberi
Teyzesinin kızını geçen seneden beri

Çılgınca seviyordu Muzaffer gizli gizli...

Behice, sarı saçlı, ince solgun benizli,

Yeşil, iri gözleri denizden bir damla su,

Sevilecek, sevecek bir güzeldi doğrusu.

Aradan çok geçmeden hemen nişanlandılar,

Baş başa eski hasret günlerini andılar.

Şimdi beraberdiler, cuma, pazar günleri,

Baharda olacaktı muhakkak düğünleri...

Dünyayı baştanbaşaya, ateş, kan bürüyordu,

Ordular akın akın hududa yürüyordu.

Kimisi ta çöllere, kimisi Kafkasya'ya,

Dağlara, denizlere, Afrika'ya Asya'ya...

Muzaffer apansızın geliverdi bir gece,

Yüreği çarpa çarpa uyanmıştı Behice.

Kimsede takat yoktu bir suale, bir söze,

Herkes ağlayacaktı bakışsalar göz göze.

Bu veda geliyordu.. Söze ne hacet var ki.

Gönüller felaketi öyle çabuk anlar ki.

Son mektubu alalı tam beş ay oluyordu.
Behice günden güne sararıp soluyordu.
Diyorlardı ki: ordu bakmadan kara kışa,
Buzlu dağlar aşarak girmiş Sarıkamışa!
Kafkas hududundaydı madem ki Muzaffer de!..
Yakında biter bitmez harb elbet gelecekti,
Bu ümit içinde aylarca hasret çekti.

Bir mayıs akşamıydı... Rüzgar yok, hava ılık,
Gün batmış, ay doğmamış, gün içinden aydınlık.
Bülbüller ötüşüyor arasında dalların,
Denizden askerleri geçiyor sandalların,
Yalının büyük, geniş bahçesinde bu gece,
Yeni nişanlısıyla beraberdi Behice.
Ekrem'in ta eskiden bu kıza meyili vardı,
Şimdi birbirlerini pek çok seviyorlardı!..
Behice, unutmuştu Muzaffer'ini artık,
Başkasına vermişti onun yerini artık.
Ne yapsın, üç sene gelmemişti bir haber,
Artık ölemezdiya ölenlerle beraber!..

Yalı, davetlilerle baştan başa dolmuştu,

Behice, tel duvakla ne de güzel olmuştu.

Merdivenden çıkarken hele kolunda beyi

Ne hoş pırıldıyordu altın pullu eteği.

Çocuklar koşuyor, kızlar gülüşüyordu.

Çil kuruşlar serpilip yerlere düşüyordu.

Bir şâyi'a dolaştı bütün evi ansızın,

Rengi kül gibi oldu bir an içinde kızın,

Kafkasya'dan Irak'a gitmek için bu sefer.

İstanbul'dan geçerken uğramıştı Muzaffer...

GEL, BENİ RÂM ET!

Hissinle bütün kalpleri teshîr ediyorsun.

Ey nazlı güzel sen bu zaferlerde devam et.

“Mağlup ederim herkesi hüsnümle” diyordun.

Öyleyse eğer durma sakın gel, beni râm et!

Ölsen bile hırsından eğer kız sana karşı

Kalbim yine sakın, yine sessiz ve kayıtsız.

Sen râm edemezsin beni yıksan bile arşı,

Ey şanlı güzel, kalbi çamur, ruhu rüya kız!.

YENİ MERKEZİMİZİN UZAK VE YAKIN TARİHİ

Büyük ansiklopedide ve bizim resmi âsâr u vesikamızda Ankara'da görülen tarihi, coğrafi ve iktisadi malûmat.

Ankara şehri artık yeni Türkiye devletinin merkez ve makarr-ı idaresidir. Büyük Millet Meclisi kararıyla teşkilat-ı esâsiyye kanununa Ankara'nın merkez hükümet olduğu hakkında bir madde-i kânûniyye dahi ilave edildi.

Karilerimize yeni Türkiye'nin yeni merkez idaresini daha iyi tanımak için Ankara'nın uzak ve yakın tarihi hakkında muhtelif vesâ'ikten topladığımız malûmatı ber vech-i âtî derc ediyoruz:

Büyük ansiklopedinin verdiği malûmat...

Ankara şehri hakkında büyük ansiklopedi şu malumatı veriyor:

“Ankara 39 derece 6 dakika 25 saniye arz-ı şimâlde, parsın 30 derece 24 dakika 36 saniye tûl-ı şarkısında kain olup sath-ı bahrdan 1120 metre irtifâ'ındadır.

Ankara şehri Sakarya nehrine Şarktan karışan Engüriye suyunun sol sahilinde ve Cenûbtan gelen ince su ile Ala dağın şark yamaçlarından aşağıya akan çubuk ırmağın yek diğerine iltisâk ettikleri noktada son derece müsait bir mevkiide tesis edilmiş bir beldedir.

Bu havâlîde iklim gayet serî' tahavvülâta uğrar. Üç ırmağın suladığı vadilerde pek şiddetle hissedilen yazın boğucu sıcaklarını o kadar sert bir kış takip eder ki termometrenin 12, 15 ve hatta 18 dereceye düşmesi nadir değildir. Ahvâl-i havâ'îyenin bu azîm farklarıyla beraber Ankara'nın iklimi pek sahihtir. Burada tûl-ı ömre mazhar olanlar çoktur.

Senede iki defa Ankara ticari ticaretgâhlarını terk ile bağlarda oturmaya giderler. Orada Nisan ve Mayıs aylarını çıkardıktan sonra şiddetli sıcaklar mevsiminde şehre avdet ve bağ bozumu mevsiminde tekrar azîmet ederler.

1848 tarihinde Ankara'nın nüfus zükûrî 6390 Türk, 3573 Ermeni Katolik 464 Ermeni, 1045 Rum, 163 Musevi ki cem'an 11171 kişiydi. Bu rakama yine o miktarda inâs nüfus ilave edecek olursa Ankara'nın nüfusu 1848 tarihinde 22342 tahmin edilebiliyor. 1863 tarihinde şehrin sükkânenesi (28000), 1875'te (38150) ye bâliğ olmuştur.

Eski Romalılar zamanında (Ankyrai) namıyla şehir-i ti'şâr olan belde-i kadîmeden bu günkü şehirde yalnız bir âbide kalmıştır o da eski Galatya'ya prenseslerinin İmparator Augustus ve Roma şerefine inşa etmiş oldukları ma'bettir. Bu ma'bedin duvarları üzerinde el'ân bir çok eski yazılar görülür. Bugün Hacı Bayram Cami mebânîsi meyânına dahil olan bu ma'bedin harabeleri arasında İmparator (Augustus) un vasiyetnamesi zuhur etmişti.

Şehrin ova cihetindeki duvarları mebânî-i atıkanın enkazıyla inşa edilmiştir. Eski Galatya'ya kalesi üzerinde inşa edilmiş olan surlar çifte kemerle muhât olup bu kemerlerden birincisi kalelerle kuşanmıştır. Daha kalın olan ikinci kemer "İn Kale" denilen kaleyi muhtevîdir. Bu kalenin mahzen katı hapishane makamında isti'mâl edilmektedir.

İmparator Augustus namına inşa edilmiş olan eski (Ankin) mabedinin üzerinde Latin ve Yunan harfîyle görülen yazılar İmparator Augustus'un bizzat yazmış olduğu vasiyetnamenin bir kopyasıdır.

Eski Ankin ahalîsi İmparator Augustus'a şehrin bir nişane-i şükrânı olmak üzere İmparatorun bizzat yazdığı ve Roma'da kendisine mahsus makberinin iki taş üzerine de hak ettirmişlerdi. Bu yazılar bu mabetin Augustus'un kendi zaman-ı saltanatındaki icratını hikâye ettiği gibi vasiyetname mâhiyeti de haizdir. Bu kadar kıymetli bir vesika-i tarihiyenin Mündericâtını Ankin belde-i atıkasının Rum ahalisine tanıttırmak için vasiyetnamenin Rumca tercümesi dahi hakettirilmişdir.

Bunu en evvel zâhire çıkararak on altıncı asırda Sultan Süleyman-ı Sâni nezninde İmparator birinci Ferdinand'ın sefiri olan (Ghiselin de Busbecq) dir. Bu yazıların kalıpları 1882 tarihinde Berlin Müzesine nakledilmiştir.

(ma'badı var)

Şuûn:

KURTULUŞ GÜNÜ

Mağlup ve münhezim, sefil düşmanlarımız şanlı ordumuz tarafından kovuldu. Dört sene bu Arabîyân hanının bu durumlarında düşman kırbacı altında esir yaşayan İstanbul halkı, kurtuluş bayramını büyük bir meserret içinde geçirdi. Büyük zaferin heyecanı içinde sevinçten sıcak gözyaşları dökülürken gençler, kadınlar, ihtiyarlar, çocuklar bütün halk askerlerin boyunlarına sarılmak, ellerinden öpmek aşkı içindeydi.

Müneccî ordu vakâr ve şan ile geçerken ufukları titreten alkış tufanları esnasında başkumandanımıza büyük bir aşk ve hürmet ile yaşa nidâları yükseliyordu. Senelerden beri hafidlerinin sû-i idare ve hıyanetleri karşısında ıstırap çeken Fatih'in ruhu artık mesuttu. İstanbul en şerefli ve en mesut gününü yaşıyordu. Mütareke senelerinin buhranı arasında barutlar, kurşunlar, ateşler karşısında Türk namusunu, Türk hakkını müdafaa eden bu ordu İstanbul'un ikinci fetih ordusuydu.

Yalnız bütün bu saadet esnasında kalplerde bir boşluk his olunuyor, bir şey yalnız bir şey aranıyor. Mukaddes Türk'ün ihtilâl ve zaferinin güneşini büyük halaskârımızı arıyordu. Fakat Gazi Paşa bütün milletin ruhunda bütün milletin gönlünde yaşıyordu.

DÂRÜ'L- FÜNÛN

Dârü'l- Fünûnun harbiye nezaretine nakli karar-gîr olmuştur. Bu suretle askeri kuvvetlerin merkezi bundan böyle ilmî kuvvetlerimizin menba' olacaktır.

On beş teşrîn-i evvelden itibaren tadrîsât bütün medreselerde başlamıştır.

Dârü'l- Fünûn edebiyat medresesi Türk tarih-i edebiyatı müderrisi erkân-ı tahririyemizden Köprülüzâde Fuat Bey Paris'in edebiyat kongresine iştirâk etmiştir.

NİKAHTA KERAMET

Yusuf Ziya Bey'in bu nefis eseri intişar etmiştir. Bu nüshamızda ilk eserden bazı parçaları bulunduruyoruz.

Mecmuamızın nefâsetini ihlâl etmemek ve en iyi muharrirlerin yazılarını bulundurmak için dördüncü sayımıza kadar ayda bir neşredeceğiz.

Ondan sonra on beş günlük veya haftalık için düşüncelerimiz vardır. Esasen imtiyâzımız da o suretle alınmıştır.

Müdürümüzün rahatsızlığı dolayısıyla ikinci sayımız te'hîr edildiğinden karilerimizin affını temenni eyeriz.

HARP VE ZAFER

Genç nâşir Hüsamettin Sacid Bey'in vatani bir aşk ve milli bir heyecan ile yazdığı bu kıymet-dâr mensûre nefis bir surette tab ettirilmektedir.

SANSÜR

Sansür lâgv edildi. Hürriyet-i matbû'at her hak gibi hüsn-i isti'mâl edildiği gibi suistimale de müsaittir. Memleketimizde bazen hakikat yerine ihtirasların, tenkit yerine kıskançlığın kaim olduğunu gördüğümüz için serbesti-i matbû'at hakkındaki memnuniyetimizi mukayyedleri zikredildikten sonra yazabiliyoruz.

Öldüren Kadınlar Serisi:1

SAHİBİNİ ÖLDÜREN KADIN

Genç kadın müttehim sandalyesine doğru sürünen, sallanan adımlarla yürürken, sâmileler tarafından, manasında hayret ve takdir gizlenmiş bir uğultu koptu:

Bu çok güzel bir kadındı. Belki de dünyanın en güzel kadınlarından biri. İçinde yeşil, siyah ve eflatun yıldızlar, kaynaşan kocaman mavi gözleri vardı. Bu gözlere biraz benzeyen acayip renkli ipek bir mantoya, üşüyor gibi, sarılmıştı.

Gönlünün bütün korkusu, kızıl dudaklarına toplanmış gibiydi. İlk suale kabahatli, korkak bir çocuk haliyle dudakları titreyip bükülerek cevap verdi:

-Nermin!

-Babanızın ismi?

Dudakları bu sefer, parlak beyaz dişlerle ezildi, sıkıldı:

-Fuat.

-Kaç yaşındasınız?

Kırmızı dudaklar, hazin bir kıvrımla gülümser gibi oldu:

-Yirmi dört!

-Geçen senenin on üçüncü salı gecesi, tüccarzâde İbrahim Mükerrerem Bey'i Şişli'deki hanesinde kokainle öldürmüş olduğunuzu itiraf ediyor musunuz?

Yeşil gözlü genç kadın, yeşilli montuna biraz daha sarıldı. Vücudunun bütün güzelliği, şahane kıvrımlarla barizleşti. Kirpikleri, bir an karıştı ve bin mana gizleyen hârikulâde dudakları hafifçe kısıldı:

-Müsaade ediniz Reis Bey, size baştan anlatayım, en baştan... Benim babam muallimdi, Reis Bey. Ben kendimi bildiğim zaman muallimdi. Daha eskiden de hep muallimmiş. Annem çok asil bir ailenin son evlatlarından biriydi, bana çok itinalı bir terbiye veriyorlardı...

-Sadetten harice çıkmayınız!

Güzel dudaklar birden bire isyan etti:

-Sadetten çıkmıyorum Reis Bey. Beni dinleyecekseniz... Eğer baştan anlatmazsam, mahkemeyi kâfi derecede tenvir etmemiş olacağım. Bırakınız da hepsini anlatayım.

Sesinde bir kedi hırçınlığı, bir kaplan vahşeti vardı. Sonra birden bire bu yırtıcı ses, mazlum bir hıçkırık gibi söndü...

-İbrahim Mükerrerem Bey'i niçin öldürdüğünüzü söyleyiniz!

-İşe onu söyleyeceğim Reis Bey. Onu söylemek için biraz kendimden bahsetmek lazım. Annemin, babamın yegâne evladı benim. Beni çok seviyorlardı. Pek çok seviyorlardı. Zaten cömert hisli insanlardı. Çarşafa girdiğim gün, ilk defa, Allahın beni yaratırken pek cömert davranmış olduğunu düşündüm. Bana lüzumundan fazla güzellik, lüzumundan fazla his, lüzumundan fazla da zeka vermişti.

Sâmiyin tarafında bir fısıltı, bir homurtu oldu. Sonra bu, sahile çarptıktan sonra yavaş yavaş yerine dönen bir dalga halinde, yine aralarında dağılıp söndü. Genç kadın, yüzünde pembe bir isyan mukaddimesiyle devam ediyordu:

-Allah bana bütün iyi huyları da vermişti. Dünya da yalnız bir şey, beni çileden çıkararak beni isyanlara, cinnetlere sevk eden bir tek şey vardı: hisset! Hasîsliğe katiyen tahammül edemiyordum. Allahım bana karşı cömert olmuş, beni de cömert yaratmıştı. Annem, babam, küçük servetlerini son zerresine kadar benim saadetime hasr ediyorlardı. Hissetin ne demek olduğunu ilk defa mektepte öğrendim. Nomra vermekte çok hasîs bir muallim...

-Sadede geliniz!

-Peki Reis Bey, peki... İşte dünyada yegâne nefret ettiğim şey, beni her fenalığa sevk edebilecek yegâne kuvvet hasîslikti. Bir gün geldi ki talihim de bana karşı hasîs olmaya başladı. Annemin evleri yandı, babamın maaşı çıkmamaya başladı. En kara bir sefalet, omuzlarımıza çöktü. Bu hasîs talihten intikam almak lazım, diyordum. Fakat bunun için ne yapmak lazım geldiğini tayin edemiyordum. Nihayet bir gün zavallı babacığım zafiyet-i umumîyye neticesinde öldü. Anlıyor musunuz Reis Bey, yani babam açlıktan öldü! Annem de öyle. O da ilaçsız, ışısız ve aç öldü. Fakat ben... İnsan bu kadar genç, bu kadar güzelken acından ölemez, değil mi efendim? Buna mantıken imkan yok. İşte bu sıralarda bu İbrahim Bey karşıma çıktı. Buralarını izâha hacet yok tabi. Beni sevdi, aldattı ve evine aldı!

İçimde acı ve nedâmet hissetmiyordum Reis Bey. Ben o kadar temiz, o kadar itinalı ve faziletkar yetişmiş bir kız, bu ani sükûtta fecâat ve dehşetini

duymuyordum. Hasîs talihimden intikam almış olduğum için memnundum bile! Fakat felakete bakınız ki çok geçmeden kendisine her şeyimi feda ettiğim adamın da talihim gibi hasîs olduğunu öğrendim. Bu çok, çok feci oldu Reis Bey. Tasavvur edemezsiniz ne feci!

Bu adam gençti ve güzeldi ve beni seviyordu. Ben de onu sevmiştim. Lakin hasîs ruhlu olduğunu öğrendiğim dakikada ona düşman olmaya başladım. Tabiatlarımız tamamen aksineydi. Ben, kalbimdeki şefkat ve sevgi menbaini israf etmekte ne kadar zevk alırsam, o kendi hislerini o kadar etrafından kıskanırdı. Gerçi beni çok seviyordu fakat bu kendi kâbiliyetiyle olmuyordu. Ben, Allahın sevilme için yarattığı bir mahlûktum. Beni iradesi haricinde olarak seviyor ve sevdiği için de muzdarip oluyordu. Ruhundan bir şey vermek bile onu muzdarib ediliyordu. Zengin bir adamdı. Beni istediğim gibi yaşatabilirdi. Fakat melun huy bırakmıyordu ki... Her sokağa gideceğimiz zaman bir kere sorardı: “Nermin, arabayla mı gitsek, yoksa tremvayla iniversek mi?” derdi. Ben boğazına atılmak için yumruklarımı sıkır, sâkitane cevap verirdim: “Tabi otomobile gideceğiz.” Şoföre para verirken ellerinin titrediğini fark ederdim. Her tiyatroya gittiğimizde bir kere: “Hiç aşağıda oturmuyoruz Nermin, derdi. İster misin bu sefer koltuk bileti alalım?” Bu menfur tabiattan vazgeçmesini kaç defa ona ihtar ettim. Hatta kaç defa karşısında hıçkırma hıçkırma ağladım Reis Bey. O da bazen benimle beraber ağlıyor, fakat sonra samimiyetini ve gözyaşlarını israf ettiği için muzdarip olarak beni başka sebeplerle üzüyordu. İstedğim bir mücevheri alırken rengi solardı. Aldığı hediyeği mutlaka birkaç defa methediyor, pahasını, gözleri parlamaya, bana söylüyordu. Yediğimiz çikolataların, şekerlerin bile ucuzunu arıyordu. Dilencileri tahkir eder, bir fakire, bir hastaya muâvenât ettiğimi duyarsa bana kızardı. Sevgisini de, merhametini de, parasını da hemcinsinden esirgeyen iğrenç ruhlu bir adamdı. Bu hallerinden nefret ediyordum. Deli gibi.. Ah... Çılgınlar gibi nefret ediyordum. Reis Bey! Ondan kaçmak istiyordum. Fakat elinden kurtulamıyordum. Kimsesiz ve tecrübesizdim. O benim sahibimdi. Beni bırakmıyordu. “Sen hasîs ruhlu, asaletsiz, bayağı bir adamsın! Senden nefret ediyorum!” diye haykırıyordum. Beni yine bırakmıyordu. Bir akşam çok beğendiğim bir zümrüt yüzükten ona bahsettim. Yine gözleri parladı, rengi soldu. Tam üç yüz lira! dedi. Böyle dakikalarda bilerseniz nasıl alçalıyor, bayağılaşıyor

nasıl menfûr ve adi bir adam oluyordu. Nefretle omuzlarımı silktim. İsterse üç bin lira olsun dedim, ne ehemmiyeti var? Ben o yüzüğü istiyorum.

Kati isteklerimi anlayacak kadar zekası vardı. Bu husustaki inadımı biliyordu. İki gün sonra, istediğim yüzüğü getirdi. Gözlerinin fazla parlamadığını, dudaklarının fazla kısılmadığını hayretle gördüm. Sonra da şüphelendim Reis Bey. Ertesi gün doğru bir kuyumcuya gittim. Yüzük sahteydi Reis Bey, anlıyor musunuz, sahteydi... artık bu kadarına tahammül edemezdim değil mi Efendim?.. Birden bire çıldırdım mı, bilmiyorum ne oldu onu öldürmeyi düşündüm ve öldürdüm... Evet onu kokainle öldürdüm Reis Bey. Çünkü o ölmeye layıktı. Bu kadar hasıs bir adam, mevcudiyetinin bütün kaidesini hemcinsinden saklayan ve kıskanan bu adam, muzırr bir hayvan gibi öldürülmeye layıktı. Onu öldürdüm Reis Bey ve pişman değilim. Hiç hiç pişman değilim. Hiç değilim...Bilakis!

*

Son cümleleri hıçkırığa benzeyen kısa, kesik, boğuk kahkalarla zedelendi. Sonra iri mavi gözlü, kırmızı dudaklı genç kadın, elleri birbirine kilitlenerek sandalyesinden aşağı yuvarlandı...

Eylül 923

Halide Nusret

Tefrika:

HACI EFENDİNİN KIZLARI

Muharriri: Hüsamettin Sacid

Hacı Talip Efendi'nin zevcesi kızlarının göbeğini muhakkak sokakta düşürmüş olacak. Bu sene galiba çaylağı havada görmüşler. Çünkü hayatları hep sokakta geçiyor. Her gün başka bir çarşaf veya manto ile ve her gün daha cazip ve daha süslü gezmek, mütemadi yorulmadan ve dinlemeden gezmek onların mu'tâdîdir.

Bilmem İstanbul sokaklarında, erkeklerin arasında arz-ı endam etmekten maksatları nedir? Nereye ve ne için gidiyorlar, kimler ile görüşüyorlar? Bu kadar süse ve sefahate nereden para yetiştiriyorlar. Bu gün bu anlaşılmayan meçhul ve meşkûk cihetler bütün mahalle halkının kahvelere kadar akseden dedikodularına, isnâdlarına, istihzâlarına rağmen hala tavazzuh edemedi.

Ekser kadınlar mübalağayı ötekinin berikinin ayağına ip bağlayarak çekiştirmeyi sevdikleri için günahları üzerinde kalsın diye ağızdan ağza yayılan şeylere itimat edilemiyor. Bununla beraber herkesin dediği gibi bu derece süs tuvalet boşuna değildi. O güzel vücutlar, o rengârenk mantolara, çarşafırlara sarmabilmek için kim bilir hangi kullar arasından geçiyor ve kim bilir pudralanmış mu'attar bir zambak haline gelmiş beyaz gerdanlar, allıklar ile bir gelincik gibi kızarmış yanaklar ve sonra iştaha aver bir kirazdan daha kırmızı duran boyalı dudaklar kimlerin buselerine küşâdedir.

Hacı Talip Efendi'nin kızları, Meliha ile ablası Mediha cidden pek güzeldi. Aldatıcı, tatlı tebessümlerinde çıldırtan büyük bir sihir, füsün ve cazibe vardır. Oksiyen ile boyanmış, kehribar renginde sap sarı saçları, ilk nazarda insanı bir zincir kuvvetiyle bağlar ve artık ayrılmak, bırakmak, terk etmek kâbil değildir. Onların bir parmak sürme içinde parlayan füsunkâr ela gözleri mahir bir avcıdır. İnsan o yakıcı nazarlar karşısında bir hançer gibi uzayan kirpiklerin ta göğsüne saplandığı hisseder. Söylemekten mütevellid bir neşe içinde mütebessim ve riyakâr gözleri müthiş bir avcıdır. Onların karşısında herkes en can alacak noktasından ta kalbinden vurulur. O saniyeden itibaren kurşun ile öldürülmüş bir kuş gibi aciz bir esir olur. Meliha ile Mediha Bulgarlı'ya gelin gider gibi mu'tenâ bir tuvalet ile baygın ve baş döndürücü bir flor demir kokusu içinde sokağa çıkarlar. Arkalarından Finonun havlamaları ve Mediha'nın dört yaşında çocuğu Hayri'nin ağlamaları işitiliyor.

Kar, yağmur, soğuk hiçbir şey onların gitmelerine mani değildir. Anneleri Hâfız Hanım kızlarına bazen refakat eder. Hizmetçinin vazifesi bu esnada gelecek misafirleri savmaktır. Hacı Talip Efendi mütekâ'idîn-i askeriyedendir. Atmış yaşını mütecâviz, nur yüzlü, kendi halinde bir adamdır. Orucunu tutar, namazını kaçırmaz, dedikoduyu sevmez, etliye sütlüye karışmaz, kimsenin günahını üzerine almaz. Sakin halim bir ihtiyardır. Evinde bir gölge gibidir. Bütün hüküm ve nüfuz zevcesinin

elindedir. O yedi sekiz seneden beri kadınların sözüyle harekete mecbur, iradesini büsbütün kaybetmiş bir zavallıdır. Hiçbir şeye karışmaz, gösterilen yerde oturur, verileni yer, başka bir şey istemez. Bir gün kahvede ailesine dair bir boş boğazlık etmiş. Bunun üzerine zavallı Hacı iyi hırpalanır, karısı tarafından bir köşeye çekilir isticvâb ve istintâk olunur. Ve nihayet kendine tembih olunur.

-Bir daha kahveye gitmeyeceksin. Odandan dışarı çıkmayacaksın. İşittiğini, gördüğünü, bildiğini kimseye söylemeyeceksin. Sonra halin fena olur.

Hâfıza Hanım talimatı verirken:

-Zaman kötü, dilin kemiği yok, aleyhimize her şeyi uydururlar. Ağzını sıkı tut, diyordu.

Bu vakadan sonra hacının sessizliği bir kat daha arttı, boynu biraz daha büküldü. Komşular bir şey soracak, yanlış bir cevap vereceğim diye ödü kopuyordu. Acaba karı koca hacılık ve hafızlık kelimelerinin cazip ve aldatıcı manaları arkasında neler oynuyorlar. Çünkü ağır hatvelerle Talip Efendi'nin camiye gittiğini görenler Meliha ve Mediha'nın babası olduğuna inanmazlar. Kızlar ile babası arasında karlı dağlar var. Vâkı'a Hacı gayet musalli, mutaassıp, muhafazakâr ise de kerimelerine bakınca hayret etmemek kâbil değil. Mediha'nın yaşı için annesi "Henüz yirmiye bu sene bastı" diyor ise de buna dört beş sene daha ilave etmek icap eder. Kadınlar umumiyetle yaşlarını küçültmek ve genç görünmek isterler. Mediha on yedi yaşındayken maliyede oldukça mühim bir mevki sahibi olan Kadri isminde genç ve çapkın bir adamı sevmişti. Genç kız uzun gecelerdeki ateş ve aşkına tahammül edememiş, nihayet bir mehtabda herkes uyurken gecelik gömleğiyle uryân evden firar etmiş ve kendisini bekleyen Kadri'nin kollarına büyük bir iştiyâk ve hararetle atılmıştı. Annesi sabahleyin bu vakayı anlayınca metanet ve i'tidâlini muhafaza etti. Komşulara hiçbir şeyi haber vermedi. Ve kocasını bir haftada evde hapsetti. Meseleyi tahkik ettiği zaman nikâh kıydırmaktan ve kızı Kadri'ye vermekten başka bir çare kalmadığına kanaat getirdi. Bu vakadan bir hafta sonra alelacele düğünleri icra edildi ve pek mesut ve memnun yaşıyorlardı. Aradan dokuz ay üç gün geçti. Hayri, ağlamalar ve loğusa şerbetleri altınlar arasında dünyaya geldi. Kadri şimdi hapistedir. Maliyede açığı çıkmış bi'l muhâkeme ihtilas maddesinden üç sene

mahkûm olmuştur. Bu ihtilas meselesi için iki sebep gösterilmektedir. Mahallede devran eden şâyi'alara nazaran Kadri'nin Şişli'de bir metresi varmış ve ayda apartman kirası, yemek ve gezme masrafı olarak üç yüz lira sarf etmekteymiş. Diğer taraftan kaynanasının ve zevcesinin sefahati buna inzimâm edince memuriyetini suistimale mecbur kalmış.

Kadri'nin mahbûsiyeti Mediha'nın hürriyeti demektir. Çünkü zevci kendini daima bir tazyik ve kıskançlık ve nezâret altında bulunduruyor ve aynı zamanda kıskanç bir aşkı ile tahammülsüz seviyordu.

Mediha zevcinin daima silah taşıdığını ve kullandığını bildiği için hıyanet eder ise müthiş bir intikam göreceği muhakkaktı. Kadri bundan on sene evvel bir iki kişiye bıçak çekmiş bir kına gecesinde kıskançlık yüzünden zuhur eden bir münâzaada sarhoş olarak rakibini revolver ile müteaddid yerlerinden vurmuştu.

Bi't-tab' Hâfıza Hanım damadından memnun değildi. O kuzu gibi mutî görünecek sakın bir iç güveysi arıyordu.

Hapis cezasıyla beraber kadınlara vâsi' bir hürriyet devri açıldı. Sultan Ahmet'te oturdukları evden başka hiçbir şeyleri yoktu. Bu evde bir şâyi'aya nazaran ihtilas edilen paralarla alınmış ve Mediha'nın üzerindeymiş. Geçinmek için tabi Hacı Efendi'nin on iki lira tekaüd maaşı kifayet etmezdi.

Damatlarından ise on para istifadeleri yoktu. Bu para ihtiyacı erkeksiz geçen iki senenin nisvî sonu ihtiyaçları da inzimâm edince fitrî varisi ahlaksızlıklarının inkişâf edeceği tabiidir.

Bir günün beyliği beyliktir diyorlar, fakat bir sene sonra Kadri hapisten çıkınca ne olacak? Acaba bu lavantalar ve şampanyalar içindeki güzel hayat devam edebilecek mi? Damadın yaş tahtaya basmayacağı ve bahusus kadın meselesinde pek asabi olduğu muhakkaktır.

Meliha güzel ut çalar nağmeler, şarkılar mızraptan kurulur. Arasındaki gizli bir ırmak gibi akarken coşan, bazen inleyen ruhunun hakiki ihtiyaçlarını hissetmemek kâbil değildir. Bülbüller gibi tatlı ve şakrar bir sesi vardı.

Dinlemeden geçmemek ve dinleyip de sevmemek kâbil değildir. Sürmeli gözleri müteharrik bir ateş gibi gönüllere ebedi tesirler icra eder.

Henüz on altı yaşına gelmişti. Validesi ilk kızın başına gelen felaketi hiç unutmadığı için bunda lazım gelen tedbiri ittihâz da gecikmedi. Tanıdıklarından bir paşaya gidip rica etti. Kıza ihtiyar bir nefer tayin olundu. Bunun vazifesi mektebe gidip gelirken yanında bulunmak ve her türlü tehlikeye karşı muhafaza etmektir. Bu Mehmet Onbaşı namında saf temiz yürekli ihtiyar bir askerdi. Yolda giderken köydeki hatıralarına dalar ailesini çocuklarını derin derin düşünür. Zavallı hiçbir şeyin farkına varmazdı. Her söze kapı baca olmadığı gibi aşk içinde hiçbir zaman bir mani mutasavvir değildir. Sevmek kâbiliyeti ihtiyacı öyle mana edilemeyen bir şeydir ki, hiçbir kuvvet ona karşı gelemmez. Kaleler ile tahdit, tüfeklerle teskin olunamaz. Bilhâssa gençlerde bu ihtiyaç en şedit derecesine vâsıl olur. Tahammül etmek pek müşkil hatta bazen muhâl gibidir. Coşkun bir nehrin önüne varılmadığı, durdurulamadığı gibi genç bir kalbinde heyecan ve aşka karşı mücadele etmek imkânsızdır.

Hâfıza Hanım bu hakikatleri biliyor ve düşünüyordu.

... Bazı geceler kızının odasına gizlice gider, onun hareketini uykusunda kaçırdığı kelimeleri takip eylerdi.

Meliha o sene nefi bir çarşaf yaptırmıştı. Zümrüt yeşillikler içinde açılmış bir bahar gülü gibi gençliğin bütün terâvet ve cazibesini tesir ve kuvvetini taşıyordu. Gözleri o müteharrik ateşler, en sakin gönüllere bile sevmek ihtiyacını veriyor, ruhlara nâ-kâbil tedavi, dertler, yaralar açıyordu. O nefi ipek çarşafın içinde berrak, billur bir şelale gibi titreyerek akan vücudun ahenk ve hüsn-i tenasübünü görenler hayran olmamak o bakir çilek dudakları ısırarak ihtirasını duymak mümkün değildi.

Înâs sultaniyesine devam esnasında güzel kız herkesin nazar-ı dikkatini celp ediyor. Ruhlara muhtaç olduğu bedî zevki veriyordu.

Yolda göz işaretleri içinden gelen ahlâk ile basit ve sade ilan-ı aşklar hatta bazen mütekâbil cereyan ediyordu. Fakat zavallı saf Mehmet Onbaşı kendi memleket hayalleri ile meşguldü.

Nihayet bir gece Hâfıza Hanım elinde taşıdığı şamdanın soluk ve sarı ziyâları altında kızının odasına doğru gitti. İşitilmemek için yavaş yavaş çorap ile yürüyordu. Yaklaştı, kulağını koydu bir hırsız gibi zavallı valide muhteriz dinledi. Bir kâğıt hışırtısından başka bir şey işitmedi. Bu kâğıt sesi merakını teşdîd etti. Anahtar deliğine gözünü vererek içerisini tetkike başladı. Karyola perişan, yastıklar üst üste yıkılmış, yorgan şezlongun üstüne atılmıştı. Meliha bir gömlek ile oturuyor başını koluna dayamış dalgın dalgın düşünüyordu. Gece yarısı bu uykusuzluk sonra bu derin düşünceler hiç hayra alamet değildi. Hâfıza Hanım dikkatini biraz daha artırdı. Masanın üstünde deruni kırmızı fantezi bir zarf ve kızının okumakta olduğu mektubu gördü. İşte tam zamanında vaziyet etmiş olduğundan dolayı memnun oluyordu. Kırmızı abajurlu lambanın ateşin ziyâları karşısında Meliha çıplak, kolları, kızaran yanakları ve bütün güzellikleri ile temâşâsına duyulmayan bir manzara teşkil ediliyordu. Omuzlarına doğru lüle lüle dolgun saçları, altın teller gibi parılıyordu. İlk aşkta birinci mektup, okumak ile doyulmaz bir zevk menba'dır. Tekrar ve tekrar okunur cümleler tahlil edilir. Kelimelerden manalar çıkarılır. Bu ne kadar heyecan ve lezzetli olur. Meliha'da da aynı hal vardı. Zavallı kız bî-haber tatlı düşüncelere dalmıştı.

Ertesi sabah Meliha mektebe gitmekten men olundu, Mehmet Onbaşı'ya izin verildi. Meliha yalvarıyor, ağlıyor. Annesinin boynuna sarılıyor, rica ediyordu. Fakat cevap alamadı. Tahsilin lüzum ve ehemmiyetinden ilmin kıymetinden kadınların terakkisinden bahsetti. Hiç mesmu' olmadı. Zavallının aşkı ilk merhalede maruz-ı müşkilât olmuş. İlk mektupta inkıtâ'a uğramıştı. Genç kız odasına kapandı. Gizli hıçkırıklarla ağladı.

Gizli sevdanın nasıl his olduğuna hayret ediyordu. Öğleden sonra biraz ut çaldı. Mûsikî onun ihtiyaçlarına ne kadar fasîh tercüman oluyordu. Teller inliyor, Meliha'nın kalbi bütün vuzuhu ile ifade ediyordu. Artık günler ne uzun geçiyordu. Yemek yemiyor, uyku uyumuyor, hiçbir şeyden zevk almıyordu. Daimi ve aynı düşünce zihnini işgal ediyordu.

Aşk ve saadet, acaba bu iki kelime yalan mıydı? İnsanların ihtiraslarını arttırmak için uydurulmuş ve manası yok muydu? Niçin her aşkı men, her saadeti ihlal eyleyen bir kuvvet zuhur ediyordu. Daima odasına kapanıyor, düşünüyor, elleriyle göğsünü bastırarak yatağında sessiz inliyordu.

Hakiki aşkın tarihi yazılsa baştan aşağı iftiraklar, hasretli gözyaşları, bazen cinayetler intiharlar [ma'badı var]

Müdîr-i Mesul: Dava Vekili Orhan

ABONE ŞARTLARI

	Seneliği	altı aylığı
Türkiye için	250	130
Ecnebi memleketler için	300	160
Ayrıca posta ücreti alınmaz.		

Mecmuamız tarafından neşredilecek eserler abonelere meccânen veriliyor.

Mecmua, bayilere tevzî' edildiği gün abonelere de gönderilir.

İdarehane: Bâbîali caddesinde ikdâm gazetesi kitap kısmında Türkiye Edebiyat Mecmuası Müdüriyeti bi'lcümle evrak ve mektuplar müdür namına gönderilmelidir.

Her nevi ilanlar ehven şartlar ile kabul olunur. İlan derci, abone kaydı için idarehanemizde Ahmet Bey'e müracaat edilir.

İLK ŞAİR

ESKİ AŞK

Nâzımı: Halit Fahri

Edebî, hissi roman

Bu manzum piyes neşredilmiştir.

Muharriri: Hüsamettin Sacid

Yakında neşr olunacaktır.

KİRALIK EV

Şehzade başında Fevziye Mahallesinde Mahmudiye Çeşmesi Sokağında on oda iki bölük, terkosu, kuyusu, bir miktar bahçesi ve Marmara'ya nezâreti olan bir ev acele satılıktır. Bekçiye müracaat edilir.

ANKETİMİZE DAİR

İstanbul ve Anadolu'dan binlerce mektup aldık. Milli fikirleri ve ârâ-yı umûmîyyeyi ifade edecek olan neticeyi üçüncü sayımızda ilan edeceğiz.

Sayı 3

5 Kânûn Evvel 1339

Sene 1

TÜRKİYE EDEBİYAT MECMUASI

Müdür: Hüsamettin Sacid

Şimdilik ayda bir neşr olunur ilim ve edebiyâta hâdim musavver mecmua

Romanımızın Şahıslarından: Meliha

Kıymeti her yerde 10 kuruştur

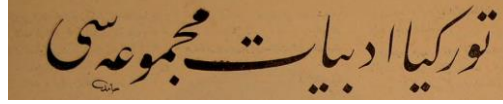
İstanbul: İkdâm Matbaası

Sayı 3

5 Kânûn-ı Evvel 1339

Sene 1

TÜRKİYE EDEBİYAT MECMUASI

Müdür: Hüsamettin Sacid

Şimdilik ayda bir neşr olunur ilim ve edebiyata hâdim musavver mecmua

İlmi ve Tarihi Musâhabe

HİLÂFET VE HALÎFELER

Halîfenin azl ve intihâbı

Hilâfetin yalnız bir aileye, bir hanedana inhisârı usûl-i fikhda, ahkâm-ı şer'îyyemizde ve asr-ı nazariyelere tamamıyla mugayirdir. Ve bâ-husûs o hanedan, icra ettiği tarihi ve büyük cinayetler ve hıyanetler ile bütün Türk milletinin nefretini, bütün İslâm âleminin iğbirâr ü infi'âlîni celb etmiş ise bir dakika daha makam-ı âlî-i hilâfette ibkâsı tecviz edilemez. Halîfe yaptığı büyük hizmetlerle Müslümanların hürmet ve muhabbetini kazanmış kudretkâr bir şahıs olmuştur.

Ehl-i sünnet âlimlerinin, fukahânın beyanatına göre meselenin fakih ve hukuki mahiyetindedir. Emîrû'l mü'minîn olan zât-ı muhterem Hazreti Peygamber'e halef olduğu için kendisine halîfe denilmiştir. Hilâfete imâmet dahi itlâk olunur. İmâmet Hazreti Resûl-i Ekremden halef olarak dini ve dünyevi işlerde

riyâset-âmmedir. Yani hilâfet İslam milletleri üzerinde tasarruf-ı âmme istihkâkıdır...

Tasarruf-ı âmmeden maksat, umûr-ı âmmede tararruftur. Velayet-i âmmeden ibarettir. İslamiyet, hem diyanet ve hem siyaseti birleştiren yüksek bir dindir. Hazreti risâlet-penâh yalnız vaz-ı şerî'atı tecdîd... Bir taraftan şer'i kanunları teblîğ ettiler, diğer taraftan da o kanunların icrasını bizzat derûhte buyurdular. Milletın işlerini nazardan umur-ı âmme-i ümmeti temşiyet edilir. Etrafa valiler ve kadılar nasbeddikleri gibi emr-i cihatta dahi başkumandanlık vazifesini bilfiil ifâ ettiler. Hazreti Peygamber'in halefleri bu mühim vazifeleri icraya kâdir ve askeri dehaya sahip olmalıdır ki şimdi çürümüş olan Âli Osman hanedanının içinden Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman gibi bu evsâf-ı hâiz olanlar vardı.

Yeryüzünde Umman'da, Necit'de, Afganistan'da, İran'da, Kafkas'ta ve bi'l-cümle ecnebi dostlar idaresinde o üç yüz milyon İslamın reisi her şeyden evvel asker olmalıdır.

İmâm-ı Müslimîn Hazretlerinin Peygamber'e halef olduğu için halîfe ve haîz olduğu makama da hilâfet tesmiye olunmuştur. Halk arasında zebân-zed olan halîfe Peygamber'in vekilidir. Peygamber postunda oturuyor manasıdır.

Halîfe İslam hükümetlerinin reisidir. Haîz olduğu tasarruf ve velayet hakkı bi'l-cümle müminlere şâmildir. Bu velayet-i âmme papanın velayeti gibi yalnız dini ve ruhani olmayıp idari ve siyasîdir. Vazifesi umur-ı âmme de icra-yı hükümettir. Binaenâleyh bu mühim ve yüksek makamın ehemmiyet ve kutsiyetiyle mütenassıb zi-nüfûz ve muhreterem bir şahsın intihâbı icap eder. Bu da her zaman için büyük millet meclisinin hakkıdır.

Hazreti Resûl-i Ekrem irtihâl ettiği zaman halîfe nasp ve tayin etmek ve bunu ümmetinin hakkı olmak üzere kendilerinin intihâbına terk eylemişti. Hatta bu hususta hiçbir tavsiyede dahi bulunmamıştı. İrtihâl-i nebeviyyeden sonra ashâb-ı ümmet yani Medine-i Münevvere'de bulunan ashâb-ı kirâm ufak müzakere ve münakaşadan sonra bi'l ittifâk Hazreti Ebu Bekr-i Sıddîk'ı ilk halîfe-i intihâb ettiler.

Fukahâ yalnız ehl-i hal u akdın intihâb u beyâtî ûmum-ı efrâd milletın intihâbı makamına kaim olacağını beyân ediyorlar. Ashâb-ı kirâm da öyle yapmıştır. Zamanımızda ehl-i hal u akd muhterem büyük millet meclisimizdir.

“İmâm-ı Mâverdî'nin” Ahkâmü's-Sultâniyye namındaki kitabında sarâhaten beyan olduğuna göre fukahâ-yı İslam hilâfeti millet-i İslamiye ile halîfe arasında bir nevi' akd ve mukavele olmak üzere kabul ve telakki etmişlerdir. Yani hilâfet fikh ve hukukun İslâmiyece millet ile halîfe arasında adeta icap ve kabul ile mün'akid bir akiddir. Hem de akd-ı vekâlet nevi'ndendir... Halîfe bir tarafından Peygamber'in halefi ve diğer tarafından milletın vekilidir. Kaideten müekkil vekili azletmek hakkını hâiz olduğundan halîfenin halefi yani müvekkil bulunan millet tarafından vekâletten azli câizdir.

Hüsamettin Sacid

İNKILÂBIN MANTIĞI

Eski zamanda, kabadayılar hamamda vücutlarına zımba vurdururlarmış. Adamın biri de bir gün heves edip vücuduna bir arslan zımbası vurdurmak istemiş. Fakat dellak zımbayı vururken fena halde canını acıtmış. “Aman!” diye haykırmış. Dellâk sormuş:

-Ne oluyorsun arkadaş!

-Aman canım acıdı, neresi orası?

-Arslanın kuyruğu!

-Bırak Allahını seversen, arslan kuyruksuz olsun.

Dellâk müşterisinin arzusu vechile arslanın kuyruğunu işlemekten vazgeçmiş, başka kısımlarını zımbalamaya başlamış. Adamcağızın yine canı yanınca tekrar haykırmış:

Aman, aman..!

-Yine ne oluyorsun arkadaş?

-Bu seferde canım çok acıdı da... Neresi orası?

-Neresi olacak, arslanın başı!

-Aman başından da vazgeçtim, varsın başsız olsun.

Bu söz üzerine dellâkın canı sıkılmış, elinden zımbayı atarak şu sözleri söylemiş:

-Arkadaş! Bizim bildiğimiz arslan başlı olur, dayanamıyorsan vücudunu iğneletme!

Bu masal anlayışa göre gayet güzel bir hayali ve kuvvetli bir mantığı ihtiva ediyor. Vücuduna arslan işletmek isteyen adam zımbanın acısına katlanmalıdır. Fakat hem canı yanmasını istemez, hem de arslanı zımbalatmak isterse o olmaz. İşte bir çok insanlar inkılâbı saf iyilikleri ve güzellikleri için isterler. Her inkılâbın tabiatıyla getireceği fenalıkları, çirkinlikleri hesap etmezler. Onun için inkılâbı gül rengiyle sevenler biraz sonra siyah beneklerinden iğrenmeye başlarlar. Hakikat şu ki: gülü isteyen dikenine katlanmalıdır. Hususıyla ki dikenler gülün haricinde değildir, diken gülün ve gül içindir. Bu darb-ı mesele göre inkılâbı bir eğlence mevzu gibi değil bir hayat sahnesi gibi nazar-ı itibara almak ve onu bütün gülleriyle, dikenleriyle sevmek lazımdır. Çünkü ferdî yahut ictimâ'î nevi'den, her inkılâbın keyfimiz ve irademiz haricinde hemen müstakil bir mevcudiyeti ve bu mevcudiyetin şahsi bir sayrûreti vardır. Bu hakikati ekseriya "tabiat-ı eşya" mefhûmuyla ifadeye çalışırız. Şu halde bizim gibi az zamanda dini, ahlâki, iktisadi ve siyasî nevi'den sarsıntılar geçirmekte olan bir millet için hükümlerini, tenkitlerini mücerred bir mantıkcılıktan ve kuru bir zihniyecilikten kurtarıp vukuatın seyrini, hayatın mantığını kavrayacak bir derecede mülayimleştirmek ihtiyacıdır. İnkılâbı hisseden ve yaşayan bütün fertlerimiz için lazım olan düstûr budur. İnkılâbımızı bu geniş ve hayati telakki ile karşılayınca tenkit, itiraz nevi'nden vücuda gelen her tezahürü, her cereyan-ı sakâmet ve şe'âmetle tavsîf etmemek ve her menfî görülen muameleye menfî bir surette mukabele etmemek lazımdır. Çünkü bu gibi tezahürlerin belki de büyük bir kısmı inkılâb-ı mahv için fakat aynı inkılâbı hazm için ictimâ'î uzviyyette vücuda gelen teâmüllerden başka bir şey değildir...

Binâenaleyh onları inkılâbın “Asıl bünyesini ruhuna dair etmemek şartıyla” icra-yı faaliyette mümkün olduğu kadar serbest bırakmak daha tabidir. İshâle tutulmuş bir adamı kuru ekmekle tedavi etmek isteyen mutatarribîn düşüncesi ne kadar yanlıştır. Hâlbuki bilakis ishâli müşhille tedavi eden doktorun isti'nâd ettiği, ilmî bir hakikat vardır. Binaenâleyh inkılâbı tefekkür edenlerden beklenilecek olan hatt-ı hareket ancak “temkin ü ihtiyat” ile ifade edilebilir.

Hulâsa her inkılâbın müsbet, menfi tecellileri oluyor. Bir inklâp, inkılâp gibi kabul veya red edilir, fakat inkılâp yarım olmaz. İnkılâp bütün olur.

Dârü'l- Fünûn müderrislerinden

İsmail Hakkı

MEBRUKE

Kızımın bir dadısı var.

O, Trablusgarp'ın küçük bir köyünde, hasır bir kulubede zenci bir baba ile yerli bir anneden doğmuş. İsmi Mebruke koymuşlar. Fakat çok geçmeden, bu ismi muvâfik bulmamışlar.

Yedi yaşına gelmeden onun herkese batan huysuz tabiatını gören ablası “Bu Mebruke değil, Şevka” demiş. O günden itibaren bütün köy onu “Ya Şevka” diye çağırır. Şevka yani kara diken.

Trablusgarp muharebesinin o kanlı fırtınası onu, babasının artık çocuklarını doyuramayan zavallı evinden alıp bize kadar fırlattığı günden beri, biz de onu bu isimle çağırır. Hatta kızım, konuşmaya başlar başlamaz, “Şevka Dadı” dedi. Fakat bu günlerde ona daha münasip bir isim buldum: Kara Bolşevik.

Filhakika hiçbir dakika tevekkül tadamayan, sükûnet bulamayan zavallı, ruhunda ne sönmez isyanlar yanar. Aksi, küçük kafasında ne bitmez tükenmez kinler kaynar. Vatanda başlayan bu gayrı memnuniyet, bizim memlekete geleli, bir facia halini aldı. Kendine yeni olan bu âlemde, yeni ihtiyaçlar duymaya başladı. Yeni korkularla, eski hüsrânlarını hissetti. Beyazlar medeniyetin karşısında kendi kara alnında, ırkının vahşet damgasını bulmaktan korktu. Medeniyet yolunda geride

kaldıklarını ümitsiz bir ye'sle gördüğü ırkının, siyahlar milletinin bütün birikmiş kara kinleri, bütün müsâvât tahassürleri, aevli hiddetleri, asırların karnından doğru sanki onun kalbine akıyor ve orada birikiyor. Sonra zaman zaman coşar, hiç ehemmiyetsiz bir sebep, mesela ufak bir ihtar, küçük bir emir, yahut unutulmuş bir arzusu birden onu çıldırtmaya vesile olur. Haşmeti tanınmamış bir imparatoriçe gazabı ile köpürür ve artık onun hakimiyetini tatmayanlara, ona emir vermek cürretinde bulunanlara müstehak görmeyeceği ceza kalmaz. Herkesi üzme, herkese tahakküm etmek, bizlerden başlamak üzere bütün beyazlar ırkını denizin dibine dökmek ister. Kendi vatanından güzel olduğu için İstanbul'u ateşe verse şüphesiz, intikamı bitmiş gibi sönmüş olmaz.

Kendi cinsini büyük mü görür? Hayır, o da değil. Onları beyazlar derecesine yükselmedikleri ve beyazları ezip dünyadan kaldırmaları için, onları da hakir görür. Nasıl tahammül ediyorlar diye şaşar. Ve onların yapamadıkları isyanları, beceremedikleri kanlı mücadeleleri, o bütün dünyaya karşı bir tek başına yapmak ister.

Hayalinden geçen eziyetlerin hepsini yitirdikten sonra hırsını yenemezse o zaman grev yapar. Grevin şüphesiz ismini işitmediği halde kendisi icat ve tatbik ediyor. "Hastayım" diyerek hiçbir şeyi olmadığı halde odasına çıkıp günlerce kapanır ve dünyanın bütün grevcilerinden daha bahtiyar ve daha akıllı olarak, o esnada işini patronlara kurdurduktan mâ-adâ tabi parasını da alıyor.

Kavga edecek kimseyi bulamadığı zamanlar, Allah ile hasbihale kalkar. Bir gece odasından şöyle bir hitabenin yükseldiğini duydum:

-Allahım sana ne söyleyeyim? Neden herkesi bir halk etmedin? Niçin kimi beyaz olur kimi siyah? Kimi güzel kimi çirkin? Kimi hanım kimi hizmetçi? Kimi satılır kimi satın alır?

Fakat bütün bu isyanlara rağmen o, tekinden müteessir değildir. Herhalde canı sıkılıyorsa da bunu değil etrafına, kendi kendine bile itiraf etmeyecek kadar mağrûrdur. Sonra, kendi husûsi güzelliğine büyük bir emniyeti var. Yalnız onu hiddetlendiren şey, neden bu güzelliği herkesin keşfedememesidir... Başına beyaz

krep örtülür, ayağına açık renk çoraplar, üstüne yakası açık beyaz bluzlar giydiğini gördükçe, herhalde renk farkını pek hissetmediğini zannediyorum.

Bir gün Ankara'ya giderkendi, bir dere kenarında konaklamıştık. Benim kara diken suyu görür görmez, hemen koştu ve yüzünü gözünü bol bol yıkmaya başladı. Bunu gören arabacı:

-Kalfa, beyhûde yorulma. Ne kadar yıkansan beyaz olamazsın dedi.

O hemen azıp döndü. Bir müttet yüksekte baktı, sonra dudağını büktü. Omuzlarını silkti ve büyük bir adem-i tenezzül ile:

-Sanki beyaz olmak iyi mi? Benim avucumun içi ile tabanımın altında beyaz... dedi ve başını dim dik tutarak uzaklaştı.

Kendi zavallı köyünü ve harap hasır kulubelerini öyle bir anlatışı var ki, eğer ben tesadüfen o köyü tanımasaydım, şüphesiz Kartaca'nın harabelerini tamir etmişler ve mermer saraylarda oturuyorlar zannederdim.

Bir gün ona Trablus'un hurmalıklarını gösterir bir kart verdim.

-Mebruke, işte memleketinin resmi...

O kartı aldı ve dakikalarca bir şey söylemeden ona baktı, baktı sonra aksi gözlerinde iki damla yaş parladı. Uzun uzun içini çekti ve odasına girip kapandı... Ertesi gün gözleri dalgın, sakin ve kavgasız sanki uzakta yaşadı. O zaman ona "Nen var?" desem yine hiddetleneceğini ve vahşi hücumlarla: "Memleketim, memleketim. Beni ayıranın gözleri çıksın." diyeceğini biliyordum ve hakkı da vardı. Onun için hiçbir şey sormadım. Fakat ikinci akşam üstü derdine artık dayanamadım:

-Mebruke, dedim. Harp bitsin, seninle Trablusgarb'a gidelim. Sen köyüne gidersen, kız kardeşini bulursun. Eğer istersen yine beraber döneriz. İstemezsen orada kalırsın.

Yüzü parladı...

"Ah kız kardeşim" dedi. "Doğrusu babama acımıyorum. Ama ona çok acıyorum. Hele onun bir küçük kızı vardı. İsmi benim gibi Mebruke idi."

-Sen neden onları bırakıp geldin?

-Ah eski kafam, memleketten bıkmıştım. Sonra... Açtık!”

Ağzından kaçırdığı bu kelime üstüne yavaşça başını kaldırıp benim ne söyleyeceğime baktı. Zavallı gururunu hiç unutamıyordu. Ben hiç işitmemiş gibi ona bakmadan:

-Bu İtalyanlar’ın gözleri çıksın dedim.

O beni kendisi ile hem ahenk hissederek müsterih devam etti:

-“Annem yoktu. Ben küçükken ölmüş.” yine durdu. Sonra hücum eden hatıraların çokluğu karşısında birini anlatmadan diğerine geçerek, itrâdsız anlatıyordu:

“Bilseniz annem nasıl öldü. Biz yaylaya hurma ağaçlarını beklemeye giderdik. Annem çok hastaydı. Onu bir deveye yükletmiştik. Yolda su istedi. Fakat kuyulardan çok uzaktaydık. Suyumuzda bitmişti. O muttasıl “Su, su” diye inliyordu. Oranın sıcaklığını bilirsiniz. Ateşi de çok vardı. Susuzluktan bayılıyordu. Babam geri döndü. Su aramaya gitti. Ablamla hastanın başında yalnız kaldık. Ablam on iki yaşındaydı, ben de dört... Annem su su diyerek elimizde öldü. Babam yetişemedi.

... İçime derttir, annem hastayken ben ondan öğrenirmişim. Hastalık kapacağım diye ondan korkarmışım. Annemin gücüne gider ağlarmış.

Öldükten sonra babam bir daha evlendi, ondan ayrıldı. Bir daha, bir daha her gün yeni bir anne gelirdi. Bir çok da yeni kardeşler oldu. Evde yiyecek kalmadı. Ben hepsini doyurdum. Onu annelerle de doyurdum. Bir kere merkeb sürüsünü beklediğim için bana yirmi para verdiler. Bir de o parayı baş örtüme bağlayarak uyumaya yattım. Ben uyurken onu annem çalmış. Hiç unutmam, uyanır uyanmaz dayakla bende onun canını çıkardım. Kız kardeşim evdeyken ne iyiydi, onu severdi. “Şu ne felan der ama, bana bakardı.” Bunu söylerken sert başı eğiliyor, omuzları düşüyor...

“Ablam evlenince beni yanına almak istedi. Ama kocası razı olmadı. Ortağı da istemedi. Evet ortağı var. Çünkü bizde zengin beyler bir iki kere evlendiler.” (Zengin bey muhakkak yırtık ihramlı, ağırıklı güzeli, zavallı köylü bir arap olacak.)

“Bizim ineğimiz vardı. Onu ben otlatırdım. Otlatmak vesilesiyle kız kardeşimin tarafına gider, onu gizliden görürdüm. O bana sakladığı yiyecekleri verirdi. Zaten dünyada ondan başka beni seven yoktu ki...

Bir gün Talyanlar (İtalyanlar) geldiler. Babam kundura dikerdi. (Çarıkları tamir ettiği anlaşılıyor.) Artık para kazanamaz oldu. Biz aç kamaya başladık. Sabahları hurma ağaçlarının altına gider, rüzgarın hurma atmasını beklerdik. Hurmalar, sizin, (gak) gatolarınızdan bağılavanızdan (baklava) daha iyidir. Ama ben artık memleketten bıkmıştım, her gün:

-“Yâ Seyyid Abdüsselâm, sen beni buradan kurtar, sana bir şema (mum) adağım olsun” derdim.

“Bir akşam serinlik ortalığa ince, zelibelerden (hasırdan yapılmış kulubeler) birer birer herkes çıkmaya başlamıştı. Kızlar yük örüklü saçlarını sallaya sallaya kızlarımızı sarıklarının üstünde destiler, suya gidiyorlar. Kadınlar telaşla akşam yemeğini hazırlıyorlardı. Bazısı taş değirmende arpa unu üğütüyorlar. Kimisi ateş yakıyor ve üç taş koyarak üstüne bir tencere yerleştirip bazın (Trablus’un milli yemeği) pişiriyordu.

Biz bazını her gün etle yapamayız, kurban bayramında etli yapılır. Başka vakitte biraz zeytinyağı konur. Bizim zeytinyağı ottur. İyidir ki onu vücudumuza, saçlarımıza da süreriz, lavanta gibi... İtalyan gelesi bir çok zelibe ateş yakmıyordu. Erkekler çalışmıyor, kadınlara pişirecek bir şeyi getiremiyorlardı. Biz de o haldeydik. Kapımızın önüne oturup pişirenlere bakıyorduk. Yemek kokusu burnuma gelmeye başlayınca benim karnım çok acıktı. Sanki bir demir el karnımı tırmalamaya başladı. Baktım kardeşlerim de kapı önünde kum üstüne yüzü koyun yatmışlar ve pişen bazınlara bakıyorlardı. Eski zamanda onlar bize verirlerdi. Ama muharebe zamanı yiyecek azdı. Kimse kimseye veremiyordu. Ben düşündüm. Bari Sahra’ya gidelim belki Trafes vardır dedim. Trafes (Truffes) çok iyidir. Çiy yendiği zaman ağıza kumlu gelir. Ama pişince pek iyidir. Kalktım öbürlerine haber vermek için dilimle lö

lö lö yaptım. Hemen arkama, başlar takkeli, üstleri sıcaktan entarisiz on, on beş çocuk toplandı. Sıcak kumların içinde yürümeye başladım. Biraz yürüyünce bir de arkama bakayım ki bazın pişirenlerin de çocukları beraber gelmiyorlar mı? O zaman öyle hiddetlendim ki:

“Tokların içimizde ne işi var?” dedim. Fakat onlar “Ya Mebruke, ya Mebruke” diye yalvarıyorlar. Bir türlü dönmek istemiyorlardı. Ben kızdım. Öyle ya bazın yerler sonra Allahın otlarına da rahat vermezler. Ben de onları bir güzel döğdüm. Döğmediklerime taş attım. Sonra bir de beddua ettim: “Yâ Rab, tokların canını al!” dedim. Gene kaçmadılar biraz geriden geldiler. Trafes olan yere gelince, en evvel ben Trafes olan yarıkları gördüm. Hemen boylu boyuma üstlerine yattım. Topladıkça geri çekiliyor ve altımdaki oyunlardan çıkarıyordum. Fakat baktım ki onlar da toplamışlar. Açlar çın çın yiyorlar. Toklar evlerine götürüp pişirmek için eteklerine dolduruyorlar. Ben kalktım aklımdan bir fikir geçti:

-Aç gözler, dedim. Allah sizi İtalyanlar’ın eline düşürsün. Durunuz ben sizi İtalyanlara veririm. Babam okur üfler istediğini yapar. Onlar ağlamaya başladılar.

“La yâ Mebruke... La yâ Mebruke...” ve öyleyse, dedim. Hepiniz topladığınız Trafeslerin yarısını bana veriniz. Ben de sizi her gün, her yeri yumurta gibi trafesler olan bir yere götürürüm. Onlar da razı oldular. Biraz sonra benim eteğim dolu olarak dönüyorduk. Bir de ne görelim, uzaktan atlılar geliyor. Biz İtalyan zannettik. Deli gibi koşmaya başladık. Hepsi Trafesleri atıp gittiler. Ben atmadım. Eteğimin ucunu belime bağladım ve hemen önümdeki hurma ağacına çıktım. Bir saat kadar orada kaldım. Neden sonra büyük çocuklar ağacın altına geldiler:

-“Ya Mebruke... Baban seni istiyor. Seni Türkiler’e satmış. Haydi in, in...” diye bağırdılar.

Ben de indim. Beni kaymakamın dairesine götürdüler. Orada üç Türk zabıtı vardı. Onların da yağlı, ebeli kadıdlı (kuru et) bir bazın duruyordu. Baktım, başka köyden gelmiş bir kara kız daha vardı. Askerler bana “bizimle gelmek istiyor musun?” diye sordular. Babam da oradaydı. Ona baktım. O da bana “İstersen bu Seyyidilerle (Efendilerle) beraber git. “Onlar sana bakacak. Seni doyuracak” dedi.

Ben ortada duran yağlı, kırmızı bazına baktım, razı oldum. Bana ‐Otur yemek ye.‑ dediler. Eteğimdeki Trafesleri babama uzattım ve oturdum. Ömrümde böyle güzel bazın hiç yememiştim. Etli biberliydi. Fakat bilmem neden bir iki lokmadan fazla yiyemedim. Demin o kadar açken şimdi boğazıma bir şey tılandı.

... Kız kardeşim bir saatlik bir köydeydi. Onu görseydim. Onu beni bırakmazdı. O beni severdi. Fakat göremeden çıktım. Biraz sonra develere binerek bütün kızları ‐Yâ Mebruke yâ Mebruke nereye gidiyorsun?‑ diye bağrıştılar. Arkama takıldılar. Ben gülüyordum. Deve üstünde olmak hoşuma gidiyordu. Onlara kuruluyordum. Etli bazın yemeye gidiyorum diye adeta seviniyordum.

Hâlbuki şimdi ne pişman oldum. Burada yemek var, elbise var, rahat var. Fakat... Getirenlerin gözü kör olsun. İçim rahat etmiyor...

-Mebruke, mademki bu kadar pişmansın. Ben seni hemen göndereyim. Köye gidersin. Kız kardeşini bulursan kal. Bulamazsan dön...

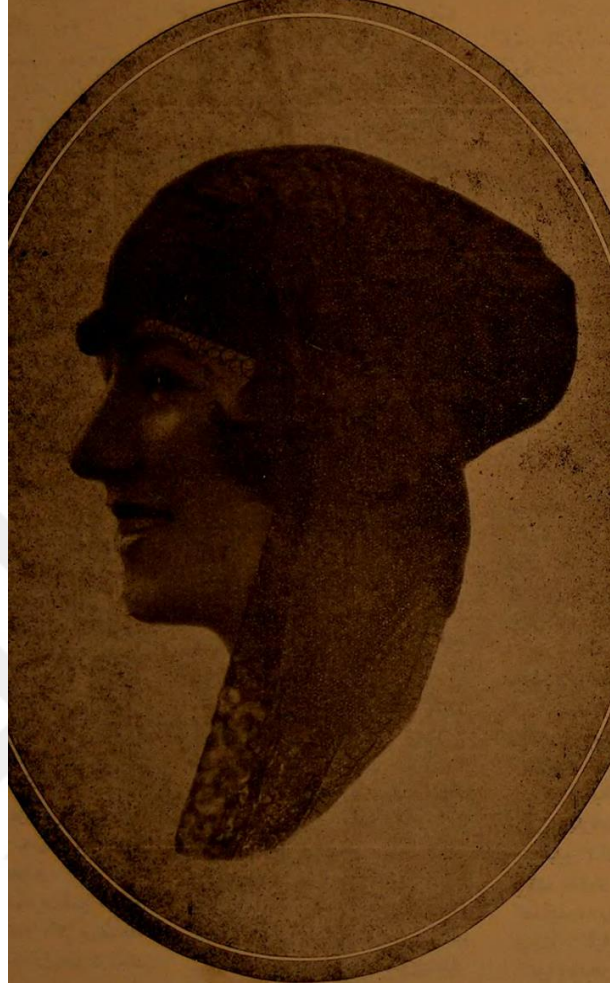
O benim bu sözüm üstüne birden hiddetlendi, ve hiçbir cevap vermeden yüzüme kapıyı hızla çekerek gitti... Üç gün ağladı. Aşağı inmedi. Odasına gittikçe kapıyı açmadı. Ben bu hiddetin sebebini bir türlü anlamıyordum. Ya üçüncü günü kızım yanına gitmiş. Dadı niye ağlıyorsun. Bana söyle, demiş. O zaman ona sarılmak ve ağlayarak:

-Meleğim. Memleketimi, kız kardeşimi pek göreceğim geldi. Annen de beni gönderecek. Fakat sekiz senedir sizin adetlerinize, memleketinize rahata alıştım. Sizi de gördüm, nasıl gideyim? Ne orayı unutabilirim, ne sizden ayrılabilirim, ne gidebilirim, ne kalabilirim. Ne gitsem memnun olacağım, ne kalsam rahat edeceğim. İşte onun için ağlıyorum.

Rumeli Hisarı

Müfide

Mecmuamızın Yeni Uzvları:

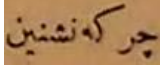

Ay Demir muharriresi Müfide Feride Hanım

HÜR İNSAN?

O Vakit daha küçüktüm. Henüz mektebe devam eden bir çocuktum. Herkesin tatlı tatlı uydukları saatlerde yataktan kalkmak ve mektebe gitmek bana o kadar ağır ve o kadar zor geliyordu ki. Çok zamanlar mektebe, hayata, müebbeten esir, şuûr sahibi bir insan olarak dünyaya gelmekten, kedersiz ve endişesiz kaldırımlar üzerinde doğan, kepenkleri altında hür ve mesut uyuyan sokak köpeği olarak doğmadığıma bin kere teessüf ederim.

Filhakika bugün o çocukluk devreleri geçmiştir. Okudum, tahsil ettim, büyüdüm ve kocaman bir adam oldum. Fakat görüyorum ki o tıflâne arzu bende hala yaşıyor. Hala ne zaman kaldırımlar üzerinde uyuyan hür ve ser-âzâd sokak

köpeklerini görürsem, hala ne zaman kokan pâyânsız füşatları üzerinde leylek sürülerinin katârlar halinde mechûl ufuklara doğru geçtiğini görürsem, hala ne zaman ırmaklar kenarındaki çuvallarda geniş söğüt ağaçları altında bodur çadırlarını kurarak günlerini kayıtsız ve endişesiz geçiren bedevîleri düşünürsem, hala ne zaman çocuklardan çiçeklere uçan, güneşin ziyâsı içinde bir yapraktan diğerine koşan kelebeklerin hür ve serseri uçuşlarını hatırlarsam bir çiçek ve bir leylek yahut bir bedevî veya kelebek olarak dünyaya gelmediğime teessüf eder ve “hürriyet” in bileklerime geçirdiği demir kelepçelere bakarak kendimin insan denilen hür bir eşref-i mahluk olduğumu düşünürüm. Ve kendi kendime derim ki kim, hangi cüretkâr, benim zincir girift bir esir olduğumu iddaa etmiştir. Ve hangi küstah benim hürriyetimin mefrûz ve muhayyel olduğu iddaasında bulunmuştur? Eğer esir olduğuma ellerimdeki kelepçe ile ve ağızımdaki kilitte hükmediyorsanız, eğer esir olduğumu ayağımdaki bukağılardan ve hürriyet tefekkürümün üstüne inen şu demir pençelerden istidlâl eyliyorsanız, düşününüz ki bu kilitler ve kelepçeler bu bukağılar ve pençeler mütekâmil insanların zineti ve delil-i medeniyetidir.

Mamafih itiraf etmeliyiz ki henüz daha tamamen hür ve ser-âzâd değiliz. Zira henüz boynumuzda olan zincirler bizi ihnâk edecek bir hale gelmemiştir. Ve kollarımızdaki kepekçeler henüz bileklerimizin kemiklerini kırıp parçalamamıştır.

Boynumuzdaki bukağılar ne zaman boğazımızı sıkıp nefesimizi ihnâk kelepçeler ne vakit bileklerimizin kemiklerini parçalayıp hurd u hâş eder ve ne zaman bizi kuvâsız ve nefessizlikten boğup cansız bir kitle haline getirirse ancak o zamandır ki “İşte artık hürüz!” diye ilan-ı gurur edebiliriz.

KOMŞUMUN MÜNASEBETSİZLİĞİ

Sabahtan beri mahalle kalkıp kopuyor, akın akın kadınlar komşunun evine taşınıyorlar. Çalgı sesleri akşamdan beri mahalleyi kaldırıp oynatıyor.

Sebebi ne mi? Komşumuzun kızı evleniyormuş! Bugünkü gazetelerde “velîme” sernamesi altında bundan bahsedip duruyorlar. Kızın ve erkeğin dedesinin dedesine kadar şecerelerini yazdıktan sonra bugün velîmelerinin icra edileceğini haber veriyorlar.

Anlayamıyorum, icap ettiği zaman hayâ ve iffetten bol bol bahsederiz de sonra alelâlde bir mücâma'ayı, bir çiftleşme mukaddimesini böyle davul ve zurna ile yedi mahallenin, gazete ve mektuplarla bütün memleketin yüzüne haykırmaktan biraz olsun sıkılmayız ve biraz olsun yüzümüzün kızardığını duymayız... Ne münasebetsiz insanlarız!

Selahattin Enis

Kadın Hikâyesi:

ARTEMİZ

Feridun'un öldüğünü duyar duymaz, hatırıma evvela karısı geldi. Akile Hanım'ın hayali, gözlerimin önünde canlandı. Kalbimin en derin köşesinde bir acı hissettim ve teessürden dudaklarım titreyerek:

-Zavallı Akile... Zavallı Artemiz!

Diye mırıldandım. Akile Hanım, Feridun'u o kadar çok severdi ki, ismini Artemiz koymuştuk. Kral Mausoleus'un karısı "Karia" diyarının sultanı olan Artemiz, kocası öldükten sonra, na'sını yaktırmış, küllerini yemişti.

Yalnız şuna emin olunuz ki, Artemiz'in aşkı bir efsaneyi andırıyorsa, kabahat Akile'nin değildir. Bu ismi Akile'ye biz verdik ve aşk bir efsane olmadığı, fakat sevgisinin, senelerden sonra bir hurafe gibi dillerde dolaşacağını düşünerek verdik.

Şuna emindik ki, Artemiz efsanesini bilmeyenler, sevdanın enmûzeci olarak, çocuklarına Akile'nin Feridun'a karşı olan aşkını hikâye edeceklerdi.

İşte, Feridun öldü, dedikleri zaman hatırıma bunlar geldi. Artemiz ve Akile'yi düşündüm. Kendimi bir kanepeye atarak:

-Yaşayamaz, Feridun'nun yokluğuna tahammül edemez!

Diye söylendim. Tam bu esnada kapım vuruldu. Bir müddet "Giriniz!" demekte tereddüt ettim. Hem me'yûsdum hem de elimde bir haftaya kadar yetişmesi

lazım gelen bir kadın portresi vardı. Gömleğimi giymiş, boyalarımı hazırlamıştım. Kapım tekrar tıkırdadı, hiddetli bir:

-Giriniz!

Dedim. Kanat ağır ağır açıldı. Siyah, simsiyah bir hayal ilerledi. İskarpinleri siyah, çorapları siyah, eldivenleri siyah, yüzünü örten kalın peçesi ve çarşafı siyahtı. Ve bu simsiyah hayal, için için titriyordu.

Ben bu siyah hayali, karşımda titreyen bu kadını tanımıştım. Onu, kalın peçesinin altında süzülerek, çarşafının pelerinini lekeleyen gözyaşlarından tanıdım. Dudaklarım kurumuş, dilim çakıllaşmıştı. Kalbimde düğümü çözmeye uğraştım. Bir iki kere yutkundum, nihayet:

-Akile... Akile Hanım!

Diyebildim. O sanki bu sözü bekliyormuş, tanımama intizar ediyormuş gibi diz üstü düştü. Alnını yere dayayarak hıçkırmaya başladı. Bu acı, bu samimi, bu gönülden gelen teessürün karşısında bu bağı neşterleyen kadın, hıçkırıklarını duydukça benliğim isyan ediyordu... Gözlerim yerinden fırlamıştı. Şakaklarım zonkluyordu. Sanki kudurmuştum. Bir saniye aşka, sevgiye lanet ettim. Akile'yi kollarından tuttum, kaldırdım, kanepenin üzerine oturttum. Beşer felaketin karşısında ne kadar zayıftır. Aklıma söyleyecek söz gelmiyor. İkimizin arasında dolaşan sükûtta öyle ağır ki...

-Dünya bu, Akile Hanım, dedim. Ölenin arkasından ölünmez ki.

Bu belki asırlardan beri, her ölenin arkasından söylenen ve hiç eskimeyen, eskimeyecek olan söz, sükûtu kırdı. Akile Hanım peçesini kaldırdı. Gözleri, dudakları, burnu ağlamaktan kızarmış ve şişmişti.

-Ağlamayınız, dedim. Her şey geçer, her dert unutulur. Fi'l-vak'a siz.

Sözümü şiddetle kesti:

Bunu sizden ümit etmezdim Celil Bey, dedi. Siz benim Feridun'u ne kadar çok sevdiğimi en ziyade anlamış, aşkımin derecesini hissetmiş bir arkadaşınız. Ben bunu bildiğim için hemen size koştum. Âlamımı ancak siz biraz teskin edebilirsiniz. Ben bu ümit ile size koşarken, sizden böyle sözler işitmek istemezdim. Pekâlâ, bilirsiniz ki, ben Feridun'u unutamam.

Tekrar kısık kısık, boğuk boğuk hıçkırmaya başladı.

-Akile Hanım, emrediniz, eğer âlamınıza teselli verebileceksem, kendimi dünyanın en bahtiyar bir adamı telakki ederim.

Akile başını kaldırdı ve ağlayan, ağladıkça, kızardıkça güzelleşen gözleriyle yüzüme baktı:

-Feridun'un tabi bu yoklukta bir resmini yapacaksınız dedi.

-Emredersiniz.

-Fakat bu resim öyle canlı, öyle hayati olmalı ki, karşımda daima ve daima yaşayan ve yaşayacak olan Feridun'u görmeliyim...

-Elimden gelen bütün iyi sarf edeceğim Akile Hanım. Buna emin olabilirsiniz.

-Ne vakit başlayacaksınız?

-Hemen şimdi... Yalnız bir fotoğrafını isterim.

Akile Hanım çantasından bir fotoğraf çıkardı, bir müddet göğsüne bastı, sonra tekrar tekrar öptü, uzattı. Tam alacağım zaman vazgeçti.

-İmkânı yok, dedi. Bu resmi veremeyeceğim. Elimde Feridun'un kalan tek bu fotoğraf var. Onu da size verirsem ben ne yaparım?

Ben dalgın düşünüyordum. Ne düşündüğümü bilmeden düşünüyordum. Galiba Feridun'un hayalini gözlerimin önünde canlandırmaya çalışarak, resmini modelsiz yapabilir miyim diye düşünüyordum.

-Akile Hanım:

-Buldum, dedi. Başını keserim. Siz vücudunu yaparsınız. Sonra size başı veririm olmaz mı?

-Olur.

-Ne zaman biter.

-Herhalde bir buçuk ay sonra.

Akile Hanım hararetle elimi sıktı. Tekrar tekrar teşekkür ederek çıktı. Dinliyorum, merdivenleri inerken hıçkırıyor.

Derhal fırçamı kaptım, çalışmaya başladım. Bir ay hummalı bir faaliyetten sonra Feridun'un vücudunu, cidden canlıymış gibi tersim ettim. Başını getirmesi için de Akile Hanım'a haber gönderdim.

Geldi. Artık gözleri yaşlı değildi. Memnun oldum ve gülerek:

-Vücut bitti, dedim. Başı lütfediniz de ikmâl edeyim.

Baktı, uzun uzun tetkik etti, dedi ki:

-Vücut çok güzel olmuş, başın resmini vermeye hacet yok. Kocamı yollarım, bizzat kendisini model-i ittihâz edersiniz.

Hayret etmemek kâbil değildi. Acaba Akile Hanım bana oyun mu etmişti?

Kekeleyerek:

-Şey... Dedim. Kocanız vefat etmedi mi?

-Eskisi vefat etti, şimdi ondan bahseden yok. Ben yenisinden bahsediyorum.

Selami İzzet

ANKARA

Yeni Merkezimizin Uzak ve Yakın Tarihi

1318 senesinde “Ankara vilayetinin ahvâl-i tabî’iyesi” hakkındaki resmi malûmâtı ber vech-i âtidir:

Ankara vilayeti Asya kıtasının müntehâ-yı garbîsinde vakıa Anadolu şibe ceziresinin tam vasatında en münbit ve mahsuldâr bir kıtadır. Şimâlen Kastamonu, şarkan Sivas, cenûben Adana ve Konya, garben hudâvendigâr vilayetleriyle hem hudut olup 28 derece 33-34 dakika tûl-ı şarkı ile 38-41 derece 10 dakika arz-ı şimâlîde vâkı’adır.

İzmit Körfezinden itibaren cihet-i garbiyyesi bahr-ı sefide 200, cenûben Mersin iskelesinden 300, Samsun’dan cihet-i şimâliyesi Bahr-ı Siyaha 225 kilometre ve bu’d mesafededir.

Vilayetin hâvî olduğu arazi tûlen 240, arzen 450, sathen 94 bin murabbâ kilometreden ibaret olup bundan tahminen 63000 murabbâ kilometresini arazi-i mevrûa ve müsbete 25000, kilometresini dağ ve mera, 6000 kilometresini ormanlar teşkil etmektedir.

1371 kilometre ve imtidâdında şose yollarına ve sathen 296667 cerîb ormanlara mâliktir. Vilayet dâhilinde bulunan dağların en meşhuru Kayseriye kasabasında bir saat-i bu’d mesafesinde ki (Ercies) dağı olup sath-ı bahrdan irtifâ’ı 4000 metre olup ve Kozan silsile-i cibâliyesinin en yüksek noktasıdır. Bundan başka Âyas ile Teke Dağı, Işık Dağı, Ala Dağ, Haymana’da Karaca Dağ, Bâlâ kazasında ve Konya hududunda Paşa Dağı, Kırşehir ve Yozgat sancakları hududunda Çiçek Dağı, Yozgat dâhilinde Ak Dağ dahi cesim dağlarıdır.

Anadolu gibi tabiatın bir hadîka-i latife-i dil ârası olan kıt’a-ı vesîa ve münbitenin en mühim kısmını teşkil eden Ankara vilayetine kudret-i fâtrenin bahş u ebdâl ettiği muhâssin-i tabîyye ve bedâyi’-i halkiye o kadar âsâr-ı bedîa-i hurd fersâ vücuda getirmiştir ki bunun bî hakkın tarif ve tasviri mümkün değildir.

Burası Kozan silsile-i cibâliyesiyle Işık ve Ala Dağları arasındaki vadi-i latifeye tesadüf eylemekte olmaktan nâşi umumiyet itibariyle her tarafta i'tidâl-i havâ hüküm fermadır.

Bu münasebetle mevâsim ü fusûl-i muayenede izhâr, âsâr-ı bedâyi' eden müesser tabî'yye bir takım elvâh-ı latife husûle getirir ki insan hakikaten icaz-ı nema olan bu bedâyi'-i dilarayı bir hiss-i latif ruhani ile mütehassıs ve mütelezziz olduğu halde temâşâyâ doyamaz.

Ankara ile Kayseri ve Kırşehir'in bahar-ı füyuzat-ı nisarda iktisap ettiği hazerât ve kemal-i taravet, vadi ü saharide tenebbüt eden ve ta'dâd envâ' kâbil olamayan evrak ve ezhârın neşredildiği revâiyih-i ruh-perverâne ve elvâh-ı bedî'a ve nesim-i latif can-fezâ öyle her yerde, her iklimde tecelli nemâ olacak mahâsin-i tabî'yyeden değildir.

Vilayetin bir kısmındaki Yozgat tarafları şitâ hükmünü bi'nnisbe şiddetli icra eder ise de sâir aksamında bazı seneler müstesna olmak üzere pek mu'tedil geçmekte ve mukaddime-i şitâ kânûn-i evvelde başlayıp şubat nihayetinde intihâ-i pezîr olmaktadır.

Mart evâhirinde hükmü latifini göstermekte olan bahar behçet-i âsâr her tarafta ve bâ-husûs yukarıda dahi tafsil edildiği vechle her nevi' eşcâr-ı müsmire ve gayrı müsmirenin iktisa ettiği kisve-i latife-i hazara ile buraları firdevs-i berînden numune nemâ olacak bedâyi'-i tabî'yye ve levâiyih-i latife ile zînet-i sâz olmaktadır. Fakat Yozgat cihetleri bir veche muharrer hoca vilayetin aksâm-ı mürtefiyasını teşkil eylemekte olduğundan oralarda bahar, vilayetin diğer cihetlerine nisbeten tehhür eder. Ve binâenaleyh mahall-i sâirede enebbüt eden esmâr ve fevâkihten bazıları burada yetişemez.

Ankara vilayeti mıntıka-i mu'tedile dahilinde bulunmaması ve havasının ciyâdet ve sâfiye-i nameye mâlik olması sayesinde her vakit ilel ve emrâz-ı sâriyeden masûn bulunmaktadır.

Ankara Şehrinin Ahvâl-i Tabî'yye ve Tarihiyesi

Anadolu'nun en mühim ve mûtena bir noktasında vâki' Ankara şehri mevkiien latif ve muâmelât-ı ticariyece sevâhilde vâki' bazı cesim şehirlerden sonra birinci derecede ehemmiyeti haizdir. Ankara İstanbul'un (450) kilometre ve şark-ı cenûbîyesinde ve yirmi üç derece otuz dakika tûl-ı şarkiyede ufacık bir dağın sutuh-ı mâilesinde olup sath-ı bahrdan sekiz yüz metre irtifâ'ndadır.

Ovadan itibaren yüz metre irtifâda olan mezkûr dağın kısım-ı ûlyasını teşkil-i sahra-i azime üzerine bina edilmiş metin ve rasîn bir kale mevcut olduğu gibi şehri dairen medâr-ı muhit olmak üzere bir surun bakiye-i âsâr-ı cüziyesi ve cenûp cihetinde de bazı istihkâmat eserleri meşhurdur. Roma İmparatorlarından meşhur (Augustus)'un fütûhât-ı lathasını hâvî olan vasiyetnamesini cesim mermerler üzerine hak ile rezk ettirdiği on sekiz şehirden birisi de Ankara'dır.

Mezkûr vasiyetname Latin ve Yunan lisânlarıyla muharrir ve salef-i zikr on sekiz şehirde merkûz iken murûr-ı zamanla kâffesi mahv ve münderis olduğu halde elyevm Ankara'da Hacı Bayram Veli kuddise sırruh'ul sâmi Hazretlerinin **قائمه** âlileri ittisâlinde (Ak Medrese) namıyla pâd edilen gayet masnû' ve kâr-gîr bir mahalde manzûr dide-i **انتباه** ve hayret olmaktadır.

Ankara şehri akdem-i müdün âlemde olup ibtidâ (Midas) nam-ı hükümdar tarafından bina edilmiş ve bidayeten (Ansis) ba'dehû (Ankyra) yani Ankara tesmiye edilmiştir.

Ankara (**غولوا**) ve (**انقوساز**) nam-ı akvâma payitaht olduğu gibi bir vakitler de Romalı'lar ve mu'ahharen müluk-ı Abbasiye'den Hârûnür Reşîd ve Mutasım halifelerle Selçukiler taraflarından teshir edilmiş ve bir aralık da ahiler namıyla zuhur eden tâ'ifenin eline geçip nihayet (762) tarih-i hicrisinde Hüdâvendigâr Gazi Hazretlerinin yed-i celâdetiyle feth olunarak zamime-i memalik-i Osmânîye edilmiştir.

Ankara mukaddemen ufak bir kasabayken Romalılar zamanında pek ziyade kesb-i ehemmiyet ve cesâmet ederek elyevm şehrin derûn ve birununda çapça meşhûd olan enkazdan dahi istidlâl olduğu üzere birçok ebniye-i âliye vesâ'ire

tesis ve inşasıyla memleketin gıpta-i bahş medâ'in-i cihan olarak bir surette tezyînâtına itina olunmuşsa da ahiren dūçar olduğu sademât ve inkılâbat o kadar âsâr-ı ũmrânı mahvetmiş ve şimdiki hal-i ma'muriyeti ise devleti ebed müddet Osmâniyenin dest-i umrân perverîsine geçtikten sonra husûl-i pezir olarak günden güne cesâmet-i vehmiyeti tevâfir etmekte bulunmuştur.

Şiir

NİŞANLISINI ÖLDÜREN KADIN

Bu işitilmemiş faciannın genç kahramanını görmek imkânı nihayet hâsıl oldu. Loş ve serin koridoru geçerken kalbimi, boğazına tıkayan bir heyecan hissediyorum...

Rehberim bir kapı açtı, sonra bir adım çekilerek:

-Buyurunuz, dedi. Bu, bembeyaz bir oda... Beyaz duvarlar, beyaz örtüler, beyaz bir karyola... Bir küçük dolap ve üstünde camdan birkaç parça şey... İlaç şişeleri, bardaklar falan...

Bir odaya girince, pencerenin önünde beyazlı bir şey kıınıldadı, döndü. O zaman karşımda sarışın bir çocuk yüzü gördüm. Bir çift süzgün, ipekli göz... İçleri bir hazin tebessüm ve bir hazin hayretle dolu, benim gözlerime geldiler. Sonra beyaz entarili, sarı saçlı küçük kız, bilmem nerden bulduğu bir emniyetle bana ellerini uzattı.

-Sizi rahatsız mı ettim?

- Estağfirullah efendim, bilakis. Yalnızlıktan öyle bıktım ki... Buyurunuz bir tane iskemlem var. Rica ederim. O kadar yalnızım ki, bilseniz.

Zavallı genç kız, belli ki insana ve konuşmaya pek susamış.

-Ailenizle de temas ettirmiyorlar mı, dedim. Karyolasının kenarına oturdu, mütehâllik cevap verdi:

-Ben çok hastayken, kendimi hiç bilmiyorken, annem hep yanımdaymış diyorlar. Sonra bir aralık hiç kimseleri bırakmadılar. Şimdi yine müsaade ettiler, fakat pek az... Pek az bir zaman. Ümit ederim ki siz...

-Affedersiniz, dedim kendimi takdim etmedim. Sebebi ziyaretimi söylemedim. Ben...

Sözümü kesti:

-Gazeteci olduğunuzu zannediyorum, dedim. Büyük bir hastalığı geçirdikten sonra bu kuvvetli zekâ, bana hayret verdi:

- Çok zekisiniz, dedim. Nasıl bildiniz?

-Bundan kolay ne var? İnsanların meslekleri alınlarında okunabilir. Fakat maalesef ahlakları böyle değil... Neyse. Benim ziyaretime de zaten doktorlardan başka ancak bir gazeteci gelebilir. Şimdi sorunuz bakalım efendim, benden ne öğrenmek istiyorsunuz?

O söylerken ben ince, beyaz çehreyi tedkik ediyorum:

Suyu çok, güneşi az bir yerde zekânın ve zaafın bin bir ihtimamıyla yetiştirilmiş nadide bir çiçeğe çok benziyor. Ve ben beyaz alınının ortasından şakaklara doğru kumral kaşlarının bir çekilişi var ki pek şiiir! Bu çok manalı kaşların altında yumuşak, tatlı, süzgün gözler iki sıra kumral kirpikle örtülü gibi. Renkleri pek belli olmuyor. Fakat zannederim ki onlarda kumral.

Yumuşak, fakat acayip surette de metin ve hâkim bir ses var.

-Ne öğrenmek istiyorsunuz?

Deyince kendimi topladım. Gazeteciliğim şairliğime galebe etti. Ve bu nefis temâşâyı bırakarak sordum:

- Eylül'ün on ikinci günü "...” sinemasında nişanlınız Ahmet Münif Bey'i öldürmüşsünüz?

İnkâr etsin, isyan etsin diyebiliyordum. Fakat o, gayet sakin cevap verdi:

-O gün orada, nişanlım Ahmet'i öldürmek için boğazına atıldığımı pekiyi hatırlıyorum. Fakat neticeyi bilmiyorum. Diyorlar ki öldürmüşüm.

-Lütfen vakayı anlatır mısınız? dedim. Fakat o başlayacağı zaman sözünü kestim:

-Rica ederim, evvela onu sevip sevmediğinizi söyler misiniz?

Zayıf, beyaz ellerini oğuşturdu, gözleri bir an daha fazla süzüldü:

-Dudaklarında uzak, hülyalı bir tebessüm vardı. Onu çılgınca sevdiğimi... Zannediyordum. Böyle olmasaydı zaten nişanlanamazdık, değil mi?

-Ama biraz mübhem söylüyorsunuz. Onu seviyor muydunuz? Yoksa sevdiğinizi mi zannediyorsunuz?

Genç kadın bir lâhza düşünür gibi oldu? Gözleri pencereden görünen dumanlı manzaraya daldı, sonra hafifçe içini çekti:

-Son güne kadar onu seviyordum. Çünkü aşkıma layık bir adam diye tanımıştım. Fakat o gün... Bitti.

-Peki, şimdi lütfen anlatınız, nasıl oldu?

Ahmet Münif'le altı aydan beri nişanlıydık. Altı ay... Çok mesuttuk. Bana karşı sahici bir âşık gibi hareket ediyordu. Kendisini çok doğru, çok vefakâr, müşfik, nazik ve zarif bir genç diye tanımıştım. Benim gaye-i hayalimde zaten böyle bir adamdı. Onu sevmemek için hiçbir sebep yoktu. Ben de seviyordum. Bir kere sevdi mi zaten, hudutsuz, mantıksız, çılgın gibi severim. Annemi, kardeşlerimi hep böyle severim. Çılgınlar gibi severim...

Münif Bey ara sıra gelir, beni gezmeye götürürdü. Bir güzel kadına tesadüf ettiğimiz zaman ona gösterirdim: "Ne güzel değil mi?" derdim. "Evet, ama" derdi "Senin kadar değil." İnanır ve sevinirdim. Ve onu daha çok severim. Sonra bir gün, işte bu son baharda bir gündü. Yine geldi:

-Sinemaya gidelim, dedi. Hazırlandım. Bana en çok yakışan koyu lacivert kostümümü giydim. O gün her zamandan fazla mesuttum. Çünkü onu her zamandan

fazla seviyordum. Sinemaya geldiğim zaman orasını karanlık bulduk. Henüz başlamıştı. Bir aşk filmi gösteriyordu. Küçük sarı bir kızla büyük, kavî, metin bir adam sevişiyorlardı. Ahmet aktrisi bana benzetti. “Adam da sana benziyor” dedim. Gülüştük. Işıklar yanınca etrafımıza bakındık. Yanımızdaki locada bir kadın, çiğ ve zıt renklerle boyanmış bir duvar ilanı gibi hemen göze çarpıyordu. Gayri ihtiyari güldüm ve nişanlıma baktım. O gülmedi. Tabi bir bakışla o locayı süzüyordu. Elektrikler söndü. Perde de sarışın kızla esmer mühendisin muâşakası devam etti ve evlendiler. Ahmet: “Aman ne tuhaf!” dedi. Tıpkı bize benzemiyorlar mı? Başımı salladım, fakat o karanlıkta görmemiş olmalı ki tekrar sordu: “Değil mi Nesrin?” yavaşça: “Evet!” şimdi içimde sebepsiz, fakat çok vâzih bir korku vardı. Onları kendimize benzetmekten müthiş surette korkuyordum. Tekrar aydınlık olunca yine ilk gözüme çarpan şey yanımızdaki koskocaman kadın oldu. Tassavvur edemezseniz ne iğrenç bir kadındı bu. Hani ya kasap dükkanlarına arabalarla et gider, işte bu kadın bana o etlerin verdiği hissi veriyordu. Fazla olarak bu et yığınının şurası burası allıklar, pudralar, sürmeler rastıklarla boyanmıştı. Gayet iyi hatırlıyorum. Üstünde mor bir manto vardı. Bir aralık onu çıkardı. Kırmızılı, sarılı çok dekolte esvabı meydanda kaldı. Herhalde adi bir kokottu. Tekrar usulacak nişanlımın yüzüne baktım. Yanaşır mısınız, gözlerinde bir nevi’ taktir ve iştiyâkla bu kadına bakıyordu. İnanmıyor musunuz... Yemin ederim size, nişanlım hasretle, lezzetle bu çiğ et yığınınına, onun şişman pembe göğsüne ve kollarına bakıverdi. O dakikayı görmemek için ebedi bir körlüğe bile razıydım. Benim zavallı emellerim... Kır çiçekleri gibi temiz, güzel ve mütevazi hülyalarım, bir anda yetişmişti. Bütün o sevdiğim ve bağlandığım güzel şeylerin fırtınaya tutulmuş sarı yapraklar gibi dökülüşünü seyretmek bilemezsiniz ne zehrevî. Mamafih ona hiçbir şey belli etmemeye çalışıyordum. Zaten o bana bakıyordu. Daha iyi görebilmesi için ben locanın arka tarafına çekildim. O zaman tam karşıımızdaki locada esmer, gözleri ve saçları parlak bir delikanlı gözüme ilişti. Çocuk pek cesaretsiz ve bellisiz, bana tebessüm ediyordu. Ben gayet vaz’ gülümsedim. O birden bire şaşırdı ve lambalar söndü. Bu sefer perdede sarı kızın arkadaşlarından biriyle, zevcinin muâşakasını seyrettik. Zavallı taze, zevcine karşı tam bir itimad besliyor. Bir şeyde şüphelenmiyordu. Tekrar lambalar yandığı zaman kuvve-i maneviyyem iyiden iyiye bozulmuştu. Son bir ümitle nişanlıma baktım. Belki ondan biraz teselli, biraz vukuf alabilirim, diyordum.

Belki yanıldım. İhtimal ki aldandım, diye kendi kendimi avutmaya çalışıyordum. Fakat Ahmet, yüzüne baktığımı görmedi bile. Gözleri av bulmuş bir kedi gibi parlak ve desîse-kâr, yüzü kırmızı ve aç, o locaya, o kadına bakıyor, ona, o zevksiz, sanatsız, duvar ilanına... Nişanım oraya dalmıştı. Ben de karşımdaki parlak saçlı, esmer genç bakmaya başladım. O, bu sefer daha cüretkâr, gülümsedi. Ben de gülümsedim. Karşılıklı uzun uzun bakışmaya ve gülümsemeye başladık. Anlıyor musunuz?

-Çok iyi anlıyorum, dedi. Lütfen devam ediniz.

Hakikaten de çok iyi anlıyordum. Zavallı tazenin yüzünü yavaş yavaş hummâlı bir kıziltı kaplıyordu, derin bir nefes aldı, devam etti:

-Dördüncü kısımda sarı kız kocasının hayatını öğrendi. İntikam almaya kalktı. Zavallı budala küçük kız. Aynı silahla intikam almaya karar verdi. Çoktan beri peşinde dolaşan bir delikanlının kollarına düştü. Ne feci değil mi? Bî-çâre kadın, kocasının günahlarına kurban gitti. O vakit düşündüm ki bu gün aynı akıbeta mahkum etrafımızda binlerce genç zevce var. Bunu düşünmek beni çıldırttı. Karşıkı locadaki genç güzel gözlerin parıltısını karanlıkta daha iyi gördüğümü zannettim. Şakaklarıma müthiş, demir gibi bir ağrı yapıştı. Lambalar yandığı zaman artık karşımdaki gençle ne de nişanlımla meşgul olabiliyordum. Bütün dikkatimi yanımdaki et yağınına hasretmiştim. Onda ufak bir güzellik keşfedilmemiş bir hareket ve ya bir çizgi güzelliği arıyordum. Fakat gözlerim daima me'yûs dönüyordu. Esasen yüzünde hat ve mana namına hiçbir şey yoktu. Bu kadını beğenmek için insanda bütün bedî zevkler iflas etmiş olmalıydı. Bu hükmü vermek hepsinden daha acı oldu. Eğer o kadın güzel olsaydı, benden daha güzel olsaydı şüphesiz nişanlımı affedecek ve kendi haline bırakacaktım. Gülmeyiniz. Neden gülüyorsunuz? Emin olunuz ki onu bırakacak, bir kelime bile söylemeden hayatından çekilecektim. Fakat bu kadın bir parçacık bile güzel değildi. Ve ben güzeldim. Ben çok güzelim. Rica ederim, ben çok güzel değil miyim?

-Şüphesiz çok güzelsiniz, çok güzel. Sonra Efendim?

İşte o zaman, yanımdaki adamdan müthiş surette nefret ettiğimi anladım. Ondan iğreniyordum. Ona dokunmadan onu yok etmek istiyordum. Bu kadar adı

zevкли bir adam, dünyadaki bütün güzel ve iyi şeyler için bir tehlikeydi. Ben bu hislerin kabusu altında ezilirken beşinci ve son kısım başladı. Zevcenin hayatı yüzünden düşen zavallı genç kadın, anne olacağını hissederek, bin türlü azap içinde kıvranıyor, parçalanıyor, nihayet intihar ediyordu. Bir an için ne etti, nasıl oldu bilmiyorum. Aktrisin yüzünde bazı hazlar değişti, bazı renkler değişti, sanki perde büyük bir aynaydı. İçinde kendimi seyir ediyordum...

Tekrar lambalar parladı, fakat ben artık etrafı simsiyah görüyordum. Yalnız yanımdaki locada allıklı, rastıklı kocaman bir yüz parlıyor. Karşımdaki locada siyah gözler ve siyah saçlar parlıyordu. Nişanlıma baktım. Onun da gülümseyen gözlerini görebildim. O yanımdaki locaya gülümsüyordu. Karşıdaki locada da cüretkâr ve davetkâr siyah gözler bana edilen kadına, gülüyordu. Anlıyor musunuz? Artık tahammül edemedim. O aralık her şey tekrar karardı, sahiden lambalar mı söndü bilmiyorum. Ortalık simsiyah oldu. Küçük ince bir testere şakaklarımı doğruyordu. Onun boynuna atıldım. İki saatten beri içime biriken bütün zehiri dişlerim onu boğazına akıttı. Dişlerimi onun boğazına geçirdiğimi biliyordum o kadar.

...Yüzü tiziltili parçalarla dolmuştu. Gözlerinde mecnun bir parıltı vardı. Ve iki sıra bembeyaz diş kısık dudaklar arasında pırıl pırıl yanıyordu. Bir dakika susduk. Sonra yumuşak kiprikler yavaş yavaş vahşileşen gözlerini örttü ve aralarında ufak damlalar incelendi:

-Ondan nefret ediyordum, dedi. Hala... Deliler gibi ondan nefret ediyorum. Hala... Hıncımı alamadım.

Teşrîn-i Evvel 1923

Halide Nusret

YARALARKEN

1

Müteverrim, bulutlu bir gündü,

Yine kalbim kırık, küskündü,

Münfaıldım bütün beni beşere.

Bir saadetti bence aldatmak.

Sizi üzmemek, kanatmak, ağlatmak...

Aşına etmek en büyük kedere!

2

Birçok ağlattım, üzdüm işte sizi.

Ne tuhaftır fakat benim ruhum:

Bu saadette şimdi mecrûhum.

Yaralarken o ince kalbinizi,

Yaralandım, bakın bugün ben de.

Ağlıyor kalbim ağlatırken de.

Halide Nusret

Öldüren Kadınlar Serisi: 2

DEĞİRMEN⁴

Yorgun kanatlar turuncu,

Kendisi ufak bir acvı...

Kargalar kıpkızıl yanmış,

Saçtağında sıralanmış.

Onlar uçtu, o bekledi,

⁴ Dârü'l- muallimin müsikî muallimi Süreyya Bey tarafından bestelenmiştir.

Akşam geldi, tünekledi.

Yorgun kanatlar gül rengi,

Kendisi hicranın dengi.

Gökden inen gece korkunç,

Artık çatı paslı bir tunç.

Karanlık sarmadan daha

Baykuşlar attı kahkaha.

Yorgun kanatlar silindi,

Kendisi toprağa indi.

Ali Canip

Hikâye:

AŞK MI?... SAMİMİYET Mİ?...

İlk Mektup

Hakikatli Lamia.

Çok kıymetli mektubunu dün aldım. İzdivacımı tebrik ediyorsun. Büyük teşekkürler. Fakat... Keşke bunu yapmasaydın, Lamia. Vaziyetimi, halimi söyleseydin, eminim ki bu samimiyeti tebriklerin gözlerime kadar yükselmezdi. Bundan tevakkî ederdik. Çünkü ben tebrik edilecek bir mevkiide değilim. İstrap, elem, tebrik edilmez. Bu satırlara belki hayret edeceksin. Ne çare, Muazzez kardeş...

Doğrudan doğruya bir hakikatten bahsediyorum. Ah!.. Ne kadar muzdaribim bilsen. Evet, evlendim, Lamia. Hem nasıl bir evleniş... Hakikat halde satıldım. Pazarlıkla satıldım, Lamia. Bir esir gibi, her zaman merhametle bahsettiğimiz cariyeler gibi satıldım. Hakiki izdivaç, iki kalbin müşâreketi, iki ruhun her zaman için yakınlığıdır. Benim ruhum ise yakın bir insana tesâhub etmedi. Öyle bir haldeyim ki “İzdivaç ettim.” Cümlesi aklıma geldikçe, tebriklere muhatap kaldıkça kendi kendimden utanıyorum.

Samimi insan...

Elemleri ortaya sermekte bir teselliymiş. Karar verdim. Sana her şeyi yazacağım. İstiyorum ki sen de bana acı. Yeryüzünde kimsesiz kaldım. Kendime acıyacak insan bulamıyorum.

Ümidin en koyusuyla bağlandığım insanlar, ruhumu ezen, mevcudiyetimi kemiren, darbeleri vurduktan sonra artık kime güvenebilirim? Heyhat, Lamia, felaketimin müsebbibleri doğrudan doğruya ebeveynim.

Babamı, sen de benim kadar tanırısın. Bütün teşebbüslerimiz en müessir çarelerimiz, sefâhet tiryakiliklerinden onu vazgeçiremedi. Uzun seneler, çok zamanlar bu menfûr i'tiyâdların acı neticelerinden korktuk. Nihayet korkuları tahkik ettik. Maîşet daraldı. Gün geldi. Babamın borçları hududu aştı. Yine gün geldi, aile namusu tehlike namzedi oldu. O aralık zengin bir tacir, dest-i izdivacıma talipti. Elliyi bulmuş bir adam. Fakat bir para babasıydı. Babam borçlarını ödemek için yegâne çareyi, beni satmakta buldu. Yalvardım, ısrar etti. Merhamet dilendim, hakaret buldum. Kızınıza acıyınız dedim. Tehdit denizine yuvarlandım. Nihayet...

Nihayet evlendim, Lamia. Bu gün onun, o para babasının zevcesiyim. Gençliğimin en mesut dakikalarını o, ihtiyar vücudun, uyuşuk mahiyetinde boğmak, ezmek mecburiyetindeyim. Ne yazık değil mi? Ben de bir genç kızım. Benim de türlü türlü heveslerim, arzularım, emellerim, hayallerim vardı. Bu gün ise... Aradığım mütebessim saadetim yerinde titrek öksürüklerin, iğrenç tükürüklerinden başka bir şey bulamıyorum.

Para, araba, otomobil, saltanat, el-hâsıl debdebe, umûmî bir şaşaa var diyeceksin. Evet, Lamia bunlar var. Ve her insan gibi bunları ben de aradım. Fakat felakete kucaklaştığım günden beri çok iyi anladım ki bunlar, hayatın bir takım ziynetleriymiş. Saadet yaşamayan yerde ihtişam çok sönük kalıyormuş.

Bir zamanlar, hayallerinden bile büyük bir zevk duyduğum bu şaşaalardan şimdi nasıl iğrendiğimi bilsen Lamia!

İkinci Mektup

-Üç Ay Sonra-

Muazzez Lamia

Senden büyük ve samimi bir rica: onları yırt kardeş, yırt onları. O mektupları nasıl yazdığımı düşünüyorum da... Hayır... Hayır... Mutlaka uykudaydım. Tecrübesizlikte bir nevi' uyku değil midir? Yalnız bu derecesine ihtimal bile vermezdim.

Üç ay evvelki hislerin birden bire sönmesine sakın hayret etme. Bir küçük çocuğun kabahati mazur görülür. Mesuliyeti yoktur. Düşün ki o mektupları yazdığım zaman ben de, izdivaç sahasında henüz bir çocuktum. Ve dediğim gibi bütün muhakemelerimi, tecrübesizlik demetleriyle sarmaktan çekinmemiştim. Seni, mütezâdd hislere muhatap bıraktığım için beni affet Lamia.

Artık bundan sonra hiç telaş etme, ne muzdaribim, ne de bed-bahtım. Bilakis çok mesudum. Evvelce zevcimin ihtiyarlığından izdivacımızın bir aşk mahsulü olmamasından müştekiydim. Şimdi ailemizi saran mütekâbil şefkatin, derin samimiyetin hayranıyım.

Aşkın, bu güne kadar çok tarifini işitmiştim. Bunlar içinde, aklımda kalan en kuvvetli mana şuydu: "Aşk, tahayyülâtın nesic etmiş olduğu bir libâs-ı tabiat" derdim. Bunun neticesi, hakiki saadeti yalnız aşkta, âşkılkta bulabileceğimi sanırdım. Uzun seneler, bu halet-i ruhiyenin mazrûfu kaldım. Meğer öyle yıkılmışım ki, sadece harici şekillerin bir müşâhidiymişim.

Bi'l-farz müstakbel zevcimi düşünürken nazarlarımda yeryüzündeki delikanlıların hemen en güzeli telakki ettiğim gençlerden birinin hayali canlanırdı. Onunla çamlıklarda sevişir, mehtap ışıklarının gölgelerinde öpüşür, aşkın en kuvvetli akislerini araştırdım. Fakat bu hayallerin ne boş olduğunu şimdi biliyorum Lamia.

Güzellik bir hiçmiş. Hakiki saadetin mimari bu güzellik hiç değil, şefkat, samimiyetmiş. Şefkat... Samimiyet... Bugün ki tebessümlerimin işte çok sevimli valideleri... İşte bütün benliğim.

Muazzez Lamia.

Henüz bakarsın. Günün birinde sen de izdivaç hayatına atılacaksın. Seni seven bir hemşirenin samimi sözlerini dinle.

Zevahire zinhar kapılma! Gençliğin eksik olmayan çılgınlıklarında sakın saadet arama. Kocan, ister genç, ister yaşlı olsun bu ciheti düşünmemenin bir hatadan farksız bulunduğunu unutma. Esas, saadettir. Bunu gördüğün yerde, tecrübesizlik zevklerini sök, at. Bak, bu gün zevcim elli senelik bir hayatın yüklerini omuzlarında taşıyan bir ihtiyar. Fakat hırçın öksürükleri ile çarpıştığı sıralarda bile nazarlarındaki samimiyet sönmüyor. Çok temiz bir kalbe sahip. Yalnız beni her zaman beni düşünüyor. Bütün ruhu, bütün mevcudiyeti bana merbût. Farkına varamayarak ben de ona bütün kalbimle bağlandım. Nasıl mı? Bunu ben de bilemiyorum. Bu gayri ihtiyari râbitayı, bu kuvvetli saadeti, şefkat ve samimiyet getirdi.

Artık hayattan, hayatımdan, kocamdan müşteki değilim. Mesudum, çok mesudum.

Dün zevciyle beraber Saime geldi. Genç ve güzel bir kocası var. Bir aralık bir kenara çekildi. Mesut olup olmadığını sordum. Ağlamaya başladı. Ve bed-bahtlığının sebeplerini uzun uzadıya teşrih etti.

Düşün, Lamia. Her akşam türlü türlü kadın akislerini çehresinde taşıyan, o kadınların buselerinden doğmuş türlü türlü hakaretler püsküren genç bir zevcim olsaydı ne yapardım? İşte bütün bunları düşündükçe bahtiyarlığımın kuvvetini anlıyorum ve talihe teşekkürler ediyorum. Hakkım yok mu, Lamia.

(imza: Sabiha)

Vedat Örfi

Tefrika roman:**GÜZELLER**

Muharriri: Hüsamettin Sacid

“mâ-ba'd ve devam”

ile doludur. Meliha kirpiklerinden süzülen gözyaşları yanaklarından yuvarlanırken hasta gibi iki tarafına tutunarak ayağa kalktı. Fırtınalar içinde kırılan bir gül fidanı gibi iki tarafa sallanıyordu. Bir sarhoş gibi yıkılarak aynaya doğru ilerledi. Gözleri ağlamadan kızarmış etraf mor haleler ile çevrilmişti. Sarı çiçek yığını gibi saçları gayrı muntazam ve perişan bir halde omuzlarına dökülmüştü. Bu taranmamış saçlarında bir güzelliği vardı. Hafif bir humma içinde yüzü pembeleşmişti. Göğsü fazla bir heyecan ile yükseliyor, vücudu yanan, ısırap çeken, hasretten inleyen kalbin darbeleriyle sarsılıyordu. Sanki göğsünün altında uzak emellere, nâ-mütenâhi arzulara doğru gitmek isteyen bir kuş çırpınıyordu. Hazin bir yalnızlık, uzun bir iç sıkıntısı ile bunalıyordu. Şimdiye kadar hayatta inkisârın, ayrılığın bu kadar acı olduğunu tassavvur etmemişti. Aynanın karşısında ıssız dağlardan gelen beyaz berrak bir su gibi bakir vücudunun inhinâ'larına baktı. Şu dakikada sevgilisinin Nizamettin'in kollarına atılmak istiyordu. Bu pek güç gelen yalnızlığa nasıl tahammül edecekti. Vücudu o genç ve kuvvetli kollara ne kadar yakışacaktı. Onun sıcak ve pür-iştîyâk avucunda bulacağı saadeti ve aşkının lezzetini düşünüyordu. Fakat bunlar birer hayaldi. Uzak, çok uzak saraylara benziyordu. Kendi kendine:

-Ah ne olur bir kere onun hararetli dudaklarıyla öpülsem, bir kere o genç kolların vücudumu sıktığımı hissetsem, diyordu. Aşkları pek saf ve samimi cereyan etmişti. Ortada ne aldatmalar, ne de heyecanlı maceralar vardı. O kadar sade bir aşk ki iki gönlün birbirini sevmesinden ibaretti. Genç kız zavallı aşkım diye inliyordu. Nizamettin bir kere olsun “Seni seviyorum” diye boynuna sarılmamıştı. İhtimal bir daha da hiç göremeyecekti. Her şey, bütün o tatlı emeller, düşünceler hepsi bitmişti.

Meliha bazen gözlerini kapıyor, o zaman sevgilisinin sık kumral kirpikleri arasından süzülen yakıcı ve davetkâr bakışlarını kalbinde hissediyordu.

Akşam olmak üzereydi. Uzakta güneş bir altın harabeye benziyordu. Marmara'nın lacivert dalgacıları, sarışın bir ziya bulutu altında koşuyordu.

Karşıda çamlar arasında kaybolan adalar zümrüdün bir kitle teşkil ediyordu. İstanbul müstesna bir kadın gibi her yeri başka bir güzelliği hâiz olan bir yerdi. Akşamın serin rüzgarı Meliha'nın pür-hararet ve aşikar memelerine, göğsüne doğru esiyor. Uzaklardan leylak, salkım ve gül râyihaları getiriyordu. Bu baygın akşam rüzgarı merhametli ve nevâzişkâr bir el gibi Meliha'nın saçlarını okşuyor, sanki teselli ediyordu.

Genç ve güzel kız kollarını açtı, fakat karşısında boşluk, nâmütenâhi boşluktan başka bir şey yoktu. Tahassürlerine, eninlerine, heveslerine karşı nâmütenâhi bir boşluk...

Bu esnada aklına bir şey geldi. Hemen yerinden kalktı, seri adımlar ile karyolasına yaklaştı. Yatağının arasından iki mektup çıkardı. Bunlar Nizamettin'den gelmişti. Fakat her zaman için tehlikeliydi. Annesinin eline geçse şüphesi bir kat daha artmış olurdu. Bunları ortadan kaldırmak veya yakmak lazımdı. Hemen asabi, titreyen parmaklarıyla mektupları bir tabağa koydu ve üzerine biraz kolonya akıttı ve bir kiprit çaktı. Birden parlayan alev, mavi dumanlar arasında mektuplar kavruluyordu. Kendi de hasta gibi bir kanepenin üzerine düştü. Aşkın bu yegane hatıralarını da kendi eliyle mahvetmişti. Kalbi mütemadiyen çarpıyordu. Hummalı bir baygınlık içinde bütün vücudunun yandığını hissediyordu.

Aradan iki gün geçmişti. Meliha'nın annesi Bedri'ye Hanım, büyük kız Mediha'yı karşısına almış konuşuyordu:

-Tam zamanında yetişdim. Bu aşk denilen illetin önünü aldım. Eğer aradan bir iki gün daha geçmiş olsaydı her şey, bütün ümitler mahvolacaktı. Eğer Meliha böyle menfaatsiz bir sevdanın esiri olarak kalırsa bizim için felakettir. Mamafih ben her şeye teşebbüs ettim. Elimizde kalan son servet Meliha'nın kendisidir. Bu

servetten azami istifade temin edeceğim. Kurtulmak için son çare budur. Bu oturduğumuz evinde vefa ferâğ edilmiş olduğundan senin haberin yoktur. Şurada bir ay vadesi kaldı. Eğer faizini veremez ve muameleyi tecdit etmezsek ev satılıyor. Bundan mâ-adâ elimizde hiçbir şey kalmadı. Ufak fetek bütün mücevheratımız Galata'da Yeşua'nın elindedir. Hissiz Yahudi en zaif en muhtaç bir zamandan istifade ederek yüzde atmış faiz ile para ikrâz etti. Geçen gün son bir şey kalmıştı. Onu saklıyorum. Annemin pırlanta küpeleri, onları da dün götürdüm. Diğer taraftan üç yıldız terzihanesinde seksen lira kadar bir borç var. Sahibi dava etmiş. İcra dairesinden eşyamızı haciz için geleceklermiş.

Esnafa olan borcumuz da dağlar gibi. Artık kimse veresiye vermiyor. Bi'l-mecburiye daha uzak dükkanlardan alıyorum.

Mediha burada annesinin sözünü kesti:

-Geçen gün kasap Ethem'in bana söylediklerini sen de işittin. Mektep sokağında yanıma yaklaşarak: "Borçlar için hiç üzölmeyin... Onlar kolay, bir bir çaresine bakarız. Ben sizin uğrunuza her şeyi feda ederim." diyordu. Sonra derinden bir ah çekti. Bilsen anne o esnada gözleri ne kadar kanlı ve vahşiydi. Yırtıcı bir hayvan gibi parlıyordu. Bu kanlı erkek bakışlarının manasını pek ala anlarım. Yıkılarak üzerime doğru sendeledi. Oradan zor kaçtım.

-Çok iyi ettik kızım, öyle yağma yok. Ben kuru patırtıya papuç kaptırmam, katiyyen herife yüz verme. Sen şimdi yukarı çık Meliha'yı gör. Anlattığım şey için onun gönlünü yap. İkna etmeye çalış. Bu mühim bir avdır kaçırmayalım.

- Hangisi?

-Canım kına tüccarı Şuayib Efendi. Çok zengin, paralı bir adam.

-A, kâbil değil. Meliha ona razı olmaz. Hem zannettiğiniz gibi hiç değil. Meliha'nın aşkı o kadar şiddetli ki dün gece sabaha kadar uyumadı. Bazen derinden ağlamalarını işitiyorum. Zavallı çok seviyor.

-Kızım aşk bir rüya gibidir. Gelir geçer, hatırası bile kalmaz. Vaktiyle ben de birini seviyordum. Fakat eğlencelere daldıktan sonra o kadar çabuk unuttum ki: aşkın devası rakı ve şehvettir. Şimdi vakit zayetmeyelim. Sen doğru kardeşinin yanına git.

Fuhuşa Doğru

Ayrılık daima kâbus halinde Meliha'nın ruhunu hüznün ve teessür ile dolduruyordu. Ona bütün geçmiş şeyleri unut diyorlardı. Fakat severken, sevildiğini bilirken, aşkın hatıralarını düşünürken unutmak, kalbin bütün hicranlarını, bütün emellerini, iştihak tahassürlerini unutmak, sevdayı unutmak bu kâbil miydi? Hayatta saadeti, aşkta buluyordu. Aşksız yaşamayacağına kani'di. Sevişmek adımdan biri yaşamının gayesiydi. Bütün mücadeleler, çalışmalar ona maâtıftı. Bu surette kendine teklif edilen şeyi kabul etmek muhaldi. Çünkü aşkı unutmak, reddetmek, saadeti ayaklar altına almaktı. Of ne acı düşüncelerdi. Nizamettin'i bir daha görememek ve ona kavuşmamak endişeleriyle kıvranıyordu. İstirap çekiyordu.

Bazen udu ile ruhunun ihtiyaçlarını terennüm ediyordu.

Tellerden kopan nağmeler gönlünün enininden başka bir şey değildi. Severken ayrılmak bu tahammül edilmeyecek bir şeydi.

Udu ile beraber odasında yalnız inliyordu. Söylediği şarkı aşkını itiraftı.

“Seni daima seveceğim

Aşkın için öleceğim”

Kendi kendine zavallı aşkım diyordu. Bu sırada odasının kapısı açıldı. İçeriye ablası Mediha girdi. Mediha'nın gözleri çok manidar, dudakları çok mütebessimdi. Gülerek kardeşinin yanına geldi. Karşısında bir koltuğa oturdu. Çok memnun ve neşeli görünüyordu. İçmekte olduğu sigaradan bir nefes daha çektikten sonra:

-Sende bu derin teessürler nedir?

-Beni mazur gör abla, itiraf edeceğim. Söylüyorum, kelimenin en vâsi' manasıyla seviyorum, seviyorum. İhtimalsiz sevmenin de ne demek olduğunu ömrünüzde hissetmediğiniz için bu şeylerin manasını anlayamazsınız.

-Eğer hayatta mesut ve memnun olmak istiyorsan bu saatten itibaren aşk sözünü ortadan kaldırırsın, bunlar hep birer şiirdir. Sen hayatın çıplaklığına vakıf olmadığın için hoşuna gidiyor. Artık bunları unutmalısın. Hem de seni birisine veriyoruz.

-Kime?

-Zengin bir tüccar... Seni memnun etmek için vâsi' bir servete malik.

-Kâbil değil, ben kimsenin olamam.

-Ne için?

-Çünkü Nizamettin'i seviyorum. Onu bugün ruhumla, mevcudiyetimle seviyorum. Aşkıma hıyanet edemem. Vefa ve samimiyet içinde geçen sevdamızı mahvedemem. Hem ne kadar asil ve güzel ne kadar munis ve ruha yakın bir genç bilsen.

-Canım sen bunları unutmayacak mısın, hala nelerden bahsediyorsun. Teklifimi kabul etmeye mecbursun. Çünkü bütün aileyi kurtaracaksın. Bugün evimizin merhun olduğunu ve satılmak tehlikesi karşısında bulunduğunu bilmiyor musun? İştmedin mi? Kimsenin yüzüne bakamayacak kadar borcumuz olduğunu ve alacaklıların türlü vasıtalarla ve çirkin tekliflerle bizi tayzik ettiklerini bilmiyor musun? Bu vaziyette de bizim için yegâne çaresinin güzelliğinden istifade etmektir.

İki kardeş sevmek, yaşamak meselelerine dair münakaşa ederken kapı açıldı ve hizmetçi içeri girdi. Elinde bir zarf vardı. Mektubu verdi. Şimdi postacı getirdi. Büyük hanım da okusunlar diye size yolladı. Hizmetçi sözlerini bitirdikten sonra odasından çıktı.

Zarfin üstünde "Mütekâ'idinden Hacı Talip Efendi'nin halilesi Hanımefendiye takdim" ibaresi yazılıydı. İki kardeş kimden ve ne yazıyor, suallerini

ifade eden nazarlarıyla birbirine baktılar. Sonra Mediha zarfı açtı. Mektubu okumaya başladı:

“Muhterem Efendim,

Geçen akşam dar sokakta zâtınıza yaklaşıp ricamı arz etmişim. Altı aydan beri küçük kerimeniz hanımı büyük bir muhabbet ile sevmekteyim. Kendisinin esiriyim. Eğer arzuma nail olamaz isem bu hayata veda edeceğim. Muhtelif tarihte aldığımız erzak bedeli olarak kırk beş lira denginiz vardır. Bunları hiç aramıyorum. Bu akşam size iki Gazzevi pirinç, bir çuval un ve şeker, bir teneke zeytin yağ ve bir teneke Halep yağı gönderiyorum. Lütfen kabul ediniz. Bendeniz de yarın akşam nısfü'l-leyle bir saat kala devlethaneyi tasdi' edeceğim. Bu sularda kapıyı aralık bırakırsınız. Bendeniz girerken öksürürüm. Baki ricalarımın kabulü temennisiyle arz-ı ihtirâmât eylerim. Paraca bir lüzum varsa emrinize amadeyim. Sizden fazla bir şey istemiyorum. Yalnız bir gece...”

Mediha mektubu bitirince kahkahalarla gülmeye başladı. Hâlbuki Meliha derin bir düşünce ve teessür içindeydi. Validesinin kumarı ve pederinin içkisi yüzünden bu derece zarurete dûçâr olmuşlardı. Hemşiresine karşı biraz mugayyer olarak dedi ki:

-Bir garip ve adi mektuba karşı gülmek değil ağlamak lazımdır.

-İşte bizi bu müşkül vaziyetten, bu tazyiklerden kurtaracak sensin. Senin güzelliğindir. İşte sana kına tüccarı Şuayib Efendinin resmini getirdim. Bak tam erkek bir erkek. Sonra çok zengin...

Mediha getirmiş olduğu fotoğrafı kardeşine verdi.

Şuayib Efendi, kırk yaşlarında tıknaz, siyah çember sakallı esmer bir adamdır. Abanî sarık sarar. Kalın halat kordonu yeleşinin bir cebinden öbür cebine doğru sarkar.

Kendi birkaç seneden beri İstanbul'dadır. Nasılsa İstanbul'un kadın ve sefahat âlemine dalmış ve bu uğurda çok para sarf etmiştir. Meliha bu siyah sakallı sevdazedenin resmini bir müddet nefretle elinde tuttu. Sonra fırlatıp yere attı.

-Aman ne çirkin soğuk, ne ruhsuz, kaba bir adam! İğrenç bakışında hiçbir mana yok. Yüzünün hatları taama, ihtiras ve şehvetle öyle karışık bir muamma halinde...

-Canım sen ne tuhaf düşünüyorsun. Eğer böyle muhakeme edersen emin ol hayatta mağlup olursun. Sen nazarlarının manasına, yüzünün hatlarına ne bakıyorsun. Onun sahip olduğu serveti düşün. Ticaretinin, kazancının vüs'atını tasavvur et. Ve ondan istifade etmeye bak. İşte en büyük güzellik budur. Biz seni ailemizin saadeti ve senin istikbalin için bu adama vereceğiz.

-Hayır, asla! Artık bir kız alınan verilen bir esir değildir. Hürriyetime sahibim. Nizamettin'den başka kimsenin olamam. Bütün kalbim, bütün emellerim, bütün mevcudiyetim ile onunum. Katiyen bu adamı istemem.

-Ne için?

-Çünkü başkasını seviyorum. Eğer bu tekliflerinizde fazla ısrar ederseniz beni hayattan bıktırmış ve iğrendirmiş olursunuz.

-Biz de seni, bu adama seni tamamen vermiyoruz. Yalnız bir gece eğliyorsun. Seni yüksek bir fiyat ile satıyoruz. Bu suretle Şuayib senin bekâr vücudundan aldığı ilk buselere ve senin bekâretine mukâbil bin lira veriyor. Yalnız yirmi dört saat için sen onun olacaksın. Bu senin için bir tecrübe olur. Hem çok memnun kalacaksın. Şehvet için erkeğin güzeli düşünülemez. Yalnız kuvvetli ve harareti olması kâfidir.

-Neler söylüyorsunuz. O herif ile bir gece mu'âşakada bulunmak değil, hatta bir dakika yan yana oturmaya bile tahammül edemem. İntihar ederim. Fakat kendimi sevmediğim, sevemeyeceğim bir adamın kollarına atmam.

-Meliha, mesut olmak için her kadının üç erkeğe ihtiyacı vardır. Daima muhterem ve namuskâr tanınmak için evvela bir zevc sonra bütün gururunu tatmin ve hislerini icra için zengin ve fedakâr bir âşık, sonra ruhunun, gönlünün ihtiyacı için genç ve samimi bir sevgili... Yalnız meselenin müşkül ciheti, hüsn-i idare etmek, birinin mevcudiyetini diğerine hissettirmemek ve hepsine seviyor görünmektir.

-Vaktiyle annem sezdirmeden bir gecede altı erkeği idare edermiş.

Kadınların zaferi, ayaklarına kapanan erkeklerin âdeti arttıkça tezâyüd eder. Asıl saadet ve kadın ruhunun ihtiyacı, kıskançlıklar, ihtiraslar arasında yaşamak ve sevildiğini hissetmektir.

Mâ-ba'dı var.

Dîvân yolunda, terakki bakkaliyesi sahibi

Meftununuz Ethem

Telefon 864

Delinin Defterinden

HAYAT

Yaşında kaç asır var,
Fakat ihtiyar değil.
Tazeliğinde sır var,
Hiç kimseye yar değil.
Dünyaya gelen her fert,
Onu görünce ağlar,
Hepsi çekmek için dert,

Saçına gönül bağlar,
Her zaman on beşinde,
Bu bin bir neslin türlü,
Sönmeyen aşında
Ne çok pervane duvar.
O, yüzünü her sabah.
Gözyaşlarıyla yıkar,
Kulağını okşar ah!
Gülmek içini sıkar...
Kırk yıldır neler çekerim.
Bu insafsız kocadan...
Çoktan terk edecektim,
Olsa bir imdat eden.
Ayaliniz senden korkar,
Ey kara gözlü ölüm!
Beni elinden kurtar,
Yok, artık tahammülüm...

Mündericâtımızı tevsî' için bu sayıdan itibaren mecmuamızı on iki punto yani daha küçük hurûfât ile tertip ediyoruz.

Müdîr-i Mesul: Orhan

Mündericat

Musâhabe: Halîfenin azl u intihâbı Hüsamettin Sacid

İnkılâbın Mantığı: Dârü'l- Fünûn müderrislerinden İsmail Hakkı

Hikâye: Mebruke Müfide Ferit

Hürriyetim, Komşumun Münasebetsizliği Selehattin Enis

Artemiz “Kadın hikâyesi” Selami İzzet

Yaralarken “Şiir” Halide Nusret

Hayat “Şiir” Celal Sahir

Değirmen “Şiir” Ali Canip

Nişanlısını Öldüren Kadın Halide Nusret

Aşk mı Samimiyet mi Vedat Örfi

Ankara'nın Tarihi Ansiklopedi

Güzeller “Roman” Sacid

ANKETİN NETİCESİ

Birinci sayımızdaki anketimize Anadolu'dan binlerce karilerimiz iştirak etmiş, netice büyük bir merak ve heyecan ile bekleniyordu. Mebûslar milletin vekili olduğu gibi matbûatta halkın fikirlerinin nâşiri, kalbinin tercümanı yani milletin ikinci bir mümessilidir. Bu itibar ile gaza-i, icra-i ve teşri-i kuvvetlerden sonra mühim bir kuvvet olarak da kuvve-i neşriye yani matbûât gelir. Bu mühim kuvvetin vazifesi daima hakikikati söylemektir. Bu gibi anketlerle efkâr u ârâ-yı umûmîyyeyi neşre hadimdir. Bizim suallerimize ilk Türkler'den itibaren hakimiyet-i millîyenin ilanı tarihine kadar bütün millî kahramanlarımız dahildi. Bu istimzâc siyasi değil ilmi ve tarihi mahiyettedir. Reylerin tasnifi ile şu netice istihsâl olunmuştur:

Türk vatanına en büyük hürmeti Gazi Paşa ifâ etmiştir.

Diğer rey kazanıp da ekalliyyette kalanlar: İsmet Paşa, Sultan Osman, Köprülü Mehmet Paşa, Kanuni Sultan Süleyman, İstanbul Mebûsu Rauf Bey, Fatih, Çelebi Sultan Mehmet, Sokullulu, Yavuz Sultan Selim.

Kura keşidesiyle birinciliği dava vekili Mithat, ikinciliği Kazı köyünden Süreyya, üçüncüden beşinciye kadar, dârü'l-muallimin mezunlarından Hasan Tahsin, Binbaşı Mehmet Tevfik Beyler, Mukri köyünden İffet Haydar hanım kazanmışlardır.

Hediyelerini ve abone makbuzlarını almaları veya adreslerinin eş'arı rica olunur. Diğer rey verenlerin isimlerini gelecek sayıda neşredeceğiz.

Âsâr-ı münteşire:

HARP VE ZAFER

Güzide edibimiz Hüsamettin Sacid Bey'in mecmuamızda neşredilen kıymetdâr vatani mensuresinin bazı yerleri ta'dil edilerek mütareke günleri, ihtilal ve zafer diye üç kısma ayrılmış ve Gazi Paşanın tasvirleriyle beraber papyâ gûşe üzerine nefis bir surette tab olunmuştur. Yakında neşredilecektir. Abonelere meccanen gönderilir.

MİLLÎ MECMUA

Bu namda yeni bir mecmua intişâr etmiştir. Müesseselerini tebrik ve hüsn-i muvaffakiyat temenni ederiz.

YENİ MECMUA

88 inci sayısı intişâr etmiştir. Muhterem refikimiz bu nüshada ele alınmayacak kadar adi bir kağıda tab edilmiş ve hacminden dört sayfa kaybetmiştir. Mazhar olduğu büyük himayeden sonra daha itinakâr neşredilmesi icap ederdi. Biz yeni mecmuayı çok severiz. Ve bu halde değil, daha pek nefis ve daha pek kıymetdâr bir şekilde görmek isteriz.

ŞİŞLİ HAYATI

Orhan Mithat Bey'in bu namda millî romanı intişar etmiştir.

ESKİ AŞK

Muharriri: Hüsamettin Sacid

Edebî roman, yakında intişâr edecektir.

Karilerimize: vilayetlerde bazı bayilerin mecmuamızı yüksek fiyatla satmakta olduklarını işittik. Mecmuamızın fiyatı her yerde on kuruştur. Abone şartları da uzak ve yakın vilayetler için müsâvidir. Bazı kütüphanelerde kendi namlarına mecmuamız için abone kaydettiklerini haber aldık. Halbuki abone kaydı doğrudan doğruya müdiriyete aittir. Diğer vasıtalarla abone olanlar için hiçbir mesuliyet kabul etmeyiz. Bu suretle abone olanlar neşredilecek olan külliyatımızdan da istifade edemezler.

ABONE ŞARTLARI

Türkiye için seneliği 250 altı aylığı 130

Ecnebi memleketleri 300- 160

Ayrıca posta ücreti alınmaz.

Mecmuamız tarafından neşredilecek eserler abonelere meccanen verilir.

Merkez tevzi': İstanbul- ittihat ve ticaret kütüphanesi

Sayı 4

13 Şubat 1340

Sene 1

تورکيا ادبیات مجموعہ سی

TÜRKİYE EDEBİYAT MECMUASI

Müdür: Hüsamettin Sacid

Şimdilik ayda bir neşr olunur ilim, felsefe ve nefis sanatlar mecmuası

Foto Frans

Dârü'l-Bedâyi' Muharrirlerinden Muvahhit Hanım

Fiyatı her yerde 10 kuruştur.

İstanbul'a şeref ve saadet bahşeden büyük muganniye Madam Miloviç [Viyana'dan güzide bir operet heyeti şehrimize geldi. Madam Miloviç ufuklara akseden hararetli alkış tufanları içinde İstanbul'u ikinci defa teshir ve tehyic etmiştir.]

FRANSA ELEKTRİK FOTOĞRAFHANESİ

Avrupa'dan celp edilen son usûl makinelerle gayet güzel resim çıkarılır. Memleketin en büyük sınıflarının memnuniyetini kazanmıştır. Elektrik fotoğrafhanesi güneşin ziyasına muhtaç olmadığı için gece gündüz açıktır.

Beyoğlu Cadde-i Kebîrde 150 numaralı mağaza

Müdür: Jean Vitberg

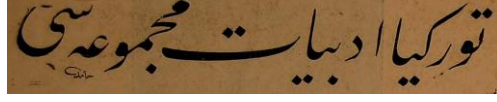
FRANSA ELEKTRİK FOTOĞRAFHANESİ

Sayı 4

11 Şubat 1340

Sene 1

TÜRKİYE EDEBİYAT MECMUASI

Müdür: Hüsamettin Sacid

 Musâhabe:

BİZDE TIBÂ'AT VE PASLI MATBAALAR

Sanatlar içinde matbaacılığa medeniyet anası diyenler vardır. Hatta bir milletin temeddün kabuliyetini kıyas etmek için senelik kağıt sarfiyatı tedkik ederler. Şu halde matbaalar millî hayatın bir ma'kesidir.

Biz bu pek mübeccel sanata Paris'e gönderdiğimiz sefir yirmi sekiz Çelebi Mehmet Efendi, Mahdûmu Saîd Efendi'nin Fransa'daki kıymetdâr tatbikatı ile vakıf olduk. Yani hemen hemen Gutenberg'in keşif tarihinden üç asır sonra kamış kaleme mukâbil bizde de madeni harflerle temsillere başlamıştı. Avrupa'da, İngiltere'de, Amerika'da tıbâ'atın şüyû'-ı bir devr-i teceddüt başlangıcı olmuştu. Tıbâ'at, bizde de teceddüde mebdede teşkil etmişti denilebilir. Zira İbrahim Müteferrika'nın destgâhları işlemeye koyulduğu vakit tarihimizin en parlak senelerini yaşıyorduk.

Tıbâ'at hangi devletin kapısını çalmışsa orada bürüdetle karşılanmıştı. Yalnız karşılanmıştı. Yalnız menşeî olan Almanya buna bir istisna teşkil etmektedir. Fransa da Gutenberg'in sâbık ortağı, "İnsan kanyla İncil yazan bir sihirbaz" diyerek hapse atmışlar. İngiltere'de Rûhban ayaklanarak, "Biz bu sanatı vaktinde öldürmezsek o bizi öldürecektir" diye şamatalara girişmişlerdi. İstanbul'da bir takım halk ayaklanıp

Avrupa'nın üç asırda kullandığı bu sanatı boğmak istemişti. Saîd Efendi'nin, tıbâ'atın, bütün Türkiye'nin kuvveden fiile gelebilmesine hâdim bir vasıta olduğuna iman etmesi, Damat İbrahim Paşa'nın ulûm ve fûnûna olan sevgisi, İbrahim Müteferrika'nın tatbik edebilmek için azmi, Şeyhülislâm El Seyyid Abdullah Efendi'nin fazileti ve verdiği fetvâlar müşkilâtı bertaraf etmiştir.

İtalya, Viyana, Paris matbaalarında Arabi harfler ile temsil olunan kitaplardan daha nefis olarak destgâhımızdan ilk eseri “Vankulu Lügati”ni çıkarmıştı. İbrahim Müteferrika hurûfâtı ısbâga tertip kağıdı imal ve destgâhta tab gibi muhtelif vazifeleri bizzat ifâ ediyordu.

Ayrıca tashih ve teclid içinde çalışıyordu. Latineden lisânımıza bir çok kitapları tercüme ve tab etmiş. Karadeniz ile Hazar Deniz'inin usûl-i haşebiyye ile haritalarını meydana getirmiştir. Ecnabilerin Türkçe öğrenmesi için Fransızca harflerle tertip ve tab ettiği sarf kitabı Kardinal dükleri tarafından taktir edilmiştir.

1160 da İbrahim Müteferrika irtihâl edince ilk matbaamız faaliyet devresini unutmuş ve nihayet kırk sene kapalı kalmıştır. Bu uzun atâletten sonra uyandırılan matbaanın mümessiller İbrahim Müteferrika kadar sanata vukufı yoktu. Onun için bu devirde çıkan eserlere fevkalâde bir kıymet verilemez.

İkinci Mahmut zamanında devlet Mora İhtilali ile meşgul ve Avrupa ile mücadele halindeydi. Fransızlar, İngilizler Yunanistan'da ve Sakız Adasında meşhur Dido vasıtasıyla matbaalar açmışlardı. Neşrettikleri eserler ile bu Yunanlı'ları tenvir ve bizim aleyhimize teşvik ediyorlardı. Sultan Mahmut, Mora İhtilalini bastırdıktan sonra bizde de matbûatın ve matbaacılığın lüzumuna kanaat getirmişti. Zamanında ilk eser olarak Mösyö Blacque nazariyetinde “Moniteur Ottoman” tab edilmiştir.

Sultan Mahmut, Saîd Efendi'den sonra bizde matbaacılığı himaye etmişti.

Takvîm-i vakâyi o zaman intişar etmişti. Bu suretle millet dahili ve harici hadiselere dair resmi makamlardan haber alıyordu. Sultan Mahmut Takvîm-i Vakâhâne-i Âmire diye bir matbaa açtırmıştı.. Sonradan dârü't-tıbâ'atü'l âmire bu yeni matbaaya ilhâk edilip Vak'a-nüvîs Efendiye ihale edilmişti. İşte bugünkü resmi matbaamız bu suretle inkişaf etmiştir.

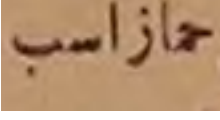
Otuz üç sene Türk vatani, Türk milletini korkunç ve mazlum istibdâd ile inleyen Abdülhamit ilmin, terakkinin, matbaanın ve hatta edebiyatın en büyük bir düşmanıydı. Jurnalcilerin hainâne teşvikiyle o menfûr devirde zavallı matbaa sedd edilmiştir. Matbaa yedi seneye yakın bir zaman kapalı kalmış ve nihayet Meşrutiyetin ilk günlerinde Hakkı Paşa'nın maârif nâzırlığı esnasında yeniden mühürlü kapıları açılmıştır. Fakat emektarları içeri girince hazin ve harap bir manzara karşısında kalmışlar ve makine aksamı paslanmış, binası çökmüş, anbarları yıkılmış, hurûfâtı devrilmiş bir halde görmüşlerdir. Lakin eski hademeleri az bir zaman içinde o mu'attal binanın techizâtını termîm ve takviye etmişlerdir.

Harb-ı umûmîden biraz evvel Şükrü Bey maârif nâzırıyken matbaa büyük ve yeni bir himayeye daha mazhar olmuştur.

Artık milletin bu müessesesi yollarımızı, haritalarımızı, hatta tahvîlât ve evrak-ı naktiyemizi tab edecek bir hale gelmişti. Mütarekenin ilk senelerinde zavallı matbaa yeni bir darbeye daha maruz kalmıştı. Henüz Almanya'dan gönderilemeyen makineler ve sâ'ir-i levâzımât ecnebilere terk edilmişti. Getirilenlerin ise kıymeti ve vech-i tatbiki bilinmeyerek satılmasına karar verilmişti. Nihayet pek yakın zamanlara kadar Türk vatanında tıbâ'atın bir kıymetdâr müessesesi olan bu matbaa her türlü sanat kaidelerinden mahrum kalmıştır. Bu büyük tezyîdin önü alınamamıştır. Hatta devletin en mühim vâridâtını teşkil eden bandrol gibi evrak hususi matbaalara taksim edilmiştir. Posta pulları bile hariçte küçük bir matbaada tab olunmuştur.

Lozan mu'âhede-nâmesi ve vilayet gazetesi bile resmi matbaalarda tabı mümkün olamamıştır. Hâlbuki matbaanın henüz tekemmül etmediği bir sırada Türkçe ve Fransızca İstanbul mu'âhedesini General Savoie'nin bile hayretini mucip olacak bir sürat ve nefâsetle bir gün içinde hazırlanmıştı. Acaba Servet-i Fünûn Matbaa-i Âmireden daha mı iyidir? Bunu hiç kimse iddia edemez. Belki bir iki defa onun duûnundadır.

Türkiyemiz'de en iyi ve en mükemmel matbaa hiç şüphesiz Matbaa-i Âmire'dir. Fakat maalesef diğer taraftan en acemi ellerde en kötü idare edilen yer yine orasıdır. Heyet-i teftişiyenin raporları ve bu gün amelenin imza ederek müştereken verdikleri tahrir zannedersem sözlerimizi ispata kafidir. Müfettiş

Bey'in raporu ne oldu? Matbaanın idaresinde Mustafa Sabri Hoca, Vasfi ve Damat Ferit yadigârlarını bırakmamalı. Biz memlekete muzırr her şeyi söylemeyi bir vicdan borcu telakki ediyoruz. Esasen matbûatın kağıt munâkasalarında vazifesi de budur. Hakikati tenvir etmektir. Ne kadar aldandıklarını bizim kadar onlar da bilirler. Hazine-i hâssaya ait diye başka işleri yapan Matbaa-i Âmirenin yolsuzluklarına nihayet vermek zamanı gelmiştir. Hariciye ve harbiye vekaletleri işlerini ikdam yurdunda yaptırıyorlar. Resmi muahedelerle evrak hususi yerlerde basılırken Matba-i Âmirede otuz sekiz makine yüz üstü duruyor. Matbaa-i Âmire geleceğini zannettiği muhtemel işleri bahane ederek hiçbir müracat kabul etmiyor.

Evkaf Matbaası ise işçilerin yevmiyesini çıkaramayacak kadar aşağı bir fiyatla ma'hûd Sebîlürreşad'ı basmaktan başka ne yapıyor?

İstanbul'da hükümetin askeriye, harbiye, bahriye, Mekteb-i Harbiye, Mekteb-i Tıbbiye, jandarma... gibi hemen bir düzineden fazla matbaası vardır.

Bu müte'addid matbaalar hakkında dosyalar teşkil eder. Evrak ve vesâik tedkik edilerek ıslah çareleri aranmalıdır. Fikrimizce bu matbaalardaki kıymetdâr vesâ'it ve techizâtı bir yere toplayarak Cumhuriyet Matbaasını teşkil etmelidir. Hükümet buna karar verdiği taktirde tesisat için büyük bir masrafa ihtiyaç yoktur. Çünkü mükemmel vasıtalar mevcuttur. Bu matbaalardaki bazı âlâtın Anadolu'ya nakli de büyük bir kaide temin eder. Matbaalarımızda tecrübeli bir çok kıymetli Türk sanatkârları vardır.

Bahriye matbaasının Avrupa'da bile mazhar-ı taktir olan çinko grafları, galvanucileri, ressamaları, Erkan-ı Harbiye matbaasının litoğrafları bu millî matbaamız için büyük bir servettir.

Tamamıyla millî bir daire içinde çalışıp millî bir tıbâ'at vücuda getirebiliriz. Biz resmi matbalarımızı yalnız münâkaşalarla meşkul görmek istemeyiz. Bu müesseseler sanatkârlarımızın çalışacağı yerlerde tıbâ'atte yapacak vazifelerimiz

pek çoktur. Hattatlarımızın iştirakıyla harflerin muhtelif nevilerini isâga millî usûller ile müzeyyenât imal etmek lazımdır.

Vaktiyle Doblen'deki kağıt fabrikalarına mu'âdil bizim de Beykoz'da bir kağıt fabrikamız vardı.

Dünki Bulgarlar'ın bile Sofya'da mükemmel ve muazzam bir hükümet matbaası vardır.

Hüsamettin Sacid

BİZANS

Medeni tarihler içinde en az tedkik edilen Bizans tarihidir.

Bununla beraber, bu tarih kadar heyecanlı, ibret-âmîz, hüzn-engîz ve fakat sanat-ı nefise itibariyle bunun kadar parlak bir sahife-i medeniyet daha görülmemiştir. Son zamanlarda bu tarihe Avrupa âsâr-ı atîka uleması pek büyük ehemmiyet vermişler. Ciltlerle eser yazmışlar. Amîk-i tedkikatta bulunarak kanaat-ı ilmiyelerini enzâr-ı istifadeye vaz etmişlerdir.

Bizans bu belde-i kadim tarihi, milattan 658 sene evvel, Magaryal *Byzas* tarafından Sarayburnu'nda tesis olunmuştur. (Hicretten 1341) Bizans'ın tesisinden memnun olmayan (Trakya) ahalisi bu beldeyi tahrip etmek için birkaç defa üzerine yüklenmişlerse de Bizans'ın zevcesi (Fidali)'nin zeka ve ferâseti ve tedâbir-i hakîmânesi sayesinde memleket tahripten kurtulmuştur.

Bizans, muhtelif zamanlarda, muhtelif akvâmın zîr-i idaresine geçti. Velez muvakkaten olsun ecnebi idaresinde kalan Bizans idari, ictimâ'î, beledî bir çok inkılâba dûçâr oldu.

Acem Şahı Dara *Sarius* Rumeli'ye geçerken Bizansı zîr-i idaresine aldı. Fakat, bu ecnebi idaresi çok sürmedi. Bizanslılar (İyonya) kıtasındaki Yunanlılarla bir anda kıyam ettiler ve memleketi ecnebi istilasından kurtarmaya çalışıyorken, Acem Şahı'nın müttefiki bulunan (Finike) donanmasının takribi üzerine geri çekildiler.

-Meşhur (Plate) muzafferiyetinden sonra (kable'l- mîlâd 479) Yunan kumandanı Ispartalı Pozanyas Bizans'ı Acemlerden aldı ve tevsî etti. Ve bazı âsâr-ı âlîye ile imar ve tezyîn eyledi.

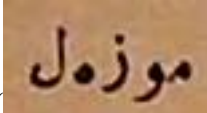
-Bu hal bir müddet devam etti. Bizans Ispartalı'ların idaresinden çıktı. Bu sefer de Atinalı'lara râm oldu.

-Meşhur El-ebyat [408], şehri uzun müddet muhâsara etti ve kahta düşürerek tekrar zabdetti. Fakat El-ebyat'ın nüfuz ve kudreti çok sürmedi. (Bir iki sene kadar) Ispartalı Lisandoros tarafından ihrâz olunan -*Potamos Egos* muzafferiyeti üzerine Bizans tekrar Ispartalı askeri valilerin idaresine geçti.

-On binler Anadolu'dan dönerken İstanbul'a uğradılar, burada bazı tecâvüzâtta bulundular fakat serkerdeleri (Ksenefones)'un talâkat-ı lisânîyesi bu şehri büsbütün tahripten kurtardı.

(390) da Thrasybulos'un Bizans'ı tekrar Atina ittifakına aldı. Ve tedâbir-i hekimânesi sayesinde memlekette sükûnu, refahı temin ve eski idare olan demokrasiyi tesis etti.

-(363) de Bizans tabi oldu ve (356) da Rodos, Sakız,

Kuşadası ile münakaşa ()ın ittifak bahriyesine dahil oldu. Bizans'ın bahri bir devlet halini iktisâb etmesi bu tarihten başlar.

-(340) da Makedonyalı Filip, istila emeliyle Bizans üzerine birkaç defa yürümüşse de, (Demostenes)'in teşvik ü tergîbi üzerine galeyana gelen Atinalı'ların mu'âvenâi sayesinde Filip muhâsaradan vazgeçti.

Derler ki, Filip'in hücumu esnasında karanlık bir gecede gökyüzünde bir nur görünmüş, bu da Bizanslılara düşmanın tagrîb etmek üzere olduğunu ilan etmiş. Bizanslılar da bu hadise-i hârikulâdenin teyid hatırası için darp ettikleri paraların üzerine (Hilal) resmini nakşetmişler. Bazı âsâr-ı kadimede ez-cümle askeri müzesinden âsâr-ı âtika müzesine naklolunan Kayser (Fokas)'ın mezarı üzerinde

birkaç sene evvel Galata'da Arapçasından camiinden çıkarılan lahd kapakları üzerinde hilal resminin menkûş olduğu görülmüştü.

Bizans bidâyette demokrasi usûliyle idare olunurdu.

İskender Yunan'ı zamanında [K.M 336] idare hakiki bir istibdâd şeklini aldı. Ve Galya kıtasından çıkan bir takım serseri muhâribler Bizans'ı yağma ve ahalisini tazyik ettiler.

Bu halden bîzâr olan ahali, bu serserileri memleketten çıkarabilmek için, onlara külliyyetli bir vergi vermeye mecbur oldular ve bu vergiyi verebilmek için de boğazdan geçen gemilerden mürûriyye almaya başladılar. Verginin mahalli cibâyeti de Üsküdar mevkiiydi.

-O tarihlerde Roma, şiddetli bir hırs-ı istila besliyordu. Romalılar, Yunanistan'a va'ad-ı hürrüyetle geldiler. Anadolu'yu istila ettiler. Romalılar'ın buralarda zuhuru üzerine Bizans nâ-çâr Romalılar'la ittifak etti.

-Kartaca'nın izmihlâlinden sonra, Romalılar'ın önüne hiçbir millet duramadı. Hepsi zîr-i idaresine aldı. Bütün aktâr-ı Arabiye Roma kanunlarına tâbi oldu. Marmara denizine kadar gelen Romalılar nihayet Bizans'ı da tehdit altına aldılar.

-Bizans, Roma idaresinde bir müddet müstakil bir şehir gibi kaldı. Fakat dünyayı kabza-i tasarruflarına geçiren bu harîs istilâ millet, burada hakiki bir istibdâd idare tesis eyledi..

-Roma, Kayseri (Vespasian) Bizans'ın bütün imtiyazâtını fesh eylediği gibi milâdın (195) inci senesinde hükümet eden meşhur (Septimius Severus) da üç sene muhâsaradan sonra rü'esâ-yı beldeyi katl ve şehri tahrip ederek Marmara havzasında kain Ereğli *Perinshe Heraclee* kasabasına tâbi bir şehir haline koydu.

(Septimius Severus)'un bu suretle harekete sebep, Bizanslı'ların Roma

نیاز

Kayserlerinden () in tarafını iltizam etmeleridir. Fakat, az bir müddet sonra (Sever) in oğlu (Antoninus Caracalla)'nın rica ve şefaati üzerine (Sever) zulmünden vaz geçti ve Bizans'ı tekrar tesis ve eskisinden daha revnaklı bir hale

koydu. Hatta oğluna izâfeten şehri (Antonya)tevsim eyledi.. At meydanı tesis eden (Septimius Severus)'dur.

Augusta des Byzantins

-Bir müddet sonra Rusya'nın içerilerinde yaşayan (Sit) ler, Karadeniz tarikiyle İstanbul'a akın ederek Üsküdar'ı ve Bizans'ı tahrib ettiler.

-İkinci (*Claudius*) zamanında Bizans bir derece intisâb-ı şerif ve hukuk etti. Ve hücum eden Gotlara karşı dilîrâne mukâvemet eyledi. Hala, Sarayburnu'nun yukarı tarafındaki sütun, bu vaka-yı tarihiyenin, bu muzafferiyetin nişanesidir.

-Edirne civarında İmparator Konstantin ile kayınbiraderi (Licinius) arasında vuku bulan muharebelerde (Licinius) mağlup olarak Bizanslılara ilticâ eyledi. Bunun üzerine (Konstantin) Bizans'a geldi ve şehri muhâsara etti. (Licinius) bir gece şehirden kaçtı. Kadıköyü'ne geçti. Orada eniştesine karşı durdu. Fakat Üsküdar *Chrysopolis* civarında vukûa gelen muharebede mağlup oldu ve Bizans da çaresiz kalarak Kayser (Konstantin) e arz-ı mutâva'at eyledi.

Licinius'u mağlub eden (Konstantin)in vâsi tasavvurâtı vardı. Bu tasavvurât meyânında, ahalisine tebdil-i mezhep ettirmek ve yeni bir payitaht tesis eylemek ehas-ı emeliydi. Fakat ahali din-i İseviyenin kendi ma'bûdları mezhebine tercihini ve böylece itikad ve ibadet ve ahlâkı değıştiren bir hükümdarı artık çekemez oldular. Bu mütekebbir millet, endişeden adem-i hoşnudiye, adem-i hoşnudiye den nefret ezhârına başladı.

-Ahalinin şu tûr ve hareketi Konstantin için kafi bir vesileydi. İz'âcât-ı vâkı'a-yı vesile ittihâz eden Konstantin Bizans'ın mebnî olduğu mahalde yeni bir payitaht tesis etmek üzere artık Roma'yı ve İtalya'yı papalara terk ederek oradan uzaklaştı.

Payitahtın Roma'dan buraya nakline bâdî olan esbâb-ı mühimmeden biri de Bizans'ın hadd-ı zâtında müstahkem bir mevki ve pek vâsi bir ticaret tesisine elverişli olması keyfiyetiydi. Payitahtın buraya naklini kendisinden başka hiçbir hükümdar düşünememişti.

Konstantin yeni Roma'nın idâme-i mevcudiyet ve mamûriyyeti endişesiyle, bu şehri irâde-i samedânîyye ile tesis eylediğini neşrettiği kanunlardan birisinde zikrediliyor.

İşte bu suretle *Code Bizans yeni RomThiodosiez, lil XIII, litre5 loi7e* a'nın yeni bir payitahtı oldu:

-Milattan Sonra 330-

Konstantine'nin merasim-i takdîsiyesi yarı Hristiyan, yarı Ârî mezhebi üzere (330) senesi mayısın on birinci günü icra edildi ve bu münasebetle şehirde ve her tarafta tam kırk gün şenlikler yapıldı.

-Bizans'ın hududu ve surları Bizans'ın vakâyi tarihiyesini gördükten sonra bu şehrin edvâr-ı muhtelifedeki âsâr u umrânı da öğrenmek elbet mucib-i fevâ'ididir. Ta ezmîne-i kadîmeden beri cârî olduğu üzere herhangi bir şehir tesis edildiği zaman, evvel-be-evvel onun mahfûziyeti düşünülürdü. O tarihlerde bütün akvâm, akıncılıkla, çapulculukla imar-ı hayat eylediklerinden taarruzî tesbiten kolay olan şehirlerle, kolay kolay tecavüz ederlerdi. Anadolu köylerinin ekseriyesinin tepelerde, yamaçlarda velhâsıl yol uğrağından uzak mahallerde tesisi bu taarrûz korkusundandır. Bu cümleden olarak Bizans şehrinin mevkiî coğrafyası itibarıyla, pek kolay tecavüz ve taarrûza maruz kalacağından, şehrin bânîsi olan (Bizans), tesis gerdesi olan köyün etrafına bir sur inşa ederek mahfûziyetini temin eyledi..

1- Binaenâleyh Bizans'ın etrafına ilk sur inşa eden (Bizans) dır. *Bysas* kable'l- mîlâd (658).

2- İkincisi Acemleri perişan eden (Plate) kahramanı Ispartalı (Pozanyas) dır. [Mîlâttan 794 sene evvel] Bu adam, Acemler'in mazahiriyetiyle bütün Yunanistan'ın başına bir (Tiran) zulme olmayı tecrübeye kalkışmıştı. 474 de vefat etmiştir.

3- Roma Kayseri (Septimius Severus) dur. (173-211) e kadar imparatorluk etmiştir.

4- Büyük Konstantin'dir. Bu zât, Bizans şehrinin etrafına çekilen suru, kara tarafına inşa eylediği surlarla birleştirmiştir.

5- Kayser Arcadius'dur. Müthiş bir zelzeleden yıkılan surları, bu zât tamir ettirmiştir. (398). Bu zâtın zamanında, Roma devleti ikiye inkisâm etti. (Honorius) garp, (Arcadius) şark devletini aldı. (Arcadius)'un zamanında İstanbul'da şiddetli bir soğuk oldu. Karadeniz kâmilen dondu.

6- Kayser genç (Theodosius) in vasîsi (Anthemius)dur.

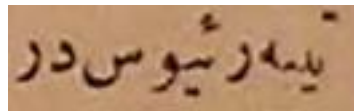
Bu zât (413) senesinden, kara tarafında hal-i mevcut olan surları iki ayda inşa ettirmişse de, (447) senesi kânûn-ı sânisinin yirmi altısında vuku bulan şiddetli bir hareket-i arazide bu surlar yıkıldığından, İstanbul valisi (Konstantin Kipros), olanca himmetini sarf ederek bu ahenîn kaleleri (60) günde yaptırdı. Konstantin Kipros, meşhur bir şairdir. Mısır'da doğmuştur. Fazâil-i ilmiye ve ahlâkiyesi hasebiyle genç (Theodosius)in zevcesi Atinalı Evdoksiya'nın pek ziyade hürmet ve teveccühünü kazanmıştı. Mebâdî-i hayatı ne kadar parlak ise, ahir ömrü de o derece müellem, felaket-engîz olmuştur. Bu surları yaptırdığı zaman, Ayvan saray kapısı denilen sahil-i bahirdeki kapı üzerine şu kitabeyi koydurmuştu:

“İmparator Theodosius ile, şehrin valisi Konstantin bu duvarları atmış günde yaptırdı...”

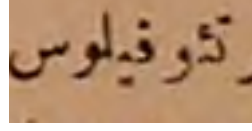
Eski (Regium) *Regiuns* kapısı (Mevlevihâne kapısıdır) üzerine de şu kitabeyi koydurmuştur:

“Azîmü'l-iktidar bir Kayser zamanında vali Konstantin bu duvarları atmış günde inşa ettirdi...”

7-Surların yedinci bânîsi büyük dedikleri birinci Leon'dur ki, zamanında İstanbul'da büyük bir yangın zuhur ederek [1 Eylül 461] dört gün devam etmiş ve sekiz mahalleyi yaktıktan sonra ancak bir hafta sonra iftâ edilebilmiştir. Şehrin cenûp cihetindeki surları bu adam yaptırmıştır.

8-Sekizinci bânî üçüncü [705-698]. Deniz tarafındaki surlar bu adamın eser-i himmetidir. Fakat, (740) senesinde vuku bulan şiddetli bir harekette bu surlar harap olduğundan Adanalı üçüncü Leon (740) tarihinde surları tekrar yaptırdı.

9-Son defa olmak üzere Kayser , Haliç tarafındaki surları yaptırdı (842-829).

Sarayburnu kurbunda, değirmen kapısı civarındaki burcun üzerinde uzun bir mermer kitabede bu Kayserin ismi hala mezkûrdur.

-İstanbul'un ilk Suru Neredeydi?-

Muhtelif devrelerde, muhtelif Kayserler tarafından inşa ettirilen surların mevâkî' u vaziyetlerini tedkik edelim.

-İlk sur, Bizans koyununun etrafına inşa edilmiştir ki, Topkapı sarayını muhit olan ve Fatih Hazretlerinin eser-i himmeti bulunan şimdiki sur. (Bizans) 'ın yaptırdığı surun mevkiine yaptırılmıştır. Bu surun, temelleri sarayın, hazine dairesinin eteklerinde hala meşhûddur.

-Konstantin Suru-

Şehrin bânîsi olan ve (Bizans)'tan Büyük (Konstantin)'e gelinceye kadar bâ-husûs, İstanbul'un payitaht ittihaz edilerek hariçten bir çok zevâdın buraya celb ve nakli üzerine, Bizans'ın çevresi ahaliyi isti'âb edememeye başladığından, Konstantin yeni şehrin etrafına bir sur inşasına mecbur oldu.

Bu sur, Samatya'da (Et Yemez) den başlar. Koca Mustafa Paşa civarında (Esse) (Ayazma) kapısında bir zâviye teşkiliyle kapıdan Sinan Paşa mahallesinin yukarı taraflarına kadar çıkar. Yeni Bahçe çayırından *Lycus* geçer, dârü'ş-şafakanın karşısında Lelebici Camiinde bir zâviye teşkil eder. Oradan bir hatt-ı müstakim ile (Porta Palatiyon) denilen Unkapanına müntehâ olurdu.

Bu sur-ı kadimin bazı enkazına Samatya, Macuncu semtlerinde tesadüf olunur.

Bu sur-ı kadimin (Aurea Porta) *Aurea Porta p. Satiomini Attali* (Andrion Porta Poli) *porta poliandsiz* namlarında üç mühim kapısı vardı ki, birincisi şimdikiydi. Kalenin alay kapısı olan Yedikule kapısına, ikincisi (Saint Romen)

dedikleri Topkapı'ya, üçüncüsü de Porta Harisius da denilen idare kapısına tevâffuk etmektedir.

Bizans'ın Vaziyet-i Topoğrafyası

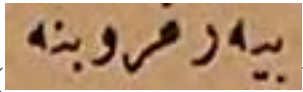
Roma şehri yedi tepe üzerindeydi. Yeni Roma'yı da mutlakan yedi tepe üzerinde tesis etmek istediler. O tarihte bu yedi tepeden bazıları henüz asıl şehir dahiline girmemişti.

Yedi rakamı Konstantin nazarında bir rems ve işaret-i haizdi. Bu zât kendisine, yedi seyyarenin etrafında devrettiği bir güneş gibi nazar edilmesini isterdi. Konstantin (Şems) manasına olan (Apollon) gibi hükümrân olurdu. Hatta Çemberlitaş dediğimiz yanık sütunun üzerinde *Soli İmicto* yani (nâ-mağlub Şems) ibaresi mahkûktu.

Konstantin siyaset idarecede mahir, devr-i endiş bir recül-i devletti. Zîr tabiatında bulunan ahalinin temâyülât-ı ruhiyesine pek ziyade ri'âyet ederdi. Bu sebeple zamanında bir siyaset-i şeriye kullanmıştır ki idare-i mülkteki *politiguo-Religieux* muvaffakiyeti bu siyasete atfediyorlar.

Hatta Bizans'ta vücuda getirdiği bazı mü'essesâta bir kıymet-i kudsiye vermiş olması da bu siyaset icâbatındandır. Ez-cümle Çemberlitaş Roma'dan buraya nakliyle, diğer kaidesine, Hazreti İsa'nın güya üzerine gerildiği haçın bazı parçalarını vesâ'ir bazı metrûkât-ı mukaddeseyi koydurmuştu. Bundan dolayı sütunun önünden geçen ahali bir rükû ederek istavroz çıkarırlardı.

Zamana nisbeten dün bir seviye-i irfanda bulunan ahali nazarında bu sütuna bir kıymet-i diniye vermesi, onun idame-i mevcudiyetini temin etmekten başka bir şeye atfolunamaz. Konstantine'yi de irade-i ilahiye ile tesis etmiş olduğunu neşredildiği bir kanunda ilan eylemesi hep takip ettiği siyaset-i şeriyenin icabatındandır..

Bizans devleti hakkında amîk tetebbu'atta bulunan ()

“Bizans devletinin ictimâ'î ve siyasi inkişâfi” nam makalesinde diyorki: Bu devlet, zamanlarının dedikleri gibi, bin seneden ziyade surun mevcudiyeti bekâ ve selameti

mevkii coğrafyası veyahut düşmanların lütufkârlığı sayesinde olmuştur. Bu devlet Roma'nın müellim bir parçası değildir. Avrupa, Asya Afrika kıtalarında bulunması hasebiyle mütemadiyen hücumlara maruz kaldığı halde, mevcudiyetini muhafaza edebilmesini bir çok asır yek vücud bir hayat-ı ictimâ'iyeye tesis etmesi ve bizzat bir anâsır-ı hayata malik bulunması sayesinde. Düşmanlarının sademât ve darbâtı altında sükût ve inhilâl eylemesi ise, ictimâ'î nokta-i nazarından husûle gelen hal-i inkişâfın kendinde hasıl ettiği tekamülün ve kendi bünyesine Ecnebi kanunun nüfuz ve irtişâsının netice-i meş'ûmesidir.

-Birinci tepe: Sarayburnu ve civarı.

-İkinci tepe: Çemberlitaş ve civarı: Eminönü, Kum Kapıya kadar olan saha .

-Üçüncü tepe: Beyazıt Meydanı ve etrafı: Un Kapanı – Yeni Kapı'ya kadar olan mahallât.

Dördüncü tepe: Fatih Meydanı ve etrafı: Cibali, Aya kapısı -Samatya sahiline kadar.

-Beşinci tepe: Nişancı. Tahta Minare ve etrafı: Sultan Selim, Balat ve civarı.

-Altıncı tepe: Edirne Kapısında Çukurbostan ve etrafı.

-Yedinci tepe: Macuncu Senti ve civarı: Altı Mermer, Koca Mustafa Paşa ve havalisi.

Beşinci, altıncı ve yedinci tepeler Konstantin surlarının haricinde kalıyordu. Hatta bundan dolayı Bizans'ın pek mühim bir mâbed ve manastırı olan (Kariye) camine o vakit (kenar, varoş) manasına olan Hora *M. Chora* manastırı derlerdi. Bu mahallât tarih-i kadimede *EXOKIONION* namıyla ma'rûftur ki sütun harici demektir.

Bizans'ın Devâ'îr-i Mülkiyesi

Bizans şehri Romalı'ların taksîmât-ı mülkiyelerine kıyasen (14) daireye taksim olunmuştu.

Kontantin, Bizans'ı payitaht ittihâz eylediği zaman, şehrin az zamanda şeref ve mamûriyetini temin etmek için, Roma'dan vesâir memlekette buraya eşraf ve

mütehayyizân sanatkârlar, celb ederek onlar vasıtasıyla belde de bir çok mühim âsâr-ı medeniyye vücuda getirmişti.

İmar-ı memleket hususûnda, pek feyzli bir tedbir olan bu usûl-i idareye, ruhu şad olsun Fatih Sultan Mehmet hazretleri de müracat etmişti. İstanbul alındıktan sonra Bursa'dan Konya'dan, Karaman'dan, Trabzon'dan, Konya Aksaray'dan, Ereklı'den, Atina'dan ve daha sâ'ir-i bilâddan ehl-i sanat getirerek onlar vasıtasıyla şehrin imarına ve beldeden hicret eden Rumlar'ın yerine bunları iskan etmişti. İstanbul'da hala bu mahalleler mevcut ve ma'rûftur.

Roma devletinin varisi olan Bizans devleti Fatih Sultan'dan itibaren bütün selâtîn-i sâlife İstanbul'dan Yunan sıfat-ı mümeyyizesini silerek bir sırf bunu Müslüman beldesi haline koymak için hiçbir himmeti dirîğ etmemişlerdir. Adım başına inşa edilen camiler, medreseler, çeşmeler, imaretler, sebiller hep bu maksat-ı âliyenin temininden başka bir şey değildir.

Bazı dar düşünceli kimseler bu âsâr-ı İslâmiyyeyi lüzumsuz görüyorlar. Fakat yıka yıka bitiremediğimiz bu âsâr-ı âliye-i İslâmiye bir gün oldu ki, bizim buradaki kadem-i mevcudiyetimizi hakk-ı bekâmızı müdafa etti. Hakkında

[Can edüb Londra'ya gitti bir ay tezvîr

Oldu tarih-i zafer ona mâtü'l-hinzîr...]

Tarih-i manidarı söyleyen Dorotheus Londra'ya hareket ederken Sirkeci İstasyonunda etrafını alan sürüye: İstanbul'un bir Hristiyan beldesi olduğunu ilan etmesi, bizim nazar-ı intibâhımızı açmalıdır. İbtidâları , anane ile gelen usûl-i idare-i mülkü bozması, kadimende memâlik iki daire-i vesî'aya taksim edilmişti. (Şark valileri) *Hlyricum* kıtaları (Adriyatik denizinin şark sahili: kâmilen dağlıktır.)

Bu eyaletler, papazlar tarafından idare olunan devâ'ir-i ruhaniyyeye ve bir derece mâ-dûnunda olmak üzere rüesa veya konsoloslar tarafından idare ediliyor. (aparheya) lara *eparchies* taksim edilmişti.

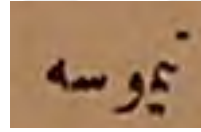
Hatta, Kayser (Justinian) sarf-ı mülki bir idare olan bu usûl-i idareyi tekrar zapt ve istila eylediği Afrika ile İtalya'ya da tatbik eyledi.

Fakat beşinci asır milâdı ibtidâlarında bazı ahvâl u esbâbtan dolayı idare-i mülkiye ile idare-i askeriye'nin tevhidine lüzum görüldü. Ve devletin haricen hedef ve ma'rûf olduğu bir takım mehâlîkten dolayı memâlik-i vesî'a-ı rûmîde birbirini müte'âkıb idare-i ârifiyeler ilan ve memleket kamilen askeri kumandanların *magistri militum* zîr-i idarelerine verildi. O tarihlerde bir taraflardan mağribler *Mores* diğer cihetten (Lombardiyalılar) mütamadiyen târiz ediyorlardı. İşte bu tecâvüzatı def' ü ref' etmek için Afrika ve İstanbul'da bir takım (Ekser halklar) tesis icab etti ki Acemlerle Arap'ların ve Slav'ların istilâları da şarkta böyle bir usûl idare-i tesisine lüzum-ı acil gösterdi.

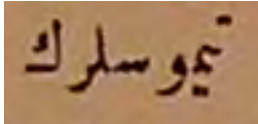
Bu usûl idare-i askeriye Bizans tarihinde derler ki, bidâyeten kolordu manasındaydı. Bi'l-âhire bu ordu tarafından işgal olunan eyalete de bu namı verdiler. Bu usûl-i idareyi tesis eden Justinian'dır.

-Yedinci asır ibtidâlarında tatbik edilen bu usûl-i idare sekizinci asırdan itibaren ta'mîm ve bir derece daha intizâmı kesbetti.

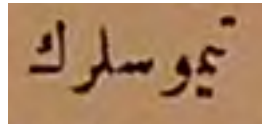
-Onuncu asırda memleket (29)

taksim edilmişti.

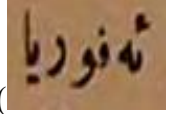
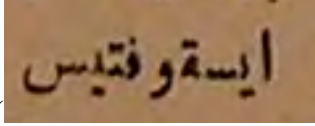
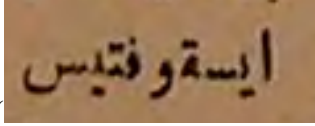

âdeti zaman zaman değişmişse de feth-i mübîne kadar bu usûl-i idare tatbik edilmiş. Askeri, mülki ve mali hususâtın, vergilerin tahsili gibi umûr-ı mühimmenin yed-i vâhide bulunduğunu tarihinde görüyoruz.

-Her *Timoslark* re's-i idaresinde (Patriçi) *Patrice* namı da verilen Stratej namında bir memur-ı askeri vardı. Bu zât doğrudan doğruya imparator tarafından tayin ediliyor ve onunla muhabere ederdi. Bu memurun emri altında, ikinci derecede bir takım taksimat-ı idariye daha vardı. Memleket böylece, derece derece bir takım devâ'ire ayrılarak emr-i idaresi teshil edilmiş olurdu. İşte bidâyeten ihdâs edilen usûl-i idareye tevfi ken Bizans beldesi bir takım devâ'ire ayrılmıştı.

Bu devâ'îre *Rejion* derlerdi. Konstantin tarafından yapılan bu taksime nazaran İstanbul (14) daireye tefrik olunmuştu. Galata (13) üçüncü daireydi.

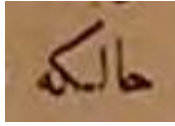
Bu taksimât mûcibince: her mıntıka-i daire reisi namıda alan bir () *Ephore* yahut vekil ve vasi tarafından idare olunurdu. Bu vekilin mayetinde ikinci () müte'addid mıntıka reis-i derecede bir memur mubassır () müte'addid mıntıka reis-i sânileri vardı. Bunlar, geceleyin şehri dolaşarak mahall-i asayiş bir hal veya yangın zuhûruna meydan vermezlerdi. Bu vazife bizde vaktiyle Yeniçeri ağalarına verilmişti.

Bu memurlardan başka () namında diğer memurlar daha vardı ki, bunlarda her mıntıkanın sokaklarını dolaşırlardı.

Bu taksimât-i idareye Kayser Arkadyos'un zaman idaresine kadar devam etti. Kayser (Justinian) 'dan sonra memleketin idare-i adliyesi karıştı, muzlim bir hal aldı.

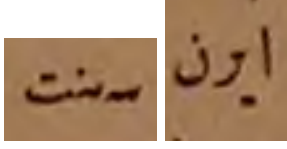
Gelelim her mıntıkanın hudûduna ve muhtevî olduğu âsâra:

1-Birinci mıntıka: Bizans mıntıkası. Bu mıntıkada İçkale denilen Akropolis, Ayiosis, Dimitrios, kilisesi (Eski mekteb-i tıbbîye) Değirmen Kapısında Manganlar Sarayı, şimdiki İncili Köşk kurbunda Arkadyos'un

muhteşem hamamları, dârü'l-eytam () denilen Mesih Kilisesi. (Fransızlar burada hafriyat yaparak kilisenin vaftiz kurnesini meydana çıkardılar.) Bu mıntıkada 118 hane ,29 sokak, 2 çarşı, 4 hamam vardı.

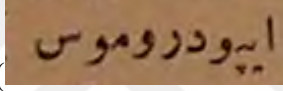
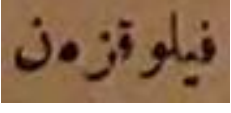
2-İkinci mıntıka:

Bu mıntıkada aynı tepe üzerinde mebnîydi.

Ayasofya, , Meryem Ana kiliseleri, ayan dairesi, meşhur Zeuksippos hamamları, kısmen Ogusteon meydanı bu mıntıkadaydı. Zeuksippos hamamı zinet ve ihtişam itibarıyla âbidât-ı muhimmedendi. Bidâyeten Roma İmparatoru Septimius Severus, at meydanını inşa ederken bu hamamı da yaptırmış. Konstantin tezyin etmiştir. Sultan Ahmed türbesiyle, eski mektep bahçesi arasındaydı.

Bu mıntıkada: 98 hane, 34 sokak, 2 çarşı, 4 hamam, 3 imaret vardır.

3-Üçüncü mıntıka: (Sultan Ahmed, Saray Kayseri)

Bu Mıntıkada: Sarayburnu kurbunda Hazreti Meryem namına muhteşem bir kilise, Serkiyos manastırı, (Küçük Ayasofya) havâriyûndan Papolos ve Pitros namına büyük bir kilise (Kumkapı taraflarında) () ,defter-i eminin sarayı (Defterhâne), Kartal Saray meşhuru, Bukoleon Limanı (Çatladı, kapıda), patriklere mahsus üç katlı bir saray: (At Meydanına nazırdı), Defne Sarayı muhteşemi, sarnıcı (Bin bir direk), Augustaion Meydanı, müte'addid Kilise...

Bu mıntıkada: 7 sokak, 98 hane, 4 çarşı, dört imaret vardı.

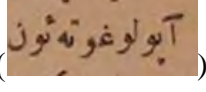
4-Dördüncü mıntıka:

Bu mıntıkada bakırcıların Meryerm Ana Kilisesi (Zeynep Sultan Cami, Lala Hayrettin Cami) muhteşem çarşı, bâb-ı adalet olan revâk Kayseri Augustaion meydanının diğer kısmı, Iustinianus sütunu Vasiliki denilen cesim kütüphane (Yere batanda Esâd Efendi Kütüphanesiyle, eski Zaptiye binası) Yerebatan sarnıcı...

Bu mıntıkada 32 sokak, 375 hane, 4 çarşı vardı.

5-Beşinci mıntıka: Bu mıntıka Mahmud Paşa mahallesini ihtivâ eder. Yeni Cami ve Eminönü sahiline kadar imtidâd eylerdi. Theodosius Meydanı, Theodosius sarnıcı (Mahmut Paşa Cami etrafında) İstanbul kumandanının idaresi (Bâb-1 Âlî

civarındaydı), *Stralejion* (Acı Musluk mahallesindeydi), Evdoksiya'nın meşhur hamamını, devâ'îrini ihtivâ eder de muhtevîydi.

Hamidiye türbesinin bulunduğu yerde vaktiyle () *Apopojotheton* namında büyük bir kilise ve Yeni Cami'de ve birde Musevi mahallesi vardı. Hatta, bundan dolayı, Yeni Cami iskelesine Yahudi kapısı (Evliya Çelebi çifut kapısı diyor.) *Porte Evreke* derlerdi. Şimdiki bahçe kapısıdır.

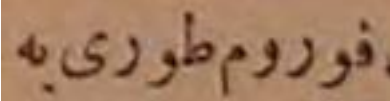
Bu mıntıkada:

6-Altıncı mıntıka: Bu mıntıka ikinci ile üçüncü tepeler arasında forum Konstantin Haliç'e kadar olan sahayı işgal ederdi. Süleymaniye Cami ve civarı bu mıntıka dahilindedir.

Bu dairede de birçok mabed, ez-cümle vefadaki kilise cami, *Theodoreletyon* Konstantin tarafından inşa ettirilen ayan dairesi, (Bâb-1 ser-askerî) forum Konstantin (Çemberlitaş), Kalender Cami (Meryem namında bir rahibeye izâfeten *Dcipara Dikonissa*), Filedelfiyum dedikleri direkler arası vardı. İstanbul'da Konstantin tarafından inşa ettirilen ilk meydan forum Konstantin'dir.

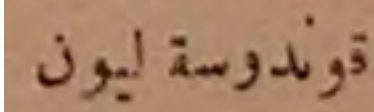
Yedinci mıntıka:

Bu mıntıka tamamen dîvân yoluyla mahdud olup Çemberlitaş'tan forum

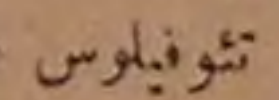
kadar mümeddid olurdu. Ve cenûben Marmara

Deniz'ine kadar inerdi.

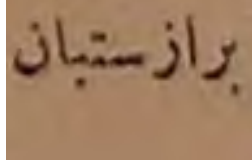
dedikleri Kumkapı bu daire dahilindeydi.

Kayser

tarafından kerimleri için yaptırılan at meşhur Rumala Sarayı *PALAISDECARIEN* (Ağa Kapısı, bâb-1 meşihat) tepenin garb cihetine doğru kısmen Beyazıt Meydanı, Konstantin zamanında, (Burada da vaktiyle de zî-

kıymet eşya satılırdı.) İstanbul valisini inşa edilen

kadim biraz *Lamdros* ,Bayezit Hamamı'nın civarında meşhur Odesius sütunu (Bu sütun şiddetli bir fırtınadan hasara uğradığından def-i tehlike için Sultan Bayezit tarafından bu sütun hedim ettirilmiştir. Geçenlerde, Bayezit Hamamı'nın karşısındaki sim-keşhane derûnunda işlemeli büyük bir sütun çıkmıştı.) rüzgarların istikametini gösterir. Üzerinde bir kadın heykeli bulunan mevzu, altta *Annemidoilon* bu dairedeydi.

Sekizinci mıntıka:

Bu mıntıka forum Konstantin'den Haliç sırtlarına doğru giderdi..

Forum Konstantin ile forum tauri (Bayezit Meydanı) Odesius Sarayı, Bayezit Cami, Mercan, Bozdoğan kemerinde Kapudan İbrahim Paşa, bâb-ı ser-askerî bu sahadaydı.

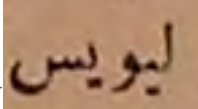
Dokuzuncu mıntıka:

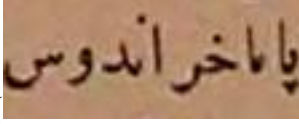
Bu mıntıka, Çukur Çeşme'den Yeni Kapıya kadar imtidâd ederdi.

Elyevm Mesîh Paşa Cami dediğimiz (Myrelaion) manastırı, Anastasia'nın hamamları, (Laleli civarında Kızlar Ağası hamamı mevki) Hazreti Meryem namına meşhur kilise (Balaban Ağa Cami) bu mıntıka dahilindeydi.

10. Mıntıka:

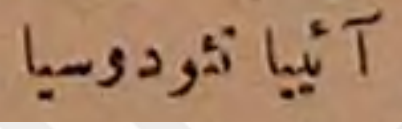
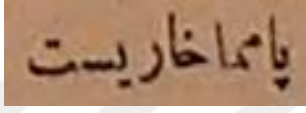
Vefa semti bu mıntıka dahilindeydi. Havariyyun kilisesi (Fatih Cami'nin mevki) Zeyrek kilise cami *pantocrator* (Hazreti Meryem'in paktâmen, Pakize

sifatlarıdır), Kırk Çeşme civarında () *Live* (Sekban başı İbrahim Ağa Cami), Kırk Şehitler (Saraçhane başında Kalbur Mustafa Paşa Cami kabri), Halıcılar

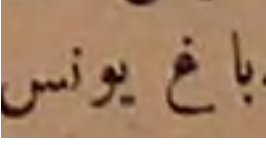
Köşkü civarında () (Fenari İsa mesciti), Panreoptes (Eski İmâret Cami: sıfat-ı samedâniyyeden basîr manasınadır.) kiliseleri, Kız Taşı, Konstantin'in pek muhteşem bir hamamı (Müfti Hamamı civarında da Gelenbevî i'dâdiyyesi karîbinde Çukur Hamamı'dır) bu daireydeydi.

11-On birinci mntıka:

Beşinci tepe üzerinde bulunan bu mntıkada Gül Cami,

 , (Fethiye Cami) (Hazreti Meryem'in mün'am ve muhsin sıfatıdır) Moğolların Meryem Ana Kiliseleri (Fener'de Kiremit Mahallesi'nde Sancaktar yokuşundaki kanlı kilisedir),

Evdoksiya'nın sarayı *Euergete* namında meşhur bir kilise

de karîbinde Kapudan Sinan Paşa Cami mevkiidir.) vardı.

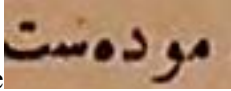
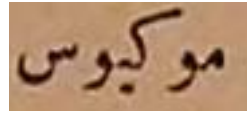
Evdoksiya ile sarayları Sultan

Selim Cami karîbindeydi.

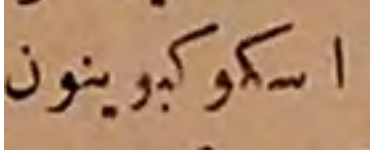
12-On ikinci mntıka:

Beşinci tepenin cenûb cihetinde bulunan bu mntıka Marmara Denizi sahiline kadar imtidâd ederdi. Çukur bu sütun semti olan yedinci tepeyi işgal ederdi.

(Periuleptos) *Periulepote* denilen kadimen bir Rum manastırıyken bi'l-âhire Ermenilere terk olunan Sulu manastır, Stadion Manastırı (Samatya'da Emir Ahur Cami) Yeni Bahçe karîbinde İmparatoriçe Polikarya'nın muhteşem bir sarayı (Safiye Sultan Sarayı) elyevm saray hamamı namıyla ma'rûf bir hamam harebesi vardır.

Mesih Paşa Cami ittisâlinde sarnıcı, sarnıcı (Macuncu semtindeki Çukurbostan) Yıldızlı Kapı, Yedi Kule (Akropolis (*Strongzlon*) Altı Mermer (*Xokionion*) Konstantin'in büyük bir heykelini hâvî bir sütun, bu daire dahilindeydi.

Bu diarede esasen Konstantin surları'nın haricinde kalmış olduğundan (

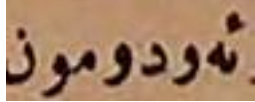

) namıyla ma'rûftu. Bi'l-âhire Kayser Odesius şimdiki surları yaptıınca bu havâlî dahil şehre girmiş oldu. Fakat yine eski namını tarihlerde muhafaza etti.

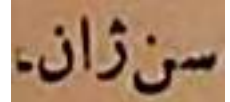
13-On üçüncü mıntıka Galata cihetiydi.

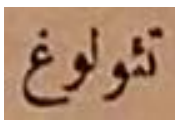
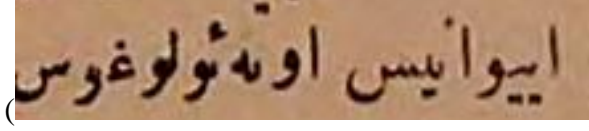
14-On dördüncü mıntıka:

Altıncı tepe üzerindedir. (Altıncı tepe ile yani Kariye semti, beşinci tepe yani Sultan Selim semti arasında derin bir vadi vardır. Bu vadi Balat'a iner.)

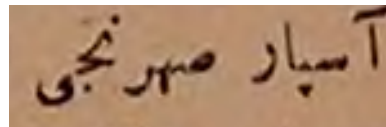
Bu mıntıkada: meşhur (Odesius surları yapılmadan evvel burası şehrin bir varoşu makamındaydı), meşhur Hara manastırı (Kariye Cami), Saint

Jean Batiste (Hazret-i Yahya ve Adil Şah Kadın Efendi Cami),

  (Avcı Bey Cami), Edirne Kapısı karibinde Ayayorgi (Mihrimah Sultan Cami'nin mevkiindeydi. Kanuni Sultan Süleyman zamanında istibdâlen kapının karşısına yeniden inşa ettirildi),

kiliseleriyle Tekfur Sarayı

(Çukurbostan),

ولا حرنه

kilisesi ve ayazması, havâriyyûndan

بروس ومارقوس

kilisesi (Atik Mustafa Paşa Cami) Aya Thekla

آنه ماسر

kilisesi (Toklu İbrahim Dede Mescidi), ve İshâk kaleleri hapishanesi,

لا حرنه

Aya Vasilik ayazması ve

sarayı,

ولا حرنه جامی

Cami,

(Hançerli Hamam) vardı.

İstanbul'un Kadim ve Meşhur Mebânîsi

Konstantin zamanında İstanbul'u merkez-i hükümet olunca, bu Kayser olanca himmetini şehrin imar ve tezyinine hasr etti. İstanbul'da ilk ma'mûreler şunlardır:

1-Forum Konstantin denilen Çemberlitaş.

2-Validesi Ougusta Helena namına izâfeten Ougusteon Meydanı. (Ayasofya meydanıdır)

3-At Meydanı (İppo Dromos). At Meydanı'nı tesis eden Septimius Severus'dur. (193-211)

4-Saray Kayseri.

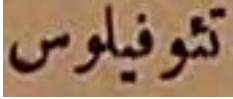
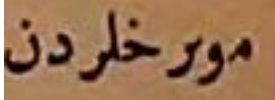
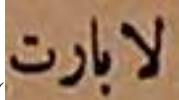
5-Bin bir direk ve Yerebatan Sarnıçları, Ayasofya mabedi.

6-Çukurhamam dedikleri muazzam ve muhteşem hamam.

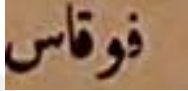
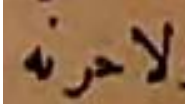
-Saray Kayseri-

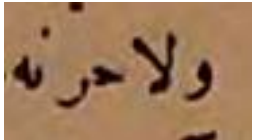
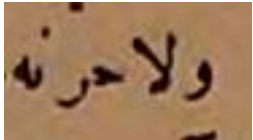
İstanbul'un muhtelif mahallelerinde inşa edilen muhteşem ve me'âlen saraylardan yalnız bir tanesi, tekfur sarayı kalabilmiş diğerleri mürûr-ı zaman ile ve bâkirsizlik yüzünden harap olup gitmiştir.

Bu sarayların hedmini biz Türklere atfetmek büyük bir insafsızlık, garezkârlık daha doğrusu tarihe adem-i vukuf, binâenaleyh cehalettir.

Konstantin'in bina edip, Justinianus tarafından tamir ve inşa ve ikinci Justinyen, , Makedonyalı Vasili tarafından ilavelerle tevsi' ve tezyin kılınan saray-ı mukaddes mürûr-ı zaman ile ve terk ve ihmâl yüzünden harap olunmuştur. Hatta meşhur () (İstanbul'un saray malikanesi ve civarı) nâm eserinin üçüncü sayfasında bu sarayın mahv u tahribi İstanbul'un Türkler tarafından fethi zamanına atfetmemek lazım geldiğini sarâhaten söylüyor.

Çünkü daha (11) inci asr-ı milâdi evâsıtından itibaren bu saray, Kayserler tarafından bütün bütün terk ve ihmâl edilmişti.

Gerçi on üçüncü asrın nisf-ı âhîrinde Kayser Nikiferos (Muzaffer demektir, Kürdi Araplar'dan aldığı için bu nam ile meşhur olmuştur) tarafından taktim edilmiş ise de gerek ihtilâlat dahiliyeden gerek harici düşmanların tecavüz ve taarruzları korkusundan, Kayserler burada kendilerini emin göremiyorlardı. Bunun için Emmanuel Komnenos (1180-1143) de şehrin şimâl-i garbi müntehâsında Haliç üzerinde müessis ve sarayını yaptırdı. Ve fevkalâde tezyin ve tahkîm eyledi.

Bu saray (300,000) metre murabba'i bir sahayı işgal ederdi. Cesâmeti taktir etmeli. sarayı yapılmakla beraber At Meydanında küçük Ayasofya'da Çatladı kapıdan ahûr kapıya kadar olan sahayı işgal eden Konstantin sarayı büsbütün ihmâl edilmedi.

Hatta, Emanuel o tarihte Selahattin Eyyübi'ye karşı Kayser'in dest-i mu'âveneti rica etmek üzere İstanbul'a gelen Kudüs kralı birinci

آموری بی

(1170) Konstantin'in büyük sarayında kabul etmişti. Kral

بوقوله نون

Çatladı kapıdaki meşhur limanına çıkmıştı. Kayser ve kral bu

ولا حرنه

saraydan sarayına gitmişti.

مورخ لر ندن

توده لا

O zaman () li Musevi siyah Bünyamin

İbn Battûta'nın İstanbul'u ziyaret ettiği tarihte (12 inci asır) İstanbul'a gelmiştir. İstanbul'u tarif ederken Konstantin sarayından bahsetmiyor yalnız

ولا حرنه

sarayını uzun uzadıya methediyor. Pek muhtemeldir ki

ولا حرنه

sarayı inşa ediliyorken, Konstantin sarayından bir çok malzeme almıştı. Nitekim Yedi Kule ve Samatya civarında bazı kiliseler yapılıırken, Yedi Kule'nin muhteşem levâzımı alınmıştı.

- Kudüs kralının İstanbul'u ziyaretinden (33) sene sonra Fransız Venedik ehl-i salîbî İstanbul'a geldikleri zaman (1203), imparatorlar artık Konstantin sarayında oturmuyorlardı. Ehl-i salîb Murahhasları o tarihinde hükümdar olan İshâkı

ولا حرنه

Sarayında ziyaret ettiler.

Birkaç ay sonra (1204) ehl-i salîb İstanbul'u zabt ettikleri vakit

فلاندر دوقه سی

(Bukoleon) imparator ilan edilince İshâk Bukoleon sarayına geçti.

ولا حرنه ده

Anlaşılan Fransızlar gâh gâh Zeyrek kilise caminde oturmuşlardır.

*

Sekizinci Mihâil'in Logos'un Yedi Kale'deki yıldızlı kapıdan mutantan bir alan-ı suret duhûlî.

Latinilerin İstanbul'da elli bedî sene süren feci ve tahribkâr idarelerinden sonra, İstanbullu istirdâd eden sekizinci Mihâil Paleolog, ordusu buraya geldiği

zaman (1261) Konstantin'deki son Latin imparatoru ikinci

بوده نهن

ولا حرنه

şatosunda oturuyordu. Bununla beraber o tarihte Konstantin

sarayı henüz mevcuttu. Hatta,

بودوه نهن

şehirden kolayca firar edebilmek

için

ولا حرنه

den buraya gelmişti.

Sekizinci Mihâil İznik'ten İstanbul'a avdet ettiği zaman Konstantin'in

ولا حرنه

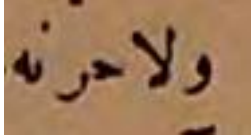
sarayına getirilmişti. Çünkü

بوده نهن

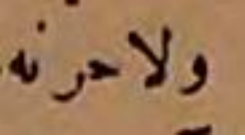
sarayı

zamanında berbat,

mülevves, mutfak işleriyle sim siyah bir hale gelmişti. Sonraları Konstantin sarayı

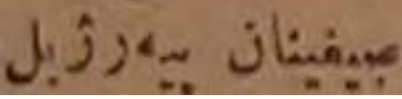
terk edildi. nin gerek mevkii, gerek mahfûzâtı hasebiyle Kayserler burada oturmuşlardır. Bu suretle Konstantin sarayı terk ve ihmal olundu.

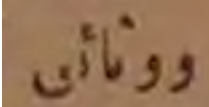
Sultan Orhan'ın müttefiki kuzenin Kayser ilanı merasimi

 de olmuştu.

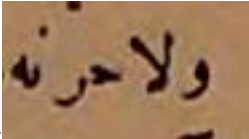
Floransa'lı Hristof fetihten otuz beş sene evvel İstanbul'a geldiği zaman (1422) Konstantin sarayında esir kalmıştı.

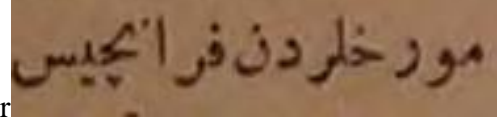
Kanuni Sultan Süleyman zamanında İstanbul'a gelen ve Fransız hükümetinin tahsisatını kat' etmesi üzerine devletimizin cenâh-ı âtîfetine

 (1550) Konstantin'in eski sarayında esir bulunduğunu söylüyor ve yalnız hududunu zikrediyor.

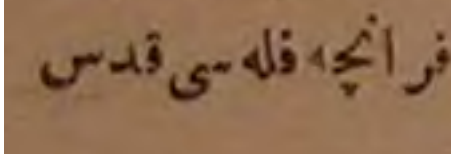
Şu tafsilâttan tariheden anlaşıldığı üzere bir takım gazezkârların iddiaları vech ile, Konstantin sarayını Türkler yıkmamışlardır. Bu Bizans Kayserleri zamanında kendiliğinden harap olmuş ve bu haliyle bittabi enkazı da başka yerlerde kullanılmıştır.

*

 sarayına gelince: burası Anastas (518-491) yaptırmış, Mihâil Komnenos tezyin eylemiştir. İstanbul'un Türkler tarafından fethine gelinceye kadar burası saray imparatoruydu. Hatta Konstantiniye'nin son kayseri Konstantin

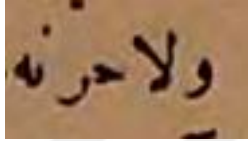

Paleolog Fatih ordugahını yanında meşhur
olduğu halde bu sarayın penceresinden seyr-i tatik etmişti. Hatta, tekfur sarayında
Rum mezarlığının karşısında hala bir kule vardır ki,

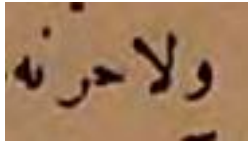
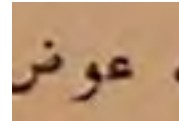
Kudüs diye ma'rûftur.

Yukarıda söylediğim gibi bu saray (300,000 metre murabba'i) bir sahayı
işgal eder. Fevkâlâde muhteşemdi. Vâsi sâye-dâr bahçeleri, şadırvanları muhteşem
sütunlu, üstü örtülü harebeleri, imparatora hareme mahsus mu'il daireleri, muhafaza
kışlaları, ayazmaları, kiliseleri meşhur cihandı.

sarayına büyüklerin sarayı: Ayvansaray derlerdi. *Gavt*
Palais desjrands sarayın haremine, Ayvansaray kapısında şark cihetinde hala âsâr-ı
bâkiyesi görülen etrafi sütunlarla müzeyyen bir avludan girilirdi.

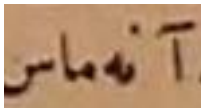
Vaktiyle pek muhteşem olan bu medhûlu Kayser Moris yaptırmıştı. (586)

sarayının kısmen mevkiinde Efendi Camii
vardır.

Sarayın kara cihetinde, yani Tokmak Tepe denilen mevkiye nazar cephesinde

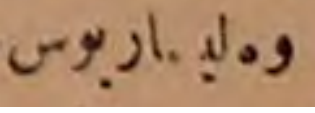
iki meşhur burç vardır ki, biri İshâk Angelos, diğeri de kaleleridir.

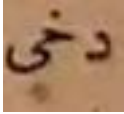
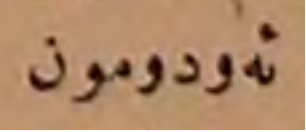

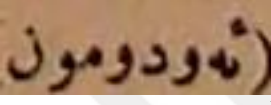
kalesi vaktiyle devlet hapisanesiydi. Şâyân-ı ziyaret bir mahalldi.
Atmış metre tûlunda olan bu binanın dahili oldukça harabedir. Fakat gezilebiliyor,

tehlike yoktur. Burası vaktiyle iki katmış. Her katta (1,75) metre arzında bir koridor üstünde bir sıra küçük hücreler vardır.

Tekfur sarayı zamanımıza kadar pâyidar olan tekfur sarayı da pek mühimdir. Hele şehre nazır olan cephesi mozayik olan taşlarla, kırmızı tuğlalarla, mermerlerle

pek nazar-ı kariptir. Balkonu oldukça masnûdur. Sarayı,

  denilen tekfur sarayını, Büyük Konstantin yaptırmıştır. Bi'l-âhire Kayser Justinien burasını tamir ettirdi ve adına (

) mahkemesi dedi. Burasına büyük saray derlerdi ki *Palation*

kelimesinden muharref olarak bütün (Balat) namı verilmiştir. Demekki Balat kelimesi, saray manasına olan *Palation*'dan muharreftir.

*

Bizans tarihi: idari, siyasî, ictimâ'î ve ilmi olmak üzere üç devreye taksim edebiliyoruz:

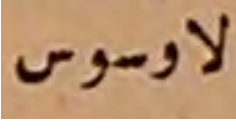
1-Şehrin bânîsi olan ve Bizans'tan Büyük Konstantin kadar olan müddet.

Bu müddette şehirde o kadar şâyân-ı dikkat âsâr-ı ûmran vücuda getirilmemiştir.

2-Konstantin'den birinci (Justinien) kadar olan zaman:

Bu müddet tarafında şehir, hayli tevsî' etmiş, sanat itibarıyla pek mühim âsâr ve mebânî vücuda getirilmiş, bununla beraber İstanbul'da zelzele-i hârik ihtilâlat-ı dahiliye Acemler'le muharebe gibi gavâ'il-i hariciye ile geçmiştir.

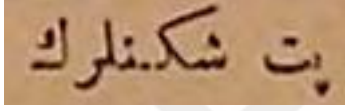
(20,000) cilt kütüb-i nefiseyi muhtevî olan Vasiliki kütüphanesiyle

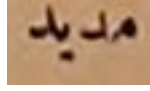

sarayı bu devirde Kayser Vasiliki zamanında yanmıştır.

3-Justinien'den Paleologlar devrine kadar olan zaman:

Memlekette pek çok âsâr-ı nâfi'a ve mü'essesât-ı hayriyye vücuda getirilmiş. Kanunlar tanzim olunmuştur. Bununla beraber, en şiddetli ihtilâller, mezhep mücadeleleri, fırka münâza'aları, veraset-i hüküme, fecâyi'-i Araplar'ın tecavüzü, Bulgarlar'ın taarruzu, Ruslar'ın akını, Selçukiler'in teşekkül ve inkişâfları, şark garp kiliseleri namıyla Hıristiyan kilisesinin ikiye inkisâmı, İstanbul kilisesinin i'tizâli, aforoz edilmesi, Latin istilası Latinler'in İstanbul'daki tahribatı,

mücadele ve taarruzları hep bu devirde olmuştur. Bu herc ve merceden memleket çok ziyan görmüş harap olmuştur.

Sekizinci Mihâl, İznik'ten İstanbul'a avdet ettiği zaman İstanbul'u elim bir halde bulmuştu.⁵

PERİN SAHİRE

Bu dünya ne tuhaf sahne,

Ne garip oyun yaşamak!

İlk dilimiz vazifesine

Herkes başlar ağlayarak!

⁵ Muhâfazat-i âsâr-ı atıka encümeni azasından muhterem muallim Mehmet Ziya Bey'in mekteb-i mülkiyede, (Bizans)'a dair verdiği Konferans:

On iki yıl evvel bugün
 “Bunu, kızım sen bilmezsin.”
 Sen de sahnede göründün,
 Bir feryat oldu ilk sesin.

Dilerim olmasın hazin
 Hayat oyununda senin
 Daima gülsün gül yüzün,
 Hep mudhike oyna, Perin!

20 Kânûn-i Evvel 1339

Celal Sahir

FEYLESOFLAR NE İÇİN TEDKİK EDİLİR?

Hissi manalarla geçen zamanlar hayatın en tatlı anlarıdır. Eserler üzerinde düşünmek suretiyle feylesoflarla hem-hâl olmak bizim için bu hissi meşâgilin en yükseğidir. Fakat bu hissi zevkten mâ-adâ feylesoflarla iştigalin ayrıca faideleri vardır. Bu makalede onları hulâsa etmek istiyorum.

Feylesofların eserlerini tedkik eden umumiyetle felsefe tarihi feylesofların mükevvenât-ı mesâili üzerinde nasıl düşündüklerini, neticeye vardıklarını bize öğretir. Bir insan tanımak nasıl ancak tercüme hayatını, yani bütün tarih hayatını bilmek sayesinde mümkün olursa felsefede ancak mevzu olan mesâilin şimdiye kadar nasıl vaz’ edilmiş, nasıl tedkik olunmuş, ne neticelere varılmış olduğunu öğrenmek sayesinde anlaşılabilir. Çünkü mütâla’ât-ı felsefiye ancak mukâbil olan fikir ve mütâlaalara vukuf sayesinde tenevvür eyler. Onun için tarih, felsefe her şeyden evvel felsefi mesâili layıkıyla kavrayabilmek imkanını bahşeder. Daha doğrusu felsefe meselelerine layıkıyla vakıf olabilmek için yegâne tarik, onun tarihini bilmektir. Bazı ilimlerle onların tarihleri yek diğerinden ayrıdır. Nebâtât ilmi

tarihi başka, nebâtâd ilmi yine başkadır. Fakat felsefe öyle değildir. Tarih, felsefe bize mesâil felsefenin ne suretle vaz' edildiğini, bu meseleler hakkında nasıl düşünülebileceğini öğretmesi itibarıyla bizzat felsefeden ayrı değildir. Bundan dolaydır ki ciddi âsâr da felsefî bir meseleyi tedkik ve ta'mîk etmek istenildiği zaman daima tarihine müracat edilir. Zaten edebiyat gibi lisân gibi bütün mü'essesât-ı beşeriyeyi tedkik için tarihlerine müracat etmekten başka sâlim bir tarik yoktur. Felsefede insanîyetin en yüksek, en ibdidâ'î âsârıdır. Onun tedkik ve ta'mîki tarihine müracatla mümkündür.

Şu izahat gösteriyor ki tarih-i felsefe bir kere felsefedir. Bize mesâil-i felsefiye üzerinde düşündürmeyi öğretir. Tarih-i felsefenin bu faidesi bilhâssa felsefe müntesibleri içindir.

Diğer cihetten felsefe tarihi, tarih-i medenîyetin bir kısmıdır. İnsanların vücuda getirdikleri âsâr-ı fikriyenin en yükseği hiç şüphesiz felsefedir. Tarih-i felsefe feylesofların meslek ve mezheplerini bize tanıttırması itibarıyla âsâr-ı medenîye ve fikriyenin en mühimini öğretiyor demektir.

Efkâr-ı felsefiye cansız bir takım mefhûmlar değildir. Büyük feylesofların fikirleri ekser büyük bir kitlenin itikat ve kanaatini teşkil etmiş, o kanaatlerde nihayet a'mâl üzerine mü'essir olmuştur. Onun içindir ki bir çok vaka-yı tarihiyenin en esaslı sebebini yapılan akidelerde, bilhâssa efkâr-ı felsefiyede buluruz. Bir müverrih iştigâl ettiği asırdaki inkılâbat-ı fikriyeye hiç mütâlaa olmaya lüzum görmezse, vaka-yı tarihiyenin esbâb-ı amîkasına katıyyen nüfuz edemez. On sekizinci asırdaki efkâr-ı felsefiye bilinmedikçe, hele Voltaire, Montesquieu, Jean-Jacques Rousseau te'sîrât-ı fikriyesi hesaba katılmadıkça bu asır nihayetinde zuhur eden (İhtilâl-i kebîr) nasıl anlaşılır? Vakanın en derin esbâbı efkârda vücuda gelen inkılâptır. Fikirlerdir ki çok defa amâl-i beşeriyeyi tayin ve tahdîd eder. Alfred Fue tarih felsefesinin mukaddimesinde me'âlen "Bana bir asrın kanaat-ı felsefiye ve diniyesini söyleyiniz. Size o asırdaki i'tiyâdların , zuhur edebilecek amâlin hududunu az çok hakikate karîb bir surette çizeyim." diyor. Filhakîka bir zamanda ve bir yerdeki malumat-ı ilmiyenin derecesi o mahâllin tarz- hayat ve sanatını az çok göstereceği gibi kanaat-ı felsefiyelere hüküm süren i'tiyâdât ve i'tikadâtın hududunu bize gösterebilir. Bu itibarla bir zamandaki vaka-yı tarihiyenin sebeplerine nüfuz edebilmek için o

zamanın büyük mütefekkirlerinin büyük feylesoflarının meslek ve kanaatlerini bilmek icap eder. Zaten bir zamanın muhtelif kanaatlerini en iyi temsil eden feylesoflardır. Çünkü feylesof zamanının bütün i'tikadât ve kanaatlerini tenkit ede ede kendi meslek-i felsefyesini tesis eyler. Binâenaleyh bu tenkîdâttan o zamanın kanaat-ı diniyelerini o devrin tarz-ı tefekkürünü, inanılan şeyleri öğrenebiliriz. Bu husûslarda feylesofların âsârından daha iyi bir şahit ve nakil bulunamaz. Bu itibarla bir asrın tarihini tedkik ve ta'mîk etmek isteyen bir müverrih hiçbir zaman, o zamanın efkâr-ı felsefyesine karşı kendisini bî-gâne addedemez.

Felsede tarihi bütün bu maddi kaideler haricinde mütefekkir bir kariye müstesna zevk ve neşe verir. Feylesoflar en yüksek dahilerdir.

Mesâlik-i felsefiyeyi tedkik ve mütâlaa etmek sayesinde bu dehalarla münasebet-i fikriyye tesis ederiz. İnsaniyetin yetiştirdiği bu nadir zekâ ve dahilerle daimi bir münasebet ve karâbet-i fikriye hâsıl etmekten daha tatlı, daha zevkli bir meşgale bulunabilir mi?

Mehmet Emin

Öldüren Kadınlar Serisi: 4

EŞİNİ ÖLDÜREN KADIN

Aylardan biri Ruhsâr bana yazıyordu. “Vefasız, unuttu gitti! Beni mi düşünecek.” diyordum. Mamâfih içimde hafif bir merakta vardı. Son mektuplarında onu tabiat-ı hilâfına, biraz bed-bîn ve müşteki bulmuştur. Hâlbuki geçen sene Ruhsâr, bütün dünyanın en mesut kadımıydı. Bir buçuk senelik evli oldukları halde kocasıyla iki âşık gibi sevişirlerdi. Ruhsâr daima: “Hayat bir kadeh şaraptır.” derdi. Birkaç ay evvel aldığım bir mektupta bu kanaati sarsılmış görmüştüm. Yazılarında mübhem bir şikâyet kokusu vardı. Ve ondan sonra - işte bir mevsim geçti- Ruhsâr’dan mektup almamıştım.

Zarfin üstündeki sinirli kadın yazısını derhal tanıdım. Onun, Ruhsâr’ın yazısı!

Bir anda zarfı yırttım ve okudum:

“Kardeşim! Sana bu mektubu tevkifhânedede yazıyorum. Ya! Ben! Ruhsâr! Tevkifhânededen, ben bugün bir caniyim kardeşim. Kocamı öldürdüm. Pişman değilim emin ol, hiç pişman değilim. O bir delidir. Ölümü hayatından bin kere hayırlı bir mecnundu. Onu öldürdüğüme nâdim değilim. Fakat göğsümün üstünde bir ağırlık var ki... Bu ağırlık beni muzdarip ediyor. Bu bir vicdan azabı olamaz. Ben caniyim. Ama günahkâr değilim. Masumum, vicdanım çok rahat. Bu göğsümün üstündeki yük, mutlaka oraya biriken dertlerim olmalı. Şimdi sana onları söylersem kardeşim boşalacağım, hafifleyeceğim. Ve sen bana hak vereceksin. “Zavallı masum kardeşim. Mazlum Ruhsâr’ım” diyeceksin. Sen herkes gibi bana “Zalim, katil, müfteris bir kadın” diye bakmayacaksın. Ben bunu istiyorum kardeşim.

Şimdi hikâyemi, cinayetimin hikâyesini dinle:

Kocamı çılgınlar gibi seviyordum. Bunu sen herkesten iyi biliyorsun. Aylarca ne mesut ne sarhoştuk. Aylarca bu dünyadan uzak, yakmayan bir alevin içinde yaşadık. Hayır, yaşamadık, rüya gördük. Sevdik, sevilmiştik. Mesut olduk.

Kocamdan başka bütün sevdiklerime, bütün aile ve dostlarıma yabancı gibiydim. Fakat bir gün geldi ki kalbimde onların sakin, sıcak muhabbetini de aradım. Ve benim felaketim işte o gün başladı. Fuat’ın gözlerinde ilk gölgeyi, kendisine ağabeyimden hasretle bahsettiğim gün gördüm.

Ağabeyim bana Almanya’da bir fotoğrafını göndermişti. O mukavva parçasını sevinçle göğsüme bastım, öptüm. “Ah canım kardeşim!” diye içimi çektim. Fuat işte o gün gözlerinde yabancı bir gölge ile bana sordu:

-Onu çok mu seversin, Ruhsâr?

-Bilsen ne kadar çok...

-Benden de çok mu?

Şaşırdım:

-Sen başka, o başka Fuat.

-Bu yalandır Ruhsâr, kardeş muhabbeti, ana muhabbeti, koca muhabbeti ayrı ayrı olamaz. Bu basit insanların uydurduğu bir mana bir nazariyedir. Aşk birdir, aşk birliktir. Parçalayamaz, tecezzî kabul etmez. O yalnız bir kişiye inhisâr eder.

Bir sarhoşun yüzüne çarpılan bir avuç soğuk su ne yaparsa, bu cümlede bana onu yaptı. Biraz silkindim, biraz gözlerimi açtım ve biraz düşündüm.

Cennetten cehenneme giden yol pek kısa, kardeşim. Onu pek çabuk geçtik. Hayatım birkaç gün içinde bir cehennem hayatına döndü. Kocam beni, annemden, babamdan, arkadaşlarımdan, çiçeklerimden kıskanıyordu. Kedimi evden attı. Kemanımı bir gün ayaklarının altında parçaladı. Son günlerde herkes severek okuduğu bir güzel romanı elimden kapıp ocağa attı. Her gün yeni bir azap vesilesi icat ediyordu. Mesela bir sabah uykudan uyanır uyanmaz:

-Nedime bir daha bu eve gelmeyecek Ruhsâr. Hizmetçiye tenbih et. Gelirse “Hanım evde yok!” desin diyordu. Nedime benim çocukluk arkadaşım. Neden benim evimden kovulacak? Bu manasızlığa tabî isyan ediyordum. Atışıyorduk. Gözyaşları, hıçkırıklar, azaplar...

Muhariri yaşayan hiçbir eseri ele alamaz olmuştum. Vaziyetim gülünç ve zelildir. Boyna dîvânları okuyordum. Nedim, Fuzuli, Galip Dede, Baki, Nefi... hepsiyle yavaş yavaş dost olmuştum.

Bir akşam Fuat’la beraber Nedim’i okuyorduk. Nasıl oldu, nasıl kendimi kaybettimde söyledim bilmiyorum:

-Nedim hayatta olaydı onu çılgın gibi severdim Fuat.

dedim. Ve derhal, şimşeklenen büyük gözler karşısında zavallı bir kuş gibi sindim.

-Demek, dedi. Nedim yaşasaydı sen beni sevmeyecektin?

Dilim dolaşıyordu:

Öyle değil, dedim. Yani sen olmayaydın Nedim’i severdim belki.

Dîvânı fırlattı, karşı köşeye attı.

- Uykum geldi.

dedi, yattık. Gece yarısı beni deli gibi kollarımdan sarsarak uyandırdı. Gözleri büsbütün büyümüş kanlanmıştı:

-Şimdi Nedim dirilse de gelse, beni bırakıp ona gider misin? Dedi.

-Giderim! Diye haykırdım. Nedim'e değil, seni bırakıp cehennemde olsa gideceğim!

Omuzlarımı öyle sıktı ki kollarım kopuyor sandım. Ve birden hıçkırarak ayaklarımın dibine düştüm. Ne zillet, düşün kardeşim. Hıçkırıklar içinde onun ayaklarına yıkıldım. Ve o biran içinde sakinledi. Akşamdan fırlatıp karşı köşeye atmış olduğu dîvânı getirdi, önüme attı:

-Bunu yırt, dedi. Bunu parça parça et çabuk!

Bütün iradem bitmişti. Düşünmeden, hiçbir şeyi hissetmeden onun dediklerini yaptım. Kitabı sayfa sayfa parçaladım, buruşturdum. Onun önüne attım. Sonra... Bir şey bilmiyorum. Sabahleyin uyandığım vakit kalbimde Fuat'a karşı kökleşmiş bir kin vardı. Ondan nefret ediyordum. Bilsen nasıl, bilsen nasıl kardeşim!

Aradan birkaç gün daha geçti. Evin içinde iki düşman gibiydik.

Onun bütün sözlerine tek kelimelerle mukabele ediyordum. O çıldırıyor, kıvranıyor, beyninde bir ihtilâlle bazen, boğula boğula ağlıyordu. Sonra benim iki bileğimi bir avucu içince hapsederek öbür eliyle alnımın saçlarımı çekip koparıyordu. Ben can acısından dişlerimi dudaklarıma geçiriverdim. Fakat artık ne bir tazallüm ne de bir damla gözyaşı...

Bir gece uykum kaçtı. Gece yarısından sonra kalktım, bir mektup yazdım kardeşime. Uzun bir mektup... İçinde sarih bir şikayet yoktu. Fakat madur hayatımın bütün elemeni, bütün ıstırabını ve isyanını o sayfalara koymuştum. İmzamı atarken omuzumun üstünden kocaman bir el uzandı. Önümdeki sekiz sayfa yazı bir lâhzenin içinde didiklendi ve yüzüme çarpıldı. Ve işte o zaman, bilmiyorum kardeşim ne oldu, nasıl bir an içinde karyolaya atıldım. Onun revolver nasıl kaptım ve çektim

bilmiyorum. Ömründe eline silah almamış bir kadın, o kos koca adamı bir kurşunla ta alınım orta yerinden vurup yere serdi?

Ertesi gündü zannederim. Bir sürü erkeğin içinde uyandım. Bana kocamı kimin öldürdüğünü sordular. “Ben!” dedim. Sebebinini sordular:

MARMARA GECELERİ

-2-

-Rüzgarı mı şikayet ediyorsun, saçların mı dağıldı?

-...

-Dalgalar beyaz köpükleriyle kudurmuş, canavarlara benzeyen dalgalar homurdanarak bize yaklaşıyorlar. Eteklerim, kollarım, saçlarım ıslandı. Deniz bu gece ne haşmetli. Gökte bulutlar ejderhalara benziyor. Alevler kadar sıcak bir rüzgar, başımı, boynumu, kollarımı yakıyor. Bırak, kollarımı çekme. Onları dalgaların şifa verici serinliklerinde dinlendireyim.

Dinlendireyim.

-...

-Saçlarımı düzeltmeye uğraşma. Rüzgar onları istediği kadar dağıtsın. Ben başımı isteyerek rüzgara bırakıyorum. Ben istiyorum ki bu çılgın, hırpalayıcı kanatların arasında başım sersem, hatıralarım, düşüncelerim yok olsun. Oh, yok olsun.

-...

-Sen biliyorsun, bu gecelerin böyle rüzgarlı, çılgın gecelerin bana neler hatırlattığını bilmiyorsun. Beynimdeki, gönlümdeki cehennemleri söndürmek için fırtınalara, dalgalara ihtiyacım var.

-...

-Evet, küçük yavrum. Böyle gecelerde yine dalgalar ufukta köpürür. Bulutlar ayın etrafında cehennemi rakslarla dönerken onun yanına sokulurdum.

-...

-Çok eski zamanlarda Seher, çok eski zamanlarda... O zamanlar, ben de senin kadar genç, senin gibi bir çocuktum. Deniz işte yine böyle isyan ederek çırpınırdı. Ben ateşli ateşli alnımı onun serin ellerine dayardım. O saçlarımı okşardı.

-...

-Evet, böyle gecelerde tıpkı bu geceyi andıran gecelerde, rüzgarın, denizin sesi kadar haşmetli, tesirli sesiyle kulaklarıma beni sevdiğini fısıldardı. Beni hayatının biricik tesellisi, saâdeti olduğunu fısıldardı.

-...

-Fakat ben inanmazdım. Ben ona hiç inanmamıştım. O söylerken başımı önüme eğdi, gözlerimi saklamaya uğraşır, ağlardım.

-...

-Ben ağladıkça saçlarımı hırpalayarak çeker, siyah gözlerinin en kızgın bakışlarıyla gözlerimin derinliklerine bakarak dudaklarını bükerek: “Ne yapayım.” derdi. “Ne yapabilirim, inanmıyorsun ki...”

-...

-İnanmazdım. O kadın aramızda oldukça tabii ben ona inanamazdım.

-...

-Beni tanımadan sekiz sene evvel o kadını hayatına bağladığı için ona kırılmaya hakkım yoktur. Bunu biliyordum. Fakat benim onu sevdiğim kadar o da beni severse, o kadını hayatından uzaklaştırmak istemez miydi?

-...

-Sabretmemi istiyordu. Bana her şeyi düzelteceğini, o kadını sevmediğini, o kadını terk edeceğini fakat bunun benim düşündüğüm kadar kolay olmadığını

söylüyordu. Sekiz senenin, bir hayatta ne kırılmaz râbitaları vardır. Sekiz sene beraber yaşanan, bir kadını birdenbire: “Seni artık sevmiyorum, bir başkasını seviyorum.” demek, bunu tereddütsüz ve kolayca diyebilmek mümkün müydü?

-...

-Hâlbuki izdivacında mesut olmuştu. Buna da şüphe yoktu. Sakin ve rahat bir hayat sürmüyordu. O kadın hain ve merhametsizdi.

-...

-Benim, kendisini sevdiğimden şüphesi yoktu. Benim iyi, hakikaten seven, fedakâr bir kadın olacağını biliyordu. Ben de zannediyordum ki, bana sadece bu yüzden bağlanmıştı. Ben onun için şefkat, teselli ve güzelliğim. O bende, kendi gözlerinin duyduğu zevkle, kendine karşı olan aşkımı seviyordu. Evet, o hûd-bîn bir hisle bende kendine verebileceğim rahatı, huzuru seviyordu. Sekiz seneden beri, öteki kadında bulamadığı bütün bu şeyleri seviyordu. Ben böyle zannedirdim.

-...

-Bunu kendisine söylediğim zaman bana dargın dargın bakardı. Sonra ellerimi ellerine alır, beni yemin ederek temine uğraşır. Beni çok sevdiğini söylerdi. Bunu söylerken sesi öyle derin, öyle sıcak olurdu ki inanıyordum Seher... Buna inanmak ne büyük bir saadettir.

-...

-Hâlbuki çok devam etmezdi. Ruhumda, kalbimde yangın, azap başlardı. Şüphe eder ve kıskanırdım. Uzanan ellerini iter, yanından uzaklaşır. Zavallı perişan bir çocuk gibi ağlardım.

-...

-Biliyordum, hissedirdim. Bana bağlıydı. Benden ayrılamıyordu. Fakat onu bana bağlayan hislerimi kırıyordu. Beni asıl o hisler bedbaht ediyordu.

-...

-Ben güzel ve mağrur bir kadındım. Ben sade hüsnüm ve gururum için sevmek isterdim. Çılgın bir hummayla sevmek isterdim. Bu benim hârikulâde siyah gözlerimin hakkı, bu güzelliğimin hakkıydı.

-...

-Sevdim, kıskandım. İstirap çektim. Seher... Bir gün ona: “Bana artık gelme. Sana tahammülüm yok, seni görmek istemiyordum. Beni rahat bırak.” dedim. Evet rahata, sükûta ihtiyacım vardı. Onu böyle gurursuz, zelil sevmekten usanmışım.

-...

-Bana yalvardı, beni ne kadar sevdiğini anlattı. Beni muhakkak görmeye ihtiyacı olduğunu söylüyordu. Benden biraz daha makul olmaklıgımı, daha birkaç hafta böyle beklemekliğimi rica ediyordu. Her şeyin sonunda olduğumuzu temin ediyordu.

-...

-O gün çılgın, hırçın ve asabiydim. Emniyet edemiyordum. Beni şüphesiz hain yapmıştı. “Zaten seni görmek artık bana bir zevk vermiyor” dedim. Kuvvetli parmakları kollarımı hırpaladı. Beni kendine doğru çektı. Göz göze nefes nefese gelmiştik. Gözlerindeki dargın bakışından, parmaklarındaki kuvvetten zevk duydum. Beni sevip sevmediğini anlamak, kollarımı acıtan hiddeti gözlerinde daha kuvvetli görebilmek için gülerek: “Ben seni sevmiyorum.” diye devam ettim. Parmakları kollarımı daha ziyade incittiği nefesi, saçlarımı dağıttı. Bakışı gözlerimi yaktı. “Yalan” dedi, güldüm. “Eğer bu doğruysa yaşamam” diye haykırdı, yine güldüm. Bakışından, tavırlarından, sözlerinden beni sevip sevmediğini anlamak istiyordum. Gözlerine ıstırap ve elem dolmuştu. Parmakları kollarımı, saçlarımı, başımı hırpalıyor ve kesik kesik, yalan diyordu. Yalan... Yalan... Yalan...

-...

-Tatlı bir zevkle kollarında kıvranıyordum. Beni çekiştirdikçe, saçlarımı acıtıp vücudumu zedeledikçe bu zevki uzatmak istiyor ve hezeyan ediyordum. Bilmiyorum, o gece neler söyledim.

-...

-Nihayet: “Beni bir daha göremeyeceksin.” diye sözümü bitirdim. “Seni görmek artık bana bir zevk vermiyor. Seni sevmiyorum. Seni hiç sevmemiştim” dedim.

-...

-O gece yanından bu sözlerle ayrıldım. Ertesi gün yazdığı mektuba cevap vermedim. Daha ertesi gün geldiğini haber vermedikleri zaman hasta olduğumu, kabul edemeyeceğimi bildirdim... Ve sonra odamda bekledim. Eğer hakikaten sevmiş olsaydı, ev halkından sıkılmayacak, rezalet yapmaktan çekinmeyecek, odama kadar gelecekti. Bana acı sözler söyleyecek benden hesap soracaktı. Hatta belki beni saçlarımdan sürükleyecek dövecekti. Beni sevseydi muhakkak böyle yapacaktı.

-...

-Loş odamda beyhude yere saatlerce beklerdim. İpek yastığımı dişlerimle kemirerek ağladım... Ağladım...

-...

-Akşam sofranın başında oturuyordum Seher... Misafirlerim vardı. Gülüyor ve konuşuyordum. Fazla bir neşe, hasta bir neşeye etrafımdakilerin başını döndürüyordum. İstiyordum ki ona beni çok neşeli gördüklerini söylesinler.

-...

-Yemeğin sonlarına gelmiştik. Birden sofranın diğer başındaki davetlilerden bir kadın bana: “Duydunuz mu, Münire, Şefik Bey ne yapmış?” dedi. Dudaklarımdaki tebessüm soldu. Feci bir endişe ile kalbim atmıyor zannettim. Onun

yer yer seyhate çıktığını, karısıyla beraber gittiğini söyleyecekler zannediyordum. “Hayır!” dedim. “Bu gün bileklerini keserek intihar etmiş, ölmüş.” dedi.

-...

-Gel, gel yaklaş bana... Rüzgar sesimi kesiyor. Bak, sana bir şey söyleyeceğim. Ben çok fena bir kadınam. Ağlamadım, sevdiğimin ölüsüne ağlamadım. O sözleri duyduğum halde, içimdeki şüphe ölmemişti. Ve beni sevdiği için ölmemişti. Hayatında çok ıstırap çekmiş bir adamdı. Beni tanıyuncaya kadar hiçbir şeye inanmamış, öteki kadının hainlikleriyle, fenalıklarıyla yıpranmış gönlümü, benim fedakâr, büyük aşkımda dinlendirmişti. Evet, o bende dinlenmiş, o bende kendini sevmiş, bana aşkıma inanarak iyiliğe, fedakarlığa iman etmişti. Ve dünyada yegâne inandığı, iman ettiği aşkımda bir masal, bir efsane olduğunu anladığı gün, kendinde yaşamak kudretini bulamamış, kendini öldürmüştü. O beni değil, aşkıma sevdiği için öldürmüştü.

-...

-Hayır Seher hayır, ağlamadım. Onu çok seviyordum. Onun için ağladım.

Onu anlayamayacağın kadar çok severdim. Ağlayamadım. Hala ağlayamıyorum.

-...

-Gel yaklaş, yaklaş bana. Ölümünü duyduğum gece, sabaha kadar Allah’a şükrettim. Bilemezsin ne kadar ıstırap çekmiştim. Ve bu şüpheyile ne kadar ıstırap çekiyorum anlayamazsın Seher. Ben onu ne kadar çok sevmiştim.

HORTLAK

İhtiyar bir doktor olan dostumuz anlatıyordu:

-Siz talihli çocuklarsınız. Labaratvuarlarınız zengin. Okumak, öğrenmek vesâ'itiniz, mebzûl, teşrihhâneniz ise kadavralarla dolu. Biz de aynı mektepte yetiştik. Fakat sizden o kadar ayrı şerâ'it içinde ki... O zamanlar şimdiki gibi ölü bulmak kolay değildi. Hele bugünkü formüller henüz daha keşif olunmadığından kadavralarımız hemen ale'l-ekser bir insan şeklinden çıkarak, yüzlerce, binlerce

kurtların üşüştüğü, yüzlerce binlerce kurtların delik deşik ettiği şekilsiz ve belirsiz, müte'affin kümeler halinde bulunurdu. Biz doktorluğu böyle temiz ve mükemmel kadavralardan takip etmezdik. Şekilsiz et kümeleri üstünde iki büküm, beyni sızlatan, burnundan aksırık getiren ve gözleri yaşartan ağır ta'affünler arasında bir asabi bulmaya, bir adeleyi tetkik etmeye uğraşarak çalışırdık.

Mezarlardan kemik aşırnak bizim için adeta gayrı kâbil bir işti. Zira halk o zaman bu günki gibi değil, daha fazla mutaassıbtı. Mezar bekçilerinin nazarlarına görünmemek için Karacaahmet servilerinin geniş kütüklerini siper alarak ötesi berisi çökmüş, yanlarında oyuklar açılmış mezarlar arar ve gündüzden oraya işaret kor, akşama doğru iki üç arkadaş Karacaahmet'e giderdik.

Karacaahmet'in ağır ve loş servileri altında güneşin gurûbî gibi bir temâşâyâ iddia edilebilir ki dünyanın hiçbir tarafında rast gelinmek kâbil değildir. Güneş Marmara'nın üzerinde çok defalar kızıl bir bakır rengiyle batarken onu bu ölümler diyarından, göğün gözükmeyişi bu loş serviler altından kesif bir yerine girift olmuş servi saklarının teşkil ettiği iri parmaklıklar arkasından seyretmek öyle bir şeydir ki, bunun anlatılması kâbil değildir.

Buradan gurûbîn insanda ahiretin eşğinde cehennemle yüz yüze gelinmek vehmini vermemektedir.

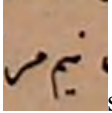
Biz tıpkı bir kaldırırma basar gibi cenazelerin medfûn bulunduğu mezar taşları, toprak yığınları üzerinde sekerek açılacak mezar arar ve matlûbümüze muafık bir kabir bulduğumuz zaman servilerin köklerini alarak işimize başlardık. İşimize en yarayan mezarlar ale'l-ekser garip mezarları olurdu. Çünkü bunlar o kadar derin hafredilmezdi. Garip cenazesi, dört adamın omuzunda buraya gelerek yere indirilir ve akabinde kazmalara sarılarak toprak biraz hafrolunur sonra ceset öylece çukurun içine uzatıldıktan sonra çıkan topraklar küreklerle üzerine atılıp cenaze yarım yamalak örtülürdü. Mamafih, biz bu mezarların tazelerini açmaktan ale'l-ekser çekinirdik. Herhalde etleri toprak tarafından eklediler sadece kemikleri kalmış olan iskeletleri bizim için daha ziyade şâyân-ı arzu bulunurdu.

Çünkü bunlarda sirâyet-i maraz tehlikesi daha azdı. Bundan sarf-ı nazar hiç olamazsa ellerimiz cenazenin çürük ve pıhtılaşmış etleriyle kirlenmezdi. Mamafih bir iskeleti bütün kemikleriyle ikmâl etme hemen ale'l-ekser gayrı kâbil olurdu.

Evimizde mütâlaa odamızda bütün kemikleri tam bir iskelet bulundurmak o zamanki tıbbiye talebesinin en yükseği mesleki zevkiydi. Fakat bu zevkini tamamen tatmin edebilmiş pek az arkadaşlarımız vardı. Ben anûd ve sebâtkâr olduğum cihetle elimdeki kemikleri ikmâle çalışıyordum.

İki arkadaş bir akşam hayli geç kalmıştı. Ortalık iyiden iyiye kararmış, etrafımız görünmez bir hale gelmişti. Böyle anlar, bizim çalışmamıza daha müsait zamanlardı. Hiç olmazsa göze görünmezsin. Daha emin, serbest çalışmak kâbil olabiliyordu. Etrafımızda ses ve seda yoktu. Yalnız zaman zaman uzaktan Haydar Paşa'dan Üsküdar'a veya Üsküdar'dan Haydar Paşa'ya giden bir talikanın kaldırımlarda bıraktığı topal gürültü işitiliyordu. Zaman zaman yanımızdan geçen bir yarasanın kanat hışıltılarını yahut küçük böceklerin kuru otlar arasında bıraktıkları garip seslerini duyuyorduk.

Bir saat kadar uğraştığımız için hayli yorulmuştuk. Onun için arkadaşımın bir lahdın üzerinde oturarak bir cigara yakmaya ve biraz dinlenmeye mecbur olduk. Vaktin geçikmesinden dolayı birbirimizi görememekle beraber cigaralarımızı

çektikçe onun şeklinde hasıl ettiği hafif kızıl aydınlık içinde arkadaşımın burnunun ucunu ve dudaklarını görüyordum. Mezar bekçilerine kendimizi belli etmemek için mümkün olduğu kadar hafif sesle konuşuyorduk. Tam cigaralamızı bitirmiş ve tekrar işimize başlamıştık ki gecenin sükûnu içinde başımızın üstünden bir şeyin geçtiğini ve sonra ağır bir cismin ilerideki bir servinin kütüğüne çarptıktan sonra bir lahdın taşları üzerine düştüğünü duyduk. Birden arkadaşım doğruldu.

-Bu ne?

diye sordu. Cevap vermeliğime vakit kalmadı. Aynı kuvvette ikinci bir şey kulağımın yanından vızıldayarak ileride bir taşa çarptı. Gayri ihtiyari arkadaşım yere kapandı.

-Ne oluyoruz diye titreyerek sordu. Taşlanmaktaydık. Fakat bunu yapan kimseleri bilemiyorduk.

Bu bir taşlanmaktan başka bir şey değildi. Fakat bunu yapan kimdi yahut kimlerdi. Bu hortlamış bir ruh veyahut muzip bir Külhan Bey'i miydi.

Arkadaşım ısrar etti:

-Ben kâbil değil burada bir dakika daha duramam.

Onu iknaya uğraştığım halde muvaffak olamıyordum. Karanlıktan yüzündeki korkuyu anlamak kâbil olamıyordu. Fakat dişlerinin mütamadiyen çarpması onun nasıl bir korku fırtınası geçirdiğini göstermekteydi.

O gece taharriyyâtımıza fâsıla vermeye mecbur olduk ve servilerin kütüklerini siper alarak düşe kalka koşmaya başladık. Muttasıl arkamızdan taşlar yağıyordu. Taşlar bir tarafımıza tesadüf etmemekle beraber önümüze, arkamıza, sağımıza, solumuza düşerek bizi şaşırtıyordu. Bir an dimağımın durduğunu hissettim. Ayaklarımız mütamadiyen lahdlara takılıyor, toprak yığınları mütamadiyen yürümemizi müşkülleştiriyordu. Birden bire kapandım ve “Aman!” diye bağırmaya vakit kalmadan bacaklarımdan birisinin çukura daldığını hissettim. Bu ihtimal tahtaları çürümüş bir mezardı. Arkadaşıma bağırduğım halde o muttasıl kaçıyordu. Ben ise kurtulmak istedikçe bir elin beni mezarın içine çektiğini duyuyordum. Suret-i katiyede muhakkak olan bir şey varsa o da beni çeken o şeyin bir el olduğuydu. Çoraplarımın üzerinden bu elin şeklini etten ve kemikten masnû yumuşak bir el, bir insan eli olduğunu tayin edebiliyordum. Mektepte okuduğum müsbet ve maddi ilimlerin nazariyeleri iflas etmiş ve yerlerini eski zunûn ve evhâma terketmişti.

Bağırarak istediğim halde muvaffak olamıyordum. Ayağımı çeken el tazyikine devam etmekte ve tırnaklarını etlerime doğru geçirmektedir.

O kadar uğraşmama rağmen ayağımı çukurdan kurtaramıyor ve parmaklarımda, avuçlarımda altındaki toprağı bir sapan gibi hafredecek bir kuvvetin bulunmasına rağmen hiçbir şey yapamıyordum.

Bir an gözlerimin karardığını duydum. Ve sonra tamamen kendimden geçtim. Böyle ne kadar kaldım bilemiyorum. Yalnız sabaha doğru uyandığım zaman kendimi mektebin hastahanesinde buldum. Dilim tutulmuştu.

Filhakıka bi'l-âhire iyileştim. Fakat o bir dalalet hayali mi yoksa müsbet bir, bir hakikat midir? Hala bilmiyorum bu hadisenin üstünü örten perde bu güne kadar benim için açılmamıştır. Ve halledilmemiş bir meçhuldür.

TEMÂŞÂ HAYATI VE DÂRÜ'L-BEDÂİYİ'

Memleketimizin yegâne sanat müessesesi olan dârü'l-bedâyi' bu sene kış temsillerine başladı. Sivri Sinekler, Nur Baba Köşkü gibi iki şûh ve zarif eseri ilk defa olarak sahneye vaz' etti. Hisse-i Şâyia, Ceza Kanunu, Dört Cihan, Lokman-zâde Sekizinci, Belkıs, Odalık, Gelin Kaynana, Zifaf Bakir, Yegâne, Dokuzuncu, gibi bir çok güzide ve kıymetdâr eserlerin müellifi ve Türk tiyatrosunun yirmi beş senelik eski bir üstadı olan İbnürrefik Ahmet Nuri Bey bu iki vodvilde de büyük bir muvaffakiyet göstermiştir. Üçüncü hafta "*Le trange aventure de Monsieur Martin Piquet*" namındaki eserden naklen Bedîa Muvahhit Hanım'ın Bir Fırıldak namında dört perdelik komedisi sahneye vaz' edildi. Bu sayede üç mühim eserin yalnız isimlerini kayıt ile iktifa edeceğiz. Yeni eserlerin mevzûlarını ve bu husûstaki mütâlaalarımızı gelecek nüshamıza bırakıyoruz.

Dördüncü hafta dârü'l-bedâyi'de Reşat Nuri Bey'in adapte ettiği "Bir Donanma Gecesi" oynandı. Bu eserin kötülüğü ve çirkinliği matbûâtımızda bir çok defa yazıldığı için tekrara lüzum yoktur. Yalnız bu eski vodvilin tekrar sahneye konmasında bizim için bir faide olmuştur. O da Nazlı rolünde Münire Hanım'ın gösterdiği muvaffakiyettir. Bu suretle daha iyi mukayase etmiş ve daha iyi anlamış olduk. Memnuniyetle kaydedebiliriz ki Münire Hanım Nazlı rolünü eski mümessilesinden çok daha iyi temsil etmiştir.

Türk kadınının temâşâ hayatına girmesi yalnız Türk sahnesi için değil bütün Türk milleti için bir şereftir. Millî sahne, Türklükten uzak müstebîd hükümdarların

istibdâdı altında kendi öz evlatlarına yıllarca uzak ve mahrum kalmıştır. Şimdiye kadar Türk sahnesinde hissedilen daimi ve büyük bir boşluk vardı. Bundan sonra Türk kadını bütün kabiliyet ve isti'dâdı ruhunun bütün feyiz ve kudretiyle bu boşluğu dolduracaktır. Müslüman hanımlarının temâşâ sanatına atılması bütün cihan matbûâtında büyük bir taktir ve alaka uyandırmıştır. Emr-i bekâ da münteşir elli

gazetenin mümessili olan New York'ta “لیونہوی قومپانی کی” ajansı İstanbul'a bir mektup göndermiş ve güzide mümessilemiz Bedîa Hanım'ın tâb' etmek üzere resmini istemiştir.

Paris'te neşredilen “Nouvelle Europe” gazetesini yazdığı uzun bir makalede: “Temiz ve yüksek bir aileye mensup bir Türk hanımının temsile iştirakı, Türklerin son zamanlarda ne kadar medeniyete doğru ilerlemiş ve tekemmül etmiş bir kavim olduğunu isbat eder” diyor.

Bedîa Hanım ilk tahsilini evinde husûsi muallimlerinden görmüştür. Fransızca'yı mürebbiyesinden öğrenmiştir. Pederi istînâf müddeî umûmisi merhum Mısırlı zâde Şekip Bey'dir. “De Sion Notre Dame” a girmiş ve ikmal etmiştir. Bedîa Hanım izdivacından evvel memleketimizin ma'ârifine “muallimelik” sıfatıyla hizmetlerde bulunmuştur. Göztepe Sultaniyesi'nin, Kadıköy ve Bebek numune mekteplerinin tâlî kısımlarında Fransızca ders vermiştir.

Bedîa Hanım, Halide Hanım'ın romanından iktibas edilen “Ateşten Gömlek” filminde Ayşe rolünü temsil etmiş ve bu film fevkalâde mazhar-ı rağbet olmuştur. Hatta filmin bir kopyası Almanya'ya satılmıştır. “Ateşten Gömlek” ten mâ-adâ “Kara Sevda” filminde en mühim rolü deruhte etmiştir.

Sahneye ilk defa İzmir'de çıkmış İbnürrefik Ahmet Nuri Bey'in Ceza Kanunu'ndaki Sacide rolüyle başlamıştır. Bi'lâhire yine İzmir'de Ahmet Nuri Bey'in “Sekizinci” piyesinde Nebile, Reşat Nuri Bey'in “Eski Rüya”sında Şükufe rollerini oynamıştır.

İzmir matbûâtı kendisinden hararetle bahsetmiştir. İstanbul'da ilk defa Otello'da “Do Re Mi” yi oynamıştır. Dârü'l-bedâyi'de de Ahmet Nuri Bey'in “Sivri Sinekler”, “Nur Baba” köşkü namındaki eserleriyle kendisinin Fransızca'dan adapte

etmiş olduğu “Bir Fırıldak”ını temsil etmiştir. Senelerden beri Türk kadınının güzel sesini, tatlı şivesini, asil etvârını arayan ve isteyen gönüller Bedîa Hanım’ın karşısında büyük vecd ve heyecan içindeydi. Bedîa yalnız bir sanatkar ve muharrir değil, aynı zamanda Türk inkılâbının sanâyi’-i nefise aleminde bir kahramanıdır.

Münire Hanım, Dârü’l- muallimâtı ikmal etmiş Robert Kolej’de bulunmuştu. Musikîye de vukufu vardır. Münire Hanım “Ateşten Gömlek” filminde Kezban rolünü temsil etmiştir. Sahneye Bedîa Hanım’la beraber çıkmış ve Otello’da “Ahilya” vazifesini der-uhte etmiştir. Dârü’l-bedâyi’de “Bir Fırıldak” daki rolüyle başlamış ve kendisinin tiyatro için pek büyük bir istidâda sahip olduğunu ispat etmiştir.

Şimdilik Dârü’l-bedâyi’de başka Türk mümessilesi yoktur. Fakat bir çok müracaat eden bulunmaktadır. Lakin Dârü’l-bedâyi’ iyi ailelerden tahsil görmüş hanımların istediği için her müracaatı kabul etmemekte ve bazı evsâf aramaktadır.

Bedîa ve Münire Hanımlar’dan başka Afife Hanım namında bir Türk mümessilesi daha vardır.

Dârü’l-bedâyi’de yeni hazırlanan eserler meyânında Bedîa Muvahhit Hanım’ın naklettiği “La Sonet Dalarm” namında “Moris Hanken ile Romen Polos” ın müştereken telif ettikleri vodvil Kemal Bey’in “Hınc” namındaki iki perdelik bir eseri Yesarizâde Mahmud Esat Bey’in “Üç Kere Yedi Yirmi Sekiz” namında adapte ettiği bir mudhikesi, İbnürrefik Ahmet Nuri Bey’in “İki Zafer” namındaki bir piyesi mevcuttur.

Bunlardan mâ’adâ yazılmakta olan diğer eserler vardır.

Bedîa Hanım Bir Fırıldak’tan başka (İstanbul Havası) namında henüz oynanmamış bir vodviliyle yine Dârü’l-bedâyi’ sahnesinde müteaddid kere vaz’-ı sahne edilmiş (Kardeşler) namında bir piyes, (Sevda Hanım Zevcesi) namında bir de komedisi mevcuttur.

Fikret Bey Anadolu'nun muhtelif memleketlerinden temsiller veriyor. Maalesef bu heyet meyanında Şadi Bey ve Şehper Hanımlardan mâ'adâ işe yarar hiçbir uzuv mevcut olmadığı için muvaffakiyet temin edemiyorlar.

Raşit Rıza Bey şimdilik sahne hayatından uzaklaşmıştır. Eliza Hanım elyevm Pariste bulunmaktadır.

Roza Hanım Mısır'da bir Ermeni operetiyle oynuyor.

Mamafih Dârü'l-bedâyi'nin mevcut unsurları temsillere kafidir.

Şubat 340: İstanbul

Hüsamettin Sacid

Ramazanda memleketimizin temâşâ hayatını daha muntazam takip için haftada iki defa ilaveler neşredeceğiz. Bu ilaveler sekiz sayfa olacak ve üç kuruşa satılacaktır.

Abonelerimize meccânen gönderilecektir.

İ'TİZÂR VE TEŞEKKÜR

Müdürümüz Anadolu'da bulunduğu için mecmuamızın neşri te'hir etmiştir. Karilerimize beyan-ı i'tizâr ederiz. Bundan sonra mecmuamız muntazamen neşriyatına devam edecektir. Karilerimizden birçok mektuplar aldık. Gösterilen bu alaka ve teveccühten dolayı teşekkür ederiz.

Gelecek Sayımızda: Üstat Râuf Yektâ Beyefendi'nin Türk mûsikîsine dair makaleleri vardır.

DÂRÜ'L-FÜNÛN DA TEŞKÎLÂT

Dârü'l-fünûnlar memleket hayatının amûd-ı fakriyesi değilse bile herhalde amûd-ı fakriyeyi teşkîl eden mütemmim fakirlerden biridir. Dârü'l-fünûnların hassas bir muhit olmasını eder. Bu itibarla bütün müderrisleriyle, talebesiyle, emin ile dârü'l-fünûn heyeti mühim ve şerefli olduğu kadar ağır ve mesuliyetli vazifelerini hiç olmazsa şimdiden sonra idrak etmelidir.

Eğer onları hiç bir şey ikaza sevk etmiyorsa biz onlara iki mühim tehdit göstereceğiz: Vicdan-ı âmme ve tarih...

Tarih, bu mühim ve parlak devreleri hiç şüphesiz altın harflerle kaydeder ki memlekette dârü'l-fünûn yoktur diyecektir. Zannederek bu tehdit her şeyden kuvvetlidir.

Memnuniyetle haber aldığımıza göre Dârü'l-fünûn kendi kusurlarını anlamış olacak yeni bir teşkîlât ve tensîkâta lüzum görmüş. Bu cümleden olarak bilhâssa dârü'l-fünûn müderrislerinde bazı muhikk şerâit ve evsâfın aranması kabul edilmiştir. Bize kalırsa dârü'l-fünûn muallimlerini en salâhiyyet-dâr makam olan mebûsân-ı meclis intihâb etmelidir. Çünkü memleketi terakki ve teceddüdü düşünen yer yalnız orasıdır.

Bu bilhâssa müderrislik kayd-ı hayat şartıyla olmayıp muayyen ve kanunu bir zaman için olur. Ve ancak yeni bir intihâb ile temâdî eylerse dârü'l-fünûn muallimleri de daha çok çalışmaya ve daha nâfi' olmaya dikkat ederler.

Tekrar ediyoruz. Dârü'l-fünûn memleket hayatının bir cüzü olduğu için muallimlerini intihâb veya tayin hakkı da milletindir.

HİCRAN

Örselenmiş, sarı, nazik bir gül

Gibi aklımda bugün sen varsın,

İnce, şeffaf ve ipekten bir tül...

Gibi şair seni öpsün, sarsın...

O füsunkâr, mütehakkim bakışın
Eriyen kalbimi her lâhza deler.
Gelse hicranı soğuk, karlı kışın
Yaşatır ruhumu mazidekiler...

Sıkıyor kalbimi bir sert pençe.
Çünkü ruhum yine matem taşıyor.
Gamlı aşkın beni incittikçe,
Sana kalbim daha çok yaklaşıyor.

Beni bir gamlı kefen sarsa bile,
Yine neşeyle bu kalbim taşkın.
Sevinmeyin, bir ebedi zevk ile
Eski ruhumda gömülmüş aşkın...

Şimdi sessizce anarken seni ben,
Yine hicran ile kalbim yasta...
Ey derin gözleri ta ruhu öpen
Sonbaharlar gibi mahzun, hasta...

Kadıköy

Nihal

Yeni Neşriyat:

HARP VE ZAFER

Mütareke günleri, ihtilâl ve zafer

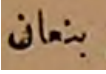
Fransa inkılâb-ı kebîri tedkik edilmek istenirse insan zengin vas' bî-nihâye bir umman karşısında kalır. Rusya'dan İspanya'ya kadar bütün Avrupa'ya hâkim ve hükümran olan Napolyon Bonapart'a dair yüz binlerce cilt eser yazılmıştır. Bunların mütâlaası için senelerce zaman ister. Fransız edebiyatının bu servet ve ihtişamı karşısında gözlerin kamaşmaması kâbil değildir.

Türk edebiyatının da büyüklüğü, güzelliği kâbil-i inkâr değildir. Bu garbın bile tasdike mecbur olduğu bir sebep bir hakikattir. Yalnız bu büyük edebiyatın bazı nâkısalarını da kaydetmek icap eder. Mesela tarihimiz şeref ve şecâat ile meşbu' harpler ve muzafferiyetlerin destanı olduğu halde bunlara dair eserlere maalesef pek nadir tesadüf edilir. Mebûslarımızdan Falih Rıfkı Bey Anadolu ihtilâlini, İstiklâl harbinin yazdırılmasını teklif etmiştir. Bu çok muhik bir arzuydu. Bu gün taşı toprağı, her yeri bir zafer âbidesi olan mukaddes ve sevgili Anadolu'muz gezilerek tedkik edilse ve büyük bir Türk tarihi yazılsa ne iyi olur. Bu gibi eserler vatan aşkının, millî zevkin ve millî heyecanın menba' olur. Bunun için de Namık Kemal gibi bir dehâ ister. Eserleri cihanın her köşesinde hissedilen büyük Türk zaferi denilebiliyor ki dünya tarihinin en muazzam en millî ve şerefli zaferidir.

Fakat Yeni Mecmuada sevdiğimiz bir muharririn dedikleri gibi: "Türk edebiyatının son çocukları bu yolu oldukça dik ve sarp buldukları için asıl şairi senelerden beri ürkerek karşıdan baktıkları tahtında bırakıp el çabukluğuyla, o şiirin veznini, kafiyesini alarak adi, düşkün mizahın meydanına sıvıştılar. Şimdi orada güldürmekle meşguller."

Bütün bu yoklukları kaydettikten sonra genç bir nâsirin vatani heyecanıyla yazdığı "Harp ve Zafer" i takdir etmek icap eder.

Bu vatani mensûre Harp ve Zafer namı altında neşredilecek külliyyatın mukaddimesidir. Harp ve Zafer külliyyâtı İstiklâl harbinin ve millî zaferin hatıralarına ait olacaktır.

Muharrir eserinin mukaddimesini üç kısma ayırmıştır. Düşman istilasının elim hatıralarını, mütareke ve esaret günlerinde müstevlilerin İka' ettiği mazâlim-i fecâyî kaydetmiştir. Ve ondan sonra Anadolu'da bir tufan gibi eden mukaddes Türk ihtilâlini, düşmanın hezimetini ve güneş gibi parlayan cihanşümûl muzafferiyetimizi heyecanla yazmıştır.

Papya ve karton kûşe üzerine nefis bir surette tab ettirilen eserin mukaddimesi Gazi Paşa Hazretlerinin tasvirleriyle tezyin edilmiştir. Bu kıymetdâr eseri İstiklâl harbinin hatırası olarak karilerimize tavsiye ederiz.

YENİ MECMUA

İkinci defa olarak çıkmakta olan yeni mecmua bu kere yeniden ta'til-i neşriyât etmiştir. Çıkacak diye hazırlanan ve fakat çıkmayan sonuncu sayısına Servet-i Fünûn matbaasında tertip edilen yazılar dağılmıştır. Ayrıca merkez tevzî olan ittihat ve ticaret kütüphanesine bayilere malumat vermek üzere haber gelmiştir. Esasen yeni mecmua şimdiye kadar eski isminin cazibesi ve eski mazisinin tesiri ve öteden beriden yardımlar ile yaşıyordu.

Teşrifât

ÂDÂB-I MUAŞERET

Lütfi Simavi Bey'in eseridir. Tashihât ve yeni ilavelerle tezyin ve tevsî' edilerek üçüncü tabı intişar etmiştir.

HANIM MEKTUPLARI

Muharriresi: Halide Nusret

Güzide edebiyatımızın bu kıymetdâr eserini karilerimize tavsiye ederiz. Fiyatı 25 kuruştur.

ÇERKEZ MESELESİ

Bu namda bir kitap çıkmıştır. Muharriri: Mehmet Fetgery Şeonu Bey'dir.

İLK MENBA'

Mehmet Faruk Bey'in şiirlerini topladığı kitaptır. Tavsiye ederiz.

KAHRAMAN YARADAN

Bu namda bir kitap çıkmıştır. Muharriri: İhsan Fehmi Bey'dir. Merkez tevzî: İkbâl Kütüphanesi. Fiyatı: 25 kuruştur.

ALENÎ MUHABERE:

Enîn ve tahassür muharriresine: müdâvele-i efkâr için başmuharririmizle görüşmenizi rica ederiz. Eser gönderen beyefendilere mufassal adreslerinizin lütfen eş'arı...

HATTAT HAMÎT

Türk ve İslam âleminin büyük hattatıdır. Bâb-ı Âlî caddesinde cihan kütüphanesi fevkinde daire-i mahsûsadır.

SATILIK EV

Şehzadebaşında Fevziye Mahallesinde Mahmudiye Çeşmesi Sokağında, on oda, iki blok, terkos kuyusu, bir miktar bahçe ve Marmara'ya nezareti olan bir ev acele satılıktır. Görmek için bekçiye müracaat olunur.

ALTAY FOTOĞRAFHANESİ

Türk ve İslam müessesidir. On beş sene zarfında vücuda getirdiği eserleriyle herkesin memnuniyetini kazanmıştır. Son sistem makinelerle resim alınır. Memleketimizin yegâne millî sanat yurdudur. Dîvân yolunda daire-i mahsûsa.

ABONE ŞARTLARI

Türkiye için seneliği: 250 - altı aylığı 130, ecnebi memleketler “300 - 160” ayrıca posta ücreti alınmaz.

Mecmuamız tarafından neşredilen âsâr abonelere meccânen veriliyor.

Abone bedelleri mecmua namına posta ile gönderiliyor.

Adres: İstanbul Türkiye Edebiyat Mecmuası müdüriyeti:

Müdüri-i Mesul: Dava Vekili Orhan

Dersâdet: Cağaloğlu yokuşu teşebbüs matbaası

Eski Aşk (Roman) Muharriri: Hüsamettin Sacid Hazırlanmaktadır

Mündericat

Bizde Tıbbat ve Paslı Matbaalar

Hüsamettin Sacid

Bizans Mehmet Ziya

Felsefe Mehmet Emin

Perin Sahire Celal Sahir

Marmara Geceleri “2” Suad Derviş

Eşini Öldüren Kadın Halide Nusret

Hortlak Selahattin Enis

Hicran Nihal

Temâşâ Hayatı, Dârü'l-Bedâyi – Dârü'l-Fünûnda Teşkilât- Asâr-ı münteşire

Sayı: 5

20 Mart 1340

Sene: 1

تورکیا ادبیات مجموعہ سی

TÜRKİYE EDEBİYAT MECMUASI

Müdür: Hüsamettin Sacid

Şimdilik ayda bir neşredilir edebî, sanatî, ilmi, ictimâ'î resimli, mecmûa

Foto Frans

Viyana Operet heyeti sanatkârlarından Madame Mayloviç ve Madam Ezel Vayısman

(İstanbul'dan giderken mecmuamıza ihdâ ettikleri resimler)

İstanbul- İkdam matbaası

Fiyatı her yerde 10 kuruştur.

TÜRKİYE EDEBİYAT MECMUASI

Münteşir nüshalarımıza yazı yazmış muharrirler: Uşaki Zâde Halit Ziya, Dârü'l-Fünûn Emîni İsmail Hakkı, Edebiyat Fakültesi Reisi Köprülüzâde Mehmet Fuat, Dârü'l-Fünûn Rûhiyyât Müderrisi Mustafa Şekip, Felsefe Müderrisi Mehmet Emin, Müverrih Ahmet Refik, Mehmet Ziya, Aka Gündüz, Mehmet Rauf, Halit Fahri, Ahmet Emin, Müfide Ferit, Ercüment Ekrem, Suad Derviş, Halide Nusret, F. Celalettin, Selami İzzet, Selahattin Enis, Celal Sahir, Ali, Canip, Bedîa Muvvahhid.

Temâşâ Hayatı: İtalya'dan bir opera heyeti şehrimize gelmiştir. Mütalaalarımızı ve artistlerimizin isimlerini gelecek sayımızda neşredeceğiz.

Dârü'l Bedâyi': Dârü'l bedâyi'de sahneye konan yeni eserleri bu nüshadan itibaren tefrikaya başlıyoruz. Her piyes iki sayıda bitecektir. Temâşâ hayatının ramazanda daha muntazam takibi için ilaveler neşredeceğiz.

Mevsim sonu ve takarrub eden ramazan-ı şerif münasebetiyle fevkalâde tenzilâtlı satış. Yalnız Sultan hamamında deliciler mağazasında.

Sayı:5

20 Mart 1340

Sene: 1

TÜRKİYE EDEBİYAT MECMUASI

BİR MİLLET, BİR MECLİS-İ MEBÛSÂN, BİR REİS-İ CUMHUR

Tarihi levsleri ihanet ve cinayetlerle lekedâr; vicdan-ı âmmede menfûr hanedan Türk topraklarından uzaklaştı. Hürriyet ve istiklâlini kendi gücüyle kazanan Türk milleti için bundan hayırlı bir şey tasavvur edilemez. Anadolu İstiklâl harbinin ilavelerini, şehit kanlarını saraylarda müstevlîlerle temâşâ eden serseri hanedanın memleket için ne muzırr olduklarını biz sayfalarımızda daha pek eskiden yazmıştık. Hükümetin son kararını kalbimizin bütün hararet ve hürmetiyle alkışlarız. Türk vatanında yalnız hür ve tüvânâ Türk milleti, o milletin büyük âlî meclisi ve muhterem sevgili reis-i cumhuru vardır.

İCTİMÂ'İYYÂT NOKTA-İ NAZARINDAN AİLE

Muharriri: Ahmet Emin

Cemiyetin İki Rengi, Hükümet ve Aile, Ailenin İctimâ'î Vazifeleri, Aile ve Cinsinin Bekâsı, Yüksek Mahlûkatta Aile, İnsanlardaki Tekâmülün İlk Neticeleri, İbtidâ'î İnsanlar Arasında Cinsi Münasebetler, Anallık Hakkı Üzerine Müessis Sistem, İbtidâ'î İnsanların Garip Bir Cehaleti, Harp ve Esaret İ'tiyâdları, Yeni Aile Sistemi, Taaddüd-i Zevcât, Bugün ki Şerâ'ite Göre Kâbil-i Müdafaa mıdır? Kurûn-ı Kadimede Aile Hukuku, Hıristiyanlık Âleminde Kadın Düşmanlığı, Hıristiyanlığa Rağmen İnkışâf, Luter'in terk ettiği adım, İslamiyet'te Aile, İstibdâd ve Demokrasi Ailesi, Hayat Arkadaşının İntihâbı, Hakka Mukâbil Vazife, Ev İdaresinde İhtisâs, İzdivaç Denilen Mukavelenin Akd u Feshi.

Büyük millet meclisi, hayatı-ı ictimâ'îyenin temelini teşkil eden hukuk-ı aileyi yakında yeni bir kanunla tespit ve tarsin edecektir. Aile rabitasının kanuni surette takviye olunması, memleketin en büyük ihtiyaçlarından biridir. Meselenin ne irticai' ne de teceddüd ta'assubuna kapılmadan sarf-ı ihtiyaç ve gaye nokta-i nazarından halledilmesi lazımdır. Aile müessesinin hamiyeti ve rolü nazar-ı dikkate alınmayarak renksiz bir idare-i maslahat şeklinde karar kılınacak olursa ictimâ'î anarşi boş yere idame edilmiş olacaktır.

Umûmî alakalar, hukuk-ı aile meselesi etrafında tekâsüf ettiği ve bu bâbda esaslı kararlar verileceği bir sırada aile müessesinin menşe'ini, tarz-ı tekâmülünü ve aileye müteallik olarak bu gün hala muhtaç bulunan bir takım ictimâ'î meseleleri kısaca gözden geçirmek faydadan hali olmaz.

Bu günkü insan cemiyetlerinin iki mühim rengi vardır. Bunlardan biri aile, diğeri hakk-ı tasarruftur. Aile cemiyet için hakk-ı tasarruftan de mühim bir müessesedir. Hükümet dediğimiz kuvvetin başlıca sebab-i vücudu da bu iki müesseseyi himaye suretiyle cemiyetin nizamını ve devamını temin etmektir.

Aile kendi kendini idameye muktedir olan en basit ictimâ'î guruptur. İçinde iki cins ve muhtelif sinler erbabı temsil edilmiştir. İbtidâ'î bir taksim-i amâl dairesinde bir istihsâl müessesesi olabildiğine göre minyatür halinde bir insan cemiyeti veya bünye-i ictimâ'îyenin bir hücresi addolunabilir. Ailenin cemiyet için şu mühim vazifeleri vardır:

1-Cemiyetin yeni efrâdını yetiştirir ve müstakil bir hale gelinceye kadar besler ve büyütür.

2-Cemiyetin daimiyetini temin eder. Maddi muktesebâtın miras şeklinde bir nesilden diğeri bir nesle geçtiğini hepimiz biliriz. Fakat yeni nesil, eski nesillerin ictimâ'î muktesebâtına da aile vasıtasıyla tevârüs eder. Lisân, halk edebiyatı, ilk fikir, telakki, itikatlar, hak ve ahlâk duyguları, sanat hisleri, aile vasıtasıyla iktisâb edilir. Aile olmasa da mektepler, kütüphaneler, dârü'l-fünûnlar vasıtasıyla ictimâ'î daimiyetin temini lazım gelse ictimâ'î hayat mutlaka sekteye uğrar.

3-Aile, cemiyet içinde diğer kâmilini öğretmek için en makbul müessesedir. İnsan maddi arzu ve iştahlarına hakim olmak, başkaları için kendi menfaatlerinden fedakarlık etmek i'tiyâdını ancak ailesinde iktisâb eder. Aile içinde hep fedakar, muhabbetli insanlar görür. Bu fedakarlıkları mukabele ve iştirak i'tiyâdına pek erkenden sahip olur. Aile müessesesi fedakarlık ve diğer-kâmlık öğretmek vazifesini îfâdan aciz olursa cemiyetin devam ve terakkisi mümkün olamaz. Ferdin ictimâ'ileştirilmesi ve cemiyete iltihâkı için en müessir mektep, aile ocağıdır.

4-Aile bir taksim-i amâl muhitidir. Bugünkü insanlar arasında gıda, libâs, mesken tedariki hususundaki mütekmil taksim-i amâl, aile içindeki mesainin inkişâfı suretiyle husûl bulmuştur.

Bu mühim müessesenin esasına bakalım: Aile ictimâ'î manasıyla acaba ne demektir. Bir erkek ve bir dişinin bir arada yaşamasına umûmî surette aile denebilir mi? Mahlukat arasında ailenin vücuduna ancak peder ve validenin yavrularını büyütme mesuliyetini deruhde ettikleri taktirde hüküm edilebilir. Meseleye cinsin bekâsı nokta-ı nazarından bakacak olursak, pek şâyân-ı dikkat neticelere tesadüf ederiz. Hayvanat arasındaki müşâhedeler bize ailenin ne demek olduğunu ve nasıl telakki ve himayesi lazım geldiğini açık bir surette öğretir.

Mahlukanın bir kısmı, cinsin idamesi için milyonlarca yumurta vücuda getirir. Fakat bunlara karşı hiçbir mesuliyet duymaz. Bu himayesiz yumurtalardan pek azı canlı bir mahluk haline gelir. Mesela bir nev'i balık hakkındaki müşâhedeler iki milyon yumurtadan ancak onunun inkişâf edebildiğini göstermiştir. Memeli hayvalara süt vermek mecburiyetiyle valide mutlaka yavrularını bir müddet himayesi altına alıyor. Bu sayede memeli hayvanların yavrularında ihtimal-i hayat daha fazla oluyor. Fakat asıl himaye, peder ve validenin yavruları büyütme için devamlı bir aile teşkil ettiği taktirde mü'essir oluyor. Aile teşkil etmek i'tiyâdında bulunan hayvanlar yavrularını daha büyük muvaffakiyetle yaşatıyor ve yetiştiriyor. Kuşlarda ve memeli hayvanların yüksek kısmında bazı insanlardan daha mazbût ve ahlâki aile hayatı vardır. Şempaze, orangutan, gorilla gibi insana en yakın maymunlar bu hususta çok ileri gitmiştir. Bu nev'i maymunlarda aile bir mevsimde munhasır değildir. Peder ve valide ile muhtelif sinlerde yavrulardan mürekkebirdir. Maymunlar arasında yalnız gorilla bir dereceye kadar taaddüd-i zevcâta münhemiktir.

Tabiat, aile duygusunu, yavruları sabâvet zamanında yaşatmak maksadıyla valide ve pederlere vermiştir. Memeli hayvanların bir kısmında yavrunun himayeye muhtaç olduğu zaman pek uzundur. Hele insanlarda uzun seneler sürer. İnsan, ailesinin salâbetine bilhâssa bundan dolayı lüzum vardır. Demekki ictimâ'î manasıyla aile, iki cinsin birbirini cezbetmesi değil, çocuk yetiştirmek ve büyütme için devamlı surette birleşmesidir.

Ailenin tarihi manası, insanlar tarafından pek geç anlaşılmıştır. Aile bütün beşeri müesseseler gibi bir tekâmül geçirdiği ve şeklinin umûmî-ı ahvâl-i iktisadiye, ictimâ'îye ve siyasîyeye göre değiştiği ancak on dokuzuncu asrın ortasında anlaşılmaya başlanmıştır. O zamanlara kadar insan cemiyetlerinde ailenin eskiden beri aynı tarzda devam ettiği zan olunuyordu. 1859 senesinde (Darvin) in (Ecnasın menşei) ser-levhalı kitabı çıkınca bütün alimler arasında tekâmül nazariyesinin kendi ilimlerine tatbiki, temâyülü husûle gelmiştir.

Tekâmül taraftarlarının vardığı neticeye göre aile teşkili hususunda insanla yüksek hayvanların arasında şu müşterek noktalar vardır:

- 1-Umumîyetle erkek kadına yalvarır ve talip olur.
- 2-Erkek daha kıskançtır.
- 3-Diğer nev' mahlukatla aile teşkiline ait rağbet vardır.

İnsanların geçirdiği tekâmül neticesinde insanlar yüksek hayvanlara nisbetle şu hususiyetleri iktisâb etmişlerdir:

- 1-İnsanlarda çocuk tevlidâtı mevsime tâbi değildir.
- 2-insanlar az çok yetiştirirler.
- 3- Sabâvet bütün mahlukattan uzun sürer.
- 4-Yakın akraba ile aile teşkilini en ibtidâî insanlar bile menfûr görüler.

5-Cemiyetle ailenin teşekkülüne rızası mutlaka muayyen bir tarzda aranır. (Eskiden yalnız dini merasim, son asırda velayet-i âmmeyi haiz olan hükümetin malumat ve izni.)

6-İffet, bilhâssa kadınların iffeti hususunda ısrar.

7-Maddi alakaya ruhi incizâbın inzimâm etmesi.

Tekâmül nazariyecileri, evvela ibtidâ'î insanlar arasında cinsi münasebetlerin serbest olduğunu, ailenin sonradan teşkil ettiğini zannetmişlerdir. Bu zan yanlıştır. En eski zamanlarda bile aile bir erkeğin kadınla birleşmesi suretiyle teşkil etmiştir. Bunu teyit eden deliller şunlardır:

1-Tabiat aleminde serbest bir mevcudiyet geçiren ve insanlar tarafından nizamları ihlal edilmeyen yüksek hayvanların hepsinde aile sevk-i tabîsi vardır.

2-Asırlardan beri hiç bir tahvil geçirmeyen o on dokuzuncu asrın ilm-i beşer alimleri tarafından tedkik edilen ibtidâî zümrelerin hepsinde aile mevcuttur ve bu aile ekseriyetle bir zevc u zevceden mürekkebirdir.

3-Tabîî kıskançlık ve inhisâr hisleri, serbest cinsi münasebetleri imkan haricine çıkarır.

4-Eğer ilk insanlar arasında serbest münasebetler mevcut olsaydı insanların miktarı çoğalamazdı ve düşmanlarla dolu olan tabiat alemine hakim olamazlar ve terakki edemezlerdi. Her nev'i fizyoloji tedkikatı, aile râbitalarını sıkı bir surette tanzim etmeyen insan zümrelerinin inkırâza mahkum olduğunu gösteriyor. Serbest aşk taraftarı diye son asırda ortaya çıkan bir takım müfritler, insan cemiyetinin devam ve terakisi neye mütevakıf olduğunu bilmeyen ve her nev'i fedakarlık ve mesuliyetten kurtulmak isteyen bir takım cahil ve muzır zevk-perestlerdir.

[1861]senesinde (Bachofen) isminde bir İsviçreli âlim (Analık Hakkı) isminde bir kitap neşr ederek, kütüb-i mukaddesede ve Aristo'nun eserlerinde mevzu bahis olan ve erkek bir aile reisinin idaresinde bulunan aileden evvel analık hakkı üzerine müesses bir şekl-i izdivac mevcut olduğunu, bilhâssa eski efsane ve masallardan deliller göstermek suretiyle ispat etmiş. 1877 de İskoçya'lı (Mac Lennan) bu fikri teyit eder yolda bir kitap yazmıştır. 1877 de Amerikalı meşhur (Morgan) yerli kâbileleri arasında uzun seneler geçirdikten sonra en eski aile şeklinin analık hakkı üzerine müessis olduğunu gösterir neşriyatta bulunmuştur. Filhakîka

bundan sonraki tedkikat ispat etmiştir ki yarım asır evvel dünya yüzünde yaşayan insanların nisfi validelik hakkı üzerine müessis bir ictimâ'î sistem içinde sayılırdı.

Acaba vahşi insanlar neden babalık aramıyorlardı? Bu sistem vaktiyle cinsi münasebetlerin serbest olduğuna bir delil teşkil etmez mi? Hayır, mesele büsbütün başka mahiyettedir. İbtidâ'î insanlar tevlîdi mucib olan fizyolojik hadiseyi anlamıyorlardı. Bir ananın bir takım ervâhın vasat ve tesiriyle hamile kaldığına ve çocuk doğurduğuna zâhip oluyor ve kadının çifti olan erkeğin bu hadise üzerine tesiri olabileceğine akıl erdiremiyorlardı. O zaman (Klan) denilen küçük zümre teşkilatı mevcut olduğu için çocuk sırf validesinin kanun ve (Klan) dan addolunuyor. Anasının ismini taşıyor. O vasıtayla her şeye tevârüs ediyor. Babasından ziyade büyük dayısının nüfuzu altında bulunuyordu. Ekseriyetle başka bir zümreden olan baba, sırf çocuğun zevcesine aidiyetten dolayı ona alaka ve himaye gösteriyordu.

Bu ictimâ'î sistem kadınlara mümtaz bir mevkie veriyordu. (Morgan) ın tedkik ettiği Amerika kâbileleri dört kadından mürekkeb bir meclis tarafından idare ediliyordu. Kadınlara sulh için, bir harp zamanı için iki erkek reis intihâb ediyor. Fakat harp veya sulh kararı onlar tarafından karar veriliyordu.

İnsanlar yalnız tabiatın verdiği mahsulleri yemekle kalmayarak gıdalarını idhâr ve nakl çobanlık hayatı geçirmeye başladıktan sonra daha büyük gruplar halinde yaşamak imkanı hâsıl oldu. Bu gruplar yalnız tabiatı soymakla iktifâ etmiyorlardı, birbirlerinin idhâr ettiği hayvanlara, gıda ve libâslara da göz dikiyorlardı. Medeniyetin bu safhasında çapulculuk muharebeleri ve mağlupları esir etmek i'tiyâdı başladı. Ve son asra kadar devam eden esaret müesseseleri vücuda geldi. Bir ictimâ'î zümre içinde esir vaziyetinde insanların bulunması, eski nizamı yıktı. İctimâ'î taksim-i amâlde de harp vazifelerini der-uhte eden erkekler, kadınlara ganimet ve mal nazarıyla bakmaya başladılar. Esirler istifrâş edilince doğan çocuklar bunların sahibinin malı oluyordu. Harp ganimetinden başka iştirâ tarikiyle kadın tedarik edilebiliyordu. Çobanlık hayatının tesirleri ve ecdada taabbüd i'tiyâd-ı diniyesinin tesisi tamamıyla yeni bir aile sistemi vücuda getirdi. Bu sistemin içinde en yaşlı erkek mutlak bir istibdâdı haizdi. Kadınlara umûmîyetle esir muamelesi görüyordu. Kadının iffeti hakkında pek sıkı kayıtlar mevcut olduğu halde erkek taaddüd-i zevcât yoluna gitmekte ve esir istifrâşında tamamıyla serbest bulunuyordu.

Taaddüd-i zevcât doğrudan doğruya esaret devrine ait bir müessesedir. Bugün bunu müdafaaya kalkışmak ictimâ'î tekâmülün manasını ve bugün ki cemiyet içinde ailenin ictimâ'î rolünü anlamak demektir. Esaret devrinde taaddüd-i zevcât gayrı ahlâki addedilemezdi. Ve kadınlar tarafından da tabîî görülüyordu. Çünkü esirler de esir düşmeyi tevekkülle karşılıyor ve dünyanın kurtuluşu öyle olduğuna hüküm edebiliyordu. Bugün esaret kalktıktan ve insan sıfatıyla kadın erkek herkesin hakkı tasdik edildikten sonra taaddüd-i zevcâta hiçbir yer bulunamaz. Tahakküm ve esaret üzerine müessis olan ve kadındaki izzet-i nefis ve kıskançlık hislerini nazar-ı dikkate almayan bu sistemin çocuk yetiştirmek hususunda zannolunduğu gibi faydası yoktur. Taaddüd-i zevcât ailesinde yetişen çocuklar -istisnalar hariç olmak üzere- hakiki bir aile muhiti bulamazlar ve ihmale uğrarlar. Aile içinde diğer-kâmlık ve muhabbete değil, nizâ ve ihtirasa aile misaller görürler. Amerika'da Morgan taaddüd-i zevcât aileleri içinde yaşayan çocuklar üzerinde icra edilen tedkikat bunların ictimâ'î alaka ve merbûtâtı çok zayıf olduğunu, aralarında cinai meyilde yetişenlerin büyük bir nisbet-i işgal ettiğini göstermiştir.

Avrupa'da ve Amerika'da bugün hala taaddüd-i zevcât müdafaalarına tesadüf edilir. Fakat bunlar ya dünyanın aksine gitmek isteyen ve garabet hissine tabîî olan ve yahut kadınları muhakkir gören adamlardır. Kadın düşmanı diye ma'rûf olan (Schopenhauer) in taaddüd-i zevcât taraftarı olması şâyân-ı dikkatidir. Balkan harbi esnasında Amerika'da pek garip bir taaddüd-i zevcât taraftarına tesadüf etmişim. O sıralarda gazetecilik mekteb-i müdürü Doktor (Wilhems)'ın tavsiye mektuplarını hamilen Amerika gazetecileriyle tanışıyor ve memleketimiz hakkındaki fikirlerini tashih etmeye çalışıyordum. Amerika'da misyoner taifesinin bize karşı olan en kuvvetli silahı, memleketimizde kadına insan nazarıyla bakmaması ve bir erkek esir alır gibi birkaç karı alabilmesiydi. Ben de Amerika gazetelerini ziyaret edince taaddüd -i zevcât cevâzının ancak lafzî olduğunu, iktisadi sebeplerin, irfanın yükselmesinin ve yeni ictimâ'î telakkilerin bunu binde bir derecesine indirdiğini, memleketimizde büyük bir kadınlık inkılâbı cereyan ettiğini anlatıyordum. Bir gün en münevver iddia edilen bir New-York gazetesinin başmuharririni ziyaret ettim. Amerika gazetecisi bana daha ağız açtırmadan dedi ki:

-Ben Türkleri çok severim.

-Neden? Diye sordum.

-Çünkü kadınlara insan nazarıyla bakmazlar. Erkekliklerini gösterirler. Canları isterse esir alır gibi birkaç kadın alırlar.

Husûsi hayatında canı yandığından veya garâbet-perestliği kendi kendilerini kaptırdıklarından dolayı böyle fikirlere bulunan fertlere her yerde tesadüf edilebilir. Fakat bundan umûmî neticeler çıkararak, “Garp memleketlerinde bile taaddüd-i zevcâtı daha yüksek bir şekil addedenler var.” demek büyük bir hatadır.

Her tarafta nasıl olsa mevcut olan su-i ahvâle hiç olmazsa meşruiyet rengi vermek iddiası da mecrûhtur. Aile meselesinde hedef su-i ahvâli meşrû’ addetmek değil en mühim ictimâî müessese olan aileyi en yüksek ve nezih bir dereceye çıkarmak, cemiyetin ictimâî ve ahlâki seviyesini bu tarikle yükseltmek, erkeklere veya kadınlara ait maddi zevkin aile ocağından beklenen diğer-kâmlık ve fedakârlık ateşini söndürmesine mani olmaktır.

Kurûn-ı kadime medeniyetlerinden hepsi, aileye ait hukuku yükseltmeye ehemmiyet vermişlerdir. Babil’deki (Hammurabi) kanununda bu asırda bile mükemmel addedilebilecek ahkâm vardır. Roma medeniyetinin salâbetine başlıca sebep, aile hayatının yüksekliği olduğu gibi Roma’nın sükûtunun sebeplerinden biri de bilhâssa Yunanistan’dan gelen tesirlerle Roma ailesinin inhilâle uğramasıdır.

Hıristiyanlık kadının mevkiini birçok itibarlarla alçaltmıştır. Hıristiyanlığın kadını yükselttiği iddiası tarih nokta-i nazardan gayrı kâbil müdafaaadır. Hıristiyan memleketlerinde kadın birçok asırlık mücadelelerden sonra ancak son nesilde dine rağmen yükselmiştir. Aile meselelerine hâkim olan kilise kanunları bekar, papazlar tarafından yapılıyordu. Bunlarda kadınlara karşı büyük bir kin ve husumet vardı. İnsanların Hazret’i Havva’nın günahından dolayı cennetten atıldığı ve bütün fenalıkların bu ebedi gûnahtan husûle geldiği fikri Hıristiyan akâ’idine hâkim oluyordu. Bu cihetle Hıristiyan kilisesi kadını son derecede muhakkir görüyor ve aile hayatına birçok batıl itikatlar, müdahaleler karıştırıyor ve talâkı tanımamak suretiyle birçok fenalıkları ört bas ediyordu. Hıristiyan aile müessesesi baştan aşağı riyakârlık üzerine müessistir. Ve her Hıristiyan cemiyeti bunun sadmelerini çekiyordu. Bu cihetle (Luther) Protestanlık hareketine giriştiği zaman ortaya koyduğu esaslardan

biri de şu oldu: “Aile meselelerinin kilise kanunlarıyla hiçbir alakası olamaz. Aile iki kişinin rızasıyla akdedilen bir mukaveledir ki bu îfâ edilip edilmediğini aramak kiliseye değil, hükümete aittir. Kilise ancak bu mukavelenin iki taraf için müteyemmin olması hakkında bir takım temenni ve dualarda bulunabilir.”

Aile teşkili gibi zamanın ırk ve ihtiyaçlarına göre tarz ve şekli değişen bir hadisenin, kilisenin daima sabit bir mahiyette kalan kanunlarından fekk-i râbîta etmesi, ekser Protestan memleketlerindeki salim-i ictimâ’î tekâmülün başlıca amillerinden biridir.

İslamiyet, aile hakkında pek yüksek esaslar vaz’ etmiştir. Ailenin, iki kişinin arasındaki hususi bir akd u mukavele olduğu hakkında bir kısım Hıristiyan âleminin on beş asırda keşfettiği hakikat İslamiyet tarafından daha ibtidâdan kabul olduğu gibi bir meclis-i nikâh akdine lüzum gösterilmesi suretiyle de buna heyet-i ictimâ’iyyenin ilim ve alakasının inzimâm etmesi temin olunmuştur. Bugün mucip şikâyet görünen ahvâlin dini meselelerle münasebeti yoktur. Dünyanın bütün memleketlerinde derece derece olduğu gibi bizde de istibdâd ailesi hala kısmen mevcuttur. Ve demokrasi ailesi henüz teşkil etmemiştir. Mucip şikâyet görülen ahvâl istibdâd ailesine ait olan ve demokrasi ailesinin kadrosuna sığmayan şeylerdir. Muayyen bir zamanda örf ve adet halinde olmasına yani dinin cevaz verdiği yani müsamaha ettiği hareketlere dini bir mahiyet atfetmek yanlıştır. Mesela esaret ve katle caizdi. Bugün ahden ve kanunen memnûdur. Taaddüd-i zevcâtda tamamıyla aynı mahiyette ve aynı ictimâ’î şerâ’itin mahsulüdür. Hatta biraz ta’mîk edilirse İslâmiyetin taaddüdü-i zevcâtı mün’akid bir mukâvelenin tarafeyinden yalnız biri tarafından keyfi surette feshedilmesine karşı öyle ahkâm vaz’ etmiştir ki zâhirdeki cevâz hakikatte gayrı mevcuttur. Fakat istibdâd ailesini hükmü altında tutan erkek her şeyi dilediği gibi tefsir etmiş ve mürur-ı zamanla erkeğin adem-i iffetini de caiz görmeye başlamıştır. Hâlbuki din ve ahlâk iffet nokta-i nazarından iki cinsi birbirinden katiyen tefrik etmez.

Taaddüd-i zevcâta ta’alluk eden cevâz prensip itibariyle ref’ olunmalıdır. Bununla beraber memleketin bazı kısımlarında bugün fiilen mevcut vaziyet için hukuk-ı aile kanununun nihayetine bir madde-i muvakkate ilavesi lüzumu inkâr olunamaz. Bir defa taaddüd-i zevcât suretiyle bugün mün’akid izdivaçlar vardır ki

bittabi kimse bunları esir itlâk eder gibi feshedemez. Saniyen bu gibi bir hususta memleketin her kısmına derhal aynen tatbik edilmek üzere umumî bir esas vaz' etmek güçtür. Bazı yerler ahâlisinin henüz bir aşiret hayatı geçirdiklerini ve aşiret hukukuna tabî olduklarını unutamayız. Bu gibi ahvâl için bir istisnai kayıt kabulü zarûri olduğu gibi köylerde bir fiil mevcut ahvâl hakkında da bilâ -tedkik bir adım atmak gayrı makul olur. Ahaliyesi mütevâlî harplere iştirâk eden köylerde ne nispette erkek ve ne nispette kadın vardır. Ve buralarda fiilen mer'î olan tarz-ı izdivaç nedir? Bunu nazar-ı dikkate almaksızın vaz' edilecek herhangi bir umûmî hüküm kâğıt üzerinde kalmaya mahkûm olur. Bu cihetle taaddüd-i zevcâta ait en makul tarz-ı hareket cevazı ref' eder yolda umumî bir esas vaz' etmek, fakat fiilen mevcut ahvâlî muvakkat bir zaman için tatbikatta nazar-ı dikkate almaktır.

Bugün ki gaye, taaddüd-i zevcât yerine mutlak surette monogamiyi ikame etmek suretiyle ifade edilemez. Asıl gaye, istibdâd ailesi yerine demokrasi ailesi ikame etmektir. Bir karı ile bir kocadan ibaret olan aile içindeki münasebetlerde ekseriyetle istibdâd üzerine mü'essestir. Bazen erkek bazende kadın tahakküm vaziyetinde bulunur. Hakiki iştirâk ve arkadaşlık her memlekette az çok istisnai bir haldir. Bu hususta en yüksek terakki derecesine varan memleketler, kadının nisbeten iktisadi, istiklal ihrâz ettiği yerlerdir.

İzdivaç yalnız merasim manasıyla değil, tam manasıyla tarafeynin bir mukavelesi mahiyetini iktisâb etmelidir. Her iki taraf attıkları adımın mesuliyetini ve neticelerini müdrük bulunmalı ve böyle bir hayat adımını iyice düşünüp taşınmadan ve layıkıyla tanışmadan atmamalıdır. Hayat arkadaşını intihâb hususunda bir elbise satın alırken gösterdiği ihtimâmı göstermeyen ve tedkiklerde bulunmayı zâ'id addeden adamlar vardır. Pek çok izdivaçların âheng-dâr bir aile muhiti hasıl edememesine sebep, meselenin hemen tamamıyla tesadüfe terk edilmesi ve manasız bir nîk-bînliğe nefesin teslim olunmasıdır.

Bugün memleketimizde izdivaç nispeti çok azalmıştır. İzdivaç arzusunun azalması buna sebep olmuş değildir. İrfânın yükselmesi sayesinde bir çok erkek ve kadınlar nefislerini meçhûlâta vakf edecek yerde hiç evlenmemeyi tercih ediyorlar. İzdivaçta tavassut meselesine ya bir resmi dairenin ya her tarafta okumuş yaşlıca

hanımlardan mürekkep birer hayır cemiyetlerinin esaslı bir surette vaziyet etmesine, memlekette büyük bir ihtiyaç vardır.

Hak dava eden hanımların vazife meselesini nazar-ı dikkate almaları pek mühim bir noktadır. Erkeklerin esiri mevkiinde kalmamak için mutlaka taksim-i amâl sisteminde bir vazife almak lazımdır. Amerika'da feminizm hareketi başladığı zaman kadınların kopardıkları feryat: "Bizi ipek elbiseler içinde hapsederek esir mevkiinde tutmayınız. Bize vazife veriniz." zeminindeydi. Kadınlar iki türlü vazife ifâ edebilirler. Biri ailelerine yardım etmek üzere ya muallimelik, memurelik kâbilinden bir işe girmek veya evde örgü işleme tarzında istihsâllerde bulunmaktır. Diğer nev'i vazife meslek sahibi bir ev kadını olmaktır. İleri gitmiş memleketlerde ev kadınlığı ilmi tahsile ihtiyaç gösterir. Yüksek bir meslek diye telakki edilmeye başlanmıştır. Bugünkü alaylı ev kadınları yerine yarın bu yüksek ihtisas şaibesine mensup kadınlar yetişecek ve evin gıdasını, sıhhatini, zevkini, çocukların büyümesini tamamıyla fenni bir surette düşünmek suretiyle taksim-i amâl sisteminde pek müfid vazifelerle göreceklidir. Ev mütehassısı olmak için bir ibtidâ'î ve tâlî mektepte idare-i beytiye dersleri görmek kifayet etmez. İdare-i beytiyeye müte'allik âli mekteplerin programı tedkik edilince bir ev muhitini bu yükseltmeye her cihetle temiz, sıhhi ve neşeli bir hale koymaya, tefrîşe, gıda ve temizliğe ait derslerin tenevvü insana hayret hisleri verir.

Zevce ev idaresi sanatının âli tahsil görmüş bir mütehassısı olacak olursa evin kolay kolay yıkılmasına ihtimal yoktur. Kurulan ailenin infisâh bulmamasına en iyi çare izdivacî vazifelerin ihtisâsa göre, ifâsı esasına ve müsâvi hukuka müstenid olarak kayd-ı hayatla akd edilmiş bir şirket diye telakki etmektir.

Erkek ve kadın izdivacı bir tarzda telakki etmedikçe, biri azdivacı mahkum ve esaret, diğeri hiçbir zahmete girmeksizin zevk ve telebbüsü imkanının temini addettikçe talâk vukuatı mutlaka kesretle olacaktır. Talâkı men etmek imkanı yoktur. Fakat herhalde hukuki bir esasa vaz' edilmesi lazımdır. Madem ki ortada hukuk nokta-i nazarından bir mukavele vardır ve bu mukavele tarafeynin rızasıyla bir meclis huzurunda akd edilmiştir. Bunun feshedilmesi için de mutlaka tarafeynin rızası veya mecbur bir sebep bulunduğu bir hakim tarafından tastikiyle akdin

böylece feshedilmesi lazımdır. Erkek veya kadın akdi ferdi surette feshedebilecek bir vaziyette bulunacak olurlarsa aile hiçbir zaman salâbet kesb edemez.

Aile seviyesinin ıslahı, bütün cemiyetin ıslahı, bütün vatandaşlardaki irfan seviyesinin alası demektir. Türk gençliğinin bu hususta yüksek hedeflerini iyice tespit etmesine, köylerde ve şehirlerde mevcut vaziyeti ilmi bir zihniyetle araştırarak salâh çarelerini ihtiyaca müstenid olarak aramasına ihtiyaç vardır.

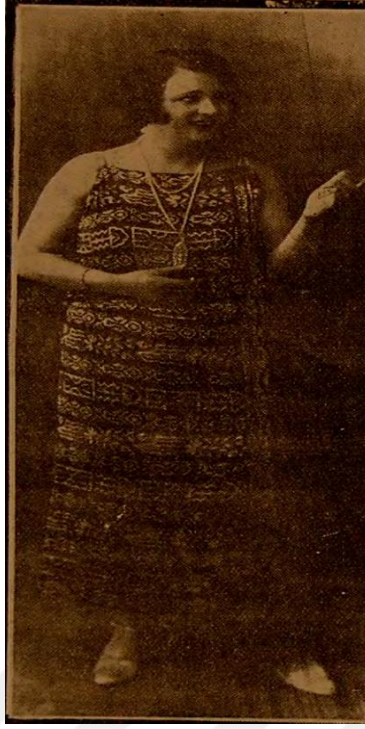
Hakiki Türk teccid ve inkılâbı bazı mukallidlerin düşündüğü gibi aile rabitasını istihfâf etmek ve çürütmekle değil, en yüksek ruhta bir demokrasi ailesi inkişâf ettirmek suretiyle vukû bulacaktır.

Vatanını seven, selamet ve terakkisini düşünen her Türk, yalnız Türk ve Müslüman mağazalarına gider. Ecnebi ticarethanelerinin dün mahv u izmihlâlimize çalışanlar olduğunu bir dakika unutmamalı. İktisaden mücadele edip memlekette düşman ticaretine mani olunmak her vatandaşın borcudur.

T. E (lif) M.

Muhtaç vatandaşlarımızın biraz yüzünü güldürmek isterseniz hilâl-i ahmere izâmı mu'âvenetinizi dirîğ etmeyiz. Bu her Türk ve Müslüman'ın vazifesi ve vicdan borcudur.

T. E (lif) M.

Madam Milovic

Şuûn:

MATBAA-I AMİREDE ŞÛRİŞ

Matbûat Ne Diyor:

İdam Kararları Nasıl Basılır?

Matbaa-ı Âmire Sû-i isti'mâlâtı

60 Bin Yaprak Kağıt Ne oluyor?

“Son zamanda meydana çıkan matbaa-ı âmire sû-i isti'mâlâtı hakkında tahkikat icra ettik. Aldığımız malumata nazaran Matbaa-ı Âmirenin sabık müdürü Hamit Bey Avrupa'da bulunduğu zaman mübâya'a ettiği 60,000 liralık beyaz kâğıdı Matbaa-ı Âmire'ye gönderiyor. Bu kâğıtları matbaa muhasebecisi Ali Bey [Merhum], Anbarcı İbrahim Bey [Merhum] mücellid Arşak ve İsmail [Merhum], imalat memuru Kirkor [Meflûc], evvelce ayniyât muhasebe memuru olup elyevm imalat memuru bulunan Mehmet Ali Bey ve Efendilerin 1334 senesinde “Beyaz Defter” namıyla matbaadan çıkardıkları ve harice sattıkları anlaşılıyor. Bu sû-i

isti'mâlât bu kadarla kalmayıp epey bir müddet devam etmiştir. Hamit Bey Avrupa'dan avdet edip matbaaya gelseydi bi't-tab' bu su-i isti'mâl meydanı çıkacaktı. Fakat o zaman Ali Kemal ma'ârif nâzırlığına temin edilmiş ve Hamit Bey'i de Matbaa-ı Âmire müdürlüğünden azletmiştir. Ali Kemal, Hamit Bey'in yerine Mahmut Zarif Bey'i tayin etmiş bu mesele de böylece kalmıştır.

Bugün matbaa vâridâtı, masârifât koruyamamaktadır. Hâlbuki hükümet bu matbaadan daha mühim istifadeler temin edebilir.

Müstakil gazete 10 Mart 340

Geçen sayımızdaki tıbâ'ata dair makalemiz birçok hakikatleri meydana çıkardı. Esasen bu hakikatler birçok evrak, vesâik, şühûd ve heyet-i teftişiyenin müdellel raporlarıyla sabit etti.

Yalnız ta'mîk ve takip ile intâc edilmiyordu. Neşriyatımızın gerek matbûatta gerek hükümette akislerini ve tesislerini gördüğümüzden dolayı çok memnunuz. Bizim vazifemiz burada bitiyor. Bundan sonraki vazifeler hükümete ve mahkemelere aittir. Bu ciheti biz kanuna terk ederiz.

Herhalde zavallı milletimiz maddi ve manevi zarar ve ziyanlar, hasarlar îka' eden suiistimal müsebbipleri tecziye edilmelidir. Eğer hükümet zâile devam etmiş olsaydı bu suiistimaller ilelebet mestûr kalırdı. Fakat cumhuriyet ve adalet hükümeti bilhâssa ma'ârif ve tıbâ'at gibi mühim sahalardaki yolsuzluklara nihayet verecektir.

Matbaa-ı Âmire idaresinde büyük bir telaş hükümfermadır. Ferid-i hükümet müstebiddesi zamanında Peyâmıcı Ali Kemal tarafından mensup müdür telaşa düşmüştür. Bizim ve bütün yevmî matbûatın pek haklı, nâfi' neşriyatına karşı esassız müdafaalarını dinletmek için müracaat etmediği yer kalmamıştır. Muhalif bir gazeteden başlayarak Dârül'-fünûna kadar başvurmuştur. Fakat biz yine tekrar edebiliriz. Biz matbaa müdürünü itham etmedik. Bu cihet hâkimin vazifesidir. Yalnız müsbet yolsuzluk yazdık ve yazacağız. Bizce henüz sebebi meçhuldü. Matbaa-ı Amire, evvelce yazdığımız vechle techîzâtı itibarıyla en zengin bir müessesedir. Hükümetin veya tabir-i âhârla milletin orada mühim bir sermayesi mevcuttur. Bunun heder olup gitmesine hiçbir vatandaş tahammül edemez. Mesela matbaada mevcut en

son sistem topladı galve, zengin grafi takımları mürettep ve iplik dikiş makineleri mevcuttur. Bu techîzâtı dârü'l-eytamdaki şehit çocukları vaktiyle işletmekteydi. Kâffesi mütarekeden beri metrûk ve mu'attal durmaktadır. İstifade edilemiyor. Bilmem ki matbaanın idaresindeki fenalıkların hangilerini yazalım. Bir de vatan ve millet hissi itibarıyla gayrı ahlâki kesimi vardır. Vatani kurtaran Anadolu kahramanlarının idam kararları matbaada Ali Kemal'in tayin ettiği müdürün nezaretinde tab ve neşredilmiştir. Şahsiyat ile meşgul olmak istemediğimiz için matbaada o esnalarda söylenen sözleri burada tekrar etmeyeceğiz.

Şimdilik işi hükümete terk ediyoruz. Gelecek nüshamızda tekrar bu bahse avdet edeceğiz.

SÛZDİL'İN GÖZLERİ

Biraz eflatuna, biraz kurşuniye çalan acayip renkli gözleri; kıpkırmızı, yumuşacık, sıcacık ağzı vardı. Ve belli ki onda yegâne güzel şeyler, bu gözlerle bu dudaklardan ibaretti. Boyu biraz kısa vücudu biraz fazlaca zayıf, burnu biraz kalkıktı. Fakat kimse bunu fark etmiyordu. Sûzdil güzeldi. Mühellik surette güzel... İnkılâplar yapacak kadar, ihtilâllar idare edecek kadar kudreti bir güzel...

Kendisine çılgınca âşık olan veliahdın arzularına boyun eğmediği için gaspa uğramış, saraydan atılmıştı. Fakat hala Bebek'te kendisine tahsis edilen köşkünde en sıkı bir inzibat altında yaşıyordu. Belki de şehzade, nedamet etmesi, tekrar saraya dönmek istemesini bekliyordu.

Fakat Sûzdil, bu küçük köşkte geçirdiği sade mahpus hayatından memnundu. Çünkü o, muhafızlarının bütün takayyüdlere rağmen, haftada iki gece, Fuat ile buluşabiliyordu.

Fuat; esmer, uzun boylu, geniş omuzlu, keskin ve müstehzi bakışlı bir genç yaverdi. Bu iki mahlûk, ruhlarındaki fevka't-tabîyye cazibenin tesirine kapılarak, akılları durduran çılgın bir sebât ve ta'annüde önlerindeki bütün mâniaları aşmışlar birleşmişlerdi.

Aşkları bir humma, bir kasırğa, bir cinnetti! Veliahdın genç yaveri, zenginleri mevsime, havaya ve elbiseye göre değişen bu hârikulâde gözleri sevmenin bir gün hayatına mal olabileceğini pekiyi biliyordu.

Fakat ne ehemmiyeti vardı? Dünyanın bu en güzel gözlerini bir dakika sevmiş olmak saadeti, bütün bir hayata bedeldi.

Bazı geceler Fuat, ellerinde Sûztil'in ince elleri titrerken, karanlığın içinde parlak bir şeyin uzanıp alınına yaklaştığını hisseder, gayri ihtiyari silkinerek elini arka cebine götürdü. O vakit Sûztil küçük, boğuk kakhahalarla güler;

-Çocuk! Derdi. Beyhûde korkuyorsun! Ben her şeyi gözlerimle halledebilirim.

Fuat bir nev'i korkuyla, birden bire siyah ve kızıl pırıltılar yapan bu hârikulâde gözlere bakar ve inanırdı. Bu gözlerin ihtilâller idare edecek kadar güzel ve kudretli olduklarına inanırdı.

*

Mehtap vardı. Sûztil gözlerini yem yeşil gösteren bir ipekli giymişti. Parmakları bu akşam fazla sıkışıyor. Sesi bir parça titriyordu. Beyaz çiçekli erik dallarından süzülerek gümüşlenen ay ışığı içinde Fuat'ın kuvvetli omuzlarına asılı, bir zaman dolaştı. Sonra:

-Ben korkuyorum, Fuat...

Dedi. Bu, onun ilk aciz dakikasıydı.

-İçeriye gidelim Fuat, odama...

Evin arka tarafındaki küçük kapıdan usulcak girdiler. Yukarıya çıktılar. Sûztil elektrik düğmesine koştu. Fakat Fuat onu kollarından tuttu:

-Bırak, böyle daha iyi.

-Peki.

-...

-...

-Sûzi...

-Fuat?

-Bu akşam sende bir şey var?

-Yok, yok... Hayır... Bir şeyim yok... Yalnız, bu akşam seni çok seviyorum, müthiş... Müthiş seviyorum.

-...

Dışarıda hafif bir ayak sesi oldu. Fuat'ın büyük ve kavî elleri, genç kızın omuzlarını şiddetle sıktı. Bir lâhze sustular, beklediler. Kapı birden bire arkaya dayandı. Fuat'ın her kâbuslu gecesinde karşısında gördüğü meş'ûm parıltı, bu sefer hakikaten dört adım önlerinde kımıldadı. Kudurmuş bir hayvan homurtusuna benzeyen bir ses:

-Alçaklar!

Diye kükredi... Ve bir an içinde tavandan akan kızıl ziya, kırmızılı bir oda aydınlattı. Bu nefis dekor içinde ellerinde rovelverlerle iki erkek ve ortalarında yeşiller giymiş bir genç kadın vardı.

Şehzade, asil hatlı çehresinde iğreti gibi duran kanlı gözleri bu yakut renkli ziya içinde büsbütün kızarmış, dudakları kısık ve parmakları silahına kilitli duruyordu. Genç yaverin kuvvetli omuzları gerilmiş, bir kolu ileriye uzanmıştı. Sûzdil, bu iki silahın uğursuz siyah ağızları arasında bir lâhza güzel ve sakin durdu. Sonra şehzadeye doğru iki adım attı. Kızıl pırıltılar yayan koyu yeşil gözlerini ona kaldırdı, baktı. Kirpiklerini kımıldatmadan baktı. Sonra küçük, beyaz el yukarıya kalktı. Şehzadenin büyük, hâkim parmaklarından rovelveri alarak odanın ortasına fırlattı.

Şimdi kırmızılı odada, başları eğilmiş, omuzları çökmüş, iki mağlup erkek, bir de yeşiller giyen kadının kudretli gözleri vardı...

BİR ÇOCUK KIZA!**-Serbest Nazım-**

Söylediler, inanmadım, geçen gün.

Seni de küçük kız,

Çağırды mı insafsız

Aşkın sesi,

Daha ömrün

Gel sabahı açılırken yaşında

Ne acemi gözlerinin ilk sürmesi?

Ne iğreti topladığın saç başında!

Bilsen, şimdi seni nasıl hırçın, bekler,

Kanatların rengini

Gösterip kaçmak için,

Bahçedeki kelebekler,

Dertlerini açmak için,

Odandaki bebekler

Seni bekler...

Nerden duyup döndü başın?

Aşkın garip ahengini,

Kimler öğretti bu tehlikeli ilmi?

Söyle, mücrim sinemanın hangi filmi?

Söyle, hangi beş yaş büyük arkadaşın.

Sana kadın taklidi

Yapmaya özen, dedi.

Bu kadar acele mi?

Senin de kapladı, birden,

Gönlünü aşkın eleme...

Hiç olmazsa, küçük kız, annene acı,

Şifa ummak bu zehirden

Daha onun ihtiyacı...

3 -Mart- 1340

İSTANBUL HAVASI
Komedi: 3 Perde

“Moris Hanken ve Romen Polos”un Müştereken Telif Ettikleri “La Sonet Dalarm” dan Tatbiken Nakilleri:

Bedîa Muvahhit, Ahmet Muvahhit

Dârü'l-bedâyi' sanatkârları tarafından temsil edilmiştir.

[Ahmet Cevdet'in Beyoğlu'nda bir apartmanı hüsn-i tabiatıyla mefrûş bir salonu. Sağda bir kapı, yine sağda birinci planda Ahmet Cevdet'in yatak odasına giren bir kapı, içeriye giren diğer bir kapı, dipte ortada koridora açılan bir kapı, dipte solda caddeye nazır geniş camlı bir pencere. Solda bir piyano pencerenin önünde durur]

Birinci Meclis

Fatma, Müzeyyen

[Perde açıldığı zaman sahne boştur. Fatma, Müzeyyen'i sağda ikinci plandaki kapıdan içeriye getirir. Müzeyye'nin elinde bir demet gül vardır.]

Fatma- Siz buyurunuz Beyefendi, ben Beyefendiye haber vereyim. [Sağda birinci plandaki kapıya gider]

İkinci Meclis

[Ali Seyfi Cevdet'in odasından çıkar ve odaya hitap ettiği görülür.]

Seyfi- Maşallah Müzeyyen Hanım, safa geldiniz.

Müzeyyen- Sabah şerifler hayır olsun.

Seyfi- Sizin de.[Fatma gider]

Müzeyyen- Teşekkür ederim, Cevdet Bey nasıl biraz iyileştin mi?

Seyfi- İki gün kadar hiçbir şeyin kalmaz, otursanız a.

Müzeyyen- Kuzum Allah aşkına nerde hastalandı?

Seyfi- Nerede mi? Tokatlıyan'da on kişi kadar vardık, gülüyor, eğleniyorduk, birden bire Cevdet Bey haykırmaya başladı. Ayağa kalkmaya davrandı. İskemlenin üzerine düşüyordu. İptida bunu bir latife zannettik ve eğlencemize devam ettik.

Müzeyyen- Tabîi sonra hakikat olduğunu anladınız.

Seyfi- Hep bir ağızdan aman bir doktor diye bağırmağa başladık. Allahtan olacak tesadüfen oradaki müşterilerden biri imdadımıza yetişti. Meğerse herif baytarmış. Burnunun ucunu görmüyor. Bir şeyler mırıldanıyordu. Cevdet'in ayağını muayene etti. Tehlikeyi anlayınca otomobile koyduk. Baytarı de yanında bulunan kadınları da beraber alarak hep birden buraya geldik. Hastayı yatırdık. Canının sıkılmaması için sabaha kadar (Bakara) oynadık.

Müzeyyen- Diyecek yok. Her hastaya da bundan iyi bakılmaz.

Seyfi- [Mağrur] Elbet, sen baytara ne dersin. Yirmi beş liramı yuttu. Tabi bu parayı Cevdet'ten ödünç aldım. Şimdi ona tam beş yüz lira borcum oldu.

Müzeyyen- Kul olduk desen a.

Seyfi- Öyle gibi ama çaresini buldum. Bundan sonra bu sebepten onun yanında kalarak vekilharıcı olacağım. Kâtipliğini, hususi işlerini, mutfak masraflarını hep ben idare edeceğim. Bu hizmetlerime mukâbil her ay borcum olan paranın elli lirasını tenzil olurum fena mı?

Üçüncü Meclis

Evvelkiler Fatma (Sonra) Samanizade Hüsnü Bey

Fatma- [Girer] Hüsnü Beyefendi geldi.

Seyfi- Buyursunlar. [Fatma sağda ikinci plandan çıkar.]

Müzeyyen- [Gülerek] Bu Hüsnü Beyefendi İffet Hanım'ın kocası değil mi?

Seyfi- [Vakur] Sanki ne demek istiyorsun?

Müzeyyen- Allah Allah... İstanbul'da İffet Hanım'la Cevdet Bey'in münasebetini duymayan kaldı mı ya?

Dördüncü Meclis

Evvelkiler, Samanizade Hüsnü Bey, Fatma ile girer.

Seyfi- Maşallah, buyursunlar Efendim. [Takdim ederek] Tüccar-ı mu'tebireden sabun şirketi müdürü Samanizade Hüsnü Bey, Müzeyyen Hanım.

Hüsnü Bey- Müşerref oldum efendim. [Ali Seyfi'ye] Bu sabah Cevdet'i sormak için telefon etti. Üzüntüden bitti. Bir türlü haber alamadık. Makine bozulmuş.

Seyfi- Vah vah... Demek buraya kadar... Bunun için ihtiyar-ı zahmet ettiniz.

Hüsnü Bey- Bundan tabî ne olabilir? Cevdet bizim yabancımız değil. Akrabamız. Benim en samimi bir dostum.

Seyfi- Şüphesiz.

Hüsnü- O bize dostluğunu her vesileyle göstermiştir. Tasavvur buyurun hanımefendi ameliyathaneleri teftişe gittiğimiz zaman hiçbir mecburiyeti olmadığı halde en küçük köylere varıncaya kadar benimle dolaşmak zahmeti ihtiyar etti. Hem de nasıl köyler...

Müzeyyen- Hanımefendi de beraber miydiler?

Hüsnü- Tabi.

Beşinci Meclis

Evvelkiler Cevdet (Sonra) Fatma

[Cici Bey'in elinde baston, sağ ayağında bir terlik, güçlkle yürüyerek yatak odasından çıkar]

Müzeyyen- Geçmiş olsun.

Cevdet- Kıyafetimi mi? Affedersiniz. Halimden ben de utanıyorum.

Hüsnü Bey- Utanacak ne var?

Müzeyyen- Adeta bir çocuk gibi yürüyorsunuz.

Cevdet- Korkmayın. Birkaç gün sonra yine yürümeye başlarım.

Seyfi- [Hüsnü Bey'e] Kuzum biraz yardım eder misiniz? Müzeyyen Hanım şu yastığı ayağının altına koyalım. Otur bakalım zevk kurbanı.

Cevdet- [Oturur] Vallahi insan böyle bakılacağını bilse ömrünün sonuna kadar hasta olur. İffet Hanım nasıl?

Hüsnü- Çok iyi... Biraz sonra o da gelecek.

Altıncı Meclis

Evvelkiler, Fatma

Fatma- Seyfi Beyi telefona istiyorlar.

Seyfi- Kim?

Fatma- İyice anlamadım efendim.

Yedinci Meclis

Cevdet, Hüsnü, Müzeyyen

Hüsnü- [Saatine bakarak] Vay, vay... Vay... Vay...

Cevdet- Ne o.. Yoksa senin de mi ayağın tutuldu?

Hüsnü- Ağzını hayra aç birader, üstüme yorma! Saat on birde şirkette ictimâimiz vardı. On buçuğa geliyor, vaktiyle gideyim. Ha az kaldı unutuyordum. Biraz sonra Lütü Paşa gelecek.

Cevdet- Hangi Lütü Paşa? Tıp Fakültesi müderrisi Şakir Lütü Paşa mı?

Hüsnü- Evet, hanımın kendi doktorunuza emniyeti yok. İşte bunun için hanım Lütü Paşa'ya gidip seni muayene etmesini rica etti.

Cevdet- Teşekkür ederim ama rahatsızlığım şâyân-ı ehemmiyet bir şey değil. Paşa'yı buraya kadar yormaya değmez.

Hüsnü- Ne olur ne olmaz. Hiç olmazsa meraktan kurtulmuş oluruz. Allah'a ısmarladık.

[Müzeyyen'i Selamlar]

Sekizinci Meclis

Cevdet, Müzeyyen

Müzeyyen- [Kendi kendine] zahir böyle kocalarda olurmuş. [Yüksek] Artık bana müsaade ediniz.

Cevdet- Yo... Yo... Siz oturun. Daha çiçekleriniz için teşekkür etmedim.

Müzeyyen- Teşekküre değer bir şey değil. Gideyim çünkü ders vaktim geçiyor.

Cevdet- Ne dersi yeniden bebek mi oldunuz?

Müzeyyen- Keşke olabilseydim. Bangsız samimi bir ahababım olduğunuz için söyleyeyim. Erkeklerden hayır gelemeyeceğini anladım. Bir terzinin yanına devam ediyorum. Makastarlık öğreneceğim. Hiç olmazsa kendim çalışır kendim yerim.

Dokuzuncu Meclis

Evvelkiler, Ali Seyfi

Seyfi- [Girer] Sana bir tegrâf dün akşamdan beri cebimde.

Cevdet- Şimdiye kadar neye vermedin?

Seyfi- Uyuyordun, uyandırmak istemedim.

Cevdet- Aşk olsun. [Telgrafı açar] Eskişehir'de yeğenimden. [Okur] Meraktayız. Sihatinizden malumat vermeniz rica olunur. Mehmet İsfendiyâr [Seyfi'ye] hastalandığımı sen mi yazdın?

Seyfi- Yo!

Cevdet- Kim yazmış acaba?

Seyfi- Ne bileyim.

Müzeyyen- A sizin yeğeninizde var mı ?

Cevdet- Evet. Merhum hemşiremin oğlu İsfendiyâr. Kendi halinde yaşar. Tenebbüü çalışmayı sever. Genç bir alimdir. Kaç senedir bilmem acayip lisâna merak etmiş bereket versin parası bol da dikkatini böyle boş şeylere hasredebiliyor.

Müzeyyen- Daima Eskişehir'de mi oturuyorlar?

Cevdet- Evet, karısı, kaynanasıyla beraber sakin bir hayat.

Seyfi- Ah Vasfiye Hanım ne iyi bir kadındır.

Cevdet- Yalnız fazla mûsikî müptelası, mektebe müdâvimiyeti olduğu için ilahilere bayılır. Bir çok da besteleri vardır.

Müzeyyen- [Gülerek] Pek eğlenceli bir şey.

Onuncu Meclis

Evvelkiler, Fatma

Fatma- Efendim bir aşçı geldi.

Cevdet- Aşçı mı? Ne yapmak için?

Fatma- Yemek pişirmek için müstahdemîn idarehanesinden göndermişler.

Cevdet- [Seyfi'ye] Sen mi tenbih ettin?

Seyfi- Yok canım, bir kere bizim evde yemek yediğimiz yok sonra da bir haftadan beri rahatsız olduğun için muntazamen Tokatliyan'dan yemek getiriyoruz.

Fatma- Bekliyor efendim. Ne dicyeyim?

Cevdet- Cehennem dibine kadar yolun var dersin.

Seyfi- Dur bunu ben söylerim. Bu da tuhaf. Aşçıyı nerede kullanacağız?

On Birinci Meclis

Cevdet, Müzeyyen

Müzeyyen- Ben de artık gideyim.

Cevdet- Bir dakika Semih'ten malumat verin de öyle.

Müzeyyen- Birazdan gelecek.

Cevdet- Nasıl iyi ya?

Müzeyyen- O daima iyidir.

Cevdet- Bunu biraz tuhafça söylüyorsun. Yoksa dargın mısın?

Müzeyyen- Hem dargınız, hem değiliz. Çekilir şey değil. Pek midesiz . Hangi kadını görse tutulur.

Cevdet- O malum, çapkınlığı meşhurdur.

Müzeyyen- Ama artık bıktım.

Cevdet- Sahi mi? [Eliyle bıçkı işareti gösterek] Onun için mi?

Müzeyyen- Elbette.

Cevdet- Canım başka birini yerine koyabilirdin.

Müzeyyen- Allah esirgesin. Hem zaten karar verdim. Bundan sonra kırkını aşmamış aşık istemem.

Cevdet- Demek ben yaşta olmasını istiyorsun

Müzeyyen- Evet. Çünkü kırk yaşında bir adam ne genç ne ihtiyar sayılır. Tam bir erkek.

Cevdet- Bak bu doğru. [İskemlenin üzerinde kalkmak ister. Sonra bağırarak] Ay, ay evet. Ama inmeli olabilir.

Müzeyyen- Ne olur bende ona bakarım.

On İkinci Meclis

Evvelkiler, Seyfi (Sonra), Fatma

Seyfi- Aşçıyı kim yollamış öğrenemedim, gitti. Müstahdemîn idarehanesinin adresini bırakmışlar. Oradan da buraya göndermişler.

Fatma- [Gülerek] Telefonda istemişler.

Cevdet- Bu seferde kim acaba nereden?

Fatma- Kulüpten

Seyfi- Gidip görüşürüm.

Cevdet- Dur ben gideyim. Müzeyyen Hanım siz beni biraz bekleyin.

Müzeyyen- Yok. Artık gidiyorum.

Cevdet- Öyleyse yarın gelirsiniz. Semih'i görürsem kulağını çekerim.

Müzeyyen- Faydası olursa. [Cevdet bastona dayanarak çıkar]

On Üçüncü Meclis

Müzeyyen, Seyfi (Sonra), İffet Hanım

Seyfi- Semih haşerelik mi ediyor?

Müzeyyen- Bütün erkekler gibi. Kuzum münasebetleri çoktan beri mi?

Seyfi- Kimin?

Müzeyyen- Cevdet Bey'le İffet Hanım'ın.

Seyfi- Bir asır kadar oluyor.

Müzeyyen- Latifeyi bırak Allah aşkına.

Seyfi- Yani beş sene.

Müzeyyen- Beş sene ha.

Seyfi- Ya beş sene. [Dışarıdan İffet Hanım'ın sesi]

İffet- Gelir gelmez bana haber verin.

Seyfi- Geliyor.

Müzeyyen- İffet Hanım değil mi? Aman ben görünmeyeyim daha iyi.

Seyfi- Bu taraftan çıkın.

Müzeyyen- Allah'a ısmarladık.

Seyfi- Güle güle Müzeyyen Hanım. [Müzeyyen ortadan sola doğru gider.
Seyfi yol gösterir.]

On Dördüncü Meclis

İffet- [Girerek] Ay siz burada mıydınız Seyfi Bey.

Seyfi- Evet efendim.

İffet- Bugün nasıl?

Seyfi- İyİ çok iyi. İŖte bunun için bu akŖam burada kcck bir ziyafet hazırladım. Siz kendisine bir Ŗey söylemeyin. Kck bir sürpriz.

İffet- Ziyafet mi hazırladınız?

Seyfi- Samimi arkadaşlardan bir kaçı o gece bizimle beraber olan dostlar baytarla yanındaki Rus kadınları da davetliler meyanında.

İffet- Alâ.

Seyfi- Artık zavallının canı sıkılıyor. Tabi benimde canım sıkılıyor biraz eğleniriz.

İffet- Çok iyi edersiniz.

On BeŖinci Meclis

Evvelkiler, Fatma (Sonra), Otel Garsonu

Fatma- [Girer] Affedersiniz Seyfi Bey.

Seyfi- Ne var.

Fatma- Tokatliyan'ın garsonu bu akŖamki ziyafette hazırlanacak yemeklerin tertibi için gelmiŖ. Listeyi istiyor.

Seyfi- [Portföyünden bir kağıt çıkarır] Pekala gtrver.

İffet- Affedersiniz. [Mstehzi Seyfiye bakarak] Müsaade eder misiniz? Ŗu listeye bir kere de ben bakayım. [Okuyarak] Köfte, ıstakoz, bıldırcım, hünkar beğendi, kaz palazı, yemiŖ, Ŗampanya. Allah için hastaya itina etmesini çok iyi biliyorsunuz.

Seyfi- Hamd olsun artık iyileŖti.

İffet - [Borunun üzerinden bir kağıtle bir kalem alarak] Biraz dur. Ah ben olsaydım. [Yazarak] Pirinç orbası, lapa, haŖlanmış kabak, erik hoŖafi.

Seyfi- O...

İffet - [Hizmetçiye vererek] İşte söyleyin. Şampanyaya felan lüzum yok. Şampanya yerine ıhlamur içecek. [Hizmetçi şaşkın şaşkın çıkar.]

On Altıncı Meclis

Seyfi, İffet (Sonra) Fatma

Seyfi- Lapa, ıhlamur, davetliler ne diyecek.

İffet- Merak etmeyiniz davetlileriniz gelmeyecek. Çünkü şimdi hepsine bu akşamki ziyafetin olamayacağını bildireceksiniz.

Seyfi- Amma yaptınız ha!

İffet- Bu böyle. Şimdi beni dinleyin. Biraz sonra bir aşçı gelecek.

Seyfi- Aşçı geldi.

İffet- Nerede?

Seyfi- Def ettik.

İffet- Şuna bakın. Ben müstahdemîn idarehanelerine koşayım.

Seyfi- Ya siz miydiniz?

İffet- Evet, beni neye geri gönderdiniz?

Seyfi- Sizin gönderdiğinizizi bilmiyorduk.

İffet- Bilmeliydiniz. Şimdi bir arabaya bininiz, doğru yüksek kaldırımdaki idarehaneye gidiniz ve o kovduğunuz aşçıyı buraya getirin.

Seyfi- [İçini çekerek] Pekala gidiyorum.

İffet- Geçerken Fatma'ya da söyleyin misafir odasını hazırlasın.

Seyfi- Kimin için? Cevdet Bey'in gelecek misafiri yok.

İffet- Yanılıyorsunuz.

Seyfi- Tuhaf. Benim malumatım yok.

İffet- Olabilir. Çünkü kendisinde malumatı yok.

Seyfi- Demek gelecek misafirden haberi yok.

Fatma- [Girer] Şakir Paşa geldi efendim.

İffet- Buyursunlar. [Fatma çıkar]

Seyfi- Şakir Lütü Paşa mı?

İffet- Evet. Buraya gelmesini ben rica ettim.

Seyfi- Cevdet için mi?

İffet- sizin için olacak değil ya haydi siz gidin aşçıyı getirin.

Seyfi- Gidiyorum gidiyorum. [Kendi kendine] Bu kadın bizim hepimizi sinir illetine uğratacak. [Çıkar]

On Üçüncü Meclis

İffet (Sonra), Şakir Lafit Bey

İffet- [Kendi kendi] Ah birde şu Seyfi Bey'in ayağını bir kaydırabilsem. [Şakir Laütü Paşa Fatma ile girer]

Şakir Lütü Paşa- Bonjour hanımefendi.

İffet- Buyurunuz Paşa Hazretleri buraya kadar zahmet için ne kadar teşekkür edeceğimi bilemiyorum.

Lütü Paşa- Estağfurullah hanımefendi bilakis ben size teşekkür ederim.

İffet- Rica ederim Efendim.

Lütü Paşa- Siz tanıdığım kadınların en güzeli değil misiniz?

İffet- [Önüne bakar utanır] Paşam.

Paşa- Fakat maa't-teessüf sıhhatiniz çok yerinde, sağlam bir bünyeniz var.

İffet- maa't-teessüf mü?

Paşa- Tabî değil mi ya? Hastalanmıyor sunuz ki muayenenize gelelim. Ah yok mu Şöyle bir mide hastalığına tutulsanız.

İffet- Aman Paşa'm...

Paşa- Her gün ziyaret ettiren hastalıklara bayılıyorum. Sizi ne iyi tedavi ederdim. Günde tam üç defa muayenenize koşardım.

İffet- Dün akşam telefonla tasaddî edişim Cevdet Bey içindi. Adeta hafif bir nüzûl.

Paşa- Ehemmiyetli bir Şey olmasa gerek. Cevdet Bey'in de sizin gibi demirden bir vücudu var.

İffet- Aman yavaş söyleyin sakın duymasın.

Paşa- Neye, bilakis duysunda merak etmesin.

İffet-Yoo... Onun gözünü korkutmak lazım.

Paşa- Korkutmak mı lazım?

İffet- Biliyorsunuz ya yorucu bir hayat geçiriyor.

Paşa- Yani bekar hayatı.

İffet- Evet. Şimdi sizden ricam kendisine geçirdiği tarz-ı hayatın çıkmaz bir yol olduğunu ve artık uslu, akıllı oturmak icap ettiğini anlatmanız.

Paşa- Anlaşıldı. Artık evlendirmeye karar verdiniz.

İffet- Yoo... Allah göstermesin. Bunu da nereden çıkardınız.

Paşa- Afedersiniz.

İffet- Yalnız kendisine daha sakin ve daha muntazam bir hayat geçirmesini tavsiye ediniz.

Paşa- Peki.

İffet- Vaktinde yatıp kalkmasını her nedense ayıp zannediyor. Arkadaşlarının yanında küçük düşmemek için sabaha kadar bardan bara, eğlenceden eğlenceye koşuyor. Otomobil sirenlerine nihayet gelmiyor... Tabî bende bütün gece acaba şimdi nerede ne ile meşgul diye düşünerek meraklanıyorum. Anlatabildim değil mi Paşa?

Paşa- Anlamamak kâbil mi?

İffet- İşte bu rahatsızlık artık eski hayatına nihayet vermesi için bir vesiledir.

Paşa- Merak etmeyin. Uslanmak icap ettiğini kendisine tenbih ederim.

İffet- Tamam.

Paşa- Bu güzel gözlerin sahibine bir şeyi dert etmek kâbil mi? [İffet zile basar.]

İffet- Paşa Hazretlerinin burada olduğunu söyleyin

Fatma- Peki Efendim. [Sağdan çıkar.]

İffet- Kuzum Paşa sertçe davranın.

Paşa- Hiç merak etmeyin. Gözünü öyle bir korkutacağım ki o da görsün.

Sekizinci Meclis

Evvelkile, Cevdet

Cevdet- [Sağdan girerek] safa geldiniz İffet Hanım, safa geldiniz Paşa Hazretleri. Sizi çok beklettim mi?

İffet- Biraz evvel geldim.

Paşa- Bendeniz de.

Cevdet- Şüphesiz zât-ı alinizi gördüğüme pek memnun oldum. Fakat rahatsızlığım buraya kadar ihtiyar-ı zahmet etmenize değmezdi.

Paşa- Kim biliyor. Hele bir bakalım da.

Cevdet- [Memnun] Hafif bir uyuşukluk [Ayağını sallayarak] geldi geçti.

Paşa- [Güya korkmuş gibi] Aman sakın kaldırmayın.

İffet- Oturun.

Paşa- Ne ihtiyatsızlık, bilir misiniz bu hafif uyuşukluklar bazen büyük hastalıkların başlangıcıdır.

Cevdet- Başlangıcı mı?

İffet- [Güya korkmuş gibi] Aman sahîh mi Paşa?

Paşa- [Gayet ciddi] Maa't-teessüf böyle hanımefendi. Bir ay evvel tıpkı Cevdet Bey gibi ayağı uyuşmaya başlayan bir hastaya çağrıldım.

Cevdet- Ee...

Paşa- Bir hafta zarfında ölüverdi.

Cevdet- Öldü, öldü ha!

Paşa- Tamamıyla öldü.

Cevdet- Ne müthiş!

İffet- Ne korkunç!

Paşa- Evet bu bir garip hastalıktır. Yavaş yavaş kalbe doğru ilerler.

Cevdet- [Elini kalbinin üzerine tutarak] Kalbe?

İffet- Kalbe doğru!

Paşa- Yüzüme bakın [Dikkatle Cevdet'in çehresini muayene eder, yavaşça İffet'e] rengi mükemmel.

Cevdet- Ne dediniz?

Paşa- Renginizin çok fena olduğunu söyledim. Gözleriniz kesik, dudaklarınız beyaz. Demek hastalık ciğerlere kadar gelmiş. Böbreğe gelir de.

Cevdet- Böbreklerde mi ?

Paşa- [Kalkarak] Bir kere kalbinizi muayene edelim. [Muayene eder]

İffet- Bana hakikati söyleyin rica ederim.

Paşa- Telaşa hacet yok.

İffet- Merak etmeyin metanetimi muhafaza ederim.

Paşa- [Susturarak] Rica ederim.

Cevdet- Bırakında muayene etsin canım.

İffet- [Paşa'ya] Nasıl?

Paşa- [Oturarak] Yirmi yaşında bir adam kalbi.

İffet-[Hiddetle Paşa'ya işaret ederek] Yirmi yaşında mı?

Paşa- Yani vaktinden tamam, yirmi yaş ilerlemiş bir kalp.

Cevdet- [Korkarak] Aman Allahım.

Paşa- Evet, çok eğlenmiş, çok yemiş, çok içmiş, çok uykusuz kalmış, suiistimal etmiş bir adam kalbi.

İffet- [Haykırarak] Ümit yok değil mi?

Cevdet- [Çok müteessir] Ümit yok ha, ah zavallı ben!

Paşa- Yok canım mübalağa etmeyin, Allahtan ümit kesilmez. Biz ne güne duruyoruz. Elbette iyi etmeye uğraşacağız.

İffet- Rica ederim Paşa onu kurtarınız.

Cevdet- Beni kurtarınız.

Paşa- Bu sizin ellerinizde azizim.

Cevdet- Ne yapmalıyım?

Paşa- Gayet sakin bir hayat sürmelisiniz.

Cevdet- Sürerim.

Paşa- Uslu, akıllı olmalısınız.

Cevdet- Olurum.

Paşa- Hah şöyle. Bu hal sürdüğünüz fena hayatın neticesi. Vücut yıpranır ve günün birinde işte böyle birden bire.

Cevdet- [Şaşkın saşkın bakarak] Birden bire?

Paşa- Birden bire tehlike baş gösterir bu ufak uyuşukluk o tehlikenin bir işaretidir ve eğer vaktiyle önüne geçilmezse (Artirus ve Loros) gelir, (Sör Hond) gelir, (Nefruz) gelir.

Cevdet- Aman, aman, öldüm.

Paşa- Eğer beni dinlerseniz hiç bir şey gelmez.

Cevdet- Aman dinlerim.

Paşa- Öyleyse bu günden itibaren tarz-ı hayatınızı kamilen değiştireceksiniz.

Lokantalarda yemek yok, klübe gitmek yok, barlarda etmek yok, sabahlara kadar otomobil seyranları yok, paydos. Öğle ve akşam ta'amlarını muntazam saatlerde öğünde yiyeceksiniz. Öğleyin tam on ikide, akşamleyin de yedi buçukta, gece saat onda da doğru yatak.

Cevdet- [Gözleri havada] Saat onda yatak.

Paşa- Evet. Bundan sonra sakın, muntazam, uslu, akıllı bir aile babası hayatı.

Cevdet- Ne bela!

Paşa- Ne yaparsınız bu böyle... Ya Hayat, ya memât... İntihâb ediniz.

Cevdet- Aman hayatı isterim.

İffet- Hele şükür.

Paşa- [Saate bakarak] Evet saat on bir. On buçukta Bebek'te bir hastada bulunacaktım.

İffet- Ah Paşam bilmem bu zahmetinizi nasıl ödeyeceğim?

Paşa- [Yavaşça İffet'e] Hasta olmakla! [Aşık] Allah'a ısmarladık Cevdet Bey.

Cevdet- Tekrar tekrar teşekkür ederim Paşa Hazretleri.

Paşa- [Çıkarken İffet'e] Hiç meraklanmayın daha yüz sene yaşar.

İffet- Maşallah deyin Paşa. [Doktorla çıkar]

On Dokuzuncu Meclis

Cevdet, İffet, Fatma

Cevdet- [Yalnız kalarak] Bak şu başıma gelene.

İffet- [Girer] Neye kalktın? Ne ihtiyatsızlık. Rica ederim otur, yoksa şimdi gider Paşa'ya ayağa kalktığımı haber veririm.

Cevdet- [Merakla] Ne diyor? Ne diyor?

İffet- Eğer aklını başına toplamazsa seneye varmaz ölür diyor.

Cevdet- Allah belasını versin bu hastalığın.

İffet- Lanet edeceğine dua et.

Cevdet- Neye?

Adet- Neye olacak... Şimdi kendine daha iyi bakmaya mecbur olacaksın ve bu suretle uzun zaman yaşacaksın.

Cevdet- Aman ne tatlı hayat ya. Bütün eğlencelerimden, zevklerimden vazgeçmek.

İffet- İstersen vazgeçme olur mu? Tercih et.

Cevdet- Yoo... Yoo...

İffet- Nasihatlerimi dinle, zaten böyle bir akıbeta uğrayacağını ben evvelden hissetmiştim. Ve bunun için...

Cevdet- [Kanepenin üstüne oturmuştur] Ay bunun için.

İffet- Sen hastalanır hastalanmaz yeğenin ile karısına mektup yazdım.

Cevdet- Demek hastalığımı onlara haber veren sendin.

İffet- Bunun için darılmadın ya...

Cevdet- Yok canım.

İffet- Bilirsin ki yeğenin seni çok sever.

Cevdet- Ben de onu severim.

İffet- Karısı da seni sever.

Cevdet- Bırak canım şu köylü kızını.

İffet- Ben o sade kızları şehirlilere tercih ederim.

Cevdet- Olabililir fakat herhalde onlara benzemek istemezsin hele annesine.

İffet- Niçin, kadıncağızın nesi var?

Cevdet- Bir şeyi var demedim. Bilakis iyi hamur açar, reçel kaynatır, ilahiler, şarkılar besteler.

İffet- Onlarla mükemmel bir hayat geçirirsin.

Cevdet- Ne Eşkişehir'e mi gideceğim?

İffet- Yok canım. Sen oraya gidersen ben burada yapayalnız ne yaparım? Acaba onları buraya getirsek nasıl olur?

Cevdet- Buraya mı? İşte bir bu eksikti.

İffet- Senin için çok iyi olur. Sıhhatin için lazım gelen takayyüdü gösterirler, rahatını temin ederler. İhlamurunu pişirirler, Mehri'de sana masallar söylerdi.

Cevdet- Evet, kanaviçe terlikler de örer. Artık gel keyfim gel.

İffet- Fena mı? Elinden her marifet geliyor. Annesininde ilahilerini dinlersin. evlenmediğin halde mükemmel bir aile babası hayatı... [Fatma girer]

Fatma- Misafir odası hazır.

İffet- Peki.

Cevdet- Bu misafir odası kime?

İffet- Yeğenin ile karısına. İstanbul'da yerleşecekler.

Cevdet- Benim evimde mi?

İffet- Ne yapalım. Münasip bir yer buluncaya kadar.

Cevdet- Evet ama böyle bir zamanda münasip bir ev bulmak uzun sürer. Hem neden geliyorlar?

İffet- Geçen sene Eskişehir'e gittiğimiz zaman onlarla gece gündüz beraber düştük kalktık. Bir gün sofradan kalkarken bir aralık yeğenin ile konuştum. Bana hayatta yegâne arzusunu söyledi.

Cevdet- Bu arzusu neymiş?

İffet- İstanbul'a gelmek.

Cevdet- Ne yapmak için?

İffet- Dârü'l-fünûnda müderris olmak için.

Cevdet- Ne müderrisi?

İffet- Çince.

Cevdet- Sahîh, onun bu lisâna olan merakını unutmuştum.

İffet- İşittiğime göre bütün Türkiye'de Çince'yi bilen bir o varmış.

Cevdet- Olmaz olaydı.

İffet- Ben senin fikrinde değilim. Geçen akşam maârif nâzırı yemekte bizdeydi. Kocamın ricasıyla dârü'l-fünûnda bir çince lisânı tedrîshanesi küşâdını kabule karar verdi.

Cevdet- İyi ama Çince'yi kime öğretecek?

İffet- Kime öğretirse öğretsin. Mesele evvela hocayı bulmak.

Cevdet- Şimdi anlaşıldı. Hoca Efendi de bizim yeğen olacak demek. Bu belayı başıma sen çıkardın.

İffet- Tabi sevgilim. Evvela senin istirahatın, sıhatin ve sonra da ikimizin saadeti için.

Cevdet- Bu teşebbüsten beni evvelce haberdar etmeliydin. Olur şey değil vallahi. Yeğenimin karısı burada of!

İffet- Şikayete hakkın yok. Üçüde pek iyi insanlar.

Cevdet- Üçüde kim?

İffet- Kim olacak, tabîi kayınvalidesi de onlarla gelecek.

Cevdet- Yeğenimin kaynanası mı oda mı? İşte bir bu eksikti.

İffet- Zavallı kadın kızından nasıl ayrılabilir.

Cevdet- Ama bu adeta bir işgal. Hem nerede yatacaklar. Misafir için yalnız bir oda var.

İffet- Bak ben bunu düşünmemiştim.

Cevdet- Gördün mü ya?

İffet- [Birden bire haykırarak] Hah buldum. Seyfi'nin odası var.

Cevdet- Ne , Seyfi'yi sokağa mı atayım? Zannetmem ki bunu ciddi olarak söyleyesin. O bana aileden yakın bir ahbap.

İffet- Sen buna ahbap mı diyorsun?

Cevdet- O bugüne bugün bu evin bir ferdi.

İffet- Onlarda ailenin efrâdı. Yarım saate kadar gelirler herhalde. Onlara karşı nazik davranmalısın.

Cevdet-Ya zavallı Seyfi nereye gidecek? Cebinde on parası yok.

İffet- Ona bir maaş bağlarsın. Münasip bir yer buluncaya kadar bir otele gitsin.

Cevdet- Ah! Nedir bu başıma gelenler?

Yirminci Meclis

Evvelkiler, Seyfi

Seyfi- [Sağdan dipten şiddetle girerek] Aşçıyı getirdim.

Cevdet- Ne aşçısı?

İffet- Gönderdiğim aşçı.

Cevdet- Gönderen siz miydiniz?

Seyfi- Mutfakta belkiyor, çağırayım mı?

İffet- Hacet yok ben gidiyorum. [Kapının önünde] Ha Seyfi Bey Mehmet İsfendi-yâr Bey'le karısı biraz sonra buraya gelecekler.

Seyfi- [Cevdet'e] Anlayamadım yeğeninle karısı mı?

Seyfi- Ve kaynanası...

İffet- Sizin odanızda yatacak.

Seyfi- Benimle mi?

Cevdet- [İkaz ederek] Seyfi.

İffet- [Gayet ciddi] Rica ederim, ciddiyetinizi muhafaza ediniz. Vasfiye Hanım sizin odanızda yalnız yatacak.

Seyfi- Ben nerede yatacağım.

İffet- Bir delik buluncaya kadar bir otele gidersiniz. [Çıkar]

Seyfi- Bir delik ha!

Yirmi Birinci Meclis

Cevdet, Seyfi (Sonra), Fatma

Cevdet- Dinle dostum, bu vukuattan çok müteessifim. Fakat başıma öyle bir bela geldi ki.

Seyfi- Ne belası?

Cevdet- Ayağımın uyuşması...

Seyfi- Ee ne olmuş?

Cevdet- Ne olacak, bundan sonra sakın, sade macerasız bir hayat sürmeliymişim.

Seyfi- Bu nasihatleri İffet Hanım mı verdi?

Cevdet- Hayır canım Şakir Paşa. Kalbim bitmiş mahvolmuş.

Seyfi- Aman deme.

Cevdet- Bundan sonra yeğenim ve karısıyla beraber münzevî bir derviş hayatı süreceğim.

Seyfi- Kaynanasını unutuyorsun.

Cevdet- Oda ev işlerine bakar.

Seyfi- Bu belayı sen mi istedin?

Cevdet- Hayır İffet.

Seyfi- Bundan emindim.

Cevdet- Bilsen azizim bu kadın beni ne kadar seviyor.

Seyfi- [Kendi kendine] Evet kafese koymasını iyi biliyor. Demek beni başından atıyorsun.

Cevdet- Yok canım, birkaç zaman için sana maaş tahsis ederim.

Seyfi- Demek sana olan borcum kafi gelmiyor.

Cevdet- Ne ehemmiyeti var. Ben kendimi bu borcu almış addediyorum.

Seyfi- Ben bunu kabul etmem.

Cevdet- Neye?

Seyfi- Filhakika cebimde meteliğim yok fakat haysiyetim var. Ben borcumu tanıyan adamım.

Cevdet- Beni dinle.

Seyfi- Hayır daha hayatımın on ayını sana borçluyum. Ve borcumumu burada kalıp senin hizmetinde ödeyeceğim.

Cevdet- İyi ama odayı alıyorlar.

Seyfi- Ben hizmetçi odasında yatarım.

Cevdet- Amma yaptın ha!

Seyfi- Tavan arasında olsun zararı yok. Fakat senden ayrılmama imkan yok.
Seyfi Cici Beysiz, Cici Bey Seyfisiz yaşar mı?

Cevdet- [Müteessir] Hakkın var.

Seyfi- Seninle beraber bende bir aile hayatı yaşarım. Sabahleyin erken, balık pazarına koşar ucuz sebze ve et alırım. Ayıklamak için aşçıya, hamur açmak içinde Vazfiye Hanım'a yardım ederim.

Cevdet- [Müteessir] Ah kardeşim.

Seyfi- [Müteessir] Yalnız bu kadar değil, seni tedavi de ederim. Ve eğer kurtarmak mümkün olmazsa ma'âzah ölürsen...

Cevdet- Aman deme!

Seyfi- Senin çeneyi bağlamak saadetini başkalarına bırakmam.

Cevdet- [Fırlayarak] Saadetini mi?

Seyfi- [Kendini toplayarak] Yok canım zevkini diyecektim. Yok buda değil canım artık anlayıver.

Cevdet- Evet... Evet... Anlıyorum. [Sağdan birinci plandan Fatma girer]

Fatma- Masajcı geldi Bey'im.

Cevdet- Ha geldi mi? Geliyorum. [Fatma çıkar. Cevdet kalkmak üzere fakat birden bire ay diye bağırır. Seyfi'nin ağladığını görür.] Ağlama canım daha ölmedim.

Seyfi- Sevincimden ağlıyorum dostum. Burada kalıyorum diye [Cevdet sağdaki birinci kapıdan çıkarak kendi kendine] Ah ne sadık bir dost uşak odasına bile katlanıyor. [Çıkar]

Yirmi ikinci Meclis

Seyfi sonra, İffet

Seyfi- [Yalnız] Ah İffet Hanım beni sokağa attırırsın ha!

İffet- [Nihayetden girer.] Hani siz sandıklarınızı hazırlayacaktınız.

Seyfi- Hacet kalmadı. Burada kalıyorum.

İffet- Nasıl?

Seyfi- Tavan arasında Fatma'yla beraber... Ben mütevazi bir adamım.

İffet- Ha musallat oluyorsanız deseniz a!

Seyfi- Hayır hayır efendim. Borcumu eda ediyorum. Hayatımdan on ayını daha Cici Bey'e borçluyum ve onun yanında kalacağım. [Mağrûr] Ben borçlarımı öderim. [Nihayetden çıkar]

Yirmi üçüncü Meclis

İffet sonra Fatma sonra Vasfiye Hanım, Mehri, Mehmet İsfendiyâr , Hacı Lütfi

İffet- [Seyfi'nin arkasından bakarak] Bu heriften kurtulamayacak mıyım?

Fatma- [Girer] Hanımefendi, geldiler.

İffet-Kimler?

Aftam- Eskişehirli'ler.

İffet- Eskişehirli'ler ne demek, çabuk misafirleri buraya al. Eşyalarla meşkul ol. Cevdet Bey'e de haber ver.

Fatma- Peki Efendim. [Çıkar]

İffet- Eskişehirli'ler, münasebetsiz. [Vasfiye Hanım, Mehri, Hacı İsfendiyâr, Hacı Lütfi Efendi girer.]

Vasfiye Hanım- [Gülerek] A İffet Hanım.

İffet- A hoş geldiniz Vasfiye Hanımefendi, gözlerimiz yollarda kaldı.

Vasfiye Hanım- Teşekkür ederim Efendim.

Mehri- [Temenni ederek] Ah ömürler versin Hanımefendi.

İffet- Safa geldiniz yavrum. [Mehri'yi öper]. Afiyettesiniz inşallah İsfendiyâr Bey. [Selamlar derken Hacı Lütfi Efendi görür.] Afedersiniz.

Vasfiye- [İffet Hanım'ın şaşırıldığını görerek] A söylemeyi unuttum. Gerçek Hacı Lütfi Efendi'yi tanımazsınız. Bizde birbirimizi çok eskiden bildiğimiz için herkesinde bizim gibi onu tanımasını isteriz. Lütfi Efendi bizim eski dostumuzdur.

İsfendiyâr- Bizim Eskişehir'deki (Rabbaniye) tekyesinin mütevellisi hanımefendi de sabun şirketi müdürü Samanizade Hüsnü Beyefendi'nin refikaları. [Hacı Lütfi temenni eder.]

İffet- Teşekkür ederim efendim.

Vasfiye- Şimdi böyle eski dostları bulmak ne mümkün. Sadakate bakın efendim. Yolda ne olur ne olmaz. Bir kazaya uğrarız. Mazallah, belki şimendüfer yoldan çıkar diye kalktı. Bizimle İstanbul'a kadar geldi. Emsalsiz bir dosttur.

Hacı Lütü- İltifatlarınızla abd-i çâkeri mahçup ediyorsunuz efendim.

İffet- [Gülerek] Oturalım Efendim.

Vasfiye- Aman oturalım. Yorgunluktan bittim. Tren değil manda arabası. Eskişehir'den buraya kadar sarsıla sarsıla başım beynim alt üst oldu.

İffet- Tren çok kalabalık değildi ya? [Herkes oturur.]

Vasfiye- Aman efendim kalabalık olmaz mı? Kadın erkek mâ-halak ah mahşer gibi. Ankara'dan mebûslarda geliyormuş. Artık kadın erkek karma karışık geldik.

Mehri- Öyle de acele yola çıktık ki.

Vasfiye- Ayşe Kalfa'yla oğlunu beraber getirmemiz için yalvardılar fakat Cevdet Bey'in evinde belki fazla yer bulamayız diye getirmedi. Sonra size yazarız gelirsiniz dedik. Daha ilk defa gurbete çıkıyorum. Doğdum doğalı Eskişehir'den hiç çıkmamıştım. Ne yapayım Hanımefendi ilahiye pek meraklıyım. Onlarla uğraşır dururum.

İffet- Bu merakınızı bilirim Vasfiye Hanım. Pek güzel olan bestelerinizi de dinledim.

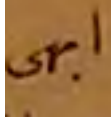
Hacı Lütü- Aman Efendim güzel ne demek, enfes'ün- nefâ'is Vasfiye Hanım fenn-i mûsikîde yed-i tûlâ sahibesidir. Tertip be tanzim etitği besteler hilafsız Dede Efendi merhumunkine kat be kat faiktir.

Vasfiye- Aman Hacı Lütü Efendi mübalağada olursa bu kadar olsun.

Mehri- Neden mübalağa olsun hele son yaptığım ilahi ne kadar güzeldir.

İffet- İlahi mi?

Hacı Lütü- [Okur]

Mürüvvet kılsan bî vefa

Bu Lütfi yolunda pervâze çıkmış

Gel hüsnüne mâ'il olalı güzel

Vasfin için yazdı nice bin gazel

İffet- Hakikaten güzel.

Vasfiye- Beste benim güfte de Hacı Lütfi Efendi'nindir.

İffet- Demek Efendi de şair.

Hacı Lütfi- Haddime mi efendim. Hani dâ'iniz biraz meşkul olmuşum da.

Vasfiye- Aman bu ne tevazu Hacı Lütfi Efendi. Haddime mi ne demek. Hacı Lütfi Efendi bizim memleketin en meşhur şairlerindendir. Onun şiirleri eski tarzdadır. Ama üstanedir. Galib Dede sağ olsaydı gelip elini öperdi.

Hacı Lütfi- Aman Efendim.

İffet- O halde tebrik ederim Efendim.

Vasfiye- Ne yalan söyleyelim. Besteye de güfteye de Eskişehir halkı bayıldı.

Mehri- Mutasarrıf Bey'in bile pek hoşuna gitmiş.

İsfendiyâr- Hakim Efendi'de böyle söylüyordu.

Vasfiye- Ma'ârif müdürünüzünkileri unuttunuz mu?.. Afedersiniz daldık gitti. Cevdet Bey yatakta mı?

İsfendiyâr- Bari yanına gidelim.

İffet- Hacet yok şimdi nerdeyse gelir. Yanında masör var da...

Vasfiye- Masör de ne ?

İffet- Dizini ovan adam... Doktor gönderiyor.

Mehri- Hiç fark etti mi?

Vasfiye- Yere basabiliyor mu?

İffet- Evet, hamd olsun geçti. Bastonla yürüyebiliyor. Fakat Şakir Lütü Paşa sıhhatini pek muhtel buldu. [Hep birden teessürle vah vah derler]

Mehri- Zavallı dayıcığım.

Vasfiye- Eh insan o kadar çapkınlık ederse...

Hacı Lütü- Böyle akıbet her dem müntazırdır.

Vasfiye- Doğrusunu isterseniz İffet Hanım bu İstanbul havası tüğlerimi ürpertiyor.

Mehri- Biz sükunete, inzivaya alışkın insanlar olduğumuz için annem

Vasfiye- Yalnız kalabalık mı kızım. Nedir o kadınların kıyafeti... Göğüs, bağır açık. Her taraf meydanda... Masharadan farkları yok. Etrafımıza zulüm yağmadığına şükür sürüsüne bereket ne de kalabalık.

İsfendiyâr- İnsan bu kadar patırtı içinde çalışamayacak da...

İffet- Alışsınız Efendim.

Vasfiye- A hiç olman. Eskişehir'i bırakıp buraya geleceğimi rüyada görsem inanmazdım. Ne yapalım ki kızımdan ayrılamazdım. Zavallı Cevdet Bey'in hastalığını da duyunca pek merak ettiler. Bir ayak evvel gitmek istediler.

İffet- İsalet, dayılarını kendi haline bırakmak hiç doğru değildi. Maazallah yarın gözünü yumacak olsa serveti sahipsiz eller elinde yağma edilecek.

İsfendiyâr- Affedersiniz Hanımefendi. Biz buraya miras düşüncesiyle gelmedik.

Mehri- Dayıma bakmak ve onu iyi etmek için geldik.

İffet- Biliyorum. Fakat parayı da pek yabana atmamalı. Hem yalnız kendinizi düşünmeyin belki yarın, öbürgün çocuklarımız olur.

Vasfiye- Ah inşallah inşallah.

İsfendiyâr- [Mehri'ye] Ne dersin?

Mehri- İnşallah.

İsfendiyâr- [İffet'e] Bizi bu kadar düşündüğünüz için teşekkür ederiz.

İffet- Teşekküre hacet yok. Ben üçünüzü de çok severim. Hele Cevdet Bey'i kocam ve ben bir amcazade gibi değil bir kardeş gibi severiz.

Vasfiye- Öyle ya Cevdet Bey aşağı yukarı kaynınız sayılır.

Mehri- Yengemiz?

İffet- [Gülerek] Hemen hemen.

Mehri- [Yavaşça kocasına] Haydi sorsana!

İsfendiyâr- Çekiniyorum.

Mehri- Çekinme canım.

İsfendiyâr- [Mahcubiyetle] Afedersiniz Hanımefendi. Acaba zevceniz Beyefendi Nazır Bey'i gördüler mi?

İffet- Sizin işiniz için değil mi? Evet gördü zannederim. Bir aya kadar dârü'l-fünûnda tedrisata başlayacaksınız.

İsfendiyâr- Aman sahi mi?

Mehri- Ne saadet.

İffet- Bu sınıfı bilhâssa sizin için açtılar.

İsfendiyâr- Ah hanımefendi bütün Çinliler size medyun-ı şükran olacak.

Yirmi dördüncü Meclis

Evvelkiler, Cevdet sonra Fatma

Cevdet- [Sağda birinci plandaki kapıdan girer. İçeriden gülerler.] Yarın beklerim.

İsfendiyâr- Dayıcığım.

Mehri- Elinizi öpeyim.

Cevdet- Aman ne iyi, safa geldiniz sevgili yeğenlerim safa geldiniz Vasfiye Hanım.

Vasfiye- Kucaklaşsanıza.

Cevdet- Evet kucaklaşalım. [Hacı Lütfi'yi görür.] Vay Hacı Lütfi Efendi, nasıl sizde İstanbul'da mı ikamete geldiniz?

Hacı Lürfi- Hayır Efendim. Maksat-ı ziyaret mahzâ hanımlara refakat.

Cevdet- Ne iyi düşünmüşsünüz.

Hacı Lütfi- Hemen yarın avdet ediyorum.

Cevdet- İsabet, yani bu kadar çabuk mu?

Hacı Lütfi- İcab-ı maslahat efendim.

Cevdet- Artık bu akşam yemeğini hep birlikte yeriz.

Hacı Lütfi- İnşallah efendim.

Cevdet- [İffet'e] İffet Hanım sizde bizi bu lütuftan mahrum etmeyiniz. Tabi Hüsnü'de beraber.

İffet- Gayri kâbil. Bu akşam başka yerde davetliyiz. [Fatma girer.]

Fatma- Eşyaları yukarıya çıkardılar efendim.

İffet- Çok iyi, durun size odalarınızı göstereyim. [Cevdet'i çağırarak] Geliyor musunuz Cevdet Bey, gelsenize.

Cevdet- Nasıl bende mi?

İffet- Tabi, değil mi ya?

Mehri- Dayımı rahatsız etmeyelim.

İffet- Bilakis, misarfirlerini i'zâz etmek onu daha çok memnuneder. Öyle değil mi dostum.

Cevdet- Tabi tabi... [Mehri'ye] Haydi siz öne geçin sevgili yeğenim.

Mehri- Gelmiyor musun anne?

Vasfiye- Geliyorum.

Hacı Lütfi- Gitmeyiniz, size söyleyeceğim var.

Vasfiye- Bana mı?

İffet- Geliyor musunuz Vasfiye Hanım?

Vasfiye- Şimdi.

Yirmi Beşinci Meclis

Vasfiye, Hacı Lütfi (sonra) Fatma

Vasfiye- Ne var?

Hacı Lütfi- Yarın Eskişehir'e avdet ediyorum. İhtimal bir daha sizi yalnız görmek kısmet olmaz.

Vasfiye- Doğru, sizi dinliyorum Lütfi Efendi.

Hacı Lütfi- [İçini çekerek] O bir gün ale's-sabah Eskişehir'e muvâsalat etmiş olacağım.

Vasfiye- Yarın gidiyorsunuz ha talihli adamsınız.

Hacı Lütfi- Artık orada nasıl emrâr-ı evkât eyleyeceğimi tefekkür ettiniz mi?

Vasfiye- Yine tevliyet işleriyle meşkul olmakta devam edersiniz.

Hacı Lütî- Tevliyet mesâili bence hâiz-i ehemmiyet değil asıl mesele tanzim-i eş'âr emr-i mûtena behasıdır.

Vasfiye- Bununla da uğraşabilirsiniz.

Hacı Lütî- Hey hat Vasfiye Hanım. Peri-i ilhamı uçan bir şair artık sünûhâtı kimden alır.

Vasfiye- Peri-i ilhamınız mı uçtu, acaba nereye gitti?

Hacı Lütî- Der-aliyyeye

Vasfiye- [Biraz şaşırılmış ve sıkılmış] Ne dediniz? Bu peri-i ilham da kim?

Hacı Lütî- Siz...

Vasfiye- A... A... A...

Hacı Lütî- Mevcudiyetimi ihâta eden hafâyâ-yı esrarın ne olduğunu yirmi dört saat evvel bende anlamamıştım. İşte bu perde-i esrar Eskişehir'le İstanbul arasında yırtılıverdi.

Vasfiye- Hiç şaşmam. Yolda o kadar sarsıldık ki.

Hacı Lütî- İstihzâ buyurmayınız. Hâlisane söylüyorum vagonda muvâcehenizde oturmuştur. Acizane ve muhâlasat-kârâne temâşâ-yı cemalinizle meşkuldum. Birden bire tirenin tevakkuf ettiğine zâhib oldum fakat yolumuza devam ediyorduk. O zaman bu perde-i esrarın tamamen yırtıldığını ve size can u dilden aşık olduğumu anladım.

Vasfiye- Eskişehir'le İstanbul arasında mı?

Hacı Lütî- Evet.

Vasfiye- Ne diyeyim, şaşırdım kaldım.

Hacı Lütî- Artık esnâ-yı rahda hep sizi düşündüm. Kendimin bekar sizinde duvak düşkünü bulunduğunuzu hatırladım. Aramızda niçin bir râbıta bulunmadığına hayret ettim.

Vasfiye- Ne, nasıl? Anladığıma göre evlenmek, kısmetim olmak istiyorsunuz?

Hacı Lütî- Buyurduğunuz gibi tamamen.

Vasfiye- Şimdi kati bir cevap vermek lazım değil mi?

Hacı Lütî- Evet, Eskişehir'e avdet etmeden lütuf buyurulacak iş bu cevap muvâfakat nar-ı aşkımı kısmen itfaye medâr olacak.

Vasfiye- Bilmem, ama doğrusu şaşırđım. Haliniz bana dokundu. [Eliyle boğazını göstererek] Şurama bir şey oluverdi.

Hacı Lütî- [Giderle] Yoksa teklifim kabul buyurulmuyor mu? Red mi ediyorsunuz?

Vasfiye- Yok reddediyorum demedim. Şimdiye kızımı dizimin dibinden ayırmadım. Birden bire onlardan nasıl ayrılabilirim. Dinleyin beni Lütî Efendi. Altı ay daha sabredin. O zaman kızım da bende ayrılmaya alışmış oluruz. Fakat bundan daha evvel kâbil değil.

Hacı Lütî- Kabulüm. Nâle-i kalbi va'd visâl ümidiyle teselliyâd-dâr etmeye çalışırım. Ancak bende fazla tahammüle takat kalmadı Hanımefendi.

Mâ-ba'dı var

İstanbul- İkdâm matbaası

Yeni Neşriyat:

KENARDA KALMIŞ

DAMGA

Muharriri Uşşakizade Halid Ziya

Muharriri Reşat Nuri

RÂİK'İN ANNESİ

Muharriresi Halide Edib

Edebiyatımızda mühim bir mevkiî olan üç kıymettar eseri bütün karilerimize tavsiye ederiz. Mütalası sanat müntesibleri için ber vecibedir.

HARB VE ZAFER

Bu kıymettar vatani mensureyi İstiklâl Harbinin bir hatırası olarak saklamalıdır. Gazi Paşa Hazretlerinin tasvirleriyle tezyin edilerek papyra kûşe üzerine nefis bir surette tab edilmiştir. Merkez tevzî İkbâl ve İttihâd ticaret kütüphaneleri.

ABONE ŞARTLARI

Türkiye için seneliği: 250- altı aylığı 130, ecnebi memleketler için seneliği 100, altı aylığı 160, ayrıca posta ücreti alınmaz. Mecmuamız tarafından neşredilen eserler abonelere meccanen veriliyor. Abone bedelleri mecmua namına postayla gönderiliyor. Adres: İstanbul, Türkiye Edebiyat Mecmuası, müdüriyeti derc edilmeyen evrak-ı varide sahiplerinin adreslerini bildirmeleri rica olunur.

Zonguldak: Zonguldak'ta bu namda iktisadi, ictimâ'î haftalık yeni bir gazete intişâra başlamıştır. Mahalli intibâları, iktisadi cereyanları tespit etmesini ve memlekete nâfi neşriyatta bulunmasını temenni ederiz.

FRANSA ELEKTRİK FOTOĞRAFHANESİ

Avrupa'dan celp edilen son usûl makinelerle gayet güzel resim çıkarılır. Memleketin en büyük sınıflarının memnuniyetini kazanmıştır. Elektrik fotoğrafhanesi güneşin ziyasına muhtaç olmadığı için gece gündüz açıktır.

Beyoğlu Cadde-i Kebîrde 150 numaralı mağaza

Müdür: Jean Vitberg

ARTISTIQUE

PHOTO FRANÇAIS, le seul atelier pour Photo d'art

150 Grand'Rue de Pera 150

Telephone: Pera 8810

Garden Petits- Champs

Tous les Soirs

Succés

du nouveau programme de danset et de variétés

Jeudi et Samedi

Soirée Dansant de Gala

Nouveaux intermédés artistiques

Vendredi a 5 h.

Martinée

Grden Restaurant

A partir de 8 h. Dvers et soupers

Müdîr-i Mesul: Dava Vekili Orhan

Türkiye'nin yegâne millî Necip Bey itriyyât fabrikası mamulâtı

Kokulu sabunları kolonyaları, lavantaları, pudraları, krafları, diş macunları, şâyân-ı tavsiyedir. Dîvân yolu Necip Bey icrahânesi

Telefon

797

İstanbul

Türkiye ve memalik-i ecnebiye de en büyük aileler nezdinde rağbet-i umumîye mazhar olmuştur.

Necip Bey sıhhat Kolonyası: bi'l-cümle emrâz-ı asabiyyeye ve ruhiyeye mütehassıslarınca mazhar-ı takdir olmuş, bilhâssa kudret-i ilmiyesinin yüksekliği fevkalâde hazâkatı ve nezaket-i tabîi ile şehir-i teş'âr olan emrâz-ı asabiyye ve ruhiye mütehassısı Doktor Cevat N. Zekai Bey masaj tatbikatında tavsiye etmekte olduğu Necip Bey Sıhhat kolonyasının fevkalâde şifa bahş tesirini yüzlerce hastaları üzerinde müşahede ederek, kıymet-i fevkalâdesini takdir etmiştir. Derecesi: 80'dir.

Necip Bey Losyon, esans ve lavantaları: Menekşe, şebboy, yasemin, fulya, zambak, sümbül, şebpir, lorikan, leylak, unutma beni, pompai, diyonya ve son zamanda imal edilen, fevkalâde lale devri kokusu en müşkül-pesent zevâtı memnun eder. 25-30-40-80 kuruşluk muhtelif boyda şişşeri vardır. Açık olarak 120 kuruşa kilo ile verilir.

Necip Bey kremi: Terakkiyat-ı fenniye'nin en yeni ve son usûlleriyle suret-i mahsusada fabrikamızda imal edilen, yegâne (Krem Necip) el ve yüzdeki çatlaklıları, sivilceleri ve çilleri izâle eder. Cildin taravet ve letafetini tezyid edip tabîi bir yumuşaklık verir. Küçük kutular 10, büyük vazolar 20 kuruştur.

Necip Bey pudrası: bi'l-cümle mevâd-ı muzırre ve muharrişeden ârî, cilde gayet tabîi bir beyazlık verir. Teni kadife gibi yumuşatır. Kutusu 20 kuruştur.

Necip Bey kokulu sabunları: Tuvalet ve banyo için bi'l-cümle Avrupa sabunlarına koku ve nefaset itibariyle şâyân-ı tercihtir. Her türlü mevâd-ı muzırreden ârî, memleketimiz mahsulâtı olan gayrı mağşûş saf yağlardan imal edilmiştir. Derece-i nefaseti tecrübeyle takdir edilir. Fiyatları: 10-15-20 kuruştur.

Taşra siparişâtı kemal-i süratle irsal edilir. Toptan satışlar için iskonto yapılır. Her tarafta acentelere ihtiyacımız vardır.

Sayı:6

Mayıs 340

Sene:1

تورکيا ادبیات مجموعہ سی

TÜRKİYE EDEBİYAT MECMUASI

Ayda bir neşrolunur, ilim ve edebiyata hâdim, resimli mecmua.

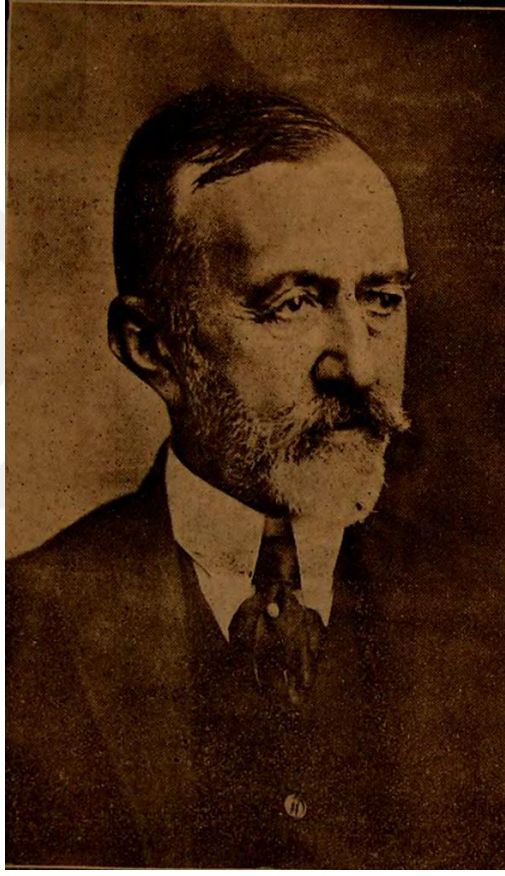

FOTO RESNE

En Büyük şairimiz dâhi Abdülhak Hamit Beyefendi.

Karilerimizin arzusu üzerine üstadın en son resmiyle hatt-ı dest ve imzasını neşrediyoruz.

Bu sayıda Tanagralı Rakkâse

Bu resmin Edebiyat Mecmuamıza kabulü mucib-i memnuniyetim ile Abdülhak Hamit

Hikâye (René Boylesve)

Büyük sanatkâr لهيا لیبو وسقا Amerika'dan şehrimize müteveccihen hareket etmiştir.
Güzel artisti heyecanla bekliyoruz

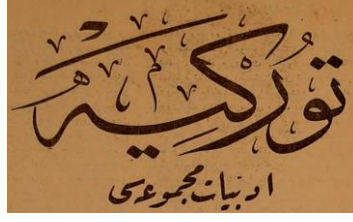

Fransız opereti sanatkârlarından Matmazel Katmeri

Foto Fransa

Güzide Mümessilemiz Bedia Muvahhid Hanım

TÜRKİYE EDEBİYAT MECMUASI

Musâhabe:

BİR GECE FACİASI

3 Perde- Reşat Nuri Bey

Muharrir: Hüsamettin Sacid

Türk'ün asil, temiz, ulvi ruhunu bilmeyen genç muharrirlerimizin ba'demâ yazacakları eserlerde bir az daha nezih biraz daha hakikat-bîn olmalarını tavsiye edeceğim. Türk oğlu hiçbir vakit zebûn-küş değildir. Hiçbir vakit evine gelen bir misafiri “Velevki düşmanı olsun” öldürmez. Bâ-husûs o misafir bir kadın olursa onun ırzına tasallut etmeyi aklından geçirmez.

Çekilen zahmetleri, yapılan fedakârlıkları sahne üzerinde halka göstermek icab ederse, onu böyle Bir Gece Faciası gibi hakikaten Türklük namına bir leke olacak şekilde yabancı bir piyesten iktibâs tarıkıyla değil, hakikati bilerek vücuda getirmelidir. Bu da İstanbul'dan dışarı çıkmayan muharrirler için değildir. Çünkü ne kadar tahayyül olunursa netice Bir Gece Faciası olur.

Hüseyin Suad

Dârü'l- bedâyi' ramazanın on birinci akşamı “Bir Gece Faciası” namıyla yeni bir piyesi sahneye koydu. İlanlarda yalnız Reşat Nuri Bey'in ismi bulunuyordu. Fakat eserin nakil veya telif olduğu tasrîh edilmiyordu. Gece Faciası Faransuva de Curel'in “La Terre Înhumaine” namındaki piyesten alınmıştır. Yalnız bazı yerler tayy ve bazı yerleri tagyîr edilerek bu adaptasyona telif süsü verilmiş ilanlarda da müellifinin ismiyle beraber eserin unvanı saklanmıştır. Eserin aslı Alsas'ta Almanlar ile Fransızlar arasında cereyan eder ve bir Alman prensinin katline dair faciadır. Adaptasyonda vak'a Adapazarı'nda geçiyor. Adapazarı Firari Vahdettin tarafından

gönderilen ve kuvâyi inzibâtîye denilen canilerin işgali altındadır. Bir gece kaymakam cephede bulunan zevcini görmek üzere saraydan gelen bir sultanı, geceyi geçirmek üzere civarda bir çiftliğe misafir bırakıyor. Çiftlik sahibi zevci ölmüş bir kadındır. Oğlu kuvâyi millîyeye firar ile Anadolu İstiklâl harbine, Millî mücâhedeye iştirâk etmiştir. İki sene içinde yalnız üç mektubu gelmiştir. Kudret'in resmi konsolun üzerinde durmaktadır. Çiftlik sahibi sultan ile konuşurken bu resmin oğluna ait olduğunu ve kuvâyi millîyeye beraber çalıştığını söylüyor. Sultan Kudret'in genç ve güzel olduğunu söylüyor. Biraz sonra da diğer bir vasıtayla evli olup olmadığını soruyor. Çiftlik sahibesi vatan ve millet hissini her şeyin fevkinde tutan Anadolu zaferini bekleyen bir kadındır. Saraya karşı büyük bir vecdi bir kin ve iğbirârı vardır. Aynı zamanda bu kini her zaman izhâr ediyor ve söylüyor. Kuvâyi inzibâtîye kumandanlarından birinin zevcesi olan sultan yalnız ve kimsesiz olarak bu kadına bırakılıyor. O gün aynı zamanda kadının oğlu Kudret bir teyyare ile cepheden geçerek Adapazarı'na iniyor. Ele geçmekten korkarak tesadüf ettiği Halim Ağa isminde bir köylüyü bıçağını çekerek kalbine saplıyor ve öldürüyor. Oradan annesinin evine gizlice giriyor. Teyyareci Kudret Anadolu'dan bir vazife ile geliyor. Kuvâyi inzibâtîye içinde temin edilen bir zabıt vasıtasıyla erkân-ı harbiyyeye ait bazı plan ve evrakı alıp götürülecektir. Tesadüf o gece, millîyeci zabıt ile saraydan gelen sultanı birleştiriyor. Oğluna kavuştuğundan dolayı sevinen valide diğer taraftan, Sultan tarafından anlaşılacak teslim edilmesinden ve casus diye kurşuna dizilmesinden korkuyor. Kudret Halim Ağa'yı nasıl öldürdüğünü annesine anlatıyor ve hatta icap ederse vatan ve vazife uğrunda validesini de öldürebileceğini söylüyor. Kudret'in ele geçmemesi için Halim Ağa'nın kanıyla boyanan ceketi değiştiriyorlar. Sultanın evvelce gördüğü fotoğrafı ortadan kaldırıyorlar. Sultan gelince Kudret hüvviyetini saklıyor. Bir köylü olduğunu, çiftlik sahibesinin yeğeni bulunduğunu söylüyor. Zeki sultan muhatabının kuvâyi millîye zabitanından ve oturduğu çiftlik sahibesinin oğlu teyyareci Kudret olduğunu hissediyor. Sultan çekilince ana oğul başlarına düşen felaketten korkuyorlar ve nihayet Kudret vazifenin tamamen icrası ve hayatının kurtulması için Sultanı o gece öldürmeye karar veriyor. Ve validesi de razı oluyor. Diğer taraftan da Sultan çiftlikteki bir adam ile kasabaya haber göndermek ve casusu der-dest ettirmek istiyor. Fakat vaktin geç olması buna mani oluyor.

İkinci perde de Sultan kendisine tahsis edilen odada yalnızdır. Düşünüyor ve korkarak titriyor. Bu esnada kapısı vuruluyor. Bir erkek başını örtmesini ihtar ediyor. Sultan karşısında teyyareci zabıtı görüyor. Kudret soğuk gelmemesi için pencereleri kapamayacağını istediğini ve bunu annesinin tenbihiyle misafirin rahatsız olmaması için yaptığını söylüyor. Ve bu esnada çiftlik sahibesinin kendi annesi olduğunu anlatıyor. Sultan yorgunluktan bahsederek yalnız bırakılmasını rica ediyor. Kudret ise bir âşık gibi görünerek sultana mehtapta su kenarına kadar gezmeyi teklif ediyor. Çünkü sultan o gece öldürülürse ileride bu cinayetten dolayı annesinin ithâm edileceğini düşünüyor. Sultanı dere kenarında öldürmek ve sonra gece yalnız başına gezmeye çıktığı zaman eşkıya tarafından katledilmiş zehâbını vermek icap ediyor. Sultan Kudret'in tertip ettiği tehlikeyi pek iyi anlıyor. Sokaktan işittiği ayak seslerinden cesaret alıyor. İmdat diye haykırmak ve kurtulmak istiyor. Fakat kudret mani oluyor. Köylüler de içerki odada Halim Ağa'nın öldürülmesini hikâye ediyorlar. Fakat biraz sonra çiftlik eski sükûtuna avdet ediyor, etraftan köpeklerin havlamaları işitiliyor. Kudret'in annesi Halim Ağa'nın kanıyla boyanan ceketi yakıyor. Etrafa yayılan bez kokusu gecenin havf ve dehşeti tezbit ediyor. Sultan bu korkunç gecenin heyecanı içinde bulunuyor. Hayatının tehlikeli olduğunu hissediyor. Gece gezintisini kabul ediyor. Fakat kasabaya kadar yalnız gitmesi için müsaade istiyor. Sonra bundan da vazgeçiyor. Kudret'in arkasından geleceğini anlıyor. O zaman Kudret'in boynuna sarılarak, beni öldürme diye yalvarıyor. Sabahleyin annesi oğlunu görünce her şeyden evvel vazifesini yapıp yapmadığını soruyor. Yek diğerinden hissene ve fikrene yabancı düşmüş olan iki genç birbirini seviyorlar. Millîyeci zabıt sultanı öldüremiyor. Onun güzel gözlerin tesiri altında iradesini kaybediyor. Bir an için uyumasını bekliyor. O güzel gözlerin tesirinden kurtulursa sevgilisini uykuda öldüreceğini zannediyor. Hâlbuki sultan hiç uyumuyor, bütün gece revolver yastığının altında düşman aşk ve heyecan içinde yaşıyorlar. Kudret sabahleyin kendisini aşk ve intikam gibi iki hissene tesirinde ne yapacağını şaşırıyor. Annesiyle Leman Sultan'ın arasında mütereddid bir haldedir. Kudret Leman Sultan'ın kendisini ele vermesinden korkuyor. Esasen Handan'a karşı infi'âl ve kini de her an için Leman'ı öldürmeyi emrediyor. Bir saat sonra da Kaymakam Bey çiftliğe gelecektir. Kaybedilecek bir zamanda kalmıyor. Kudret nihayet son kararını veriyor. Sultan'ı öldürmek fakat bu kararı tatbik başlayacağı zaman Sultan kollarıyla Kudret'in boynuna atılıyor. İki

genç sevgili sırlarını ebediyen saklamak şartıyla birbirlerinden intikam hevesinden sarf-ı nazar ediyorlar. Hatta Leman İstanbul'a döndüğü zaman Kudret'in sık sık mektup yazmasını istiyor. Fakat bu esnada Kudret'in verdiği cevap ve bazı sözleri canını sıkıyor. Sultan evin üst katına çıkıyor. Bu sırada bahçede biri dolaşüyor. Anne oğul korkuyorlar. Fakat pencereden bakınca çiftliğin kuvâyi inzibâtîye zabitlerinden Kudret'e erkân-ı harbiyyenin orağını teslim edecek adam olduğunu görüyorlar. Akşama bir zabıt içeri telaş ve korku ile geliyor. Getirdiği orağı Kudret'e teslim ediyor. Ve sonra içeri girerken yukarda açık pencereden bir kadının bağırdığını ve "Burada casus var, gidin haber verin." dediğini ilave ediyor. O zaman Kudret biraz evvel Leman Sultan'ın kalbini rencide ettiğine nadim oluyor. Fakat sevgilisini yine öldüremiyor. Tereddüt içinde düşünüyor. Bu esnada nenesi hemen yukarı sultanın yanına çıkıyor ve silah sesi işitiliyor. Annesi Leman Sultan'ı "Ah" bile diyemeden öldürmüştür. Kaymakam Bey'in otomobil düdüğü işitiliyor. Kudret kaçıyor ve silah bomba sesleri içinde perde iniyor.

Yevmî gazetelerde tenkit yazan gazetecilerden bazıları Reşat Nuri Bey'e "arkadaşlık hissiyle" piyesin aleyhinde olan kısımlarını ketm ettiler. Hâlbuki Reşat Nuri Bey'i sevmek, tenkitte bî-terafıflığı ihlal etmez. Gazetelerden bazıları masum bir köylü olan Halim Ağa'ya karşı Kudret'in yaptığı cinayeti sakladılar. Reşat Nuri Bey bu piyesinde hanedanın istibdâdına karşı milletin hukukunu müdafaa etmek istemiş bu gibi iddia piyesleri bir lüzum ve ihtiyaç üzerine yazılır. Eğer memlekette hanedanı merbûtiyyet hissi gibi tehlikeli bir cereyan mevcut olsaydı bütün nevâkısına rağmen bu eseri yazmaktaki kaideyi anlardık. Fakat bu gün hanedan padişah, saltanat gibi Türk'ün nefret ettiği şeyler mazi ve nisyâna tamamen karışmıştır. Reşat Nuri Bey eseri bundan üç dört sene evvel yazmış olsaydı, taşıdığı fikir itibarıyla çok takdir ederdik. O zaman İstanbul'da oynanmazsa bile İzmir'de, Ankara ve Anadolu'da oynanabilirdi. Hâlbuki şimdi bu piyesin hiçbir manası kalmamıştır. Bu gün bu istemediğimiz şeyleri tekrar etmek Mısır veya Asur tarihinden bir sayfa açmaya benzer.

Eserin aslındaki tez ihtiyaçtan doğmuştur. Çünkü Alsas-Loren meselesi iki millet arasında cidâl için ebedi bir sebep teşkil eder.

Hâlbuki Reşat Nuri Bey'in bize gösterdiği tez lüzumsuz ve manasızdır. Rusya'da Romanof'ların vücutları odunlar arasında yakıldı. Âlî-Osman ise ruhen ölmüştür. Bizce her ikisi de müsâvîdir. Çar ailesinin küllerinden yeniden bir hanedan vücuda getirmek nasıl kâbil değil ise bizde de Sultanı mevzu bahis etmek öylece muhâldir. Reşat Nuri Bey dimağlara kanaat ve itmînân veren kuvvet ve kudretini Türkçeye maalesef nakledilememiştir. Reşat Nuri Bey piyesin tezini ispat edememiştir.

Hanedanı ithâm için araya araya kuvâyî inzibâtîyenin teşkili gibi bir sebep gösterebilmiştir. Hâlbuki arkada levs ve kan ile dolu bir mazi, zulüm ve istibdâd ile memlû bir tarihi vardır. Reşat Nuri Bey ne için buna müracaatla davasının ehemmiyetini yükseltmedi?

Bu aziz vatani yıllarca, asırlarca alın teriyle veya kanıyla yıkayan Türk'ün hakkı, bir hanedanın zulüm ve sefâheti eserin zâfiyeti dolayısıyla meydana çıkamamıştır. O akşam temâşâ-kârların hissettiği kin ve heyecan eserin tesirinden değil herkesin vicdanından geliyordu.

Reşat Nuri Bey'in Gece Faciası tabiata, hakikate ve vak'aya mugâyir hadiseleri de ihtivâ etmektedir. Mesela kuvâyî inzibâtîyeye ait olarak kuvâyî millîye tarafından çalındığını iddia etmek hakikate zıt bir yalanı tertip etmektir. Millîyecilere böyle bir şey isnâd etmek herhalde iyi değildir. Kuvâyî inzibâtîye öyle bir serseri sürüsüydü ki millî Anadolu ihtilâli karşısında eriyiverdi. Namusunu, yattığı toprakları müdafaa eden Türk'ün celadeti karşısında yüz halifenin ordusu gelse ne ehemmiyeti olabilirdi. Kudret Bey Türk'ün sembolü değildir. Bunu iddia etmek Türk'ün karakterini bilmemektir. Kudret zalim, hûn-hâr ve kanlı bir macera-peresttir. Teyyareyle memleketine indiği zaman ilk işi tesadüf ettiği bir çiftçiyi öldürmek oluverir. Sapanı elinde tarlasında çalışan zavallı masum Halim, Kudret'in bir bıçak darbesiyle ruhunu teslim ediyor.

Cinayeti, Kudret izini kaybetmek için yapmış. Acaba muhtelif harabelerde bulunmuş ve ihtimal yaralanmış göğsünde vatan aşkını heyecanla taşıyan bir Anadolu ihtiyarından fedai hemşerisini düşmana teslim edeceği beklenir mi? Hiç şüphesiz Halim Ağa düşman tarafından tazyik görse bile, bildiğini söylemezdi.

Leman Sultan'ın gece geçirmek için kemal-i emniyetle ilticâ ettiği bir Türk, evinde evvela iffeti pây-mâl oluyor. Saniyen öldürülüyor. Bu Türk'ün misafir-perverliği, civan mertliği ve âli-cenâplığı ile kâbil-i telif değildir. Piyes bu cihetten de hakikate mugayirdir.

Bu cinayette evrakı çalmak ve ele geçirmek için yapılıyor. Eğer Kudret evin başka bir odasına saklansaydı hiçbir tehlike kalmazdı. Annesi konuşurken geceleri sokakta kol gezdiği söyleniyor. Sonra Kudret Sultan'ı gece suya kadar götürerek orada öldürmek istiyor. Tasavvur ettiği bu tarz-ı harekette tehlike daha büyüktür. Çünkü bu suretle Kudret cürm-i meşhûd halinde ele geçecekti. Eserin bu iki kısmı arasında da mübâyenet vardır.

Kaymakam saraydan gelen bir sultanı İstanbul hükümetine muhalefet eden bir ailenin evine bırakıyor. Bundan mâadâ sultanı muhafaza edecek bir asker bile bırakmıyor. Hâlbuki Leman Sultan'ın ma'iyetinde adamlar bulunması icap ederdi. Saniyen kasabanın kaymakamı sultanı bizzat kendi evine götürerek ailesinin nezdinden istirahatını temine çalışması lazımdı. Eserin bu kısımlarında birkaç nokta-i nazardan gayrı tabîlik var. Zevcini görmek için Leman cepheye kadar geliyor. Sultanın zevci tarafından istikbâl edilmesi ve ta İstanbul'dan kalkıp geldiği halde zevcinin kendi yanına gelmemesi de manasızdır. Annesi Kudret'in tercüme-i halini Sultan'a anlatıyor. Dârü'l-fünûnda okuyor ve sonra dârü'l-fünûna muallim oluyor. Hâlbuki Kudret sahneye zabıt ve teyyareci olarak çıkıyor. Binâenaleyh bu cihetten de düşüklük vardır. Eğer Kudret teyyareci değilse yanında başka arkadaşları olması ve onların da annesinin evine getirmesi icap ederdi. Eserin diğer kısımları gibi burası da iyi tavrîh etmiyor. Ve müphem kalıyor. Eğer teyyare yalnız Kudret'i bıraktı ve sonra tekrar kalkıp gittiyse Kudret evrakı aldıktan sonra Anadolu'ya nasıl dönecek. Cephenin pek sıkı bir inzibat altında olduğu düşünülürse Kudret'in tekrar dönemeyeceği ve bu sefer aldığı evrakla beraber esir olacağı anlaşılır. Esasen üçüncü perdede eser bittiği halde Kudret'in ne olacağı ve nasıl avdet edeceği anlaşılmıyordu. İşte biz burada muhtelif ihtimalleri düşündük. Fakat hepsinde bir düşüklük var ve netice çıkmıyor.

Eser tertip itibariyle fenadır. Mesela ikinci perde yalnız iki kişi arasında cereyan ediyor. Ve tabi iç sıkıyor. Hülasa piyes baştan aşağı düşüklüğe ve gayrı

tabîlikleriyle doludur. Tarz-ı tahrir itibariyle kuvvetsiz, zayıf, samimiyetsiz ve soğuktur.

Temsile gelince: Dârü’i-bedâyi sanatkârları büyük bir muvaffakiyet gösterdiler. Bu cansız eser ancak onların verdikleri ruh sayesinde seyredilebildi. Bilhâssa güzide mümessilemiz Bedfa Hanım ile Ertuğrul Muhsin Bey karşı karşıya bir alem teşkil ediyorlardı. Bu sene dârü’l-bedâyi’ az zaman zarfında bir çok eser hazırladı. Büyük bir taktir kazandı. Temsil edilen eserlerden ekserisi ramazandan bir hafta evvel dârü’i-bedâyi’ye verilmişti.

Mösyö Antuan zamanında Dârü’i-bedâyi’ uzun hazırlanmadan sonra yalnız çürük bir temeli sahneye koyabilmişti. Hisse-i şâyi’ada uzun bir mesai neticesidir.

Halit Fahri Bey’in ilk ve son eseri olan Baykuş’u hazırlamak için Dârü’l-bedâyi’ tam bir sene çalışmıştı. İşte bugün sanatkârlarımızın nasıl çalıştıklarını ve terakki ettiklerini görüyoruz. Bu en kötü eserde bile büyük bir muvaffakiyet gösterdiler. Akşam gazetesine eskiden tenkit yazan bir muharrir arkaşadım “Türk hanımları sahneye çıkıyorlar, tiyatro on sene gerilemiştir.” diyordu. İşte ben de bugün onun aksini yazıyorum. Türk hanımları sahneye çıktılar, tiyatro on sene kazanmış ve ilerlemiştir.

İstanbul 16 Nisan 240

Hüsametinnm Sacid

HALK İLMİ (HALKIYYÂT)

Biz bu gün mühim bir cereyanın başında bulunuyoruz. Yani halka doğru gidiyoruz. Halka gitmek, onun talim ve terbiyesiyle uğraşmak, onun seviyesini yükseltmeye çalışmak demektir. Bundan sekiz on sene evvel yazılarımdan birinde demiştim ki: hayatta gaye çok yaşamaktır. Çok yaşamak ise mesut yaşamak demektir. Biz bunu ekseriyyâya yanlış anlıyoruz. Ve felan adam seksen sene yaşamış demekle uzun bir ömür sürdüğüne zâhib oluyoruz. Eğer o ömrün bir çok zamanı hastalıkla felan geçmişse, o adam yaşamış addolunmaz. Binâenaleyh sağlam ve

mesut olarak yaşamak şarttır. Saadet, insanlar için asırlardan beri bir gaye olmuş ve insanların kalbi hep onun için çarpmıştır. Beşeriyetin bütün didinmesi, çalışıp çabalaması hep o gayenin istihsâli içindir. Bu ise ancak fertlerin kıymet-i ictimâ'iyyelerini yükseltmekle mümkün olur. Fertleri mesut olan, millet de mesut olur. Avrupa'da demokrat devletlerde senelerden beri tesis eden halka doğru ve cereyanı ahaliye kıymet ve nüfuz vermeye uğraşılıyor. Bu kıymet ve nüfuz neticesinde halk arasında ahenk husûle gelebiliyor. Muhtelif sınıflar arasındaki farklar azalıyor. Bizde yalnız şehirlerde değil şehirlilerle köylüler arasında da anlayış, düşünüş itibarıyla mühim farklar vardır. Biz ekseriyâ köylünün lisanından anlamadığımız gibi o da bizim lisanımızdan anlamaz. Yalnız bu kadar değil. Köylünün bize karşı itimadı da yoktur. Bizi gördüğü zaman "Kim bilir hangi sahtekar, hangi hilekar, bizi kandırıp elimizden varımızı yoğumuzu almaya gelmiştir." der. Çünkü tavır ve hareketimiz, lisanımız, kıyafetimiz onunkine benzemez. Köylü, "Bu bizden değildir." der ve şüphe eder. Hâlbuki onu irşâd bizim vazifemizdir.

İşte muhterem efendiler, hüner bu farkları izâle etmektir. Bunu yapabilirsek halka da muvakkaranın bir terbiye vermiş olacağız. Aramızdaki fark azaldıkça ahvâl ve hareketimiz hatta yaşayışımız birbirine yaklaşacaktır. Mütefekkirlerimizin mefkûresi daima ilerlemek ve ilerletmek daima te'âlî etmek ve ettirmek olmalıdır. Hâlbuki ekseriyâ bu gaye takip edilmiyor. İnsanlar iki emelden birinin peşinde koşuyor. Bunlardan biri para kazanmak, diğeri mevki sahibi olmaktır. Bu maddi ve şahsi menfaatler hayatta çok tehlikelidir. Biraz evvel demiştim ki: insanlar arasındaki farkı izâle etmek lazımdır. Bu farkı bir taraftan ilim, bir taraftan terbiye izâle edebilir. Fakat daha ziyade terbiyenin ehemmiyeti vardır. Tahsili fevkalaede yüksek fakat terbiyesi noksan bir erkekle oldukça iyi terbiye görmüş bir kadın hiçbir vakit anlaşamazlar. Fakat mutavassıt bir derecede malumatlı ve buna mukâbil terbiyesi yolunda bir adamı herkes sever.

Terbiye seviyeleri yek diğerinden çok farklı bir cemâate hitap etmenin ne kadar gülünç olduğunu kendi nefsimdeki tecrübelerimle anladım. Bir kısım halkı memnun eden sözlerim çok kere bir diğerk kısmı kızdırıyor. İşte aşağıda kalanları yukarıdakilerin seviyelerine çıkarmakla bir tesviye ilmiyesi yapılır ki bu sayede efrâd-ı milletin düşünce, anlayış ve zevkleri arasında bir ahenk husûle gelir.

Ekseriyyâ evlerimizin, kahve ve gazinolarımızın, hatta mekteplerimizin dahili tertibatındaki farklar hep aramızdaki terbiyenin aynı tarzda olmayışından ileri gelir. Eğer bir cemâatin efrâdı hissen, fikren yek diğerinden çok farklı olmazsa onların arasındaki imtizâcda devamlı olur. Bundan on yedi, on sekiz sene evvel İskandinavya'da bulunduğum sırada (Norland) eyaletinin makarr-ı idaresi olan (Östersund) şehrine gitmiştim. Orada bir gün belediye riyaseti muazzam bir ziyafet veriyordu. Ve bu ziyafette elli sene yek diğerleriyle muammer olmuş, hoş geçmiş, birlikte ihtiyarlamış ailelerin altın düğünü yapılıyordu. Avrupa'da adettir: yirmi beş sene birbiriyle geçinen karı koca gümüş düğünü yaparlar. Belediye reisinin verdiği izahâtte elli sene birlikte muammer olan ailelerin adetinin her sene tezâyüd ettiğini söylüyorlardı. Bir de kendimizi düşünelim: ekseriyyâ gençler evlendikten altı ay sonra balayı sirke ayına münkalib olur. Saç saça baş başa gelirler. Mahkemelerimiz talâk davalarıyla dolu. Bu şerâ'it tahtında nasıl bir aile teşekkül edebilir. Hâlbuki milletimizin saadeti ailelerin saadetine bağlıdır. Halkla meşkul olmak, halka hizmet etmek ayrıca bir ilimdir. Bu ilmin İngilizce ismi (Folklore) dur. Folk, halk demek, lore ise ilm demektir. Bu ilmi ansiklopedi şöyle tarif ediyor:

“Milletlerin ahvâlini, an'anâtını, mazarını yaşatan ilme denir.” Filhakika tarihte bize geçmiş zamanların vakayi' ve hâdisatını haber veriyor. Fakat insanlar zâhir-perest olduklarından göze çarpan büyük vak'aları zapdetmişlerdir. Ve yine bunun içindir ki tarihimiz padişahların medh u sena ve fütûhâtıyla leb-â-leb doludur. Tarih demek padişahlar demektir. Hatta o kadar gariptir ki edvâr-ı tarihiye bile padişahların saltanatına göre tefrik edilmiştir. Milletın mevcudiyeti ise hiç nazar-ı dikkate alınmamıştır. İşte demokratik terbiye bütün mütefekkirlerin nazarlarını halka çevirmiş hurafeler, masallar, destanlar, millî rakslar bir itinayla toplanarak halk ilmi vücuda getirilmiştir. Milletimizin için i'tilâsı için uğraşıyorsak onun mazarındaki kahramanlık menkıbelerini yeniden canlandırmalı, unutulmuş maziye karışmış büyüklüklerini yaşatmaya çalışmalıyız. Milletın benliğine ait nesi varsa, onları bir bir ortaya koymalıyız. Bi'l-farz köylünün vaktiyle kendi dokuduğu kumaşları, onları yeniden tezgahlarında dokutmaları ve onları Avrupa'nın çürük ve değersiz basmalarından kurtarmalıyız. Masallarımızı, darb u meselelerimizi, eski Yörük türkülerimizi, destanlarımızı bir itina-yı mahsus ile toplayarak, bir kitab-ı mukaddes vücuda getirmeliyiz. Ve gayret etmeliyiz ki millet mazarına tahassürle iftiharla

bakabilsin ve bu gün dünü aratmasın. Bir şeyin millî olabilmesi için onun hakikaten numune-i ittihâz edebilecek kadar güzel olması şarttır. Bir şarkımızı bir Ecnebi'ye terennüm ederken veya bir raksımızı her hangi bir Avrupalı'ya gösterirken göğsümüz gurur ve iftiharla kabarmalıdır.

Her milletin yüzlerce birbirinden güzel millî raksları vardır. Hiç şüphe yok ki bizimde Erzurum'dan, Kars'tan İzmir sahillerine kadar Anadolu'nun muhtelif yerlerinde kim bilir ne güzel ne hoş, ne tabî ve ne cana yakın şarkılar ve rakslarımız vardır. Fakat bunlar bakımsızlık yüzünden esas güzelliklerini maalesef kaybetmişlerdir. Bundan on sene evvel Anadolu'da baştan başa büyük bir tettebbu' seyahati yapmıştım. Bursa'dan başlayarak şehirlerin, kasabaların köylülerini her tarafta oynattım ve bu rakslar içerisinde milletimizin göğsünü gere gere bütün cihana gösterebileceği zeybek raksını buldum. Maalesef her tarafın zeybekleri bunu başka başka şekillerde oynuyor. Hatta bir defa oynayan ikinci oynayışında raksın şeklini değiştiriyordu. Tedkik ve tettebbu'larımı bitirdikten sonra üç senelik bir say neticesinde zeybek raksımıza muayyen bir şekil verebildim. Ve üç asırlık bir mazisi olan (Sarı Zeybek) şarkısında bir beste yaptım. Biliyorum, belki bu bizim meydana getirdiğimiz raksın daha noksanları vardır. Yalnız biz birinci adımı attık. Bundan sonra ehemmiyeti gençlere tavsiye ediyor. Size şimdi millî zeybek raksımıza medhul olmak üzere kabul ettiğim Sarı Zeybek türküsünü okuyacağım ve okuduktan sonra tahlil edeceğim:

Sarı zeybek şu dağlara yaslanır

Yağmur yağar silahları ıslanır

Birgün olur deli gönül uslanır

Nakarat

Yazık olsun telli doru şanına

Eğil bir bak mor cepkenin kanına

Şu dağları kara duman bürüdü

Üç yüz atlı, beş yüz yaya yürüdü

Sarı zeybek Şu cihanda bir idi

Efendiler, Şu biraz evvel okuduğum Őarkının birinci mısrasına bakınız:

Zeybeğin dağa yaslanması kafi gelmiyor da sarı zeybek dağlara yaslanıyor. Biraz sonra Sarı Zeybek bir gũn gelip medeniyeti kabul edeceğini işaret ederek deli gũnlũn uslanacağını sũylũyor. Sevgili hayvanına kendisini kurtaramadığı işin tariz ediyor ve nihayet kendisini tutmak ũzere sekiz yũz kişinin takip ettiğinden bahsediyor.

Efendiler, size sorarım: bana yeryũzũnde bir millet gŕsteriniz ki kahramanlık menkıbelerinde bir adamın peşinde sekiz yũz kişi koşabilsin. İŞte bu kahraman ancak Tũrk neslinde zuhur edebilir. Ve onun bũtũn destanları, masalları, Şarkıları, raksları hatta efsaneleri celadetle, kahramanlıkla doludur. Halkın talim ve terbiyesine medâr olabilecek, hatta belki bũtũn genÇlik işin rehber, hareket-i ittihâz edebilecek bir (Folklor) a Şiddetle muhtacız.

Selim Sırrı

Şiir:

BENİM KALBİM

Bana sorma, deme ki: kalbin nasıldır? Nedir?

Ŭç gũnde harap olan benim zavallı kalbim.

Ŭnce boş bir mabetti, Şimdi bir viranedir.

Bilmem onu böyle yıkıp harap eden kim?

Kalbim... Zavallı kalbim... Bir beyaz çiçek gibi

Bu zalim kışın zalim bir rüzgârıyla soldu.

Kalbim aysız, yıldızsız, boş bir geceyle doldu,

Ben bu siyah geceden korkuyorum Yarabbi...

Korkuyorum çok siyah, çok karanlık gece.

Sanki esrar içinde derinleşen bir deniz,

Yahut bin bir düğümlü bir acayip bilmece.

Bu muammayı böyle kim doladı gönlüme?

Şimdi kalbim ağlıyor boş, ümitsiz, kimsesiz...

Gözlerinde karanlık ve usanç küme küme!

Halide Nusret

BİR HİS MESELESİ

Tanışıyorlardı, fakat görüşmemişlerdi. Tâbân Avrupa'dan teyzesine misafir geldiği gün, memleketin sayılı sanatkârlarından olan Neyzen Fahri Tahsin Bey de aynı günde komşuları Hüseyin Paşaların yeğeni Tâbân Hanım'ın uzun bir Avrupa seyahatinden sonra, İstanbul'a döndüğünü ve Hüseyin Paşalara misafir olduğunu zevcesinden haber aldı.

Tâbân, İstanbul'dan ayrıldığı zaman küçük bir çocuktü. Babasıyla beraber Londra'da, Paris'te, Berlin'de dolaşmış, yüksek bir garp terbiyesi görmüş, iyi bir tahsil almıştı. Fakat ruhu, asırların arkasından süzülen temiz bir şarklı simasını

muhafaza ediyordu. Pederinin ani vefatı üzerine validesiyle beraber İstanbul'a döndü. Biraz sonra da Anadolu'da yüksek bir mevki olan biraderinin yanına gidecekti.

Tâbân, Fahri Tahsin Bey'i bir gün pencereden görmüş:

-Ne kibar adam, demişti. Teyzesi, biraz dedikoduyu seven bir İstanbul Hanım'ı haliyle hiç münasebeti yokken, ona bu "Kibar Adam"ın aile hayatında mesut olmadığını söyledi. O zaman Tâbân kalbi, tanımadığı bu sanatkâr için sızladı:

-Neden teyze?

Teyzesi dudağını bükerek izahat verdi:

-Bilinmez ki... Haremi pekiyi bir tazedir. Göreceksin ya, pekiyidir. Belki yarın falan buraya gelir. Seveceksin zannederim. Fakat galiba sanatkârın ruhunu dolduramıyormuş.

Teyze Hanım burada istihfâfla güldü. Fakat Tâbân gülmedi. O, teyzesine inanmamıştı. Gözünün önüne hûd-bîn, menfaat-perest, maddi, hissiz bir kadın geliyordu. Fahri Tahsin Bey'e bütün gönlüyle, gönlünün bütün güzel hisleriyle acıdı.

-Çocukları var mı teyze?

-Var, inci gibi iki oğlan. Görsen bayılırsın. Belki anneleri gelirken beraber getirir.

-Babaları buraya gelmez mi teyze?

-Hayır. Malum ya kızım, biz eski zamandan kaldık. Daha "Salon hayatı" yapmıyoruz.

-Daha iyi teyze.

Bilinmez nasıl garip, samimi bir kalp ihtiyacının sevkiyle Tâbân, aynı cümleyi bir daha tekrar etti:

-Daha iyi!

Hakikaten Tâbân, Fahri Tahsin Bey'le görüşmemek istiyordu. Bilmiyordu neden, fakat istemiyordu, bu muhakkak.

O gece, mûsikîden konuşulurken yine Fahri Tahsin Bey'in lakırdısı açıldı. Bir komşu hanım yaka silkti:

-Uslanmadı, gitti! dedi.

Tâbân'nın teyzesi de teessüfle başını salladı:

-Uslanacağı da yok! Yazık tazeye... Demek Fahri Tahsin Bey yaramaz bir adamdı da... Tâbân omuzlarını silkti:

-Ne iyi. Onunla görüşmeyecekti fakat bir kere... Bir kerecik neyini dinleyebilse!

-Teyze! Fahri Tahsin Bey ne vakit ney çalar?

-Canı istediği zaman... Evi تنها bulursa coşar. Ekseriya gece yarısından sonra çok çalar.

Tâbân gözlerini yumdu. Ölümüne yaklaşmış bir gecenin göğsünden kopan iniltiler bir lâhza ruhunda çalkandı. Sonra kendi kendine gülümsedi...

İki gün sonra Tâbân, Fahri Tahsin Bey'in zevcesiyle tanıştı. Bu kadın hiç de onun tahmin ettiği gibi değildi. Sakin, mütevazı, fedakâr görünümlü bir tazeydi. Güzel... Hayır, güzel değildi. Fakat gözlerinde ruhunun güzelliği vardı. Hele çocuklar. Metin ile Çetin. Bunlar o kadar güzel, o kadar tatlı ve zeki yavrulardı ki... Babalarının bu aileyi nasıl bedbaht ettiğine Tâbân şaştı. Ve o günden sonra o hûd-bîn sanatkâra karşı kalbinde mühim bir kin duydu.

Böylece birbirlerinin varlığından şiddetle haberdar, fakat zâhiren tamamıyla yek diğere lakayt bir ay kadar yaşadılar.

İkisinin de gönlünde tatmin edildikçe daha fazla büyüyen, kuvvetlenen, hummalaşan birer arzu vardı. Fahri Tahsin Bey Tâbân'ı görmek istiyordu. Tâbân, Fahri Tahsin'in neyini dinlemek için çıldırıyordu.

Nihayet son gece geldi çatı. Tâbân artık gidiyordu. O akşam içinde nihayetsiz bir keselle yemekten kalktı. İşte bir aydan beri o kadar hummalı bir ümitle beklediği sesi işitmeden gidiyordu. Ve artık hiç şüphesiz, onu bir daha duyamayacaktı. Onu duymadan ölecekti. Acayip bir hisle titredi. Bu kine, hiddete, ıstıraba, ümitsizliğe benzeyen bir histi.

-Ondan nefret ediyorum!

Diye söylendi. Bu hûd-bîn adamdan şimdi ne çok, ne çok nefret ediyordu Yarabbi!

Yukarıya, odasına çıktı. Işık yakmadan pencerenin önüne oturdu. Cağaloğlu Caddesi, beyaz ve sakın uzuyordu. Birer gölge yığını haline görünen ağaçlar bazen ince bir çıtırtı ile içten ürperiyorlardı. Ara sıra dîvân yolundan geçen tremvayların çanları sükunet içinde kahkalarla koşuyorlardı.

Beş dakika...On dakika... Belki bir saat... Kim bilir, belki daha fazla... Sonra birden karşıki ağaçların arkasında bir pencere savruldu, bir panjur itildi. Ve Tâbân'ın kalbi, göğsü paralanırcasız çarpındı. Bu açılan pencereden dışarıya dünyanın en güzel ve en muzdarip sesi havaya dağılıyor, mehtaba ve rüzgara karışarak Tâbân'ın çırpınan kalbi içinde dökülüyordu.

Fahri Tahsin Bey ney çalıyordu.

Bütün ümidinin bittiği artık bu son gecede genç kız, hiddetle, nefretle, kinle düşündüğü "hûd-bîn adam" ın bütün ıstırabını dinledi...

Bu muzdarib ve güzel ses neler neler söylemiyordu.

Tâbân, başı koluna dayalı, gözyaşları pencerenin kenarından akarak, saatlerce kaldı.

Bu ses, hiç dinmesin istiyordu. Gecenin kalbinden, gecenin meçhul ızdırablarından geliyor. Zannedilen bu iniltilemlerle beraber sanki onu hayata bağlayan bağlarda bitecek, kopacak, yanacaktı...

Son bir feryad... Fakat artık zebûn ve muzdarib değil, isyankâr, humma-alûd bir feryad... Sonra da temenniye, duaya benzeyen bir nağme ve sukut...

Tâbân henüz başını kolundan çekmeden karşıki pencerede Metin'in cıvıltılı sesi geldi:

-Babacığım! Yoruldun mu artık?

Onun ne cevap verdiğini duyamadı, doğrudu. İçinde mazlum, ümitsiz bir sukunet vardı. Kendisine o kadar derin, o kadar hayata beraber haz veren bu sesin hiç dinmesini istemek ne boş ne muhâl bir temenniydi.

Elbette susacaktı. O susmak istemese bile Metin'in bir kahkahası, Çetin'in bir hıçkırığı onu susturacaktı. Zaten dünyada susmayan hangi şey vardı ki?

Mamafif, Tâbân, bu sesteki i'caz-kâr kuvveti kalbinin gizli bir köşesinde sakladı. Bu onda güzel bir hatıra olarak daima yaşayacaktı. Ve bunu kimse hiç kimse bilmeyecekti. Ufacık, temiz, güzel bir hatıra... Hatta bir hatıra bile değil, bir yâd... Bir şey... Birkaç nağme... Bunu kime anlatabilirdi? Kim anlardı?

Tâbân, Anadolu'ya gittiğinin haftasında, teyzesinin mektubuyla beraber Çetin'le Metin'den de bir kart aldı. Bu küçüklerle çok sevişmişlerdi. Hemen cevap yazdı. Ertesi hafta bir kart daha...

Böylece bir zaman, bütün bir mevsim mektuplaştılar. Sonra bir gün... Bu ilkbahara ilk adımı atan bir gündü. Tâbân açık renk bir elbiseyle bahçede dolaşıyordu. Eline yazısını tanımadığı bir zarf verdiler. Hemen yırttı: Hayret! Bu mektup "Fahri Tahsin" imzasını taşıyordu.

Tâbân, beyaz gecenin gönlünden kopan o şikayetli, isyanlı ve duakâr sesi, bütün kudretiyle ruhunda bir kere daha duydu.

Ne demek istiyordu. Tâbân bunu anlayamadı. Bu yazıda da öyle mühim şikayetler, mühim isyanlar ve dualar vardı.

Ne demek isteyebilirdi?

Tâbân bunu düşünemedi.

Bütün gün serseri, dalgın, bî-haber gezdi.

Sonra, Çetin’le Metin’in pek sevdiği tatlı, canlı hareketlerini, annelerinin temiz ve itimat-kâr yüzünü düşündü. Ve o gece Fikri Tahsin Bey’e kısa bir cevap yazdı:

“Mektubunuzu okudum, fakat manasını anlayamadım beyefendi. Bana anlatmanızı da istemiyorum. Refikanıza samimi hürmetler. Metin’le Çetin’in çok sevdiğim güzel gözlerini öperim efendim.”

Edirne: Halide Nusret

TANAGRALI RAKKÂSE

René Boylesve’dan

Vücudunun mütekâmil şekilleri ince bir tül ile örtünen küçük rakkâse heykeline âşıktım.

Bir gün onun, bitmek üzere olan bir vezn-i mûsikîyle canlanmış gibi, parmaklarının ucuna basan ince bacaklarına gözlerimi dikmiş düşünürken, öyle sandım ki Tanagrالی rakkâsenin güzel sesi bana hitap ediyor:

“**به ثوبيا لك** toprak heykelcikleriyle meşhur olan ‘Beyaz Tanagra’ ismindeki kasabasını bilir misin? Orası benim vatanım. Kırmızı tuğla evlerin sıralandığı ‘Serisiyos’ yamaçlarında babamın tarlaları ve bağları vardı. Çocukluğumda mahrumiyet nedir, bilmedim. Memleket kızlarının güzel oldukları yaşa gelince, denildiğine göre, ben de güzelleştim ve mabede veya oyunlara gitmek için geçtiğim yollarda, erkekler de, kadınlar da beni mütebessimâne seyrettiler.”

İşte o esnadaydı ki elleriyle balçıktan küçük heykeller yapıp satanların toplandıkları pazar yerine gittiğim bir gün, bunlardan ismi ‘Doris’ olan biri beni sevdiğini söyledi. Hicâbımdan önüme baktım ve onun siması bende büyük bir tesir icra ettiği için kaç zaman oraya tekrar gidemedim. Fakat onu göremediğim halde çok düşündüm. Birkaç zaman sonra Doris babamın evinin önünden geçmeyi adet etti. Bunun farkında olduğum vakit onun kadar kimseyi sevmemiş olduğumu da anladım.

Ve buna çok teessüf ettim. Çünkü yaptığı heykeller, diğerlerinden fazla beğenilse bile nihayet bir **ابوبله** sanılıyordu.

Onun sokaktan geçtiği saatte, mu'tâd fevkinde evde bulunmadığım bir gün kapımızın önünde 'Hermes'e nezredilmiş olan mermer sütunun ortasında topraktan yapılmış ve gayet güzel boyanmış küçük bir 'Eros' heykelini buldum. Tedbirli ve zeki bir adam olan babama bunu göstermeden nefsimi men edemedim. Babam küçük Eros'u elinde evirip çevirirken sonra sordu:

-Bunu kim yapmış?

Kızardım ve bilmediğimi söyledim.

-Bunu yapan her halde büyük bir sanatkârmış. Namı çabuk unutulmayacak dedi.

Bu sözleri işitir işitmez sevincimden öyle zıpladım, ellerimi öyle çırpıtım ki babam bana hayretle bakmaya başladı. Ayaklarına kapandım:

-Baba, dedim. Bu Eros'u meydana getiren heykeltıraş Doris'tir ve bu okla delinen kalpte benimdir!

Babam beni yerden kaldırırken:

-Doris buraya gelsin, evime şeref versin, dedi.

Balçık heykelcikler amiliyle izdivacımızı takip eden mahdûd günleri hüznle yâd ederim. Birbirimizi seviyorduk. Doris bana hayran olduğunu her haliyle gösteriyor ve beni model ittihâz ediyordu. Beni tanımadan evvelki modellerden güzel olduğum için değil fakat sanatı aşkının ateşiyle nurlandığı içindir ki o tarihte yaptığı heykeller en iyi eserlerdir.

Doris'in ateşin ve güzelliğe meclûb bir ruhu vardı. Ve bunun içindir ki talih kendisine her gün biraz daha yardım etmesine ve hakkında mütemadiyen sitâyîşte bulunmasına rağmen vücuda getirdiği eserlerin kıymeti onu ekseriyâ endişede bırakırdı. Böyle zamanlarda onu alır, şehrin ötesinde, "Azob" nehrinin iki sahilinde uzayıp giden çayırılığa, gurûbu seyre götürdüm. Ayaklarımızı suya soktuk ve ben,

rüzgârın ılgın yapraklarda icat ettiği tatlı mûsikîye sesimi mezc ederek Doris'un düşüncelerini dinletirdim.

Yine bir gün onu orada okşarken, birden bire irkildi. Günü ihtilâc içinde geçirmiş ve parmakları balçığa bir türlü hükmedememişti. Beni yavaşça itti ve hem emreden hem istirham eden bir sesle:

-Raks et! Raks et! Dedi.

Hemen kalktım. Çünkü kendisine karşı hissettiğim muhabbet öyle samimi, o kadar pââyânsızdı ki ne istese bir cariye gibi yapardım. Genç kızların "Artemis" şerefine icra ettikleri raksı taklide başladım. Elbisem hafif ve ayaklarımı bastığım toprak yumuşaktı. Havasına uyacak bir nayimiz olmadığı için hem söylüyor hem oynuyordum. Biraz sonra adımlarımın vezniyle sürüklenen Moris de şarkı söylemeye koyuldu. Sonra kati bir karar vermiş olanlara mahsus ani bir hareketle eğilip nehrin kenarından bir avuç ıslak toprak aldı. Acale acale yoğurdu. Bir müddet sonra ellerinin arasında, kendimi küçük bir heykel halinde gördüm.

İşte o heykel şurada, gözlerinin önünde durandır. O zamana kadar bu derece güzelini meydana getirmemişti. Heykelim onun müteharrik parmakları arasında canlandıkça Doris'in yüzünde de neşe belirliyordu. Ve ilahları işhâd ederek iddia ederim ki o anda, beni ilk görüp sevdiği günden de güzeldi. Bundan dolayı kalbimde gizli bir ıstırap hissettim ki ve zevcimi cezbeden bu güzel toprak resmi biraz kıskandığımı bilmem söyleyim mi?

Doris raks esnasında yere düşmüş olan atkımı sağ omzumun çıplak kaldığını dikkat bile etmeksizin – alıp henüz ikmal etmemiş olduğu- eserini râtıb tutmak için ıslattı. Eve dönerken kendisine ne söyledimse dinlemedi. Hatta tanagra ile civarındaki tepecikleri büsbütün değiştiren ve alalade zamanlarda Doris'e fevkalâde tesir eden akşamın güzelliğine nazar-ı dikkatini celb edişim bile zihhnini meydana getirdiği şah-ı eserle iştigalden men edemedi.

Günler günleri takip etti. Ve Doris heykeli mütemadiyen kemale doğru götürdü. Bir defa bile o cansız toprak parçasının yanında bütün kadınlığımla

dolaştığımı fark etmedi. Kendim pâyânsızdı. Bir gün Doris uyurken o küçücük balçık rakkaseyi ortadan yok etmeyi kurdum.

Bir gecede uyandım. Lambayı elime aldım ve heykelin bulunduğu odaya girdim. Meçhul bir sermesti hisediyordum. Heykelin üstündeki ıslak bezi kaldırıp kendime benzeyen düşmanımı baştan aşağı süzmenin acı zevkini tatmak istedim. O şimdi karşımdaydı ve ben bir türlü izah edemediğim bir efsun ile rakibem olan kendi vücudumun cansız eşini kindar nazarlarımla ezip mahvediyordum.

Elimdeki lambanın ışığıyla mini mini vücudunun inhinâları yer yer aydınlanıp gölgelenen rakkâse, bir an sandım ki bana mütebessim ve istihfâf-kâr bakıyor. O zaman adalâtımda nihayetsiz bir kesi hissettim. Manasız kıskançlığımı düşünerek kendimden utandım ve Doris'in kolları arasında mesut geceler geçirmiş olduğum taraçaya koştum. Hava kapalıydı ve mavimsi hafif bir aydınlık yokuşun başındaki mabetlerin tepelerini kaplamaya başlıyordu. Şehir henüz gölgeler içindeydi ve etrafın sukûtu beni korkutuyordu.

Aklıma birden bire ölen anamın bir falcı gibi gayipten haber veren ihtiyar mâhbesi geldi. Kendimi bir hamlede evinde buldum. İlk sözüm: “Bed-bahtım” oldu.

-Böyle bir adamla evlenmek için deli olmak lazımdır, dedi. Doris için hissettiğim aşkın sevgiyle fikrini reddetmek isterken sözümü ve:

-Biliyorumki onu çok seviyorsun, fakat eserlerini sana tercih ediyor.

Cevabını verdi. Ve sonra müteessir-âne ilave etti:

-Zavallı yavrucak! Şâyân-ı perestij vücudun modeli sen olduğun halde onun eşkalini balçıktan yoğurmuş olanın nazarındaki mevkiini kaybedişine şaşırıyorsun değil mi? Çünkü aynı parmaklar senin taze çiçek gibi etine bir dokunmakla kendinden geçerdi değil mi?

“Beni dinle kızım. İnsan nazarlarının derin sularında olduğu gibi şekillerin müteharrik denizinin altında da bir ele saklıdır. Kimse onun niçin ve nasıl uyandığını, hareket ettiğini ve umulmayan yerde hazır bulunduğunu bilemez. Böyle olmakla beraber meçhul kuvvetinin tesiriyle ruhumuzun derinliklerine kadar

titrediğimiz her hangi bir hareket veya vaziyet karşısında yerlere kadar eğiliyoruz. Ve bu hareket veya vaziyet belki bir an bile devam etmemiştir. Ve belki vukûnda hazır bulunanların kısm-ı a'zamı onun farkında bile olmamışlardır. Fakat onu gördükten sonra ifadesini devamlı bir surette tespit eden adama dahideriz, onu ilahlar mertebesine çıkarırız.

“İşte senin güzel vücudundan ilham alan Doris'i de, o ebediyete intikal edecek heykele balçıktan vücut vermiştir. Ve o senin kırıp yok etmeye muhtedir olmadığın toprak parçası, şimdi senden de bizzat Doris'ten de yüksektir.”

İhtiyar kadın sözünü bitirdiği zaman Doris'in nazarında şimdi nasıl bir mevkiim olduğunu anlamıştım:

-Ölmek istiyorum, dedim.

Kadıncağız, kararımı tebdîle bir an bile uğraşmadı:

-Hakkın var, dedi.

Eve geldim ve evvelce hazırladığım zehir şişesini Doris'le, vaktiyle seviştığımız taraçada onu tekrar görmek bile istemeyerek ağzıma diktim.

“Doris'i görmek neye yarardı.”

Heykelcilik hikâyesini böylece ikmâl ettiği zaman birden bire bağırdım:

- Doris ki senin etinden ilham almıştı. Bir bahar sabahı, beyaz tanagranın bir taraçasında o etten kendini kurtaran haris ruh, seni seviyorum.

Aynı tatlı ses:

-Yok, dedi. Senin sevdiğin ben değilim. Doris gibi, erkekler gibi, ilahlar gibi sende benim rakibemi seviyorsun! Seninle deminden beri konuşan ben, önündeki heykelcik değilim. Ben daima feda edilen ezeli kıskancım. Ben etten ve kemikten mahluk modelim. Maşukayım, kahramanım. Erkek elinin dokunduğu toprak parçasına daima dûn olan eser-i sanat-ı mülhimesiyim!..

İSTANBUL HAVASI

Nâkili: Bedâ Muvahhid

Vasfiye: [Memnun] Merak etmeyin altı ay biter bitmez “Lütfi Efendi vakit tamam oldu taht-ı nikâhınıza giriyorum.” der fakat rica ederim bundan evvel ne damadım ne kızım hiçbir şeyden haberdar olmamalı. Benim bu beklenmeyen yeni mürvetime onları yavaş yavaş alıştırdım anladınız mı?

Lütfi- Emriniz cana minnet.

Vasfiye- Bu kadarı da fazla mürvet. [Fatma girer]

Lütfi- Mürvet ne demek efendim. Asıl siz kabûlünüzle kulunuzu mest ettiniz.

Fatma- Affedersiniz hanımefendi, beyefendinin arkadaşı Semih Bey geldi de.

Vasfiye- Buyursun, zaten ben de çıkıyorum. [Lütfi'ye] Geliniz Lütfi Efendi.

Lütfi- Geliyorum lebbeyk hanımefendi.

Vasfiye- Daha değil, yavaş yavaş... [Vasfiye Hacı Lütfi Efendi solda nihayette çıkarlar.]

Yirmi Altıncı Meclis

Fatma (sonra) Semih

[Fatma Vasfiye Hanım'la Hacı Lütfi Efendi'nin çıktıklarını görür görmez Semih'i sahneye getirir.]

Fatma- Siz oturun efendim. Ben şimdi beye haber vereyim.

Semih- Cevdet Bey nasıl?

Fatma- İyice efendim.

Semih- Acele etmeyin bir sigara tütürecek vaktim var. [Fatma sağdaki ikinci plandan çıkar. Semih sağ tarafta masa üzerinde duran sigaralardan alır, biraz sonra Mehri ortadan gelir. Semih'i görünce tevakkuf eder.]

Yirmi Yedinci Meclis

Mehri- [Sıkılğan ve rahatsız] Affedersiniz.

Semih- [Şaşırarak] A Mehri Hanım siz burada.

Mehri- Beni tanıyor musunuz efendim?

Semih- Nasıl tanımam ben dayınızın en eski bir mektep arkadaşayım. Hem sonra sizi küçükten bilirim. Eskişehir'e ılıcalara gittiğim zaman siz o vakit ufacık bir kızdınız. Daha erkekten bile kaçmıyordunuz.

Mehri- Sahih bende şimdi tanıdım, Semih Bey değil mi?

Semih- Evet, Semih... Artık yabancı olmadığımı anladınız.

Mehri- Rahatsız ettiğim için tekrar affedersiniz. Şurada küçük bir defter unuttum.

Semih- Estafurullah, küçük hanım.

Mehri- Ben şimdi sizin o bildiğiniz küçük hanım değilim. Evli bir kadınıam.

Semih- O kadar genç görünüyorsunuz ki, insan evli olduğunuzu inanamayacak. Müsaade ederseniz defterinizi beraber arayalım.

Mehti- Hacet yok. İşte orada... [Eliyle defterin bulunduğu yere işaret eder.]

[Semih defteri alıp verir.]

Mehri- Teşekkür ederim.

Semih- İstanbul'a geleli çok oldu mu? Yanılmıyorsam hala Eskişehir'de oturuyorsunuz değil mi?

Mehri- Yani şimdiye kadar Eskişehir'de oturuyorduk, fakat artık annem, kocam hep beraber burada dayımla oturacağız.

Semih- Ya!

Mehri- İstanbul'a daha bugün geldik. Bilmiyor muydunuz?

Semih- Hayır, Cici bunu bizden sakladı.

Mehri- Cici de kim?

Semih- Ona burada herkes Cici Bey der.

Mehri- Cici Bey, bu ne demek ?

Semih- Dayınız çok nazik, çok sevimli ve hakikaten Cici bir adam olduğu için ta küçüklükten beri arkadaşları bu lakabı vermişlerdi.

Mehri- Ne tuhaf.

Semih- Demek artık Cici aile hayatı geçirmeye karar verdi ha.

Mehri- Bunda bir fevkalâdelik mi görüyorsunuz?

Semih- Tabî değil mi? Bana şâyân-ı hayret bir hadiseden haber veriyorsunuz.

Mehri- Bu hal bana bilâkis gayet sade, gayet basit geliyor.

Semih- Bu akşam artık bütün “Moskoyet” müdavini mateme girecekler.

Mehri- Kimler efendim?

Semih- “Moskoyet” Bu Beyoğlu’nda bir lokanta ismidir. Orada bütün güzel Rus kadınları sabaha kadar hizmet ederler, oynarlar. Dayınız her gece sabahlara kadar oraya müdâvemet ederdi.

Mehri- Ta’accübümü mazur görün. Biz Eskişehir’de böyle yerin ismini bile işitmediğimiz için tuhafıma gitti. [Semih’in güldüğünü görerek] Dışarıklı olduğum ne belli değil mi?

Semih- Bilakis, bu saffiyete hayran olmamak kâbil değil.

Mehri- Evet ama...

Semih- Cidden böyle... İstanbul’a geldiğiniz için memnun musunuz?

Mehri- Çok! Burada yaşamak bana eskiden beri bir rüya gibi gelirdi. Yalnız kendimde bir gariplik hissediyorum. Muhite alışamayacağımdan korkuyorum.

Semih- Sizin gibi güzel ve zarif bir hanım İstanbul muhitinden korkar mı?

Mehri- Beyefendi.

Semih- Mademki buraya geldiniz günü talih beni size tesadüf ettirmek bahtiyarlığına nail ettirdi. Müsaade ediniz de size arz-ı hizmet edeyim.

Mehri- Çok naziksiniz Semih Bey, fakat benim görülecek bir hizmetim yok ki...

Semih- Mesela ben Beyoğlu'nun en kibar moda salonlarını, en iyi terzilerini kuyumcularını tanırım. Nerede kadınların saçları iyi taranır, en güzel kadın çamaşırları nereden tedarik edilir bilirim.

Mehri- A, bir erkek böyle şeylerden anlar mı?

Semih- [Gülerek] Bütün erkekler değil... Fakat bazıları bunları kadınlardan daha iyi anlar.

Mehri- Şâyân-ı hayret... [Cevdet nihayetten girer.]

Yirmi Sekizinci Meclis

Evvelkiler, Cevdet

Cevdet- Beklettim azizim, kusura bakma.

Semih- Zararı yok. Seni sormak için geldim. Bereket versin ki sevimli yeğenin beni yalnız bırakmadı.

Cevdet- Vay siz buradamıydınız Mehri. [Semih'e] Tabî vukuatı öğrendik. [Bu esnada yukarı katta değiştirilen bir eşya gürültüsü işitilir.]

Cevdet- Dinle bak işittin mi?

Semih- Bu gürültü ne?

Cevdet- Aile hayatı! Karyolanın yerini değiştiriyorlar. Vafiye Hanım'ın karyolası...

Semih- Allah mübarek etsin.

Cevdet- Alay etme Allah aşkına.

Semih- Alay etmiyorum. Fena mı artık yeğenin ve ailesi hep beraber gezersiniz. Sizi rahatsız etmeyeyim. Müsaadenizle hanımefendi.

Mehri- Güle güle efendim.

Cevdet- Beni unutma!

Semih- Unutmuyum. [Yavaşça Cevdet'e] Yeğenin hakikaten latif.

Cevdet- Evet Eskişehir letafeti. [Semih selamlayarak çıkar. Yukarı kattan gürültüler işitilir, Cevdet evvela tavana sonrada yeğenine bakar.]

Yirmi Dokuzuncu Meclis

Evvelkiler Vasfiye Hanım, İsfendiyâr, İffet sonra Hacı Lütfi solunda kızlar

Vasfiye- [Arkasında İffet, İsfendiyâr olduğu halde girerler, elinde ufak bir el işi vardır.] Şimdi oda kalıba girdi. Yatağı böyle koydum. Konsoluda şöyle ufak tefeği daha yerleştiremedim. Hepsini birazdan düzeltereğim.

Şu evde kadın eksikliği ne belli. Bir elimi dokundurmakla her şey düzeliverdi. Artık bundan sonra iki olacağız. [Kendisiyle Mehri'yi gösterir.]

İffet- [Eğilerek] Hatta üç.

Cevdet- Eh eski paşalara benzeyeceğim.

Vasfiye- [Elişini Mehri'ye vererek] Al şekerim bak işini indirdim.

Mehri- Teşekkür ederim anne.

Vasfiye- Boş oturmasını hiç istemem.

İffet- Ne kadar haklısınız. [Bu esnada Hacı Lütfi bir kitapla içeriye girer ve okumaya başlar.]

Hacı Lütfi- Çıldırın içten bile değil. Bulamıyorum bir türlü bulamıyorum.

Cevdet- Neyi canım.

Hacı Lütfi- Yeni besteyi bir defterin içine yazmıştım.

Cevdet- [Kendi kendine] Yeni beste mi? Ah bir bu eksikti!

Hacı Lütflü- Acaba unuttuk mu? Tereğın rafındaydı.

Mehri- Telaş etmeyin, işte burada.

Vasfiye- Ha şükür gayboldu diye yüreğim oynadı.

İffet- Bakın sizin için ne güzel hayat başlıyor. Bir taraftan yanınızda yeğeniniz çalışacak diğer taraftan refikasını iş işleyecek. [Vasfiye Hanım'a] Hanımefendi siz de bestelerinizle Cevdet Bey'i eğlendirmiş olursunuz.

Vasfiye- İlahi sever misiniz?

İffet- Bayılırız, değil mi Cevdet Bey.

Cevdet- [Gözlerini semaya kaldırarak] Evet bayılırım efendim bayılırım.

Vasfiye- Haydi Hacı Lütflü Efendi, şu ilahiyi okuyunuzda Cevdet Bey'de dinlesin.

Hep Birden- Evet evet okuyunuz.

[Lütflü cebinden ilahiyi çıkarıp okurken perde iner.]

İKİNCİ PERDE

Birinci Meclis

[Birinci perde ile arasında üç ay geçmiştir. Cevdet'in evinde başka bir salon birinci perdede ki salondan daha muntazam eşyanın tarz-ı tertibinde kadın mevcudiyeti hissedilir. Sağda ikinci planda ateş yanan bir şevk, üç kapı ortada Hazar'a açılan kapı, solda ikinci planda İsfendiyârlar'ın odaları, sağda ikinci planda Vasfiye Hanım'la Cevdet Bey'in odaları.]

Perde açıldığı zaman Seyfi küçük bir masanın önüne oturmuş içtiği fala bakar, elini şakağına dayamış düşünür.

Birinci Meclis

Ali Seyfi, Hizmetçi

Ali Seyfi- Of, yine sinek dokuzlusu, karo onlusunun altına geldi. Şu fal bir çıkırsa... Sonunda bir izdivaç muhakkak. Bu kadın gençliğinde fena değilmiş.

Hizmetçi- [Solda] Beyefendi, beyefendi.

Ali Seyfi- [Canı sıkılmış bir halde] Ne var canım. Şimdi kupanın kızını koyacaktım. Ne istiyorsun benden?

Hizmetçi- İffet Hanım sizi telefona çağırıyor.

Ali Seyfi- Of yine her günki tahkikât işte. Yeğeniyle askeri müzesine gitti deyiver vesselam.

İkinci Meclis

Mehmet İsfendiyâr, Ali Seyfi

Ali Seyfi- Kör olası! Çenesinden bir türlü kupanın kızını bulup yerine koyamadım. Sinek papazı işte, sinek uğurludur. Kısmet muhakkak. [Dipten İsfendiyâr girer. Birinci perdedeki şaşkın ve taşralı halini muhafaza eder. Koltuğunun altında içi dolu büyük bir cüzdan vardır.]

Mehmet İsfendiyâr- [Gayet neşeli] Sabah şerifler hayrolsun Ali Seyfi Bey.

Ali Seyfi- [Yarım doğrularak] Safa geldiniz efendim.

İsfendiyâr- Rahatsız olmayınız. Devam buyurun.

Ali Seyfi- Teşekkür ederim. Eğer şu fal çıkarsa yok mu diyecek yok. [İstendiyâr'a] Dârü'l-fünûndan mı teşrif buyuruluyor?

İsfendiyâr- Evet, tamam. Üç aydan beri ale'l-mu'tâd cumartesi, pazartesi, çarşamba günleri dersten çıkar ve dosdoğru eve gelir.

Ali Seyfi- [Devam ederek] Siz dârü'l fünûna başlayalı üç ay oldu ha, vakit ne çabuk geçiyor. Hah işte maçanın sekizlisini yakaladım.

İsfendiyâr- [Gayet neşeli] Aman sıkı tutunuz.

Ali Seyfi- Maşallah, bugün sizde büyük bir tebeddül var. Her zaman burnunuzdan düşen bin parça olduğu halde bugün neşeniz yerinde.

İsfendiyâr- Ah Seyfi Bey bilseniz.

Ali Seyfi- Neyi?

İsfendiyâr- Bugün dersime bir talebe kayıt olundu.

Seyfi- Demek ki İstanbulda'da sizin gibi (Çince) ye meraklısı varmış.

İsfendiyâr- Şimdilik bir tane var. fakat sizi temin ederim ileride meraklılar çoğalacak. Bütün İstanbul bu hârikulâde lisânı öğrenmeye kalkacak. Tasavvur edin Seyfi Bey, bu lisânda ismin on iki hali yedi tasdiki, bir tek fiil-i kıyasi altı yüz adet de gayrı kıyasi fiil vardır.

Seyfi- Enfes.

İsfendiyâr- Bahsettiğim talebe bu gün derse başlayacağım zaman sınıfa geldi. Ön sıraya oturdu. Mütemadiyen not tuttu. Dersin hitâmında büyük bir şevkle koşarak kemal-i hararetle ellerimi sıktı. Bende haftanın üç dersinde de muntazamen devam edeceğine yemin ettirdim.

Seyfi- Ne büyük bir fedai.

İsfendiyâr- Fedai değil, gayet yakışıklı, dürüst bir genç. Sevincimden ölüyorum azizim.

Seyfi- [Fala devam ile] Ben de öyle İsfendiyâr Bey. Çünkü falım çıktı. Sinek ile kupa yani hem servet hem de aşk. [Bu esnada Vasfiye girer.]

Üçüncü Meclis

Evvelkiler, Vasfiye Hanım

Seyfi- [Vasfiye Hanım'ın içeri girdiğini görerek] Yine ne şıklaşmış.

Vasfiye- [Sağdan girer, ilk perdedeki hali kemalen değişmiş, gayet zarif ve süslü içeriye girerken büyük bir bestekar gibi düşünceli bir hava mırıldanır.]
Terellalala, terellalala, terellalala, terellalala, terellalala.

İsfendiyâr- [Kayın validesine doğru koşarak] Ah anneciğim bilsen...

Vasfiye- [Sözünü keserek] Bir dakika müsaade, görüyorsun ya tam doğmak üzere.

İsfendiyâr- Kim doğacak?

Vasfiye- Bunda anlamayacak ne var? Kalbimde ki beste.

İsfendiyâr- Afedersiniz farkında olamadım.

Vasfiye- Sen neyin farkında olursun ki, daha öğrenemedin mi? Ben ancak dolaşarak beste yapabilirim. Oturduğum zaman ilham vâkı olmuyor. Dehâ-yı mûsikîmi hissediyorum. Oturduğum zaman sanki yanımda bir kuyu içinde su uyuyor. Fakat ayağa kalkar kalkmaz iş değişiyor. O zaman bu vakit su kaynıyor ve ilahi fişkırıyor. [Yürüyerek şarkı söyler.] Terelala, terelala, terelala, terelala... [Durarak güler] İşte doğdu. [Tavrını değiştirerek] Şimdi anlat bakalım seni dinliyorum. Bir derdin mi var? Yoksa hasta mısın?

Seyfi- Bilakis, sevincinden çıldıracak. Dersine bir talebe gelmiş.

Vasfiye- Ne talebesi?

İsfendiyâr- [Kızgın] Ne talebesi olacak.

Vasfiye- Ay bu kadar telaş onun için mi? Ben ise mühim bir şey olmuş zannettim.

İsfendiyâr- Bundan mühim ne olabilir? Hem sizden şunu rica edeceğim. Avdetlerinde ne karıma ne de dayıma bundan bahsetmeyin. Onlara bu müjdeyi ilk ben vermek istiyorum.

Vasfiye- Peki peki.

İsfendiyâr- Teşekkürler ederim. Teşekkürler ederim. Artık içeriye gireyim de gelecek dersleri hazırlayayım. [Koltuğunun altına çantasını yerleştirir.]

Vasfiye- Kuzum talebene daha doğrusu bu zavallı kurbanıma nelerden bahsedeceksin?

İsfendiyâr- Çin işaretinden.

Vasfiye- Allah için bundan tatlı bir ders de olamaz.

İsfendiyâr- Bu eş'arın güzelliğini size anlatamam. Bir misal okuyayım da dinleyin. [Çantasından bir kağıt çıkarır, okumaya başlar.] Bu

بوئبق ابوئبق آغارا قالا بویکی ! ایچاقا چاقوم

[Devam

ederek] بیلو و آنجا یلا بوتازا غرابجی لایاپوت

Vasfiye- Diyecek yok.

İsfendiyâr- Acele etmeyin. Manasını birbilseniz bayılırsınız. Kuş daima yaprağı arayan bir hayvandır.

Vasfiye- İyi ama şiirle bunun alakası yok ki.

İsfendiyâr- [Kızgın, kitabı kapayarak.] Herhalde Hacı Lütî Efendi burada olsaydı söylediklerinizin aksini iddia ederdi.

Vasfiye- Olabilir ya oğlum.

İsfendiyâr- Şimdi alay ediyorsunuz ama üç ay avvel onun manzumeleri çok

hoşunuza gidiyordu. Bari siz dinleyin Seyfi Bey

آغارا قالا بویکی

Seyfi- Teşekkür ederim. Erkenden traş olmak adetim değil.

İsfendiyâr- [Kitabı yeis ile kapayarak] Hepiniz acınacak insanlarsınız. Sizinle vakit kaybetmektense gidip çalışmak daha iyi.

Vasfiye- Bu Çince senin aklını yerinden oynatacak.

İsfendiyâr- [Solda ikinci plandan çıkararak] Valide hanımefendi Çince kimsenin aklını yerinden oynatmaz. Bilâkis zihne küşâyiş verir malesef. Siz bu lisânın güzelliğini taktir edemiyorsunuz. [Çıkar]

Dördüncü Meclis

Vasfiye Hanım, Ali Seyfi

Vasfiye Hanım- Ah yavrum Çince! Tuhafı şu ki Eskişehir'deyken Hacı Lütü Efendiyi bir dâhi, damadımı da bir âlim zannederdim. Hâlbuki İstanbul'a geldikten sonra ikisinde budaladan başka bir şey olmadığını öğrendim. Bir türlü medenileşemiyorlar. Bak ben İstanbul'a geldiğim haftasında başkalaşıyorum.

Ali Seyfi- Sizde kabiliyet var.

Vasfiye- Doğrusunu isterseniz ben ruhen İstanbullu doğmuşum. Buranın havasında insanı coşturan bir şey var. Bu hava insanın her uzvunu sarıyor. Asab sarsılıyor. Hissiyat feverân ediyor. Bilseniz canım üç aydan beri ne derece galeyan etti.

Ali Seyfi- [Yavaş sesle] Bu kadın gittikçe hoşuma gitmeye başladı.

Vasfiye- Düşünüyorumda kırk bu kadar senedir nasıl oldu da taşrada yaşayabildim. Ev de yaşamak değil a çürümek.

Seyfi- Sizin gibi bir kadın için bu bir cinayet.

Vasfiye- Siz kadınların kıymetini çok iyi takdir ediyorsunuz.

Seyfi- Nasıl takdir etmem. Siz ancak İstanbul muhitine layık bir kadınsınız. Bu haksızlığa hükümet müdahale etmeliydi. Böyle haksızlıklara karşı bir kanun yapmalıydı.

Vasfiye- Artık bundan sonra bu beyhude geçen senelerimin acısını çıkaracağım.

Seyfi- Elbette daha yaşınız ne başınız ne...

Vasfiye- Zamanımı zevkle, eğlenceyle geçireceğim. Lokmalarımı çift yutacağım. Ne yapayım içim içime sığmıyorum. Seyfi Bey bana ettiğiniz iyiliği, gösterdiğiniz lutfu hiçbir zaman unutmayacağım.

Seyfi- Rica ederim hanımefendi. Bundan bahsetmeyelim.

Vasfiye- Bilakis bahsedelim. Siz olmasaydınız hem böyle yerleri görmeyecek olduktan sonra Eskişehir'den kalkıp İstanbul'a gelmem neye yarardı.

Beşinci Meclis

Evvelkiler, İffet Hanım

Hizmetçi- [Haber vererek] İffet hanımefendi geldi.

Vasfiye- [Misafire doğru koşarak] Buyurunuz hanımefendi, iyisiniz inşallah?

İffet- Teşekkür ederim, sizde afiyettesiniz ya?

Vasfiye- Allah ömür versin... Şöyle buyurun efendim.

Seyfi- [Temennâ ederek] Safa geldiniz efendim.

İffet- Safa bulduk Seyfi Bey. [Vasfiye Hanım'a hitap ederek] Agah Paşa'nın haremine gidiyordum. Bugün onun kabul günü. Gitmeden evvel sizede bir uğrayayım dedim.

Vasfiye- Ne kadar lütufkarsınız. Mehri evde bulunmadığından çok üzülecek.

İffet- Galiba Cevdet Bey'le çıkmışlar. Demin telefon etmiştim de öyle söylediler.

Seyfi- Askeri müzesine gitmişler.

İffet- Çok iyi düşünmüşler. Bilhâssa teşekkür ederim.

Vasfiye- Bana neden teşekkür ediyorsunuz.

İffet- Cevdet Bey'in bütün ahabları namına teşekkür ediyorum. Sizin sayenizde şimdi muntazam bir hayat geçirmeye başladı.

Seyfi- Ama ne hayat...

İffet- [Seyfi'ye aksi aksi bakarak] Tabi onu hakikaten seven samimi dostlarından bahsediyorum.

Vasfiye- Cevdet Bey'i her tanıyan sever.

İffet- Zahirten dost görünen ahbablarından bahsetmiyorum. Bu gibilerine hiç tesadüf etmeseydi daha hayırlı olurdu.

Seyfi- [Kendi kendine] Bu taşta galiba bize.

İffet- Şimdi söyleyiniz bakalım Vasfiye Hanım, Eskişehir'den ayrıldıktan sonra müteessif değilsiniz ya?

Vasfiye- Buna ihtimal verebilir misiniz?

İffet- Demek İstanbul'un hayatına alışabildiniz?

Vasfiye- [Neşeyle] E yavaş yavaş alışıyorum hanımefendi.

İffet- Buna pek memnun oldum. Bundan sonra güzel bestelerinizle bizi memnun ederisiniz. Nasıl yeni bir şey hazırladınız mı?

Vasfiye- Evet, henüz ikmâl ettim. Daha beş dakika olmadı. Hatta buracıktayım.

İffet- Bir beste mi? Yoksa bir şarkı mı efendim?

Vasfiye- [İğrenmiş bit avırla] Aman artık alaturkadan illallah, bunlar o kadar bayat, soğuk şeyler ki...

İffet- [Mütehayyir] O halde yazdığınız ne olabilir merak ediyorum doğrusu.

Vasfiye- [Muzafferâne] Bir vals.

İffet- [Yine hayretle] Yeni bir vals...

Vasfiye- Evet, gayet neşeli, çalınırken kadınları fıkır fıkır oynatacak. Bu akşam ilk defa olarak Garden Bar'da çalacaklar.

İffet- [Gittikçe daha mütehayyir] Garden Bar'da mı?

Vasfiye- [Himaye-kâr bir tavırla] A Garden barı bilmiyor musunuz? Bir de İstanbullu olacaksınız. Oraya hiç gitmediniz mi? İstanbul'un en eğlenceli yeri.

İffet- Maşallah bu ne terakki, bu ne coşkunluk...

Vasfiye- Ne yapayım, fırsat elime geçti. Kanım kaynıyor. Kabıma sığamıyorum.

İffet- İyi ama siz bu gibi yerleri nereden biliyorsunuz?

Vasfiye- Nereden bileceğim. Bizzat gittim gördüm.

İffet- Oralara sizi kim götürdü?

Vasfiye- [Seyfi'yi göstererek] Beyefendi.

İffet- Nasıl, Seyfi Bey mi?

Vasfiye- Evet, Seyfi Bey. [Kanepenin ortasından Seyfi bu mükâlemeyi gayet lakaytâne dinlemeye çalışır.] Ekser geceleri herkes yattıktan sonra iki mektep kaçığı gibi ayaklarımızın ucuna basarak Seyfi Bey'le çıkıp Beyoğlu'nda bütün sinemaları, eğlenceli yerleri dolaşıyoruz.

İffet- Kulaklarına inanamayacağım gelir. [Hizmetçi girer.]

Hizmetçi- Hanımefendi beklediğiniz adam geldi.

Vasfiye- Biraz beklesin. [Hizmetçi çıkar.] Affedersiniz. Dans muallimi gelmiş. Şişli'de o kadar çok dersleri var ki... Eğer bekletecek olursam derhal gider.

İffet- Dans hocasının işi de ne?

Vasfiye- Ders vermeye geliyor. Bu zamanda dans bilmemek çok ayıp doğrusu. Geçenlerde Aynî Bey'in hanımında çay ziyafetindeydik. Bütün hanımlar oynuyordu. Bana da dans etmeyi teklif ettiler. Tabi bilmediğim için yerimde oturmaya mecbur oldum. Ama doğrusu mahcubiyetinden bittim. İyisi mi sizde öğrenirsiniz olur gider. Müsaadenizle hanımefendi.

İffet- Estağfurullah, müsaade sizin... [Vasfiye çıkarken odaya girdiği vakit terennüm ettiği notayı mırıldanır.]

Altıncı Meclis

İffet, Ali Seyfi, sonra Mehri, Cevdet

İffet- [Seyfi'nin üzerine yürüyerek] Bunu da yaptınız ha!

Seyfi- Ne yapayım. Geceleri uyuyamadığından şikâyet edip duruyordu. Bende biraz eğlensin dedim.

İffet- Latifenin sırası değil Seyfi Bey. Yaptığımız hiç affedilecek şey değil. [Bu esnada Mehri sahneye girer. Evvelki taşralı kadın değişmiş yerine gayet şık bir hanım kaim olmuş. Arkasından kapıyı açık bırakır.]

Mehri- [İffet'i görerek] Ah hanımefendi ne kadar memnun oldum. Teşrifiniz çok oldu mu?

İffet- Hayır, henüz geldim efendim.

Mehri- Bilmiş olsaydım bir ayak evvel eve dönerdim. Bu gün dayım beni askeri müzesine götürdü. Sonra da ufak tefek almak için birkaç mağazaya uğradık. Hiçte acelesi yoktu. [Cevdet elinde paketler, kutular girer.]

Cevdet- Vay safa geldiniz efendim. Hamulelerimi henüz boşaltmadığım için elinizi sıkamıyorum. Affedersiniz, Hüsnü Bey ne âlemde yine meşgul mü?

İffet- Bu sefer her zamankinden ziyade... Malum ya şimdi tahsilât zamanı...

Mehri- [Ali Seyfi'ye] Seyfi Bey lütfen şu paketlerimi odama bırakır mısınız?

Seyfi- Maa'l-memnûniyye... [Seyfi soldan çıkar.]

Yedinci Meclis

Seyfi'den mâ-adâ evvelkiler sonra hizmetçi

İffet- Bugün ki gezilerden memnun oldunuz mu?

Mehri-Fevkalâde yeniçeri elbiseleri, ne tuhaf dayım beni evvelsi günde Beykoz'a götürdü. Ama ne güzel yerler bayıldım. [Hizmetçi girer]

Hizmetçi- Terzi pervâ için geldi efendim.

Mehri- Çok iyi beklesin, geliyorum. [İffet'i göstererek] Biraz meşgulüm.

İffet- Rica ederim, siz işinize bakın ben yabancı mıyım?

Mehri- Mademki müsaade ediyorsunuz.

İffet- Tabi, zaten bende Cevdet Bey'e zevcemın havale ettiği bir işi söyleyip kaçacağım.

Mehri- O halde şimdilik müsaadenizle hanımefendi. Tekrar teşrifinizi beklerim.

İffet- Hay hay... [Mehri soldan çıkar.]

Sekizinci Meclis

Cevdet- Söyle bakalım ruhum. [Kucaklamak ister.]

İffet- Dikkat et rica ederim. Eskisi gibi yalnız değiliz. Akralarınız burada.

Cevdet- Merak etme, şüphelenmeyecek insanlar varsa oda onlar. Kocanın havale ettiği iş nedir?

İffet- Kocam sana ne iş havale edecek?

Cevdet- Ne bileyim ben kendin söyledin.

İffet- Sende buna inandın ha!

Cevdet- Ama garip cevap. Sende bir şey var haydi söyle.

İffet- Öp, beni memnun etmek istersen bugünden tezi yok Seyfi'yi kapı dışarı edeceksin. Ben bunu sana evvelce söylemişim. Ma'a-t- teessüf bu yadigârdan ayrılamadın.

Cevdet- Yine ne yaptı?

İffet- Kaynananı nereye götürmüş biliyor musun?

Cevdet- Kaynanamı mı?

İffet- Yani yeğeninın kaynanası Vasfiye Hanım'ı Garden bara götürmüş.

Cevdet- İmkân haricinde!

İffet- İmkân dâhilinde olmuş. Geceleri siz uykuya dalar dalmaz Ali Seyfi Beyefendi bu horozdan kaçan mutaassıp kadını Beyoğlun'da gazinodan gazinoya bardan bara gezdiriyormuş.

Cevdet- Haydi hanım, iftiranın alası... Ali Seyfi'yi sevmediğin için onun hakkında edilen iftiralara, dedikodulara çabucak inanıyorsun.

İffet- İftira, dedikodu ha! Vasfiye Hanım kendisi söyledi.

Cevdet- Haydi canım.

İffet- Allah Allah... Yalan mı söyleyeceğim?

Cevdet- Aklım almıyor. Demek Vasfiye Hanım geceleri tebdil kıyafetle... [Kahkaha ile gülerek.] Aman ne tuhaf şey.

İffet- [Kızarak] Ay bunu tuhaf buluyorsun ha! Serserinin biri büyük anne yerinde, eli öpülecek, takdis edilecek bir kadını İstanbul'un en münasebetsiz yerlerine sürüklüyor. Beyefendi de buna kahkahayla gülüyor. Diyecek yok. Bir kere bu kadın seninde akrabaları sayılır. Öyle ya yeğenin kaynanası. Küçük yeğenlerinin büyük annesi. Ya kızı bunu duyarsa? Benim mutaassıp ve aptal bir kadın olmadığımı pekâlâ biliyorsun. Yalnız Vasfiye Hanım yaşta bir kadının Seyfi Bey'le gezip dedikodulara meydan vermesi gayet manasız. Hem de Garden Bar gibi yerlere yaşını almış bir kadın görmek için ancak bir kere gidebilir tasavvur et. Dârü'l-fünûn müderrislerinden Mehmet İsfendiyâr Beyefendi'nin kadın validesi Ali Seyfi ile Garden Bar'da! Sonra unutmaya yeğenine bu hocalığı kocam buldu. Hamd olsun onunda dostları pek çoktur. İster misin bu kepezelik gazetelere aksetsin.

Cevdet- Hakkın var İffetciğim.

İffet- Sana açıkçasını söyleyeyim mi? Bu herif ahlâk mikrobu, zavallı kadıncağızı mecnuna çevirmiş. Eskişehir'den gelen Vasfiye Hanımla bugün ki Vasfiye Hanım arasında dağlar kadar fark var. Hani o ilahi merakı uçtu gitti, akli dansa hatta şimdi şu dakikada ne yapıyor biliyor musun? Bir dans hocası bulmuş, harıl harıl dans öğreniyor. Valsler tertip ediyor.

Cevdet- Deme Allah aşkına!

İffet- Eskişehirli bu duysalar bir daha yüzüne bile bakmazlar. Görüyor musun Ali Seyfi Bey'in marifeti herkesin hürmetini kazanmış olan bu zavallı kadıncağızı ne hale koydu. Artık bu beyefendiye pasaport vermek zamanının geldiğini sende takdir edersin zannederim.

Cevdet- Doğru.

İffet- Vasfiya Hanım'a gelince...

Cevdet- Müsterih ol. Ben bugün onunla hususi surette görüşürüm. [İffet'in hazırlandığını görerek] Nasıl, gidiyor musun?

İffet- [Kol saatine bakar.] Saat dördü geçiyor, gitmeli.

Cevdet- Acele bir işin mi var?

İffet- Terziye uğramak lazım, sonra Agâh Paşa'nın haremine de gideceğim. Yarım saatlik bir vizite.

Cevdet- Güle güle güzelim.

İffet- Cici... Bugün ne biliyor musun?

Cevdet- Cuma.

İffet- Evet, cuma... Malum ya kocam cuma akşamları ancak gece yarısında eve gelir.

Cevdet- Evet, yani on ikiye kadar serbestsin.

İffet- Hatta yarım, ne çabuk unuttun.

Cevdet- Afedersin.

İffet- Tam beşte apartmana gelirsin. Geç kalmazsın değil mi?

Cevdet- Hayır.

İffet- Allah'a ısmarladık.

Cevdet- Güle güle iki gözüm. [İffet çıkar]

Sekizinci Meclis

Cevdet- [İffet'in çıktığı kapıya bakarak] Bugün Cuma olduğunu tamamen unutmuştum. Bilmem ki aklım nerede?

Mehri- [Bu esnada Mehri yavaşça odanın kapısını açar.] Yalnız mısınız dayı?

Cevdet- Evet, tabî değil mi? [Mehri girer. Üzerinde gayet zarif bir gece mantosu vardır. Cevdet memnuniyetini ima eder bir hareketle bakar.]

Mehri- Bakın size yeni mantomu göstermeye geldim. Hoşunuza gitti mi?

Cevdet- [Neşeyle] Bayıldım.

Mehri- Soyunmadan evvel bir kere fikrinizi almak istedim. Bakalım beğenecek misiniz?

Cevdet- Çok güzel, size harikulâde yaraşmış. Nerede diktirdiniz?

Mehri- Sakiler'de.

Cevdet- Sakiler'de ha, İstanbul'un en kibar terzisi. Sizi oraya kim götürdü?

Mehri- Hiç kimse dayı.

Cevdet- Demek böylece kendi kendinize gittiniz.

Mehri- Geçenlerde sinemaya gitmiştim. Yanımızdaki locada iyi giyinmiş hanımlar vardır. Konuşurlarken tuvaletten bahsediyorlardı. İçlerinden en iyi giyinmiş olan elbisesini Saki'lerde yaptırdığını söyledi. Bende eve gelir gelmez telefon katalogunu açtım ve adresi buldum.

Cevdet- Çok güzel elbise değil adeta bir çiçek. Bu sefer kim bilir kocan ne kadar beğenecek.

Mehri- [Gülerek] Tamam, o mu elbise beğenecek? O böyle şeyleri görmez bile dayı. O sadece beni sever, işte bu kadar. İyi veya fena giyinmiş olmam onun için müsâvidir. Bunun için Eskişehir'de oturduğumuz zaman elbise hakkında hiçbir zevkim yoktu. Hâlbuki İstanbul başka... Bundan başka İstanbul'a ilk geldiğim gün bana söyle istihfaf ile bir bakışınız vardı. Ömrümde unutamayacağım. Bu nazar

rüyada bile beni rahat bırakmadı. Ertesi gün kendime birçok esvâblar ısmarladım. Terzilere gittim. Ne tuhaf o güne kadar kıyafetime hiç ehemmiyet vermezken birden bire süs düşkünü oldum. Sizinle sokağa çıktığım zaman kıyafetimden utanmamanızı istiyorum. İşte bunun için şıklaştım. Bu da sayenizde oldu. Bütün bunlar size hoş görünmek içindi.

Cevdet- [Memnuniyetle gülerek] Güzel ama güpegündüz bunu giymekte ne mani var?

Mehri- Manasız ama belki esvâb hoşunuza gider de beni tiyatroya götürürsünüz. Söleyiniz Allah aşkına Şişli hanımlarına benziyor muyum?

Cevdet- Mahviyyet göstermek sizde buna benim kadar eminsiniz.

Mehri- [Samimiyetle] Ben hala inanamıyorum.

Cevdet- Emin olun sizin kadar zarif bir hanım İstanbul'da bile az bulunur.

Mehri- Mutlaka beni mahzun etmemek için söylüyorsunuz.

Cevdet- Yoo... Artık bana inanın hem şimdi sizi korkutmuyorum. Bana alıştınız değil mi?

Mehri- Hem ne kadar çok dayıcığım.

Cevdet- Ha şöyle, bundan sonra hoşunuza gitmeyen bir şey olursa en eski bir dosta müracaat eder gibi hemen bana haber vereceksiniz değil mi?

Mehri- Peki dayı bey.

Cevdet- [Nezaketle alay ederek] Evet dayıcığım, peki dayı bey. Bu ne kadar resmiyet. Artık bana eskisi gibi dayı bey demenize tahammül edemeyeceğim.

Mehri- Peki sizi ne diyeceğiz dayı?

Cevdet- Herkes gibi samimiyetle Cici dersiniz. En kısası da bu.

Mehri- Sahih, İffet Hanım'da böyle çağırıyor.

Cevdet- Evet herkes gibi... Bakın ne güzel alıştınız. Artık dayı yeğenlik bitti. Cici...

Mehri- Evet dayıcığım. [Kendini toplayarak] Evet Cici'm.

Cevdet- Aferin yavrucuğum. Bu gece hangi tiyatroya gitmek istiyorsunuz? Söyle sinema mı yoksa tiyatro mu istiyorsun.

Mehri- İstedığimi ittihab edebilir miyim?

Cevdet- Tabi, hangisini isterseniz.

Mehri- Sinemalar, tiyatrolar şüphesiz gayet güzel. Fakat benim istediğim bu değil. Ben her zaman gidilmesi kâbil olmayan, mesela hanımların gidemeyeceği bir yere gitmek istiyorum. Mesela tiyatroya gitmektense beni Garden bara götürünüz.

Cevdet- [Mütehayyir] Ne dediniz?

Mehri- Şey orası çok eğlenceliymiş.

Cevdet- Bunu da kim söyledi?

Mehri- Annem. Seyfi Bey'le beraber gitmiş de. Beni nereden tanıyacaktılar. Başıma [Dore] bir şey sararım. Konuşmayabilirim olur gider.

Cevdet- Pekala gideriz.

Mehri- [Boynuna sarılarak] Siz dünyanın en iyi bir adamısınız. Sizi mutlaka öpmeliyim.

Cevdet- Evet yavrum, canıma minnet. [Yanağından öper. Cevdet zile basarak hizmetçiyi çağırır, sevinerek] Mehri müjde artık kırk beş yaşında değilim, gençleştim.

Mehri- [Gülerek] O siz her daim tazesiniz.

Cevdet- Yok siz gelmezden evvel ihtiyarlığa yüz tutmuş, hastalıklı bir adamdım. Hatta meşhur doktorlarımız bende dünyanın bütün fena hastalıklarının mevcut olduğunu söyledi. Hâlbuki siz beni iyi ettiniz. Doktorun ilaçlarından daha iyi tedavi ettiniz.

Mehri- [Gülerek] Elimden geleni yaptım. [Hizmetçi nihayetden girer.]

Onuncu Meclis

Evvelkiler, hizmetçi, sonra İsfendiyâr

Hizmetçi- [Girerek] Beni mi çağırdınız efendim?

Cevdet- Evet şimdi Tepebaşına git, Garden barda bize yukarı kattan arkaya doğru bir loca kirala.

Hizmetçi- Peki beyefendi. [Cevdet'in son sözü üzerine İsfendiyâr girer, hizmetçi dipten çıkar. İsfendiyâr mütehayyir]

İsfendiyâr- Garden bar mı? Buda ne demek?

Cevdet- Ay sen İstanbul'a geldin geleli Garden barın ne olduğunu öğrenemedin mi?

İsfendiyâr- Mutlaka bir kuş ismi olmalı.

Cevdet- Olabilir ki, [Çin] ce kuşa böyle derler. Hâlbuki İstanbul'da bar dedikleri yer bütün gece açık bir gazinodur.

Mehri- [Gülerek] Hemen hemen bir meyhane.

İsfendiyâr- Ne olursa olsun bana ne?

Cevdet- Pekala öyleyse bu gece karı koca sizi oraya davet ediyorum.

İsfendiyâr- Siz beraber gidin dayı, ben hem yorgunum hem de gezmekten hoşlanmam.

Cevdet- Yediği halta bak.

Mehri- Ne olur kocacığım ömründe bir defa benim hatırım için.

Cevdet- Nasıl? Karının bu arzusunu red mi edeceksin! Haydi aksilik çıkarma.

İsfendiyâr- Dayıcığım, siz Mehri'yi götürün. Mademki istiyor, zaten benim hazırlanacak derslerim var. Bilhâssa şimdi daha ziyade dikkat etmeliyim.

Cevdet- Niçin? Bilhâssa şimdi diyorsun?

İsfendiyâr- [Sevinerek] Çünkü bugünden itibaren sınıfıma bir talebe kayıt olundu ve derste bulundu. Sabahtan beri bu müjdeyi size vermek için çıldırıyordum. Yirmi beş otuz yaşlarında gayet şık, zarfı bir genç... Ders bittikten sonra orada olup da görmeliydiniz. Ne memnuniyetle daha doğrusu ne kadar minnetdarâne bir surette gelip ellerimi sıktı. Beni tebrik etti. Görüyorsunuz ya kaybedecek bir dakikam kalmadı. Gidip hemen derslerimi hazırlamalıyım. Saat kaç? [Yeleğinin cebinde saatini arayıp bulamayınca] A başıma gelen...

Mehri- Ne oldu?

İsfendiyâr- [Üstünü arayarak] Saatim! Saatimi bulamıyorum.

Cevdet- Tuhaf.

İsfendiyâr- Eyvah cüzdanımda yok!

Cevdet- Amma yaptın.

İsfendiyâr- Herhalde düşürmedim. Evden çıkıp doğru dârü'l-fünûna gittim. Tiremvaya da binmedim.

Cevdet- O halde çalındığı muhakkak.

İsfendiyâr- Kâbil değil. Kalabalık sokaklardan geçmedim. Kimseye rast gelip konuşmadım. Kimseden sigaramı yakmadım.

Cevdet- [Aklına bir şey gelerek] Sakın taleben...

İsfendiyâr- [İtirazla] Aman dayıcığım.

Cevdet- Öyle ya kemal-i hararetle ellerini sıktığı zaman.

İsfendiyâr- [Gözleri yaşararak] Bu kâbil değil.

Mehri- Niçin olmasın. İşte mükemmel bir yankesiciymiş.

Cevdet- [Gülerek] Herif talebe değil hocaymış hoca.

İsfendiyâr- Nasıl olur canım. Dersi çok hararetle dinliyor ve muttasıl not tutuyordu.

Cevdet- iyi ya seni oyalamaya çalışıyormuş.

İsfendiyâr- Derhal bir arabaya binip mektebe koşmalıyım.

Cevdet- Mektepte işin ne? Zannıyor musun ki herif şimdi orada senin teşrifine muntazır? Akıllı oğlum, sen asıl karakola gidip işi anlat.

İsfendiyâr- Hakkınız var dayıcığım. Evet karakola gitmeliyim. [gayet müteessir] Dersine de ne kadar dikkat ediyordu. Olur şey değil. [Çıkar]

Cevdet- Allah akıl fikir versin.

On Birinci Meclis

Mehri- Yeni elbise giydiğimin farkında bile değil.

Cevdet- Kusuruna bakma, dalgın... Ne olduysa bizim gezmeye oldu tabi, bu akşam evdeyiz.

Mehri- O isterse gelmesin, biz ikimiz gideriz.

Cevdet- Şimdi beni orada böyle güzel bir kadınla görenler bu avı nerden yakalamış diyecekler.

Mehri- Demin eldiven alırken dükkandaki kız sizi benim kocam zannetti.

Cevdet- Allah razı olsun.

Mehri- Sahih Cici niçin olmadınız?

Cevdet- Çok aradım tahayyül ettiğim tarzda bir kız bulamadım.

Mehri- Birazda tenzilen İstanbul'dan uzaklara atf-ı nazar etmeliydiniz. Taşrada ne değerli evlenecek kızlarımız var.

Cevdet- Tabi, işte izdivaç etmeye muvaffak olamayınca kendimi çâr-nâ-çâr kaptım koyverdim.

Mehri- [Darılarak] Kim bilir sizin ne kadar çok maceralarınız vardır.

Cevdet- Yok canım o kadar çok değil.

Mehri- Eskiden benim yanımda geçirdiğiniz hayattan hiç bahsetmezlerdi.

Cevdet- Mübalağa etmişler. Bahsetmeyecek ne var.

Mehri- Ben ne bilirim.

Cevdet- Artık bu maceraların hepsi bitti. Şimdi arasanız ufak bir kusurumu bile bulamazsınız.

Mehri- İhtimal, fakat ummam.

Cevdet- Namusum üzerine yemin ederim.

Mehri- Teşekkür ederim.

Cevdet- Teşekkür mü, neye?

Mehri- Şimdi artık ailenizle yaşıyorsunuz. Uslu oturmak daha münasip daha güzel değil mi?

[Kapıya doğru gider.]

Cevdet- Nereye gidiyorsunuz?

Mehri- Esvâbımı çıkaracağım.

Cevdet- Akşama tekrar giymek şartıyla...

Mehri- Nasıl isterseniz. Zaten onu size beğendirmek için yaptırdım, şimdi gelirim.

Cevdet- Pekâlâ.

Mehri- Günlerde o kadar uzun ki bugün akşamı nasıl etmeli bilmem. Otomobile şöyle bir Sarıyer'e kadar gitsek nasıl olur?

Cevdet- Sen istedikten sonra hemen şimdi gideriz.

Mehri- Öyleyse ben çabucak gelirim. [Gider.]

On İkinci Meclis

Cevdet, sonra Hizmetçi

Cevdet- [Yalnız] Bizde bazı budalalar aile hayatının sıkıntılı olduğundan bahsederler meğerse bundan güzel hayat olamazmış.

Hizmetçi- [Girerek] Beyefendi telefonda istiyorlar.

Cevdet- Yine mi? Eve telefon koyduğuma pişman oldum. Hiç rahat yok. Sordun mu kimmiş?

Hizmetçi- Evet, İffet Hanımefendi.

Cevdet- [Kendi kendine] Ay ben onu tamamen unutmuşum ya... [Saate bakar.] [Hizmetçiye] Beşi beş geçiyor. Vaktini de hiç şaşırılmaz mübarek çam sakızı. [Hizmetçiye] Evde olduğumu söyledin mi?

Hizmetçi- Zaten evde olduğunuzu bilmiyordum. Bir kere bakayım dedim.

Cevdet- İyi ettin. Kırk yılda bir işe yaradığım için senden çok memnunum. Hanım ile sokağa çıkmış dersin. Bana da Seyfi'yi gönderirsin. [Hizmetçi çıkar.]

On Üçüncü Meclis

Cevdet, sonra Seyfi, sonra Hizmetçi

Cevdet- Neyse bir seferlik atlatabilirim. [Masanın önüne oturup yazar.] Sevgilim. Bu pek hafif oldu. İki gözüm sevgilim... Tam geleceğim esnada mühim bir işim zuhur etti. Seni bekleteceğim. Çok müteessifim. Bu seferlik beni affet. Yarın aynı saatte beni bekle.

Seyfi- Beni mi istedin?

Cevdet- Dinle Seyfi. Senin hakkında mükemmel havadisler aldım. Geceleri Vasfiye Hanım'la barları dolaşıyormuşsun.

Seyfi- Bunu sana kim anlattı?

Cevdet- Kim anlatacak, İffet Hanım.

Seyfi- Yine mi İffet Hanım? Öyleyse dinle azizim. Mesele bu kadar değil dahası da var. Eski bir bostan kuyusu, sönük bir yanardağı gibi küller altında uyuyan kalbim birden uyandı. Şimdi orada ateşler, şimşekler fişkırıyor.

Cevdet- Ne o? Yoksa Vasfiye Hanım'a mı tutuldun.

Seyfi- Kalp meselelerinde oyun olmaz. Böyle olacağı belliydi. Hala gençliğini muhafaza etmiş şen, şuh bir kadınla insan bir dam altında yaşarsa ne akıl kalıyor ne de fikir.

Cevdet- Desene alev bacayı sarmış.

Seyfi- Hem de nasıl... Bizim gibi yaşını başını almış insanlar âşık olmaya kalkışırsa sonu fenadır. Eğer beni ailenin efradından olmaya layık görmezseniz emin olun ki yaşamamayı tercih ederim.

Cevdet- [Ciddiyetle fakat sahte] Yoo ölmene katiyen razı değilim.

Seyfi- O halde Vasfiye Hanım'a işi açmama müsaade edersin.

Cevdet- Hiç durma mirim.

Seyfi- Ah Cevdet, bilsen ne kadar memnunum. Nihayet sana borçlarımı iade edebileceğim.

Cevdet- Rica ederim. Bunları düşünme.

Seyfi- Düşünme olur mu? [Tavrını değiştirerek] Oldu olacak bana yirmi lira daha versen.

Cevdet- Yirmi lira mı?

Seyfi- Bu gece gezintileri bana çok pahalıyaotoruyor. Masrafları Vasfiye Hanım'ın ödemesine razı olamam ya.

Cevdet- [Gülerek] Tabi.

Seyfi- Evlendikten sonra neyse fakat şimdi nişanlı sayılırız.

Cevdet- Yamansın Seyfi, neyse al istediğın yirmi lirayı.

Seyfi- Allah razı olsun. [Tavrını değiştirerek] Gel gelelim senin meselene. Beni sadece bunu sormak için buraya çağırmadın ya!

Cevdet- Tabi, bir ricam var. Bu mektubumu İffet Hanım'ın evine bırak.

Seyfi- Peki. [Hizmetçi girer.]

Hizmetçi- Beyefendi Müzeyyen Hanım geldi. Sizi görmek istiyor.

Cevdet- Hah! Tam sırası.

Hizmetçi- Yalnız iki dakikalık sizi görmek istiyor.

Cevdet- [Saatine bakar.] Peki buyursun. Haydi, Seyfi sende mektubu götür. Aceledir. [Seyfi ve hizmetçi çıkar. Biraz sonra Müzeyyen girer.]

On Dördüncü Meclis

Müzeyyen- Sizi rahatsız etmeyeyim.

Cevdet- Estağfurullah, yalnız sokağa çıkmak üzereydim. Mamafih birkaç dakikamı size hasr edebilirim. Oturun bakalım ne var ne yok? Epeyce zamandır görüşmedik...

Müzeyyen- Şimdi ailenizle beraber olduğunuz için gelmeye cesaret edemedim. Fakat mecburiyet hâsıl olunca iş değiştı.

Cevdet- Ne mecburiyeti?

Müzeyyen- Dün terzilik ehliyetnamemi aldım. Siz bütün kadın terzihanelerini tanırırsınız. Beni onlara tavsiye etmenizi ricaya geldim.

Cevdet- Demek çalışmak istiyorsunuz. Semih bu fikrinize ne diyor?

Müzeyyen- Biz artık ayrıldık. Size bir şey açmadı mı?

Cevdet- Kaç defa geldi. Fakat tek bir kelime bile söylemedi. Herhalde kabahatli olacak, sizi barıştıırırız.

Müzeyyen- Asla! O istese bile ben artık istemem. Çok çektim. Çalışıp hayatımı kazanmayı tercih ederim. Önüne gelen kadınla beni aldatmaktan çekinmedi.

Cevdet- Bilirim yapar mı yapar!

Müzeyyen- Ayrıldığıımızın ertesi günü beni unuttu. On beş gün evvel Beyoğlu caddesinde Kalyorosi'ye girerlerken rast geldim. Yanında bir aile kadını vardı. Görseniz ne yaltabanlıklar ediyor. Nasıl gülerken bir şeyler anlatıyordu. Bir kadının hoşuna gitmek isteyince hep böyle yapar. Neşeli olur bu onun her zamanki oyunu.

On Altıncı Meclis

Evvelkiler, Mehri [Giyinmiş, girer girmez meziyeti görür.]

Mehri- Ben hazırım.

Müzeyyen- [Mehri'yi tanıyarak yavaş sesle] A, işte Semih'le gördüğüm kadın.

Cevdet- [Mütehayir] Yanılıyorsunuz, kâbil değil.

Mehri- Affedersiniz dayıcığım sizi yalnız zannettim.

Müzeyyen- [Kendi kendine] Akrabasıymış. Pot kırdım. [Yüksek] Buyurun efendim. Rahatsız olmayın. Ben zaten kaçıyordum. [Cevdet'e] Cevdet Bey ricamı unutmazsınız değil mi? Adresim yine Kadıköy'de 28 numara. [Mehri'yi selamlar.] Müsaadenizle...

Cevdet- Devletle. [Cevdet Müzeyyen'i dipteki kapıya kadar teşyî eder.]

Mehri- [Yavaş sesle Cevdet'e] Aldanmışım, zannettiğim kadın değilmiş. [Telaşla çıkar.]

On Yedinci Meclis

Mehri- Kim bu genç hanım?

Cevdet- Hayatını kazanmak için iş arayan zavallı bir kızcağız.

Mehri- Çok sevimli.

Cevdet- Kendi halinde mazlum bir kadındır.

[Dikkatle Mehri'ye bakar.]

Mehri- Bana niye öyle dikkatle bakıyorsunuz.

Cevdet- Esvâbınıza bakıyordum. Bunu da Saki'demi diktirdiniz.

Mehri- Evet. [Cevdet gülerek Mehri'ye bakar.] Ne gülüyorsunuz? Bunda gülünecek ne var?

Cevdet- Biraz evvel telefon kataloğunda Saki'yi nasıl bulduğunuz hatırıma geldi de.

Mehri- [Şaşkın] Bundan kolay ne var?

Cevdet- Benimde bu kolaylık hoşuma gitti. Bâ-husûs siz çok mahcup ve sıkılğan bir kızsınız.

Mehri- Artık alıştım.

Cevdet- Öyleyse niçin kızardınız?

Mehri- Kızardım mı?

Cevdet- Cürm-i meşhûd halinde yakalanan bir çocuk gibi... Siz yalan söylemeyi beceremeyeceksiniz. Lakırtılar ağzınızdan dökülüyor. Belliki daha tamamen İstanbullu olamamamışsınız. Şimdi şu gözlerimin içine bakın. Bana o mağazaya yalnız gittiğinizi tekrar edin. [Mehri gözlerini yere indirir.] Aldanmamışım değil mi? Sizi oraya İffet Hanım mı götürdü?

Mehri- [Biraz tereddüden sonra] Hayır, onunla gitmedik.

Cevdet- [Telaşla] Başkasıyla mı?

Mehri- Evet.

Cevdet- Kim bu bahtiyar? Sizi niçin bu kadar düşündürüyor.

Mehri- Yoo...Düşündüren yok en doğrusu size meseleyi olduğu gibi anlatmak.

Cevdet- Allah Allah... Kim olabilir?

Mehri- Semih Bey.

Cevdet- [Yalandan mütehayyir] Semih mi? İşte bu hiç akla gelmezdi. Nasıl oldu? Anlamak isterdim.

Mehri- Gayet basit! İstanbul'a ilk geldiğimiz gün onunla yalnız kaldık. İstanbul'un en meşhur terzilerini bildiğini, eğer istersem bana refakat edeceğini söyledi. Bende maa'l-memnûniyye kabul ettim. Benim gibi alafrangalaşmak isteyen taşralı bir kız için bundan daha iyi fırsat olamazdı. Hem sizin benimle alay edeceğinizi düşünmek pek gücüme gidiyordu.

Cevdet- Sonra?

Mehri- Sonra onunla terzileri, mağazaları dolaştık. Semih Bey'e burada rastgeldim. Sizin eski bir dostunuz olduğunu biliyordum. Bunun için onunla gezmekte bir mahsur görmedim. Siz onunla çok samimi görüşüyorsunuz.

Cevdet- İnsan İstanbul'da herkesle hatta münasebetsiz adamlarla bile samimi görüşür.

Mehri- [Merakla] Demekki Semih Bey?

Cevdet- Aleyhinde söylemiyordum. Fakat Semih şâyân-ı itimad bir insan sayılmaz. Dedikoduya meydan vermek için ondan iyi arkadaş bulamazdınız.

Mehri- Vah vah... Çocukluk etmişim. Bilseniz ne kadar pişman oldum.

Cevdet- Semih'le gezdiğiniz çok kişi gördü mü?

Mehri- [Mahcubiyetle] Epeyce.

Cevdet- Şimdi dedikoduları seyredin. Neler söylemeyecekler.

Mehri- Bu kadar çabuk!

Cevdet- İstanbul'da bu gibi şeyler çabuk iştilir. Herkes işin hakikatini anlamaya zahmet etmeksizin derhal yapıştırır. [Şiddetle] Bi't-tab' sizde sırnaştığı, ilan-ı aşk ettiği muhakkak.

Mehri- Evet, hayır... Yalnız bir alay manalı kelimeler bilmem. İlan-ı aşk böyleyse...Benimle gayet nazik, hatır şinas davrandı. Bir dediğim iki olmadı. Fakat hiçbir zaman ileri gitmeye cesaret edemedi.

Cevdet- O kadınların mizacını tam manasıyla anlamış bir bahçivandır. Daha olmamış meyveleri koparmaya kalkışmak.

Mehri- Dayı bey, Cici dayı nelere zahib oluyorsunuz.

Cevdet- Sen çok masum bir kız olduğum için düşünmeden hareket etmişin. İstanbul'da yaşamak zannettiğin kadar kolay değil. Genç, güzel bir kadın hele senin gibi birazda saf olursa her adım başında tehlike mevcuttur. Semih sana refakat etmeye layık bir adam değildir. Şimdi bana söz ver bakayım. Bir daha Semih'le gezmeyeceksin değil mi?

Mehri- [Derhal] Nasıl isterseniz.

Cevdet- Hem ona artık bir daha buraya ayak atmamasını söyleyeceğim. Beyoğlu mağazalarını, terzilerini harhalde ben ondan daha iyi tanırım.

Mehri- [Sevinçle] Siz beni götürür müsünüz?

Cevdet- Tabi, benimle beraber gezdiğin için hiç kimse dedikodu yapmaz. Kocasının dayısıyla geziyor derler. Buda tabî görülür.

Mehri- Ne iyi adamsınız.

Cevde Yazık, evvela bana müracaat etmeliydiniz. Artık hazırsak çıkalım. Yalnız bir dakika müsaade et. Telefon edip geleyim. Şimdi Semih mutlaka kulüptedir. Telefon eder, ağzımı açarım. Böyle daha münasip olur.

On Sekizinci Meclis

Mehri yalnız sonra Hizmetçi sonra Semih

Hizmetçi- [İçeri girerek] Semih Bey geldi.

Mehri- [Heyecanla] Semih Bey mi geldi? [Tam bu esnada Semih içeri girer. Mehri uşağa] Cevdet Bey'e beyefendinin geldiğini söyleyin.

Semih- [Telaşla] Hacet yok, rahatsız etme. [Uşak çıkar.] Cevdet'i değil, sizi görmeye geldim. Korkarım sokağa çıkıyordunuz. Tam vaktinde yetiştim.

Mehri- Evet, çıkmak üzereydim.

Semih- Demekki beş dakika geç kalmış olsaydım sizi bulamayacaktım. Ne kadar mahzun olacaktım. Dün bendeleri görmek istediğinizi söylüyordunuz. Bakın bugün hava ne kadar güzel. Otomobilim aşağıda emrinize muntazır.

Mehri- [Berdane] Çok teşekkür ederim beyefendi, maalesef meşkulüm. Hem bugün bendelere gitmeyi hiç canım istemiyor.

Semih- Tuhaf şey, sözlerinizden bendelere gitmemekten ziyade benimle çıkmak istemediğiniz anlaşılıyor.

Mehri- Evet.

Semih- Buna sebep?

Mehri- Gayet basit. Çünkü evli bir kadınlım.

Semih- Dünde aynı vaziyetteydiniz. Zannederin dün Beyoğlun'da benimle dolaştınız, terzinize gittik.

Mehri- Evet ama sonradan iyi etmediğimi anladım. Şüphesiz bu ihtiyatsızlığım bir çok dedikodulara sebebiyet verecek.

Semih- Demek bundan sonra sizinle iki arkadaş gibi gezemeyeceğiz.

Mehri- Doğrusu lütfunuzu inkar edemem. Benimle hiç canınız sıkılmadan dükkan dükkan dolaştınız. Hakikaten bende pek fena hareket ettim. Teşekkür olunur ki ihtiyatsızlığımı vaktiyle bana ihtar eden bulundu.

Mâba'dı var.

TÜRKİYE EDEBİYAT MECMUASI

Münteşir nüshalarımızda yazı yazan muharrirler: Ahmet Emin, Uşşakizâde Halit Ziya, Dârü'l-Fünûn Emîni İsmail Hakkı, Edebiyat Fakültesi Reisi Köprülüzâde Mehmet Fuat, Dârü'l-Fünûn Rûhiyyât Müderrisi Mustafa Şekip, Felsefe Müderrisi Mehmet Emin, Müverrih Ahmet Refik, Mehmet Ziya, Aka Gündüz, Selim Sırrı, Mehmet Rauf, Halit Fahri, Müfide Ferit, Ercüment Ekrem, Suad Derviş, Halide Nusret, F. Celaleddin, Emine Semiye, Bedîa Muvahhit, Nasuhi Esat, Selami İzzet, Celaleddin Enis, Celal Sahir, Ali Canip

İKDAM KİTAB-I KISMİ NEŞRİYATI:

İkbal Kütüphanesi Neşriyatı**Bugünkü Edebiyat**

Dârü'l-fünûn edebiyat müderrisesi reisi ve Türk tarihi edebiyatı müderrisi Köprülüzâde Mehmet Fuat Bey'in bu mühim ve kıymetdâr eseri İkbal Kütüphanesi tarafından neşredilmiştir.

Sisli Geceler, Hanım Mektupları

Güzide edebiyemiz Halide Nusret Hanım'ın eserleridir. Mevcudu pek az kalmıştır.

Handan

Halide Edip Hanım'ın bu büyük ve heyecanlı eseri üçüncü defa tab edilmiştir. Mücellid nüshalarımızda vardır.

Mecmuamıza Verilen Eserler**Ruhlar**

Tayflar Geçidi'nin muakkabıdır. Büyük şair üstat Abdülhak Hamit Bey'in Viyana'da yazdığı eserdir.

Fiyatı 30 kuruştur.

Hukuki ve Siyasi Tetebbu'lar

Türk hukuk şınaslarından Dârü’i-fünûn hukuk düvel-i müderrisi merhum Selehattin Bey’in metrûkât-ı kalemiyesindedir.

Fiyatı 40 kuruştur.

Anadolu İnkılâbı

-Mücâhedât-ı millîye hatıratı-

Eskişehir mebûsu Mehmet Arif Bey’in eseridir.

Fiyatı 40 kuruştur.

Üstat Ahmet Rasim Bey’in eserleri

Eski Maceralardan **Fuḥş-i Atik**, iki cilt, fiyatı 100 guruştur.

Kitâbe-i Gam, fiyatı 60 kuruştur.

İki Günahsız Sevda, fiyatı 35 kuruştur.

İki Güzel Günahkâr, fiyatı 50 kuruştur.

Hamamcı Ülfet, fiyatı 25 kuruştur.

HARP VE ZAFER

Bu kıymet-dâr vatani mensureyi İstiklâl harbinin bir hatırası olarak saklamalıdır. Gazi Paşa Hazretleri’nin tasvirleriyle tezyin edilerek papya kûşe üzerine nefis bir surette tab edilmiştir. Merkez tevzî ikbal ve ittihâd ticaret kütüphaneleri.

ABONE ŞARTLARI

Türkiye için seneliği: 250- altı aylığı 130, ecnebi memleketler için seneliği 300, altı aylığı 160 kuruştur. Ayrıca posta ücreti alınmaz. Mecmuamız tarafından neşredilen eserler ve nüsha-i fevkalâdeler abonelere meccanen veriliyor. Abone bedelleri mecmua namına postayla gönderiliyor. Adres: İstanbul, Türkiye Edebiyat Mecmuası Müdüriyeti.

Türkiye’de yegâne millî Necip Bey ıtriyyat fabrikası müstahrazâtı

İtriyyât fabrikası Necip Bey sıhhi ve kokulu kolonyaları, esansları, lavantaları, tuvalet pudraları, kremleri, gliserinleri ve kokulu sabunları, diş macunları.

Biryantin, diş fırçaları, taravet suları, saç boyaları, saç suları, bil cümle tuvalete müteallik levazımat toptan ve perakende satış.

Deposu: İstanbul Dîvân yolu Necip Bey

Eczahanesi: Telefon 797

Bütün zevk-i selim sahipleri itriyyâta müte'allik hediyelelerini Necib Bey itriyyât fabrikasından almaktadırlar.

Mevsim

Münasebetiyle Fevkalâde tenzilatlı satış

Yalnız Sultan hamamında Balcılar mağazasındadır.

Le plus ancien et le plus renomme atelier pour Photo d'art de Constantinople.

Nous recommandons M. Phebus a ceux de nos lecteurs gui desirent se photographier.

Photo Phebus Grand'Rue de Pere

FRANSA ELEKTRİK FOTOĞRAFHANESİ

Avrupa'dan celp edilen son usûl makinelerle gayet güzel resim çıkarılır. Memleketin en büyük sınıflarının memnuniyetini kazanmıştır. Elektrik fotoğrafhanesi güneşin ziyasına muhtaç olmadığı için gece gündüz açıktır.

Beyoğlu Cadde-i Kebîrde 150 numaralı mağaza

Müdür: Jean Vitberg

Garden Petits- Champs**Tous les Soirs**

Succes

Du nouveau programme de danses et de varietes

Jeudi et Samedi

Soiree Dansant de Gala

Nouveaux intermedes artistiques

Vendredi a 5 h.

Martinee

Garden Restaurant

a partir de 8 h. Divers et soupers

ARTISTIQUE

PHOTO FRANÇAIS, le seul atelier pour Photo d'ar

150 Grand'Rue'de Pera 150

Telephone: Pera 3310

Müdüri Mesul: Dava Vekili Orhan

Fiyatı her yerde on kuruştur

İstanbul-İkdam Matbaası

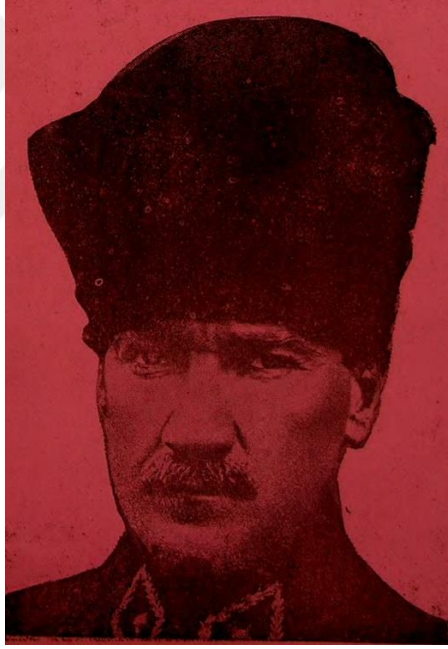
Türk kadınınlığının i'tilâsına çalışan muhterem Reis-i Cumhurumuzun muazzez refikası Latif Mustafa Kemal Hanımefendi

Türkiye Edebiyat Mecmuası

**Türk simasının en
ulvi bireyi**

**Kahraman Türkiye'nin
Büyük Reis-i Cumhuru**

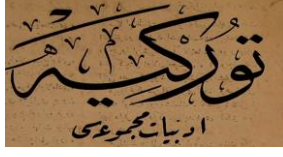
Sayı: 7

Yalnız bu nüsha on beş kuruştur.

1 Temmuz 340

Fevkalâde nüsha

TÜRKİYE EDEBİYAT MECMUASI

Müdür: Hüsamettin Sacid

15 Temmuz 1340

KARİLERİMİZE

Halâsı ve istiklâli için yıllardan beri binlerce kurbanlar veren fedakâr millete
Allah bundan pek mesut bayramlar gösterir İnşallah!

Musâhabe:

TÜRK KADINLIĞININ İ'TİLÂSİ

İtikadımca memleketimizin terakkisi kadınlarımızın tekâmül ve te'allîsiyle kâbidir. Bu hakikate binaen cumhuriyet kanunları asil Türk kadınının asırlardan beri gasp edilmiş haklarını iade etmelidir. Türk kadını vatan-perverliği, namus, hamiyet ve fedekârlığıyla bütün kıymetlerini isbat etmiştir.

İstiklal mücâhidesine bilfiil iştirâk eden muhterem Türk kadınlığı, kazanılan büyük zafer ve millî inkılâbla da alakadardır. Esasen muzaffer Türk ordusu da, millî kahramanları da yetiştiren yine Türk kadınıdır. Türk kadını ahlâk ve faziletleri itibarıyla dünyanın en yüksek kadınıdır.

Masum kadınlarımızın tarihinde geçirdikleri esaret hayatının en canlı numunesi İstanbul sarayıdır. Topkapı Sarayı'nın harem dairesi bir hapisanedir.

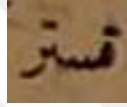
Osmanlı ictimâ'î tarihinin esrarengiz macera ve vakalarına sahne olan bu kısım şimdi bir harabe halindedir.

Burada harem dairesi muhtelif padişahlar zamanında ilavelerle anlaşılmasız bir şekil almıştır. İç içe köprüleri, dik ve uzun merdivenleri, loş ve dolaşık koridorlarıyla garip bir manzarası vardır. İşte imparatorluk devrinde saray kadınları hûd-bîn, müstebid padişahların esirleriydi. Afyon ve rakı içinde binleri uyutmuş hükümdarlar

yüzlerce kadının sahip ve amiriydi. Sultanlardan, vezirlerden başlayarak esnaflara kadar bütün erkeklerin nazarında kadının hemen hiç bir kıymet ve ehemmiyeti yoktu.

Yalnız tarihin ilk devirleri lekesiz ve temizdir. Hatta Osman Gazi Taaddüd-i zevcât kaidesine riayet etmemiştir. Şeyh Edebalı'nın kerimesi Mâl Hatun'undan başka zevcesi yoktur. Orhan Gazi'nin Nilüfer Hatun'dan başka Asporça Hatun namında bir zevcesi daha vardır. Hayatının son günlerinde Bizans imparatoru Androniko'nun kızı Theodora'yı almıştır. Mamafih bu izdivaç siyasiydi. Orhan Gazi ile prens arasında büyük bir yaş farkı vardı. Şarki Roma imparatorluğu Osman oğulları ile aile sıhriyeti temin ve bu suretle memleketlerini Türklerden muhafaza etmek istiyorlardı. Lakin bu siyasette muvaffak olamadılar. Bu gibi şeylerin Türk gayesine hiçbir tesiri olmamıştır. Türk siyaseti gayesine vasıl oluncaya kadar devam etmiş ve nihayet Fatih zamanında İstanbul alınmıştır.

İşte tarihin ilk devri siyasi, idari, ictimâ'î nokta-i nazardan temiz ve lekesizdir. Orhan Gazi zamanında Türk kadını liberal bir hayata malik ve tekmil-i

hukuk sahibiydi. Kıskançlık yüzünden erkeklerin icat ettiği gibi manasız şeyler yoktu. Bu hususta tarih vesâ'ik-i sarihtir. İbn-i Battuta seyahatnamesinin Anadolu'ya ait kısmı çok istifadelidir. Bugün dahi Anadolu'nun birçok yerlerinde tesettür âdeti yoktur. Kadın erkekten kaçmaz. Göçer evli kâbileler buna en iyi misaldir. Tesettür kadını erkekten ayıran bir manadır. Hâlbuki müşterek hayat mesaisinin ahenk ve intizâmı için kadın erkek el ele çalışmalıdır.

Cumhuriyet kanunları talâk ve taaddüd-i zevcât gibi te'âmüllerini kaldırarak Türk kadınının şerefini vikâye etmelidir.

Kadınlarımız ilm, ma'ârif ve sanâyi-i nefise sahalarında zekâ, kudret ve kâbiliyetlerini göstermişlerdir. Bilhâssa dârü'l-fünûn şu'abâtına devam eden talebelerimizi hürmetle zikretmek isterim.

Müfid-i ictimâ'î inkılâbın salah ve tekâmül yolunda cumhuriyet tarihiyle beraber başladığıma kâniyim.

GÜNEŞ DOĞARKEN

Ulu Halâskârımıza

Esaret acısı bir kâbus gibi

Çökmüştü bî-çâre omuzlarına:

Hepsinin ezilmiş, bunalan tebli

Ümitsiz bakıyor gözler yarına.

Bir yanda yaralı bir delikanlı,

Ötede matemli bir taze tül var.

Bugün gözler yaşlı, kalpler dumanlı,

Felaket ve ölüm hep manzaralar...

Bu kadar elemli bir günde doğduk

Ey büyük Türklüğün büyük güneşi!

Zulmü parçaladık, zalimi kovduk,

Söndürdük bayrağa salan ateşi.

Yaralar sarıldı, gözler silindi,

Parladı zulmetten eriyen gözler,

Her kalbe ümidin ışığı indi,

Ümitle gülmeye başladı her yer...

Çelikten kollukla tuttuk elinden,
 Kaldırdık muzdarip, hasta vatanı.
 Cihan! Hayretle bak! Tarih eğilsin,
 6Ey âti! Kemal'i "Kemal" de tanı!

Edirne:

Halide Nusret

GÖNÜL SARMAŞIĞI

Uzun kumral saçlarını, omuzlarından aşağıya atarak dedi ki:

-Bak. Gönlümün sarmaşıkları!

-...

Ela gözlerinin büyüüne itimadın vardı. Bakışlarının cazibesinden hiçbir gönül kurtulamazdı. Bundan emindin. Fakat neden bu sözü söyledin? Gönlüm sanki ezelden beri saçlarının sarmaşığına dolanmıştı. Ezelden diyorum, seni görmeden evvel yaşamıyordum ki... Ömrümün evveli ve ahiri sensin. Bunu biliyorsun ve buna eminsin. Buna kâni olduğun halde, cevap vermediğimi gördüğün halde neden ilave ediyorsun, neden:

-Cevap vermiyorsun, yoksa gönlün öldü mü? Diyorsun?

Gönlüm dilsiz bir bülbüldü...

⁶ [1]inci Kemal, kıymet-i mükemmeliyet, ikincisi Paşa hazretleridir.

Bir gün şafak vakti bülbülüm bir sarmaşığa kondu. Bu sarmaşığın yaprakları arasına saklanan bir gül gördü. O gün bülbülümün dili açıldı. Bu ötmeyen bülbül, artık geceleri bile susmuyordu...

Kumral saçlarını omuzlarından aşağıya akıtan kadın, gönlümün sarmaşıkları diye saçlarını gösteren sevgili. O gül senin kalbindeki ve gönlüm kalbinin karşısında vecde geldi, coştı, öttü...

Gönlüm artık gece gündüz susmadan, öten bülbüldü.

Bir gün, bütün bir gün, bülbülüm sarmaşığın yapraklarına sokuldu. Güle yaklaşmaya çalışarak öttü. Geceye kadar ve gecedен şafak sökene kadar öttü. Kâh güler ve kâh hıçkıran nağmelerle gökyüzünü çınlattı, inletti. Güneş doğacağına yakın yorgun fakat mesut küçücük başını gülün bağına yasladı. Gözlerini kapadı...

Bülbülüm gözlerini açtığı zaman sabah olmuş, güneş doğmuştu. Gecenin neşesiyle kanatlarını çırpmağı istedi. Muvaffak olamadı, kımıldanamadı. Sarmaşıkları, filizleri bütün vücuduna sarılmıştı. Bülbülüm orada feryat ederek günlerce çırpındı. Nihayet bî-tâb düştü. Gözlerini bir daha açmamak üzere kapayarak gülün bağına yaslandı.

Gönlüm öldü...

Selami İzzet

SÂKÎ-NÂME

Şair! Parçala kalbimi mûsikî-şinâs! Fırlat yayını, yırt eserini... Heykeltıraş kır çekicini... Hatib! Hançere ki hançer sükût ile kes ve sus!

Zira bir gün gelecek ki şairlik lâ-yemût eserleri ölecek, mûsikî-şinâsın hayali nağmeleri unutulacak. Ressamın cihan-ı elvan ibdâ eden eserleri zamanın nisyân ve ihmaline uğrayacak. Heykeltıraşın taş ve mermere hayat ve hareket verdiği abideleri asırların kahır ve tahribine maruz kalacak. Ve hatibin bir çelik ahengine benzeyen

sesi ve sözüyle harekete getirdiği sürüler. Onun aleyhine döneceklerdir. Fakat sen, ey yaşamış göze duman ve muhayyileye hayat ve heyecan veren zümrüt gibi yapraklar altında ziya-yı şemse karşı kehribar salkımları gibi halinde sallanan nefis üzümünün usâresinden çıkan meşrûb nefis!

Hiçbiriniz bir kadeh ispirtonun sihr u dehasına mâlik değilsiniz. Sen, hükümdarlardan daha yüksek bir füsun ve ihtişamla asırlara sâye-i hâlât pâ-y-i dâr ve müebbed bir saltanatla daima daima yaşayacaksın. Muzdarip olanlar sana koşacak inleyenler senden şifa bulacaklar.

Sana ümmü'l-habâ'is diyenler ne kadar şâyân-ı merhamet insanlardır. Onlar ki ıstırap nedir bilmemişler ve acı denilen şey nedir anlamamışlar ve bir cihan kadar geniş olan hayatı, avuçlarının içi kadar küçük ve basit görmüşlerdir.

Diyorlar ki, sen insanları cennete ve ırkları hüçâle uğrattıyormuşsun. Ne kadar yanlış! Nice deliler vardır ki içtikleri yalnız su ve şerbettir.

İrkların hüçâli ise o yalnız senin değil binlerce müessirlerin eseridir. Sen onlar arasında yalnız bir zerresin.

Hayâ-yı mahdûd bir ufuktur. Diyorlar ki sana müptela olanlar erken ölürlermiş. Ne yalan! Ölüm insanları kuvve-yi pençeleri arasına almak için ne beyaz telli saçlara, ne de şebabet ve taravete bakar. Elverir ki o gelmesin. Mademki hepimiz er ve geç, aynı yolun yolcusu olacağız ve mademki hepimiz ölümün gayrı mazlum şerbetini içeceğiz, bırakınız biraz olsun senin humârınla hayatı renk ve nur içinde görelim. Ve biraz olsun senin verdiğin nisyânın saadeti ile ömrün acılıklarını hissetmeyelim.

Hakikatin yüzü çirkin olduğu gibi hayatın çehresi de abus ve mazlumdur. İnsanlar yalnız seni içtikleri zamandır ki gözlerine hayatı güzel gösteren perdeler iner ve senin hararetindir ki uyusuk kanlara heyecan, korkak insanlara cesaret ve cüret verir. En zayıf kimseleri Roma kahramanları haline getirir.

Selehattin Enis

HARP VE ZAFER

Bu kıymet-dâr vatan-ı münevvereyi İstiklâl harbinin bir hatırası olarak saklamalıdır. Gazi Paşa Hazretleri'nin tasvirleriyle tezyin edilerek papyra gûşe üzerine nefis bir surette tab edilmiştir. Merkez tevzî ikbal kütüphanesidir.

Muharriri: Hüsamettin Sacid Bey'dir.

Her Akşam Bir Hikâye:

BİR SONBAHAR GECESİ

-Affet yenge yaklaşmak küstahlığımda bulunduğum için affet. Beni bu gece mazur gör. Gelmemek, sana yaklaşmamak elimde değildi. Gayrı ihtiyari bir cazibeye yakalanmış gibi buraya sürüklendim. Bir saattir olduğun yerde başım ağaca dayalı, gözlerin enginlere dalmış kımıldamadan duruyorsun. Bak etrafında kimseler kalmadı. Bu ıssız yerde, geç vakit tek başına kaldın da, farkına bile varmadın. Bu tenha, ıssız sahilde seni yapayalnız bırakabilir miydin? Dur, gitme!..

-...

-Ne olur, bu gece beni dinlesen ne olur? Kımıldama, şu duruşun öyle güzel, öyle ilahi güzel... Ve sen şu mehtabın koynunda öyle güzelsin ki seni hiç ama hiç bu kadar güzel görmemiştim. Görsen, görebilsen adeta şaşırıyorum. Acaba hangisi diyorum... Gözlerin aya o kadar çok benziyor yahut da ay gözlerini andırıyor.

-...

-Dur Allah aşkına gitme... Denizleri okşayarak esen şu sonbahar rüzgârının da mı hatırı yok? Hiç olmazsa onun zevkini bozma. Bak ne munis bir iştiyâkla saçların arasına, göğsüne gizlenmeye çalışıyor. Emin ol ki göklerin nefesi benim gibi nankör değildir. Fakat ben de nankör müydüm? Hayır. Sade bir budalaydım. İşte bu gece, önünde diz çökerek: ne olur, rüzgâr olsamda göğsünde can versem, diye niyaz ediyorum

-...

-Gülme, dudaklarını yakan bir tebessümün acısını bağrımnda hissediyorum. Ve bu tebessümün gizli feryadını ruhumda duyuyorum. Haklısın, "Geç kaldın, çok geç kaldın." diyorsun. Yanılmıyorum değil mi? Bu hüznü tebessümdeki manayı anladım değil mi? Seni o kadar iyi anlarım, o kadar iyi anlamıştım ki bu anlayış

ikinciye de bedbaht etti. “Ben mesudum” demek ister gibi gülmeye çalışma. Biraz evvelki elemi ni gülüşüne, dudaklarının hazin bükülüşüne müstehzî bir kıvrım vermeye çalışma. Dedim ya, keşke seni bu kadar iyi anlamış olmasaydım. O zaman bil ki birimizden biri mesud olurdu... Her halde bil ki ben bedbaht olmazdım. -...

-Şu sukûtunun da bile ne ilahi bir zeka var bilsen. Bu ulvi sessizlik olmasaydı belki bu kadar güzel olmazdım. Seni ta ilk tanıdığım günden beri gördüm, duymadım, gördüm ki konuşan dudakların değil gözlerindir. Yeşil gözlerin, her hissiyata nüfuz eden öyle bir bakışın vardı ki hayran olmamak kâbil değildi. İşte, bu gece yine şu mehtabın ışığını sönük bırakan gözlerinde ne demek istediğimi anladığımı hissediyorum. Fakat bu anlayışını kabul edemeyeceğim. Seni rencide etmek istesem, hiçbir zaman seni kırmak istemedim. Ama ne yapayım, bu gece her şeyi söylemek mecburiyetindeyim. Sen beni hiçbir zaman tamamıyla anlayamadın. Sadece sezdin ve bu sezişi kavrayış zannederek aldandın.

-...

-Aldanmak yalnız sevgide ezeli bir şifa değildir. İnsanlar onun için daima gönül maceralarında aldanırlar ya... Şifa tabiki saadet gibidir. İçimizde bu kelimenin mefhumunu idrak eden kaç kişi var?

-...

-... Uzun müddet, söz söylemeden yüzüne bakdığımı, kelimelerimi aradığıma hamletme. Hayır, söyleyeceğim şeyleri pekala biliyorum. Fakat düşündüm. Aylardan beri şu itiraftan, şu izahattan kaçtım. Gönlümün hissiyatını olduğu gibi önüne dökmeye cesaret edemedim. Ruhumun sırlarını ifşa etmekten çekindim. Acaba yine sussam mı, yine derdimi gönlümde saklasam mı? Ve yine düşündüm... Sus bir şeyi söyleme! Gönlümü kendi haline bırak. İtirafım veya sukûtum bir hata olacaksa senin sâik olmanı istemem. Daha doğrusu isterim bilir misin? İşlediğim her hata ve günahın mesuli sadece kendim olayım. Ef'âl ve hareketimin sahibi olayım. Eğer sevabım varsa ona başkaları sahip olabilir. Fakat cürmüm varsa, cinayet işledimse, isterim ki mücrim yalnız ben olayım. Cani olarak ben tanınayım.

-...

- Sana karşı mücrimim ve bunda fail-i müşterekim yok. Gözlerinin bakışı yine değişti. Yine beni tuhaf tuhaf süzüyorsun. İstignâ-yi bir istihzâ ile bakan gözlerindeki manayı anlıyorum. “Bu işlediğin cürüm değil, cinayetti.” demek

istiyorsun. O kadar dikkatli bakma, anlıyorum. Dudaklarının haykırmasına hacet yok. Dedimya, gözlerin her şeyi ifade etmeye kadir. “Bu cinayetinde hiçbir fail-i müşterek olamaz. Hiçbir sâik yok.” diyorsun. Biraz evvelki söylediklerimi unuttun mu? Her şeyde canî ve mücrim benim... Fakat unutmaki dünya yalnız maddî değildir. Bihâssa sen ki, ince ruhun ve hassas kalbinle pek manevî bir kadınsın. Bu günahımın manevî sâikleri olduğunu kabul edersin ya...

-...

-Ürkerek gözlerini yere indime, boynunu bükerek önüne bakma... Maneviyattan, hissiyattan bahsediyorum. Yoksa seni başka bir aşkın uğruna feda etmedim. Seni sevdikten sonra başka bir kadın sevebileceğimi ümid edebiliyor musun? Senin üzerine başka bir kadın sevebilir mi? Seni sevmiş olan hiçbir erkek başka bir aşkın esiri olamaz. Senin sevgilinin ulûhiyyetine, gönlünün lâ-yetenâhîyetine atılan hiçbir kalp başka bir enginde çarpamaz. Ya ben? Ben ki sevdanın hala lâ-yetenâhîliğinde çırpınıyorum. Senden başka bir kadını nasıl sevebilirim.

-...

-İnanmıyor gibi durma, inanıyorsun. Seni üzen, seni sevdiğimi pekala biliyorsun. Seni üzen, seni hırpalayan şey bu ayrılığa bir mana verememek. “Neden, neden?” diye inliyorsun. Ellerinde sözümücerh etme, omuzlarını silkerek lakayt göstermeye çalışma. Yalan ve riya etraf içindir. İki kişi baş başa kaldığı zaman birbirini aldatmaya çalışamaz. Öyle değil mi:?

-...

-İnan seni çok, pek çok hiç kimseyi sevmediğim, sevemeyeceğim kadar çok sevdim. Gözlerime gülen gözlerinle boynuma dolanan kollarınla, acılarımı, elemelerimi uyutan sinenle, ıstıraplarımı besteleyen sesinle bana öyle huzur ve sükûn günleri yaşattın. Bana bütün mevcudiyetinle öyle bir teselli verdin ki seni sevmemem kâbil değildi. Sevdim ve mesud oldum. Fakat bu saadet beni mücrim etti. Bu saadette sana karşı büyük bir günah işledim.

-...

-Ben saadetten kaçtım, ihanetten kaçtım, aldanmış olmaktan korkarak kaçtım. Uzun bir aşkın ihaneti, riyası, levsi ile mecruh olan kalbim, bilmem nasıl bir kuvvetin taht-ı tesirinde kalarak bakışlarının karşısında bir an titredi. Ondan sonra

koru, aldanmak korkusu yavaş yavaş benliğimi sardı vesindi. Uzaklaştım, çünkü senden gelecek ihanetin acısını dindirmem kâbil olamayacaktı, senin ihanetine tahammül edemeyecektim.

-...

-Aldanmaktan korkarak senden uzaklaştığım için belki yine aldandım. Korktuğum, kaçtığım şeyden belki kurtulamadım. Bunu bilemem ki, bu felaketi anlayamam ki... İdrak edilemeyen felaketler, felaket addolunamaz. Yalnız bildiğim bir şey var. Aldanmamış olduğuma bir şeyle kâniyim: mesut olmamakla! Dedimya, mesud olanlar aldananlardır. Aldanmadım ve mesud olmadım. Sensiz nasıl mesud olabilirdim? Anladım “Emeline nail olanlar mesuddur.” diyeceksin. “Şüphe” yi unutuyor musun? Acaba senden uzaklaşmakla bana bahsettiğin müşfik, samimi, derin, sakın aşktan uzaklaşmakla aldanmadım mı?

-...

-Telaş etme, hemen: “Elbette aldandın!” demek ister gibi başını sallama. Sen, beni ihanetin kabusundan, hicranın pençesinden kurtaran gözlerin, benden başka bir erkeğe, bana baktığı gibi aynı nevâzişsin, aynı muhabbetiyle bakmayacağına emin misin? Buna nasıl emin olabilirsin ve buna hangi kadın emin olabilir? Gözlerinden fişkırان bir alev vardır ki, zapt olunamaz. Bu derinden gelen ateş, mukavemet edilemez bir hamleyle gözlere sıçrar ve kıvılcımlar saçarak dağılır. Eğer bu kıvılcımlardan bir tanesi, karşıda bulunan birinin göz bebeğini yakarsa kurtuluş yoktur... Bir erkeğe gönül böyle verilir ve bir erkek kıvılcımla göz bebeğini yakan ateşin menba'na esir olur. Bu ateşler saçan menba' yaktığı göz içinde derhal bir ırmak kesilir. Yanardağlar gibi alev fişkırان kadın gözleri, tutuşturdukları gönüle, kalbe, bakışlara bir gül olurlar. Bir gül ki, sularında pek çok kişi ateşini dindirmek için niyaz eder. Fakat kimse yanaşamaz. Ancak o saniyede tutuşan gönül, kendini suların koynuna atabilir.

-...

-Yalan mı söylüyorum? Doğru değil mi? Fakat bu gülün suları görüldüğü gibi her zaman sakın ve durgun değildir. Birden öyle bir fırtına koparkı, ateşini söndürmeye çalışan gönlü koynundan silkip atar. Bir kadının sevgisinden arzularını alarak, o kadının gönlünden uzaklaşanlara ne mutlu ateşlerini söndürmeden atılanlar, ömürleri oldukça yanmaya mahkumdurlar. Alev alev yanan bir kalp, hasret kaldığı

bir gönülde başka bir kalbin gölgesini görürse ne olur bilir misin? Harap olur. İnleyen bir kalbin feryatlarından zevk duymak ihanettir ve kadınlar ancak bundan zevk duyarlar.

--

-Anlıyorum. “Benim sana ihanet etmemek imkanı yoktu” demek istiyorsun. Dedim ya bunu bilemezsin. Bir gece, hatırlıyorsun değil mi? Tıpkı böyle bir geceydi. Ay yine böyle hicranlı bir gönülden kopmuş bir kan damlası gibi, mechlufuklarıma damlayacaktı. Odamızda, pencereimizin önünde denizin, ufkun, ayın karşısındaydık. Tıpkı bu geceki gibi... O gece kalplerimizde bir ayrılık vardı. Ruhlarımız birbirinden uzaktı. Mefkuremize ayrı düşünceler hakimdi. İlk defa olarak gönüllerimiz ayrılmıştı. Sevdamıza yabancıydık. Tıpkı bu gece gibi...

-...

-O geceyi hatırladık değil mi? Üşüdüğünü belli etmeden hafif rüzgârıyla, kızıl mehtabıyla, sinesinde gizlendiği, uyutmaya çalıştığı ellemlere, sahillerinin bestesiyle ninni söyleyen deniziyle de bu geceye çok benziyordu değil mi? Biz de tıpkı bu geceyi bizden... Yalnız pek küçük bir farkla, o gece sen söylüyor, ben dinliyordum. Pencerenin önünde saatlerce ayın ufuktan kaybolmasını bekleyerek susuyorduk. Bir aralık sen bana sordun: “Ne düşünüyorsun?” sesinde her zamanki ahenk yoktu. Bu ses her gece elemlerimi uyutan, hicranlarımı, eski hüsrânlarımı unutturmak için gönlümü okşayan munis bir hüznle: “Kuzum düşünme.” demek ister gibi, “Ne düşünüyorsun?” diye yalvaran ses değildi. O gece düşüncenle bana ihanet ediyordun. Bu soruyla vermeye alışık olduğum cevabı vermedim. “Seni” demedim. Sadece, hatta yüzüne bile bakmayarak “Hiç” dedim.

-

-Hayret ediyorsun, neden? O geceyi ve o geceki sözlerini unutmadınsa şaşmamalısın. Biraz sonra ben sana aynı soruyu sordum: “Ne düşünüyorsun?” dedim. Ruhunla, gönlünle bütün varlığıyla öyle uzaklardaydık. Ruhumdan, gönlümden, varlığımdan öyle uzaklaşmıştık ki, soruyu tekrarlamaya mecbur oldum ve senden hiç alışık olmadığım bir cevap aldım. Tıpkı benim gibi başını bile çevirmeden “Hiç dedin.”

-...

-O gece haksız mıydım? Diyeceksin. Belki haksız değildin. Fakat o gece benim de hakkım vardı. İkimizde birbirimizi düşünürken farkına bile varmadın. Birbirimize ihanet ediyorduk. Ben seni düşünüyordum. İçin için: “Ya buda beni aldatırsa, ya bu da bana ihanet ederse?” diye inliyordum. Sana baktım. Vücudun şaheser inceliğini vecd ile seyrettim. Batmaya hazırlanan kızıl ayın aksiyile kıvılcımlanan, pırıl pırıl yanan kirpiklerinle, her temasında kalbime çarpmak kuvvetini veren, bana hayatın zevkini tattıran dudaklarıyla dünyanın bütün acılarını başımı koyar koymaz unuttuğum, hilkatin bir harikası olan göğsünle öyle güzel, o kadar ince narin güzeldin ki, hafif hafif esen rüzgara kapılarak uçacaksın, benden uzaklaşacaksın zannettim.

-...

-Ellerini yakaladım, başımı göğsüme doğru çektim. Sen sessiz ve mutî göğsüme yaslandın. O zaman maziyi düşündüm. Göğsümde senelerce sever gibi görünerek yatan kadımı düşündüm. Onun başını göğsümün üstünde sıkarken: “Onsuz yaşayamam!” diye için için yandığımı hatırladım. O eski aşkın ilk günleri gönlümde hayallendi.. Birbirinize ne kadar çok benziyordunuz. Bağrım o zaman yaralıydı. Bu gün sende bulduğum teselliği o zaman onda bulmuştum. Bugünkü huzur ve sükûnu o zaman o bana bahş etmişti. Düşünsem tabiki senin gibi “Düşünme ben varım.” derdi. Ağlasam gözlerimin yaşını, yine tabki senin gibi dudaklarıyla silerdi. Başımı göğsüme dayar, saatlerce kalbimi dinleyerek sessiz dururdu. Yine tıpkı senin gibi...

-...

-Bunları seni kırmak için söylemiyorum. Seni ona benzettiğim için kızma. Fakat ne yapayım. Benzetmemek elimde değildi. Ben bunları düşünürken ne düşündüğümü sordun, hiç diye cevap verdim. Ve birden kalbime gizli bir sevinç doğdu. Onunla senin arandaki yalnız bir fark vardı. O da benden evvel aşkı tanımıştı. Burada biraz teselli bulmak için benim kollarıma atılmıştı. Hâlbuki sen... Sen yalnız bana teselli veriyordun. Bu fedakarlığındaki ulviyyet beni sevindirdi. O zaman ben sordum: “Ne düşünüyorsun?” dedim. O bana yabancı olan ses, kulaklarımı yırttı: hiç...

-...

-Anladın değil mi? O gece neden yok yere isyan ettik, neden dudaklarından o itiraf döküldü? Hatırlıyorsun değil mi? Birden bire doğrulduk, gözlerini gözlerime

diktin. Yakamdan tutarak beni sarstın ve haykırdın: “Sen beni sevmiyorsun!” Cevap vermeme vakit kalmadan haykırmaya başladık ve ağlayarak devam ettik: “Ben dünyada sen kadar hiç kimseyi sevmedim. Hatta görmeden evvel seviyorum zannettiğim birini sevmediğimi bile anladım. Seni sevdikten sonra aşkın ne demek olduğunu hissettim...”

-...

-Söyle artık, o eski kadından ne farkın kalmıştı? Hiç değil mi? Sen de tıpkı onun gibi beni sevecektin. Hatta belki sen de onun gibi, eski sevgiline bir veda mektubu yazmış ve “...beni sevdiğine emin değilim. Teselli bulmak için kendimi başka birinin kollarına atıyorum. Bu aşkın benim için bir intihar olduğunu biliyorum. Fakat ne yapayım...” dedikten sonra bana gelmiştin. Bana geldikten sonra bu aşkın intihar olmadığını anladın. Fakat bundan ne çıkar? Bunu öteki de anlamıştı. O zaman, onun bütün itiraflarını dinledim. Ve maziye bir perde çektim. Her şey unutulur dedim. Mazi unutulmuyor küçüğüm. O kadının sinesinde mesudum diye aldandım. Nihayet günün birinde ihanet ve hicranı geldi. İnsan hayatta bahtiyar olduğuna kanaat getirdikten sonra bedbahtlığa bir kere nadiren iki kez tahammül edebilir. Fakat üç kere asla!

- ...

-Bak gün ağardı. Tıpkı o gün gibi değildi. Yine ay kaybolmuş, sular eflatunlaşmış. Denizin uzak bir köşesi sanki gökten yıldızlar düşmüş gibi parlamaya başlamıştı. Güneş doğuyordu. Işık bir hakikat gibi gönlüme doldu. Gözlerinde me’vûd bir ihanetin parıltısını gördüm. Yakın bir âfideki hicranın acısı kalbime çöktü. Çeneni okşadım ve paslı bir sesle: “Çocuk olma” dedim. Sonra ilave ettim: “Allah’a ısmarladık küçüğüm!”

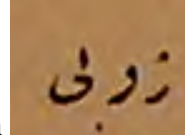
-...

-İnan bana ki bu çok daha iyi oldu. Birbirimizi hırpalamadan, incitmeden ayrıldık. Sana medyun bir aşkla merbudum ve seni ömrüm oldukça takdis ederek seveceğim. Çünkü bana ihanet edemeyeceksin. Bedbaht olmaktan öyle yıprandım ki, mesud olmak istemiyorum. Ve mademki senden ayrırım, mesud olmam imkanı yok. Bedbaht yaşamaktan kurtuldum.

-...

-Manasız mı buluyorsun? Temenni ederim ki hayat sana bu sözün manasını öğretmesin. Şimdi müsaade et de bir kere çok sevdiğim çeneni okşayayım...

Allah'a ısmarladık küçüğüm!

Rusya Operet Artistlerinden

Dansöz Irene Federica

BİR BUSE İÇİN

İnsafsız, zalim kız! Kaşlarıma kadar perişan saçları üzerinde sıcak yaşlar, titreyen kirpiklerime etrafı ısırılmış ve çürümüş gibi mor mor olan gözlerime merhametle olsun bakmadın. Ben senin saatlerce mini mini beyaz ayaklarının dibinde süründüm, yalvardım. Sen, içinde siyah ziyalar parıldayan müstesna ve muhteşem gözlerinde sahilde çırpınan ve tıpkı sert kayalar dibinde benim gibi ağlayan dalgalara bakıyor. Nermin beyaz parmaklarıyla etrafa yeşil gölgeler serpen çamın dallarıyla oynuyordun. Nilüfer gibi güzel fakat zalim kız! Yükselen ve yükselmek isteyen siyah bir kartal gibi mağrurdun! Gözlerimden, manaları kalbimde olan iki çağlayan, sıcak sıcak akıyor, yüzümü ıslatıyordu. Aylardan biri vücudum, dumanları gökyüzünde siyah bulutlar yapan büyük bir alev içindeymiş gibi yanıyor ve eriyordu.

Yalvardım, ağladım. Bastığın topraklara yüzümü, ağlayan gözlerimi sürdüm. Kleopatra'nın âşıkları gibi kolların arasında yanmak istedim.

Gözlerimden akan sıcak yaşlarla kalbi biraz yumuşamadı. Beni sıcak ve beyaz elleriyle tuttu, kaldırdı. O zaman güllerden ve lalelerden, kırmızı olan yanaklarından öpmek ve bir kırmızı şarap içmiş gibi sarhoş olmak istedim.

Bilmem ne için gözyaşlarımla ıslanan dudaklarımdan kaçtık. Bir kamelya kadar beyaz olan yanaklarında öyle bir pembelik vardı ki orada ayrı pembe bir gül açmış zannettim. Dudaklarımla severek ve yanarak ilk defa seni öpecektim. Senin, güzel fakat zalim kız, omuzlarına dökülen siyah saçlarının arasında, nurlu yüzün gülüyordu. Fakat bilmem niçin yakuttan dudaklarımdan şu bir kelime döküldü: hayır!

Mini mini elinle ağzımı itiyorsun ve benden kaçmak istiyordun.

O zaman bu zalim kızın beyaz kalbini baltalarla parçalamak istedim. Fakat karanlık saçları kadar uzun siyah kirpiklerinin altında parıldayan o muhteşem ve müstesna gözler karşısında şaşırımdım. Gözlerim kamaştı. Dudaklarım titredi. Ve bir sarı yaprak gibi o mağrur kartalın ayakları dibine düştüm. Göğsümün sol tarafına bir zehirli ok saplanmış gibiydi. Kalbim kanatları ve pençesiyle yaralanan ve daima şiddetle çarpınan bir kuşa benziyordu. Vücudum yüksek bir şahikadan bî-nihâye bir uçuruma yuvarlanmış gibi sızlıyordu. Keşke bir bildirim ile ölsem ve senin o bir kamelya kadar beyaz yanaklarını görmeseydim...

335 Mithat Paşa

H.S

AŞK İHTİYACI

Büyük roman: Muharriri Orhan Midhat fiyatı 50 kuruştur.

İSTANBUL HAVASI

Nakli: Bedîa Muvahhit

Semih- Hayret ettim... Zevcenizin bu kadar kıskanç ve mutaassıp olduğunu bilmezdim. Fakat mademki öyle münasip gördü...

Mehri- Zevcem mi? Onun böyle şeylerle uğraşmaya vakti yok. İşleriyle meşgul.

Semih- [Yavaşça] Mükemmel...

Mehri- Bunu ihtar eden dayım oldu.

Semih- [Mütehayyir] Mümkün değil!

Mehri- Niçin mümkün olmasın, bunda şaşacak ne var?

Semih- Çünkü Cevdet'in ihtiyata, riayetkâr, mutaassıp bir adam olduğunu bilmiyordum. Bundan gülünç bir şey olamaz. Herkese nasihat vereceğine...

Mehri- Anlayamadım Semih Bey? Siz benden daha iyi bilirsiniz ki akıl öğretmeye hakkı olmayan bir adam varsa o da Cevdet'in kendisidir. En iyi dostunun karısı ile olan münasebeti herkesçe malum.

Mehri- [Şiddetle] Ne dediniz?

Semih- Cevdet beş seneden beri İffet Hanım'ın aşığı.

Mehri- [Müteheyir] O!

Semih- Haberiniz olmadığını iddia edemezsiniz ya.

Mehri- [Mahzun] Katiiyen haberim yoktu Semih Bey. El-anda inanamıyordum.

Semih- Sizi müteessir ettiğime müteessifim. Fakat temin ederim ki sizden ve kocasından mâ-adâ bunu bilmeyen yok. Münasebetleri adeta meşrû bir râbîta şeklini aldı.

Mehri- [Kendi kendine] Daha biraz evvel hayatında hiçbir macerası olmadığına beni temine çalışıyordu.

Semih- Affedersiniz, bu havadisi bilmediğinizi ve sizi bu kadar şaşırtacağını bilmiş olsaydım hiç bahsetmezdim.

Mehri- [Kendini sahte bir neşeyle zapt ederek] Beni neden müteessir etsin, bunda şaşacak ne var? Artık İstanbullu değil diye beni büsbütün budala zannetmeyin. Burada böyle şeyler duya duya, işite işite, göre göre alıştım. Doğrusu bende sizin gibi düşündüm. Dayım bizim gezmemize ne karışabilir? O evvela kendini düşünsün. Hakikaten gülünç.

Semih- Görüyorsunuz ya haklıymışım.

Mehri- [Kendi kendine] Demek beni aldattı. Demek İffet Hanım'ın aşığı ha!.. [Zile basar.] Bendelere gitmek çok uzun sürer mi?

Semih- Otomobille bir saat...

Mehri- Öyle içimin sıkıntısı var ki, acaba eldivenlerim nerede?

Semih- [Masa üzerinde duran eldivenleri vererek] Buyurun.

Mehri- Çantam nerede?

Semih- [Masanın üzerinde çantayı alıp elinde tutar.] İşte!

Mehri- Bendlere gitmek eğlenceli mi?

Semih- Çok!

Mehri- O halde çabuk gidelim, benim de hakk-ı hayatım var. Bende hoş vakit geçirmek isterim.

Hizmetçi- Beni mi çağırdınız?

Mehri- Biraz sonra Cevdet Bey avdet edecek. Beni sorarsa sokağa çıktı dersiniz.

Hizmetçi- Pekiyi efendim.

Mehri- Bilhâssa Semih Bey'le çıktığımı unutmayın.

Hizmetçi- Pekiyi efendim.

Mehri- [Gayet sinirlidir. Semih ile çıkarken] Eğer onun dediklerini yapmış olsaydım budalalık ederdim değil mi? Çantamı, çantamı veriniz. [Nihayetten çıkarlar.]

On Dokuzuncu Meclis

Hizmetçi Sonra Cevdet Sonra Seyfi

Hizmetçi- [Yalnız] Ne oluyor Mehri Hanım'ı hiç bu kadar sinirli görmemiştim. Kadınlar ne acayip mahluklar!

Cevdet- [Dipten girerek] Semih'i kulüpte bulamadım. Her halde ele geçiririm ya. [Mehri'nin odada bulunmadığının farkına varır.] Nereye gitti. [Uşağa] Mehri Hanım'ın odasına git beklediğimi söyle.

Hizmetçi- Hanımefendi odasında yok efendim. Semih Bey'le beraber çıktılar.

Cevdet- [Mütehayyir] Semih'le mi?

Hizmetçi- Size Semih Bey'le çıktığını söylemem için ısrar etti.

Cevdet- Ne saçmalıyorsun be!

Hizmetçi- Beyefendi on dakika evvel siz öteki odada telefon ederken Semih Bey buraya geldi.

Cevdet- Bende telefonda onu arıyordum. [Hizmetçiye] Ne diye bana haber vermedin?

Hizmetçi- Semih beni rahatsız etme dedi de.

Cevdet- Sen de dinledin ha!

Hizmetçi- Ne bileyim ben. Hem bu ilk defa vâkı olan bir şey değil ki, Semih Bey sizin eski dostunuz.

Cevdet- Nereye gittiler biliyor musun?

Hizmetçi- Bilmiyorum efendim.

Cevdet- [Hiddetle] Sen zaten neyi bilirsin. Münasebetsizlik olursa birincisin, lüzumlu bir iş oldu mu arama, haydi defol karşımdan.

Hizmetçi- [Kendi kendine] Buna da ne olmuş bu gün. Hepsi kaçırmış. [Seyfi girerken çıkar.]

Seyfi- [Son sözü işitmiştir. Şaşkın şaşkın girer.] Ne oluyorsun ne var? Neye kızdım?

Cevdet- Üstüne vazife değil, karışma.

Seyfi- Bu kadar nezaket emrini ifâ ettim geldim.

Cevdet- Umurumda bile değil.

Yirminci Meclis

Evvelkiler, İsfendiyâr

İsfendiyâr- Karakola gittim. Ale'l-usûl bir istid'â verdim.

Seyfi- Karakola mı gittiniz?

İsfendiyâr- Ah başıma gelenleri bilseniz Seyfi Bey, talebem yok mu?

Seyfi- Evet.

Cevdet- [Hiddetle] Bir yan kesiciymiş. Saatini, cüzdanını çalmış.

İsfendiyâr- Buna ne dersiniz?

Seyfi- Ne diyeyim. Herkes bir tarz-ı ma'îşet tutturmuş.

İsfendiyâr- Yo, bu meselede benim şevkimi cesaretimi kırmaz. İlim adamları bu gibi küçüklükleri nazar-ı itibara almamalı. Bi't-tab' ben aynı hevesle dersime devam çalışacağım.

Cevdet- Hala bu gülünç fikrinden vazgeçmeyecek misin? Hiç işe yaramayan "Çince'ye" çalışacak mısın?

İsfendiyâr- [Kırgın] Bunu saçma bulduğunuza teessüf ederim dayı.

Cevdet- Bu saçma ile vakit kaybedeceğine birazda karını düşün.

İsfendiyâr- Karıma ne olmuş?

Cevdet- Nerede olduğunu, nereye gittiğini sormak bile hatırına gelmiyor.

İsfendiyâr- [Gayet sakin] Nereye gittiğini biliyordum.

Cevdet- Biliyorsun da ne söylemiyorsun. Nereye gitti?

İsfendiyâr- Şimdi caddede onlara rast geldim.

Cevdet- Onlara mı?

İsfendiyâr- [Gayet sakin] Evet Semih Bey'le beraber otomobildeydiler. Çok hararetle konuşuyorlardı.

Cevdet- Seni gördükleri zaman durmadılar mı?

İsfendiyâr- Beni görmediler galiba. Mühim bir şeyden bahsediyorlardı.

Cevdet- Seslenmedin mi? Şoföre durmasını işaret etmedin mi?

İsfendiyâr- Neye sesleneyim? Söyleyebilecek bir şeyim yoktu ki.

Cevdet- Mükemmel! Nereye gittiklerini merak etmiyorsun demek.

İsfendiyâr- Yoo...

Cevdet- Kocasısın yahu!

İsfendiyâr- Neye merak edeyim, tabîi gezmeye gidiyorlardı.

Cevdet- Gezmek ha!

Seyfi- [Kendi kendine Cevdet'e bakarak] Buna ne oluyor?

İsfendiyâr- Taşrada başka fakat İstanbul'da bir hanımla kocasının arkadaşıyla gezmesi gayet tabîi.

Cevdet- Bunda mahsur görmüyorsun ha! Maşallah çok müterakkisin.

İsfendiyâr- [Omuzlarımı silkerek] Ne yapayım istiyorsunuz?

Cevdet-[Alayla] Hiçbir şey istemiyorum. Git derslerini hazırla yavrum. Herkeste müstefid olsun.

İsfendiyâr- [Masa üstünde duran lügat kitabını alarak] Lügat kitabım. İki saattir arıyordum.

Cevdet- Al lügat kitabını burnunu sok, içine gömül. Hiçbir işe yaramayan bu saçma lisanın içinde havuzdaki balıklar gibi istediğin kadar yüz. Herkes bildiği gibi oynasın.

İsfendiyâr- [Çıkarken kendi kendine] Herkes bildiği gibi oynasın. Acaba ne demek istiyor hiçbir şey anlamadım.

Yirmi Birinci Meclis

Cevdet, Seyfi

Cevdet- [Gayet sinirli, odada boyna yürür.] Facia! Facia! Facia!

Seyfi- [Kendi kendine] Yoksa Allah'ın belası Semih...

Cevdet- [Birden dönerek İsfendiyar'ın çıktığı kapıyı gösterir.] Kocaların hepside böyle mi dersin?

Seyfi- Hemen hemen...

Cevdet- İşte izdivaç hakkında mükemmel bir fikir edinmek istersen bakta öğren. Ya bende farkında olmasaydım. Şu Semih'in benden alacağı olsun.

Seyfi- [Birden dönerek] Ne dedin?

Cevdet- Hiç aklıma Semih geldi de. Onunla görülecek ufak bir hesabımız var. Sus ses işitiyorum. Galiba İffet geldi. Ben kaçıyorum. Eve gelmediğimi mühim bir iş olduğunu söyle.

Seyfi- Anlaşıldı.

Cevdet- Yarabbi sen bilirsin. Acaba nereye götürdü.

Yirmi İkinci Meclis

İffet- Yine siz daima siz!

Seyfi- Her zaman... Sarmaşık benim yanımda hiç kalır çünkü ben bağlandığım yerde yaşarım.

İffet- Soğuk neva.

Seyfi- Ne çare.

İffet- Sahi nerede?

Seyfi- Yazıhanesinde...

İffet- Gece orada mı yatmaya niyeti var yoksa.

Hizmetçi- Garden Bar'a adam yolladım. En münasip olan en büyük locayı getirmişler. İşte bilet efendim.

İffet- Vay, miras yedi Bey vay!

Seyfi- Bilet benim için değil hanımefendi.

İffet- [Hizmetçiye] Kimin için ya?

Hizmetçi- Beyefendi ısmarladı.

İffet- Ne dedin? [Tıkanarak] Garden Bar'da, bu locaya kimle gidecek acaba.

Hizmetçi- Misafir hanımla zannederim.

İffet- Bir bu eksikti. [Kendini toplar] Bileti bana ver, ben kendisine veririm.

Yirmi üçüncü meclis

Seyfi- İçime su serpildi.

İffet- Akıl erecek iş değil! Yeğenin haremimi münasebetsiz bir kadın gibi kokotların içine götüreceğ benim bir şeyden haberim yok.

Seyfi- Hanımefendi mamafih gitse ne olabilir, her gece adamcağız evde can sıkıntısından patlayacak değil ya!

İffet- Seyfi Bey size cevap vermemeyi tercih ederim. Siz insanı çatlatırsınız.

Vasfiye- Aman ne yoruldu. Öğrenmediğim dans kalmadı. Ama canımda çıktı.

Seyfi- Yaşa hanımefendi.

İffet- Ammada aile! Seyfi Bey rica ederim, Vasfiye Hanım'la yalnız bırak. Ona söyleyeceklerim var.

Seyfi- Fakat efendim bende kendisiyle görüşeceğim.

İffet- Sonrada siz görüşürsünüz.

Seyfi- Sırma razıyım.

İffet- Ne dediniz?

Seyfi- Evvela siz buyurun. Ben sıramı beklerim.

Vasfiye- Kendimi doktor zannediyorum. Görüşmek için sıramı bekliyorsunuz?

Seyfi- Tabi efendim. Müşterilerin hakkı var. Alâ alâ.

Yirmi Dördüncü Meclis

İffet- Hanımefendi size söyleyeceklerim var.

Vasfiye- Ha şöyle, biz kadınca konuşalım.

İffet- Şu elimdeki kâğıdım ne olduğunu biliyor musunuz?

Vasfiye- Yoo...

İffet- Garden Bar için bir loca bileti.

Vasfiye- Ya... Hangi akşam için?

İffet- Bu akşam için.

Vasfiye- Çok teşekkür ederim. Bu akşam giderim. Ne iyi düşünmüşsünüz.

İffet- Ben düşünmedim.

Vasfiye- Vah vah!

İffet- Bu bilet benim için de değil.

Vasfiye- Cevdet Bey aldırması olmalı. İlahi çocuk, her şeyi düşünüyor.

İffet- Evet hanımefendi, Cevdet Bey düşünmüş. Çok mu hoşunuza gitti.

Vasfiye- Tabi, çünkü bu akşam ilk defa bestelediğim vals çalınacak.

İffet- Bir vals mı?

Vasfiye- Evet, bütün dünyada meşhur olacak.

İffet- Allah versin, ama biliyor musunuz Cevdet oraya kiminle gitmek niyetinde.

Vasfiye- Ne bileyim.

İffet- Kızımızla.

Vasfiye- Kâbil değil, emin misiniz?

İffet- Evet.

Vasfiye- Aferin.

İffet- Ne dediniz?

Vasfiye- Çok memnun oldum. Bu kadarını ümit etmiyordum. Zaten Mehri'ye birkaç defa Garden Bar'dan bahsetmişim.

İffet- Demek onun aklına siz koydunuz.

Vasfiye- Ben hiç h d-b n değilim. Eğlenceli bir Şeyden istifade etmesini isterim. Kim bilir kızım oradan ne kadar hararetle bahsetti ki Cevdet Bey’de gitmeye kalkıştı. AŞk olsun Mehri’ye.

İffet- Şâyân-ı takdir.

Vasfiye- Sade sizizn tavsiye ettiğiniz gezintilerde devam etseydi kızcağız sinirli olup kalacaktı. Müzeye, konferansa, yok bilmem nereye? Hanımefendi insan birazda dünyayı görmeli, anlamalı... Artık eski zamanlar geçti. Kızımın benim gibi çürüyüp gitmesi lazım değil ya.

İffet- İyi ama Cevdey Bey’in sıhhati?

Vasfiye- Nasıl nasıl?

İffet- Evet ben tavsiyelerimi hüsn-i niyetle yaptım.

Vasfiye- Allah için.

İffet- Buda pek tabîi, Cevdet Bey benim de akrabam.

Vasfiye- Aynı zamanda da aŐkınız.

İffet- Ne dediniz?

Vasfiye- İlahi hanım, beni aptal mı zannediyorsunuz. Ben bu işin çoktan farkındayım, ses çıkarmadım. Kızımla damadımın bunu bilmesini istemiyordum. Yoksa ben böyle Şeyler yutar mıyım?

İffet- Ne demek istediğinizi anlayamıyorum. Emin olun sırf Cevdet Bey’in sıhhati için, düşündüğüm için söylüyorum.

Vasfiye- Hah hah! G leyim bari.

İffet- Fazla ileri gidiyorsunuz Vasfiye Hanım.

Vasfiye- Ben yalan dolan bilmem. Asıl sizin hayatınızda bin dolap var. doğruyu söyleyenden hoŐlanmıyorsunuz.

İffet- Anlayamadım.

Vasfiye- Anlamayacak ne var? Gör gör parmağım gözüne, Cici'niz zahmet içerisinde maşallah o hepimizi gömer. Demir gibi sağlam, çelik gibi çevik, dayanıklı. Hasta, rahatsız ha, aman şuna bir daha güleyim. Sizin bizi Eskişehir'den neye getirdiğinizi biliyorum. Bütün bu fırladıklara sebep aşkınızı avucunuzun içinde tutmak. Mesele ortada iki gözüm. Bir hastalık icat etmişsiniz. Böyle hastalık mı olur. Nezleyle tutulmak bundan daha ağırdır. Maksat Cevdet'i evde tutmak. Adeta kilit altında bulundurmak.

İffet- Daha neler!

Vasfiye- Kendiniz büsbütün meşkul olamayacağınız için bizi ta Eskişehir'den buraya getirdiniz. Yerimizden yurdumuzdan ettiniz.

İffet- O!

Vasfiye- Fakat bu kadar artık kafi. Dışarıtlıklıyız dedikse, aptalız demedik ya! Artık ne kızım ve ne ben buna tahammül edemeyeceğiniz. Bizi deli kilâbisi diye kim söyledi?

Yirmi Beşinci Meclis

İffet- Sen buradamıydın Cici Bey'im, sabahtan beri görüşemedin. Affedersiniz. Sizi birden bire görmedim. Aklım başımda değil.

Vasfiye- Başından o kadar bahsetmese daha münasip.

İffet- Ayol kısmetim açıldı. Bana muhtelif nezaretler teklif ediyorlar. Hangisini kabul edeceğimi şaşırdım. Neler tavsiye edeceksin.

İffet- Şimdi bir şey bilmiyorum.

Vasfiye- Bari kura çekin.

Yirmi Altıncı Meclis

Hizmetçi- Hanım efendi birkaç efendi geldi sizi istiyor.

Vasfiye- Ha! Fransızca hocam ile çalgıcılar olacak.

İffet- Fransızca hocası, çalgıcılar!

Vasfiye- Evet efendim beğenemediniz mi? Alafrangalık sade size vergi değil ya!

Yirmi Yedinci Meclis

Hüsnü- Bu ne hal!

İffet- Ne olacak, sonradan görme alafrangalık. Cevdet aile arasında sükûn ve istirahatla yaşasın derken evin içerisini çorbaya çevirdik. Ama kabahat bende.

Hüsnü- Kabahat sen de mi?

İffet- Sen benim işlerime karışma!

Hüsnü- Zaten akıl erir gibi değil ya!

Cevdet- Hala burada.

Hüsnü- Cevdetciğim Allah'tan sana rastgeldim.

İffet- Çok şükür, görüşebildik.

Hüsnü- Sana bir şey danışacaktım. Bak bana neler teklif ediyorlar.

İffet- İşte Garden Bar'da ısmarladığınız loca bileti.

Hüsnü- Hangisini tercih edeyim.

İffet- Gitmeyeceksiniz değil mi?

Cevdet- İkiniz birden söylemeyin, bir şey anlamıyorum.

Hüsnü- Sen benim yerimde olsaydın ne yapardın? Hangisini tercih ederdin?

Cevdet- Garden Bar'ı.

İffet- Garden Bar'ı mı? Hala gelmedi acaba nerede kaldı? [Bu esnada bir dans havası çalınır.]

Cevdet- Buda nesi?

İsfendiyâr- [Odasından çıkar] Bu curcuna ne? Düğün mü var? Bu ne gürültü?
İnsan bu şerait dahilinde nasıl çalışabilir bilmem.

Seyfi- [Girer] Allah aşkına ne oluyor?

Vasfiye- [Dans ederek sahneye atılır.] Yaşasın, asrîlik, alafrangalık...

Perde iner

ÜÇÜNCÜ PERDE

[Perde açıldığı zaman sesler iştilir. Hacı Lütfi Efendi uşağı iterek girer.
Elinde büyük bir valiz vardır.]

Birinci Meclis

Hizmetçi, Hacı Lütfi

Hizmetçi- Size yoklar dedim ya!

Lütfi- Ayol ben yabancı değilim... Yoksa beni tanımadın mı? Hacı Lütfi
Efendi.

Hizmetçi- Hacı Lütfi Efendi mi?

Lütfi- Öyle ya, Eskişehir'de (Rabbaniye) tekkesi mütevellisi. Allah Allah,
Vasfiye Hanım'ı, çocukları buraya kadar getiren ben değil miyim?

Hizmetçi- Ha, affedersiniz, şimdi tanıdım.

Lütfi- Hah, Allah razı olsun. Tabi tanıyacaksın. Şimdi anlat bakalım. İnşallah
hepsi afiyettedirler ya!

Hizmetçi- Hepsi iyi.

Lütfi- [Merakla] Vasfiye Hanım nasıl?

Hizmetçi- Maşallah o hepsinden iyi.

Lütfi- [Kendi kendine] Vasfiyecğim... [Yüksek sesle] Hasta zannettim de.

Hizmetçi- [Gülerek] Değil efendim değil... Aslanlar gibi Maşallah.

Lütfi- Son mektuplarıma cevap göndermedi. Meraktan çıldırıyordum. Acaba hastalandı mı diye deli oluverecektim. Artık çâr-nâ-çâr trene atlayarak bir koşu geldim.

Hizmetçi-Vah, Vah... Mutlaka mektuplar postada gaybolmuş olmalı.

Lütfi- Neyse buna da çok şükür. Bana lazım olan onun sıhhatte olması. Şimdi kendisine geldiğimi haber verin.

Hizmetçi- İyi ama efendim Vasfiye Hanım henüz uykuda kalkmadı.

Lütfi- Nasıl olur? Eskişehir'deyken Vasfiye Hanım bir gün sabah namazını kaçırmazdı. Şaşılacak şey.

Hizmetçi- Ne efendim, tabi gece sabaha karşı yattılar.

Lütfi- Yok canım?

Hizmetçi- Her geceki gibi bu gece de çok geç döndüler.

Lütfi- Ne söylürsun Allah aşkına, geç mi döndüler?

Hizmetçi- Saate bakmadım ama şafak söküyordu.

Lütfi- [Git Gide daha şaşkın] Şafağık mı söküyordu. İyi ama bu saatlere kadar nerelerde dolaşıyor.

Hizmetçi- Beyoğlu'nda, Beyoğlu'nda beyefendi.

Lütfi- Ha! Buldum buldum. Mutlaka mevlâhane de devran vardı.

Hizmetçi- [Gülerek] Ne mevlâhanesi efendim, Vasfiye Hanım her gece sinema sinema, tiyatro tiyatro dolaşıyor.

Lütfi- [Büsbütün şaşkın] Ne tiyatrosu? Nasıl sinema?

Hizmetçi- Galiba dün akşam sabaha kadar oyun oynayan bir yere gittiler.

Lütfi- [Başını ellerinin içene alarak] Bu ne demek?

Hizmetçi- Ne olacak, Vasfiye Hanım burada her gün oyun dersi öğreniyor. Fıkır fıkır bir oynayışı varki görmeyin.

Lütfi- [Kızgın] Tü... Yazıklar olsun. Bu günleri göreceğime keşke geberseydim. [Yavaş sesle] Zavallı Vasfiyeciyim seni de İstanbul baştan çıkarttı ha! [Yüksek sesle] Mademki Vasfiye Hanım uynuyor rahatsız etmeyelim. Ben gidip kendime münasip bir oda bulayım.

Hizmetçi- Siz bilirsiz efendim.

Lütfi- Aman Yarabbi sen bilirsiz. Geceleri sokakta, tiyatrodada... Lâ havle ve lâ kuvvete... [Diyerek çıkar].

İkinci Meclis

Hizmetçi, Cevdet, Sonra Seyfi

Hizmetçi- [Kapıdan çıkan Lütfi Efendi'ye bakar.] Vay alık vay.

Cevdet- [Sağdan girer.] Kimle konuşuyordun?

Hizmetçi- Hacı Lütfi Efendi'yle...

Cevdet- Nasıl, Lütfi Efendi İstanbul'da mı?

Hizmetçi- Henüz trenden inmiş. Kendisi otel aramaya gitti sonra yine gelecek.

Cevdet- Ya... Mehri Hanım hala odasında mı?

Hizmetçi- Evet, çayını demin götürdüm. [Bu esnada Seyfi girer, Hizmetçi çıkar.]

Seyfi- [Cevdet'in ellerini sıkarak] Nasılsın Cevdetciyim, bari uyuyabildin mi?

Cevdet- Gözümü bile kırpmadım.

Seyfi- Zavallı Mehri Hanım daha kalkmamış mı?

Cevdet- Dün akşam saat sekiz de eve geldi. Başım ağrıyor diye, ne odasından çıktı ne de kimseyi görmek istedi. Bana gelince, gece yarısına kadar kulüpte

oturduğum. Semih'i bekledim, gelmedi. Dün beşten yedi buçuğa kadar nerede olduklarını bir türlü anlayamadım.

Seyfi- O kadar merak ediyorsan sana söyleyeyim.

Cevdet- [Müteheyyir] Sen nerden biliyorsun?

Seyfi- Dün gece Semih Garden Bar'da bir alay Rus kadınıyla eğleniyor, şampanyalar içiyordu. Biz de Vasfiye Hanım'la oradaydık. O Vasfiye Hanım'ı görmedi ama biz onu gördük.

Cevdet- Gündüz nerede olduklarını anlayabildin mi?

Seyfi- Bir aralık aşağı yanına gittim. Şurdan burdan derken ustalıkla nereye gittiklerini sordum.

Cevdet- Ne dedi? [Hizmetçi girer.]

Hizmetçi- Hüsnü Bey geldi. Sizi görmek istiyor?

Cevdet- Affetsin. Mühim bir şey olduğunu söylersin. [Hizmetçi çıkar.] Canım bu saatte insan rahatsız edilir mi? [Seyfi'ye] Ama hala nerede olduklarını söylemedin.

Seyfi- Ha... Evet, bendlere gitmişler.

Cevdet- Otomobille mi? İyi ama böyle dağ başında ikisi baş başa otomobilde görenler ne demez.

Seyfi- Artık i'zâm ediyorsun.

Cevdet- Ben böyle gezintilerin, ahbaplıkların neticesini pekala bilirim. Terzi, mağaza derken bugünde otomobil seyranı çıktı. Allahtan olduda vaktinden evvel farkına vardım.

Seyfi- Sana şaşırıyorum. Kocasını telaş etmiyor, yoksa kıskanıyor musun?

Cevdet- Sen çıldırmışsın! Ben yalnız vazifemi ifâ ediyorum. Yeğenim dünyanın farkında değil. Karısını alıp kaçsalar vah vah demekle iktifa edecek. Ben yapacağımı bilirim.

Seyfi- Sen bilirsin, senin işlerine aklım ermiyor. [Tavrını değiştirerek] Senden bir ricam daha var.

Seyfi- [Cüzdânını çıkararak] Kaç para istiyorsun?

Seyfi- [Mağrur] Senden para isteyen yok, bu hali bir gören olsa seni soyduğuma zâhib olacak.

Cevdet- [Gayrı ihtiyari gülerek] O halde istediğin nedir?

Seyfi- Azizim ben el-an fırsat bulupta Vasfiye Hanım'a ilan-ı aşk etmeye cesaret edemedim. Tam söylemeye davranırken birden kala kalıyorum. Ah azizim bilmezsin bu kadın nasıl bir kuvvetle beni teshir ediyor. Ağzım, dilim tutuluyor. Senden şunu rica edecektim. Allah aşkına benim tarafımdan işi sen aç!

Cevdet- Yov... Kendi işini kendin hallet!

Üçüncü Meclis

Evvelkiler, Vasfiye Hanım (sonra) Hizmetçi

[Vasfiye telaşla girer. Mehri'nin odasından çıkar. Gayet telaşlıdır.]

Vasfiye- Bonjour Cevdet, bonjour Seyfi.

Cevdet- Bonjour Vasfiye Hanımefendi!

Seyfi- Dün gece iyice uyuyabildiniz mi? Yorgun değilsiniz ya!

Vasfiye- Yirmi iki saat dans ettiğim halde mükemmel uyudum. Ama [Cevdet'e] Sabahleyin şaşkırdım kaldım. Kuzum kızıma ne olmuş? Gitmek istediğini söyledi.

Cevdet- Nereye gidecekmış?

Vasfiye- Eşyasını toplamak, münasip bir ev buluncaya kadar adaya bir otele gidelim diyor.

Seyfi- Peki Mehri Hanım giderse sizde gidecek misini?

Vasfiye- Tabîi değil mi ya? Kızımı şimdiye kadar dizimin dibinden ayırmadım. Nasıl terk edebilirim?

Seyfi- İşte bu hiç olmadı.

Cevdet- Kocasını bu fikre ne diyor?

Vasfiye- Bırak Allah aşkına ona soran kim? Hem o ne bilir? Neye karıştığı varki bunun içinde bir şey söylesin. Bırak şu uyuşuk insanı.

Cevdet- Ne deseniz hakkınız var.

Vasfiye- Allah aşkına Cevdet sen beni bu sıkıntıdan kurtar. Bilmiyorum kızıma ne oldu. Sakin kız dünden beri çatacak adam arıyor. Gitmekte nereden aklına esti bilmem.

Cevdet- Dün Semih Bey'i artık evime kabul etmeyeceğimi söyledim. Onun için gitmeye kalkıştı.

Vasfiye- Hangi Semih Bey? Ha arkadaşınız! Fakat ondan kızıma ne?

Cevdet- Maalesef arkadaşım.

Vasfiye- O kadar aptal bir kadın değilim ama bir türlü anlayamıyorum.

Cevdet- Anlaşılmayacak ne var. Semih ile kızınız sevişiyorlar.

Vasfiye- A... A...

Cevdet- Her gün sokak sokak beraber geziyorlarmış. Dünde bendlere gitmişler. Şimdi anlaşıldı mı?

Vasfiye- Anladım. Mesele hakikaten mühim. [Tavrını değiştirerek] Zavallı yavrucuğum. Demek gönlünü kaptırmış.

Cevdet- [Şiddetle] Nasıl acıyor musunuz?

Vasfiye- Elbette, yoldan gelen halden anlar. [Güya kendi kendine] Hiç olmazsa serserem kocası farkına varsada biraz kendini toplasa, şık bir bey olsa. İnsana benzese, sakalını, bıyığını tıraş etse, kendine çeki düzen verse. İstanbul'un havası

yalnız onu değiştirmede. Eski hamam, eski tas! Güya âlimmiş. Böyle âlimlik olmaz olsun. Tabi evladım bir kendi kocasına birde etrafındakilere baktı, gönlünü kaptırıyordu. Kabahat onda mı? Bunun böyle olacağı belliydi. Hem artık onları bir kazana koyup kaynatsan nafiye. Bir kere kızımın damadımın arasında dağlar kadar fark var.

Seyfi- Hakikaten kızınız nerede, damadınız nerede?

Vasfiye- İşte aşkla başlayan bir izdivaç. Bakın İstanbul'un havasıyla nasıl neticelendi.

Cevdet- [Düşünerek] Ben bunları düşünememiştim.

Vasfiye- Büsbütün meyus olmaya da lüzum yok. Her şey yoluna girer, her iş düzelir. Kızım iyi terbiye gördü. Ben ona çok ihtimam gösterdim. Tashihi güç olmaz. Yalnız siz de yeğeninize söz anlatın da biraz da o insana benzemeye çalışsın.

Uşak- [Girerek] Hanımefendi bir misafiriniz geldi, salona aldım.

Vasfiye- Pekala geliyorum. [Çıkar.]

Cevdet- Bana İsfendiyâr Bey'i çağır!

Hizmetçi- [Çıkarken] Peki efendim.

Seyfi- [Cevdet'e bakarak kendi kendine] Zavallı fena halde tutulmuş.

Dördüncü Meclis

Seyfi, Cevdet (sonra) İsfendiyâr

[Bu esnada İsfendiyâr girer. Arkasında modası geçmiş eski bir hırka, dikişleri sökülmüş bir gecelik, taranmamış saçlar biçimsiz bir halde]

İsfendiyâr- Beni istemişsiniz dayı bey.

Cevdet- Evet yavrum. [Seyfi'ye] Şunun kıyafetine bak.

İsfendiyâr- [Şaşkın] Kaç senelik gecelik, hırkam! Eskişehir'den gelirken getirdim. Kaynvalidem kendi eliyle dikmişti. Moda değil ama ne olur. Onunla sokağa çıkmıyorum ya! Evde kim görecektir?

Cevdet- Kim mi görecektir, karının görmesi kafi değil mi?

İsfendiyâr- Karım beni yeni görmüyor ya, ona hoş görünmek için süslenmeye de lüzum yok. O nasıl olsa beni sever.

Cevdet [Seyfi'ye] Öyle, hele bu kıyafetinle! Bizi yalnız bırak Seyfi, İsfendiyâr'a söyleyeceklerim var.

Seyfi- [Yavaş sesle]Çıkış, çıkış sevaba girersin. [Hırkayı göstererek] Çok dayanıklı olsa gerek.

İsfendiyâr- Elbette. [Cevdet omuzlarını silker, Seyfi ona gözüyle işaret eder sağdan çıkar.]

Beşinci Meclis

Cevdet, İsfendiyâr (sonra) Uşak, Hizmetçi

Cevdet- Demek bu murdar hırka parça parça olmadıkça zavallı karın ömrü oldukça seni böyle maskara gibi görmeye mahkum. Sen ömründe hiç aynaya bakmaz mısın?

İsfendiyâr- Bazı bazı... Hem ben kadın mıyım?

Cevdet- Artık bir köyde değil bir şehirde yaşıyorsun oğlum. Burası İstanbul, bunun ne vakit farkına varacaksın?

İsfendiyâr- [Gülerek] Farkındayım!

Cevdet- Latifeyi bir tarafa bırakalım. Mesele mühim. Artık aklın başına gelmeli.

İsfendiyâr- Aklım başıma ne diye gelsin?

Cevdet- Bunları sonra sana anlatırım. Haydi şimdi şu arkandakini çıkarda bir ceket giy!

İsfendiyâr- [Şaşkın] Ceket mi, bu neden icap etti dayıcığım.

Cevdet- Eğer ceketin yoksa benimkilerden birini intihab et, yemekten sonra da bir terziye gidelim, bir elbise ısmarla.

İsfendiyâr- İyi ama elbisesizlikten şikayet etmedim ki, benimkiler bana çok bile...

Cevdet- Evet Allah için çok, biraz aklın başına gelse hepsini bit pazarına gönderirdin.

İsfendiyâr- Bit pazarına mı?

Cevdet- Sonra da şu saçını sakalını adam akıllı tıraş ettir. Seni gören yirminci asırda değil vahşiler arasında yaşıyor zanneder.

İsfendiyâr- [Şaşkın] İyi ama anlayamadığım bir şey var. Benim bu halim yeni değil ya, eskiden nasılsa yine öyle yaşıyorum. Buraya geldiğim zaman da başka türlü değildim. Neden o zaman bir şey söylemek hatrınıza gelmedi de bu gün başladınız?

Cevdet- Bu kadar geç kaldığıma kabahat ettim. Sana daha evvel ihtar etmeliydim. [Daha şefkatle] Bana itimadın var değil mi?

İsfendiyâr- Tabi var.

Cevdet- Seni bir evlat muhabbetiyle sevdiğime eminsin değil mi?

İsfendiyâr- Elbette eminim.

Cevdet- Öyleyse ne söylersem harfiyen itaat et. Bütün bu söyelyeceklerim hep senin menfaatin için. Kendine hiç bakmıyorsun. Sende zerafet denilen şeyden eser yok. Hâlbuki bugün vaziyet başka merkezde. Tekrar ediyorum. Bunları sırf senin bilmediğin için söylüyorum. Saadet-i ailen tehlikede.

İsfendiyâr- Ya, demek saadet-i ailem tehlike de.

Cevdet- [Sanki kendi kendine] Hemde sade seninki olsa...

İsfendiyâr- İyi ama tehlikenin neden ibaret olduğunu anlatmadınız.

Cevdet- Benden izahat isteme, söylediklerimi yap. Hem artık çabuk ol. Kaybedecek bir dakikamız bile yok.

Hizmetçi- [Girerek] Perukara haber yollamıştınız geldi.

Cevdet- [Hizmetçiye] Tam sırasında geldi beklesin. [Hizmetçi çıkar. İsfendiyâr'a] Haydi çabuk yukarı odama çık. [Hizmetçi sonra girer.]

Hizmetçi- Mehri hanımefendi sizi görmek istiyor.

Cevdet- [Kendi kendine] Pek iyileşmedi [İsfendiyâr'a] Haydi sen iş başına. Mehri'nin seni bu kıyafetle görmesine razı değilim. Haydi çabuk ol.

İsfendiyâr- Saadetim, karım ne demek istiyor anlamayadım gitti. [Sağdan çıkar.]

Cevdet- Yarın burada olmasaydım. [İsfendiyâr'ın arkasından çıkar.]

Altıncı Meclis

İffet, Uşak, Mehri, Cevdet

İffet- [Girer, Uşak telaşla İffet'i takip eder.] Cevdet Bey'e söyle şimdi kendisini görmek istiyorum.

Uşak- Beyefendi tıraş olacak, şimdi berber geldi.

İffet- Sen haber ver, acele işim var.

Hizmetçi- Peki efendim. [Hizmetçi çıkar, bir sonra da Mehri soldan çıkar.]

Mehri- [İffet'i görerek gayet soğuk] A... Siz miydiniz? Dayımı burada zannettimde, kendisiyle görüşecek şeylerim vardı. Sizide rahatsız etmeyeyim.

İffet- Benden mi kaçıyorsunuz?

Mehri- [Aynı tavırla] Yok, fakat mademki dayımı görmeye geldiniz, tabi kendisine söyleyecek mühim bir şeyiniz olmalı. Onun için sizi rahatsız etmeyeyim. Kendisini sonrada görürüm.

[Soldan şiddetle çıkar.]

Yedinci Meclis

İffet, Cevdet

İffet- [Yalnız şaşırılmış] Bu ne soğuk muamele...

Cevdet- Afedersiniz beklettim.

İffet- Sizi affederim fakat onu hiçbir vakit...

Cevdet- O kim?

İffet- Kim olacak Mehri Hanım. Şimdi sizin burada olduğunuzu zannederek geldi ve benim burada olduğumu görünce çok fena muamele etti.

Cevdet- Şâyân-ı hayret, Mehri terbiyesiz bir kız değildir.

İffet- Rica ederim müdafa etmeye kalkışmayın. Ben yeğeninizden terbiyesiz bir kadın daha görmedim. Tabi insanın Vasfiye Hanım gibi bir annesi olursa...

Cevdet- Böyle söylüyorsunuz?

İffet- Düşüncelerimi söylemekten beni men edemezsiniz ya... Ailede olursa bu kadar olsun. Hem bilmem Mehri Hanım'ın size söyleyeceği o kadar mühim şey neydi? Beni görmek onu neden bu kadar şaşırttı anlamadım gitti.

Cevdet- Olabilir ya.

İffet- Doğru bana ait olmayan şeyleri merak etmek fazla. Hem artık bu kadar tecrübe kafi netice bana pahalıya oturdu! Bu vaziyetin daha ziyade uzamasında mani yok. Sizde artık iyileştiniz. Maşallah sıhhattesiniz. Bu acayip mahlukatın artık İstanbul'da hiç işleri kalmadı.

Cevdet- Öyle ama onlar da şimdi İstanbul'da yaşamının zevkine vardılar. Zannetmemki bundan sonra İstanbul'dan ayrılmak istesinler. Bende onları istiskâl edemem.

İffet- Tabi git denmez. Fakat kendilerine müsasip bir lisân ile yer aramalarını söylersiniz. Bâ-husûs Mehri Hanım genç bir taze. Sizin gibi bir bekarın evinde oturması ne diye münasebet alır anlayamadım.

Cevdet- Bunu söyleyen siz misiniz?

İffet- [Devam eder.] Tabî değil mi? Evleri ayrı olunca istedikleri gibi serbes hareket edebilirler. O zaman Vasfiye Hanım istediği gibi sabahlara kadar dolaşsın. Hiç olmazsa evleri ayrı işleri ayrı olur. Bundan hiç kimse mesul olmaz.

Cevdet- Niçin böyle söylüyorsun. Her şeyi iyi düşünür kadınsın. Bu ne coşkunluk. Hem kendilerine münasip bir mahal bulmadan zavallılar nereye gidebilirler.

İffet- [Memnun] Onu da buldum, onuda düşündüm.

Cevdet- Bu ne kadar isti'câl.

İffet- Bu sırf bir tesadüf eseri? Ahbaplarımdan biri Kadıköyü'nde bir ev aldı. Oraya taşınacakları için apartmanlarını kiraya vermek istiyorlar. Bende tam fırsattır dedim.

Cevdet- Diyecek yok. Ne güzel hallediyorsunuz... Maalesef ben arzunuzu is'âf edemeyeceğim.

İffet- Peki, öyleyse bende bir daha buraya ayak basmam! Ya onlar, ya ben.

Cevdet- Fakat...

İffet- [Kızgın] Tereddüt mü ediyorsunuz? Allah'a ısmarladık. Artık aramızda her şey bitmiştir. [Şiddetle çıkar. Cevdet olduğu yerde kalır.]

Cevdet- İşte bu hiç hatırıma gelmezdi. Adam sende canı isterse. [Bu son sözü söylerken çingırağı çalar, hizmetçi girer.]

Sekizinci Meclis

Cevdet, Mehri, Hizmetçi

Hizmetçi- Bir şey mi istediniz efendim.

Cevdet-[Hizmetçiye] Git Mehri Hanım'a söyle yalnızım. Kendisiyle görüşmek istiyorum.

Hizmetçi- Baş üstüne efendim. [Çıkmaya hazırlanırken birden bire durur.]
İşte küçük hanımefendi.

Mehri- [Girerek hizmetçiye] Bizi yalnız bırak. [Hizmetçi çıkar.] Şimdi İffet Hanım'la karşılaştık. Galiba gidiyordu.

Cevdet- Evet, buyurun oturun bakalım.

Mehri- Yok hacet yok, teşekkür ederim. Zaten konuşacak uzun bir şeyimiz yok ki.

Cevdet- Bana niçin böyle muamele ediyorsunuz.

Mehri- Öyle icap ediyor.

Cevdet- Cidden garip, size ne fenalık ettim, anlayamıyorum.

Mehri- Anlamak işinize gelmez.

Cevdet- Eğer ya gelmiyorsa dün saat beşte sokağa çıkmak üzere sözleşmiştik. Hâlbuki beni yarı yolda bıraktınız. Hem de mazeret bile der-miyân etmeye hacet görmeksizin. Size Semih ile gezmemenizi rica ettiğim halde sanki aksini söylemişim gibi otomobile binip bendlere kadar gittiniz. Saat sekizde eve girdiniz. Sonra da hiçbir şey söylemeden odanıza çekildiniz. Bunlar hoş gidecek işler mi? Siz söyleyin.

Mehri- Düşünmedim bile.

Cevdet- Sizin umrunuzda değil, fakat bilmem ikimizden hangimizin şikayet etmeye hakkı var.

Mehri- Şikayet mi? Ne hakla anlayamıyorum.

Cevdet- Dayınız olmak hakkıyla.

Mehri- İyi ama siz bundan sonra benim için bir Cici Beyden başka bir şey değilsiniz. Onun için yapacağınız en doğru hareket bundan sonra hiç kimsenin işine karışmayıp sükûn etmektir.

Cevdet- Bana hiç hürmetiniz yok mu?

Mehri- Fazla hürmet gösterildiği zaman memnun olmadığınızı söyleyen sizdiniz zannederim.

Cevdet- Bu hal böyle devam ederse geçineceğimizi pek ümit etmiyorum.

Mehri- Evet doğru işte geçinemiyoruz. Bende bunun için gitmeye karar verdim ya. Size söylemek istediğim şeyde buydu. İçeride bütün valizimi hazırlatıyorum. Artık bu akşamdan itibaren aynı çatı altında bulunmayacağız.

Cevdet- İyi ama ben size ne yaptım?

Mehri- O, burası bana ait.

Cevdet- Adeta bir çocuk gibi hareket ediyorsunuz. Sinirlerinize bu kadar hakim olmamanız doğru değil. Hemen hemen bir karar mahiyetini alan bu hareketinize ne zevceniz ne de valideniz razı olmayacaklar.

Mehri- Canları isterse ben yalnız da giderim.

Cevdet- Nereye?

Mehri- Canımın istediği yere.

Cevdet- Mükemmel, herhalde bunu tahmin etmek güç bir şey değil. Semih'in arkasından koşacaksınız.

Mehri- Olabilir...

Cevdet- Oh bu daha ala!

Mehri- Hiç olmazsa benimki gayet sâfi-yâne ve sade bir hareket olur. Hâlbuki sizinki!

Cevdet- Benimki mi?

Mehri- [İnatçı] Hiç.

Cevdet- Mehri yavrum aramızda bir su-i tefehhüm var. Her şeyden evvel bunu izâle etmeli. Her halde ben bilmeyerek seni incittim. Söyle bana neye darıldın yavrum.

Mehri- [Aynı tarzda] Hiç.

Cevdet- Nasıl hiç. Şüphesiz bana karşı bu kadar zalimane davranmanıza bir sebep var. Bu ani tahavvüle sebep ne? Ne var, ne oldu bir türlü anlayamıyorum.

Mehri- Hiçbir sebep yok . Yalnız düne kadar bir çok şeyleri düşünememiştim.

Cevdet- Mesela?

Mehri- [Hiddetlenerek] Mesela bu... Artık çocuk değilim. Kimseden, hususuyla bir Cici Bey'den nasihat almaya ihtiyacım yok.

Cevdet- Mehri.

Mehri- Ben serbest yaşamak isterim, kiminle istersem gezerim, canımın istediği yere giderim. Buna kimse mani olamaz. Bâ- husûs size hiçbir vakit hesap vermeye mecbur değilim. Bunu ancak benden kocam sorabilir. Oda böyle bir münasebetsizlikte bulunmayacak kadar zeki ve dürüsttür.

Cevdet- [Kalkarak] Tahminimde yanılmamışım. Semih'e olan zaafınız büsbütün meydana çıkıyor.

Mehri- [Şiddetle] Bunu söylemekten sizi men ediyorum.

Cevdet- Nasıl?

Mehri- Çünkü tahmininizde tamamen aldanıyorsunuz. Yalan söylüyorsunuz.

Cevdet- İnşallah yalan olsun.

Mehri- [Gözleri yaşlanarak] Size yemin ederim ki ben Semih Bey'i sevmiyorum.

Cevdet- Öyleyse neden böyle birden bire gitmeye kalkıştın. Yoksa başka bir şey mi var?

Mehri- Belki.

Cevdet- Söyle [Cevap vermez.] Bunu anlamak benim hakkım Mehri ne yalan söyleyeyim. Bu hareketin beni tahminimin fevkinde müteessir ediyor. Şu birkaç

aylık hayatımda hepinize ayrı ayrı medyun oldum. Aramızdaki râbitayı öyle güzel bağladınızki şimdiye kadar yaşamadığım bu tarz-ı hayatta ayrı bir zevk buldum. Hayatta saadetin ne olduğunu bana siz öğrettiniz. Ne yazık ki bunu ilâ nihâye devam edecek zannediyorum. Şimdi siz beni böyle bırakıp gidecek olursanız sizden mahrum olursam kimsesiz, yalnız kalacağım.

Mehri- [Alayla] Neden kimsesiz kalacaksınız. Bir çok dostlarınız var.

Cevdet- Hangi dostlar.

Mehri- Nihayet beni söylemeye mecbur ettiniz. İffet Hanım yok mu?

Cevdet- Nasıl?

Mehri- Görüyorsunuz ki artık saklamak beyhude zannederim. Artık bu muhterem hemşirenizin fezâ'ilinden bahsetmeye kalkışmazsınız. Asıl garibi benim budala gibi şimdiye kadar bunun farkına varmayışım. Meğer ne kadar saf bir kızmışıım. Kim bilir bu kadar saf derunluğumla siz nasıl eğlendiniz?

Cevdet- Nelere zâhib oluyorsunuz?

Mehri- Haydi bakalım, şimdide inkara kalkışın!

Cevdet- [Gözlerini indirerek] Bunu size kim haber verdi?

Mehri- Tabî Semih Bey!

Cevdet- [Dişleri arasından] Sersem.

Mehri- Onun ne kabahati var. Beni de herkes bu meselenin farkında zannederek gayet tabî bir surette bahsetti.

Cevdet- Mehriciğim.

Mehri- Hem artık rica ederim bana bu suretle hitap etmeyin. Hoşuma gitmiyor. Sizinle dostken bu mümkündü. Biraz evvel bana doğruluktan bahsediyordunuz bilmem hangimiz bunun hilafında hareket ediyor. [Cevdet'i taklit ederek] Bana hayatınızda hiçbir macera olmadığından bahsetmiştiniz. Bir de üstelik namusunuz üzerine söz verdiniz.

Cevdet- Rica ederim Mehri, beni dinleyin.

Mehri- Şimdi neden gitmek istediğimi anladınız... İffet Hanım'ı burada görmeye, onunla görüşmeye, yüz yüze gelmeye tahammülüm yok. Şimdi anladınız mı?

Cevdet- O halde gitmeyeceksiniz.

Mehri- Neden?

Cevdet- Çünkü demin İffet Hanım artık bir daha avdet etmemek üzere gitti.

Mehri- Zannetmem.

Cevdet- Yemin ederim.

Mehri- İnanmam.

Cevdet- Dünyadaki bütün mukaddesât namına, sizin başınıza yemin ederim. [Mehri bir dakika mütereddît durur, bakar. O esnada hizmetçi elinde kart ile iğnelenmiş bir buket getirir.]

Hizmetçi- [Çiçeği Mehri'ye vererek] Sizin için getirmişler.

Mehri- Çiçeklerimi [Kartı okur] Semih... İade ediniz. [Buketi hizmetçiye iade eder.] Söyleyin çiçek miçek istemiyorum. Benimle uğraşmasın, Allah rızası için. [Hizmetçi çıkar.]

Cevdet- [Memnun] Mehriciğim, yavrum sana ne kadar müteşekkirim bilsen.

Mehri- Yok teşekkürle kalkışmayın. Size hoş görünmek için değil böyle istedim. Böyle yaptım.

Cevdet- [Sevinçle]Ne için olursa olsun. Asıl mühim olan cihet, Semih'i reddedişin. Bu hareketinle ona karşı bir zafının olmadığını ispat ettin.

Mehri- [Şiddetle] Demek size bunu ispat lazımdı. Kuzum Allah aşkına neden bununla meşkul oluyorsunuz anlamıyorum.

Cevdet- Bunu bende bilmiyorum. Siz istediğinizi sevmektemuhtarsınız. Buna karışmaya hakkım yok. Buna rağmen doğrusunu isterseniz eğer Semih'i hakikaten sevmiş olsaydınız beni çok müşkil mevkiide bırakacaktınız.

Mehri- [Hayretle] Yoksa sizde mi beni?

Cevdet- [Birden anlayarak] Susunuz Allah aşkına susunuz.

Mehri- Sahih mi? Ya ben.

Cevdet- Sizde mi?

Mehri- Evet, bende farkında olmayarak sizi sevmeye başlamışım. Eskişehir'den buraya geldiğim, sizinle ilk görüştüğüm gün hatırlınızda mı? Eskişehir'de kendime sahip, ciddi bir kadın olduğum halde o gün karşınıza birden bire çıkıverince büsbütün başka bir kadın oluverdim, şaşırđım. Boyna pot kırdım. Günler geçtikçe bende size karşı bir alışkanlık peyda oldu. Sizden ayrılamayacağımı anlamaya başladım. Sizi her saat, her dakika görmek istiyordum. Artık yavaş yavaş benim için bir akraba bir dayı olmaktan uzaklaştınız. Yavaş yavaş İffet Hanım'ı kıskanmaya başladım. Ve bende Semih Bey'le sizden intikam almak sevdasına kapıldım. Onunla gezmeye ve eğlenmeye başladım. Fakat ozaman öğrendim. Kendimi toplamak istedim, size sevdiğimi anladığım için size düşman oldum.

Cevdet- Bilmem ne söyleyeyim yavrum. Hârikulâde bir hal. Aklım başımda değil. Adeta başım dönüyor. Bilmem ne yapmalı... Bak yavrum istersen buradan ne yapmalı... Bak yavrum istersen uzaklaşalım, kaçalım. Evet, bu daha doğru. Haydi çabuk odana koş. Ufak çanta içine rast gele bir iki lüzumlu eşyanı fırlat. Ben aşağıda otomobilde seni bekleyeceğim.

Dokuzuncu Meclis

Cevdet- [Şaşkın ve telaşla] Aman Yarabbi ne hârikulâde bir şey!

Seyfi- Cevdet kardeşim beni dinle.

Cevdet- [Kendi kendine Seyfi susmayarak] Hârikullâde! [Zili çalar.]

Seyfi- Görüştün mü? Ne oluyorsun, seni hiç böyle görmemiştim. Hem memnun hem bitkin bir haldesin.

Cevdet- Ne memnun ne de bitkin. Ne halde olduğumu ben bilmiyorum. Adeta çıldırmış bir haldeyim. Düşün ki hiç ümit etmediğim, beklemediğim, layık oldumadığım bir saadet adeta bir peri masalı.

Seyfi- Ne oluyorsun sakın, hasta mısın?

Cevdet- [Hizmetçiye] Çabuk valizlerimi hazırla. Şoföre de söyle otomobil hazırlasın.

Hizmetçi- Peki efendim. [Çıkar]

Seyfi- Canım ne var? Allah aşkına söylesene ne oluyor?

Cevdet- Ben de bilmiyorum.

Seyfi- Bir yere mi gidiyorsun. Seyehate mi kalkıştın?

Cevdet- Evet, evet seyhate... hemde alel acele.

Seyfi- Ne tarafa gidiyorsun?

Cevdet- Cehennem dibine!

Seyfi- Güle güle öyleyse.

Cevdet- Dur Seyfi bana büyük bir iyilik etmek ister misin?

Seyfi- Emret!

Cevdet- Kımıldanma... Söylediklerime dikkat et!

Seyfi- Dikkat edeceğim ama seyhatten evvel insafa gel de Vasfiye Hanım'a benden bir parça benden bahset.

Cevdet- Yine mi Vasfiye Hanım. Şimdi vaktim yok. [Şiddetle sağdan çıkar.]

Onuncu Meclis

Seyfi, Hizmetçi, Hacı Lütfi

Seyfi- [Yalnız ve kırgın] Pekala, pekala! Zaten böyledir. İşleri düşerse beni ararlar.

Hizmetçi- [İçerinden] Evet Hacı Lütü Efendi Vasfiye Hanım kalktılar.

Lütü Efendi- [Bağırarak] Peki teşekkür ederim.

Seyfi- Hacı Lütü Efendi! [Aklına bir şey gelerek] Hacı Lütü Efendi. [Lütü Efendi girer.] Hacı Lütü Efendi!

Lütü Efendi- Seyfi Bey!

Seyfi- İstanbul'a ne vakit teşrif edildi?

Lütü- Henüz geldim.

Seyfi- Tam sırasında geldiniz. Bana büyük bir lütufta bulunmak ister misiniz?

Lütü- maa'l- memnûniyye Seyfi Bey. Fakat evvel emirde bendeniz de sizden bir şeyi anlamak istiyorum. Eğer hakikati söylemek lütfunda bulunursanız abd-i çâkerinizi ilelebed minnettar buyurursunuz. Vasfiye Hanımefendi'nin sabahlara kadar Beyoğlu seyranı hakikat mi?

Seyfi- Evet... Hatta dün gece belûtü!

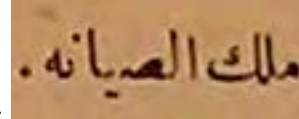
Lütü- [Şaşkın] Belût mu?

Seyfi- Evet, malumya şampanyayı biraz fazla kaçırmış sarhoş olmuştu.

Lütü- Vasfiye Hanım'ı sarhoş inne'l-lâhe me'a's- sabirin!

Seyfi- Canım bunda ehemmiyet verilecek bir şey yok. Zamanın modası böyle, hem de gözlerini hiç bu kadar parlak görmemiştim.

Lütü- Aman Yarabbi onun gibi bir melekü'l-

Seyfi- Evet azizim. Şimdi lütfen beni dinleyiniz. Siz bu ailenin en eski bir dostusunuz. Onun için size müracaatı hepsinden muvaffik buldum. Lütfi Efendi ben Vasfiye Hanım'a aşık oldum, seviyorum.

Lütfi- [Şaşırarak] Ne buyurdunuz.

Seyfi- Seviyorum dedim. [Mürûr] Her halde Vasfiye Hanım'ında benden nefret etmediğine eminim.

Lütfi- Aman Yarabbi neler işitiyorum.

Seyfi- Evet azizim. Keyfiyet bu merkezde yalnız itiraf-ı aşka cesaret edemedim.

Lütfi- Anlayamadım. Cesaret edemeyen siz misiniz?

Seyfi- Evet, benim gibi eski kurt! Şâyân-ı hayret değil mi azizim. Maalesef cesaretim yok. İşte bunun için sizden ricam şu ki Lütfi Efendi benim tarafımdan bilvekalâ Vasfiye Hanım'a açsanız.

Lütfi- [Şiddetle] Bu iş için ben vekil olacağım öyle mi? İşte bu tamam.

On Birinci Meclis

Evvelkiler, Vasfiye, Hizmetçi

Vasfiye- [Telaşla gayet memnun] Bu işte oldu. Herkes parmak ısırıldı. [Lütfi gülerek] Vay Hacı Lütfi Efendi.

Lütfi- [Gayet gülünç bir şikayetle] Evet çâkeriniz Hacı Lütfi dün akşam bir mecnun gibi Eskişehir dağlarını aşıp gelen Hacı Lütfi Efendi!

Vasfiye- Amma telaşlısınız!

Lütfi- Mazur göremez misiniz a sultanım. Son gönderdiğim üç mektubumun bir cevabına nail olamadım, bi't-tab' merak ettim. Cinnetime ramak kaldı.

Vasfiye- Hakkınız var, bende o kadar meşkuldüm ki affınızı rica ederim.

Lütfi- On beş gün bu, a efendim dile kolay!

Vasfiye- On beş gün on beş gece! Ah siz benim geçirdiğim hayatı bilseniz.

Lütfi- [Aynı hâl ile] Biliyorum. Hem bu kifayet etmiyormuş gibi İstanbul'a gelir gelmez, [Seyfi'yi göstererek] beyefendi tarafından zât-ı ismet penâhilerine vekil tayin edildim.

Vasfiye- [Seyfi'ye] Velakelete ne lüzum var her gün birbirimizi görmüyor muyuz? Demek bana söylenecek bir iş için başkasını tevkil ettiniz.

Seyfi- Evet ama...

Lütfi- [Aynı hâl ile] Seyfi Bey zât-ı iffet penâhilerine arz-ı muhabbet etmeye cesaret-yâb olamadıklarından dest-i izdivacınızı talep için bendenize tevkîl ettiler.

Vasfiye- [Şaşkın] Siz mi beni seviyorsunuz?

Seyfi- Ne yalan söyleyeyim. Belki yirmi defa bunu itirafa kalkıştım, fakat cesaret bulamadım.

Vasfiye- Cesaret mi edemediniz?

Seyfi- Evet, ne yapayım. Bu da benim kusurum.

Vasfiye- Ya!..

Seyfi- Tam söyleyeceğim esnada dilim tutulmaya başlıyor. Sizi görünce şaşırıveriyorum. Bakın mesela dün gece dans ederken... Hafazan-Allah Yarabbi sen taksiratımı affeyle.

Vasfiye- [Şiddetle] Tevekkeli değil. Bende şaşırdım. Demek ayaklarınızın dolaşması şiddet-i aşkınızdan ileri geliyordu. Ben de bu akşam Seyfi Bey'e ne oldu dedim durdum.

Seyfi- Zaten aşk daima insanın ayaklarını dolaştırır.

Lütfi- Mesele bu kadarla kalsa ona da şükür.

Vasfiye- Dahası da var mı?

Lütfi- [Seyfi'yi göstererek] Sizin kendisine karşı lakayt olduğunuza emniyeti varmış.

Vasfiye- [Gülünç bir mahcubiyetle] Seyfi Bey yalan söylememiş.

Seyfi- [Sevinçle] Aman Allahım.

Lütfi- Susunuz! Bir de utanmadan ism-i zü'l-celâli ağzınıza almayın!

Vasfiye- Bu vekaleti kabul ettiğiniz için teşlekkür ederim. Hakikaten çok iyi bir kalbiniz varmış.

Lütfi- Allah aşkına insaf buyurun Vasfiye Hanım. Bari yanımda bunlardan bahsetmeyin! Bilmem ki ben aşkıma teskine nasıl muvaffak olacağım.

Seyfi- [Şaşkın] Ne! Bir de rakip ha!

Lütfi- Daha üç ay evvel söz vermişsiniz.

Vasfiye- Evet söz vermiştim ama o zaman başkaydı. Şimdi sözümü geri alıyorum. Bu da sizin iyiliğiniz için.

Lütfi- Benim iyilim için mi? Anlayamadım.

Vasfiye- Anlayacağınız bi't-ta'b benim gibi açık fikirli bir kadın size rabt-ı hayat edemezdi. Artık aile de bir kapı mandalı kafi.

Lütfi- [Şaşkın] Efendim!

Vasfiye- Hakikati böyle Hacı Lütfi Efendiciğim. Aramızda çok fark var. siz muhterem bir zatsınız. Efkarımız birbirine uygun değil. Hâlbuki ben şimdi çok alafranga, tam bir zamane hanımı oldum.

Seyfi- [Gülerek] Bu böyle azizim. Artık size Sarayburnun'dan atlamaktan başka çare yok.

Vasfiye- Seyfi ile aynı asrın insanlarıyız.

Seyfi- [Öperek] Bu muhakkak.

Lütfi- [Kızgın] Demek o kadar yoldan bu hali görmeye gelecekmişim.

Hizmetçi- Hanımefendi terziden elbiselerinizi göndermişler.

Vasfiye- Pekala geliyorum.

Lütfi- Yâ Rabbe'l-Âlemîn. Vasfiye Hanım'ı bu halde göreceğime keşke ölseydim. Allah cümlelerinizi ıslah etsin. Vasfiye Hanımefendi etmeyindi Allah aşkına beni dinleyin rica ederim. İstirham ederim.

On İkinci Meclis

Seyfi- Nihayet bizim fal doğru çıktı. Sinek papazı her taraftan saâdet, bahtiyarlık... [Cevdet gitmeye hazır, elinde paltosu ve bir mektup vardır.]

Cevdet- [Seyfi'ye mektubu uzatarak] Şunu al şimdi, saat on buçuk. Tam yarımdaya yeğenimi görür ve mektubumu kendisine verirsin.

Seyfi- Pekala! Bu kadar mı?

Cevdet- Evet.

Seyfi- Gidiyor musunuz?

Cevdet- Tabîi.

Seyfi- Seyehatin uzayacak mı?

Cevdet- Bilmiyorum.

Seyfi- Üzülüyorum, çünkü hayatımın en mühim zamanında gidiyorsun.

Cevdet- Senin saçmalıklarımı dinleyecek vakjtim yok. Yarın adresimi de gönderirim. O zaman uzun uzadıya anlatırsın.

Seyfi- İyi ama söyleyecek o kadar çok şeyim var ki...

Cevdet- Şimdi koş uşağıma söyle çantamı otomobile yerleştirtsin.

Seyfi- Pekala... Söyle ne zaman görüşebiliriz.

Cevdet- Allah bilir.

Seyfi- Güle güle Cevdetciğim. Allah işini rast getirsin.

Cevdet- Teşekkür ederim. İşim esasen rast gidiyor, talihim yaver.

On Üçüncü Meclis

Cevdet, İsfendiyâr

İsfendiyâr- İşte dayıcığım!

Cevdet- [Dönerek birden bire hayretle] A! İsfendiyâr.

İsfendiyâr- Dayıcığım! Beni nasıl buldunuz? Nasıl, adama döndüm mü?

Cevdet- [Telaşla] Pekala pekala gayet güzel.

İsfendiyâr- İyi ama ehemmiyet bile vermediniz.

Cevdet- [Lakayt] Pekala.

İsfendiyâr- Bakın ne kadar değiştim değil mi? Nerede o eski Çince muallimi. Demin aynaya baktım da az daha kendi kendimi tanıyamayacaktım.

Cevdet- [Sıkılarak] Evet... Çok değişmişsin tabî, böyle daha çok iyisin.

İsfendiyâr- Beni şıklaşmaya icbâr ettiğimize isabet etmişsiniz. Siz tabî hayatı benden daha iyi bilirsiniz. Bu ısrarınızda elbette bir sebep vardı. Bunu bana söylemeliydiniz.

Cevdet- Sonra şimdi hiç vaktim yok.

İsfendiyâr- Evet, bu aşikâr. Galiba sokağa çıkacaksınız.

Cevdet- Evet, beni mazur gör oğlum.

İsfendiyâr- Dayıcığım o kadar telaş etmeyin. Gitmeden evvel bana şu mühim sebebi söyleyin.

Cevdet- [Hayretle] Mühim sebebi mi?

İsfendiyâr- Evet, deminden beri düşünüyorum bir türlü bulamıyorum. Saadet-i ailemin tehlikede olduğundan bahsettiniz. Saadetim neden tehlikede? Yoksa zevcem mi?

Cevdet- Yok canım nereden nereye?

İsfendiyâr- Bu sözünüzü değiştirmeye kalkışmayın. Saadetim zevcem demek değil mi?

Cevdet- Artık bundan behsetme. Hem de hemen gitmeye mecburum.

İsfendiyâr- [Israrla] Dayıcığım bu ısrarımı mazur görebilseniz. Deminden beri aklımdan ne müthiş şeyler geçiriyorum. Semih Bey için söylediklerinizi hatırladım. Karımın peşinde dolaşıyor değil mi?

Cevdet- Yok canım sana öyle gelmiştir.

İsfendiyâr- [Israrla] Bundan emin misiniz? Beni müteessir etmemek için hakikati söylemiyorsunuz. Fakat mesele bildiğiniz gibi değil. Beni kimse anlayamaz. Ben o kadar acayip, o kadar sıkılgan bir insanım ki hiçbir zaman, hissettiğimi başkasına anlatamam. Fakat dayıcığım eğer karım beni sevmezse Allah etmesin ondan ayrılmak icap ederse mutlaka ölürüm.

Cevdet- [Müteessir] Ölür müsün?

İsfendiyâr- Evet, maalesef herkes gibi karımı hüsn-i idare edemediğimi şimdi anlıyorum. Bu gibi hususâta çok beceriksizim. Onu ne kadar sevdiğimi bir türlü anlatamadım. Siz ona söyleyiniz dayıcığım. Çünkü size itimadı pek büyük.

Cevdet- [Dalgın] Sahih yavrucuğum onu bu kadar seviyor musun?

İsfendiyâr- Tasavvurunuzdan fazla, hem beni ne kadar giydirderseniz, süsleseniz hiçbir vakit sizler gibi cesur olamayacağım. Semih Bey'le cenkleşemeyeceğim. Bunun için siz bana akıl öğretin.

Cevdet- Ben mi?

İsfendiyâr- Evet, bir tehlike olsa eminim siz bunun önünü alırsınız. Saadetimi sizin elinize bırakıyorum.

Cevdet- Ya! [Bir müddet düşünür.] Sersem çocuk ne garip fikirlerin var. [Kollarını açarak] Gel boynuma sarıl!

İsfendiyâr- [Cevdet'in kollarına atılır, Cevdet'in gözleri yaşarır.] Dayıcığım neden ağlıyorsun?

Cevdet- Hiç! Beni çok müteessir ettin, başka bir şey değil yavrucuğum. [Yüzüne bakarak] Yalnız koş hizmetçiyi bul, şu kravatı değiştir. Sana benimkilerden den bir tane intihâb etsin. Hüsn-i tabiatınıza hiç itimadım yok. Karın gelince ben ona icap eden şeyleri söylerim. Artık Semih'ten korkacak hiçbir sebep kalmayacak.

İsfendiyâr- Dayıcığım bilmem size nasıl teşekkür edeyim.

Cevdet- Teşekkürü bırak. Koş boyun bağını değiştir.

İsfendiyâr- Peki.

On Dördüncü Meclis

Cevdet, Mehri, Hizmetçi

Cevdet- [İsfendiyâr'ın arkasından bakarak] Gördün mü Cevdet öyle bir halt edecektin ki! [Kapı açılır, Mehri görülür.]

Mehri- Ne oluyorsunuz, nerede kaldınız? Bir saattir aşağıda bekliyorum.

Cevdet- Evet, otomobil kapıda değil mi geliyorum.

Mehri- Haydi gidelim.

Cevdet- [Bir iki adım attıktan sonra birden müthiş bir sancı gelmiş gibi] Ay, ay, ay!

Mehri- [Koşarak] Ne oluyorsunuz?

Cevdet- [Sağ ayağını göstererek] İşte burada tam üç ay evvelki gibi, öyleki bir haftada belki bir ay devam eder.

Cevdet- Başımıza gelenleri gördün mü Mehriciğim. Korkarım ki aşkımıza...

Mehri- Ne diyorsunuz.

Cevdet- Ne yapalım, işte yine tehlike baş gösteriyor. Ne yazık genç değilim. alîl bir adamım.

Mehri- Cevdet.

Cevdet- Öyle zannederim ki bu seferlik isabet oldu. Çünkü bir delilik yapmak üzereydik.

Mehri- Nasıl, delilik mi?

Cevdet- Öyle değil mi ya? Ya bu sancı yolda başlamış olsaydı! Pis bir otelde günlerce kalmaya mecbur olacaktık. O zaman pişman olacaktın. Yaşlı, hastalıklı bir adam için genç kocandan ayrıldığına müteessir olacaktın.

Mehri- [Yavaş sesle] Zavallı kocam.

Cevdet- [Devam ederek] O sana nâil olmak için senelerce beklemiş düşün. Bu vaziyet karşısında birden bire ne büyük bir sükût-ı hayale uğrayacaktın. Ona da ne müthiş bir darbe olacaktı. [Coşarak] Doğru söylüyorsunuz. Farkında olmadan pek çılgınca hareket etmişiz. Başımız dönmüş, adeta sarhoş olmuştuk değil mi yavrum. [Yalandan bağırır.] Ay!

Mehri- [Paltosunu çıkarır.] Artık hacet kalmadı, yorulmayınız. Merâmınızı tamamıyla anladım.

Cevdet- Ya...

Mehri- Evet, anladım kâfi.

Cevdet- Teşekkür ederim.

On Beşinci Meclis

İsfendiyâr, Vasfîye, Seyfi, Lütfi

İsfendiyâr- [Sağdan] Dayıcığım.

Cevdet- [Ayağa kalkar.] Peki gelsene.

Mehri- [Hayretle] İsfendiyâr.

Cevdet- [Şefkatle] Evet İsfendiyâr fakat o eski İsfendiyâr değil. Nasıl bu hali hoşuna gitti mi?

Mehri- Tabî.

Cevdet- Demedim mi?

İsfendiyâr- [Sevinçle] Doğru söyle beni böyle beğeniyor musun?

Mehri- Tabî.

Cevdet- Demedim mi?

İsfendiyâr- [Sevinçle] Doğru söyle beni böyle beğeniyor musun?

Mehri- Tabî değil mi?

Cevdet- İşte o da İstanbullu şık bir bey oldu.

Mehri- Fakat bu hale kim muvaffak oldu?

İsfendiyâr- [Cevdet'i gösterir.] Dayım.

Mehri- Siz mi?

Cevdet- Evet, ben...

Mehri- Teşekkür ederim dayıcığım.

Cevdet- [Kendi kendine] Ne de çabuk dayısı oldum.

İsfendiyâr- Mehriciğim bilsen seni kaybetmekten ne kadar korktum.

Mehri- Bende...

Vasfiye- Beyhude ısrar etmeyin Lütfi Efendi. Kızımın görüşmem lazım. Bu bey de kim?

Mehri- İsfendiyâr anneciğim.

Vasfiye- Bu İstanbul'un haline şeytanın bile aklı ermiyor. Bu oğlan da adama benzedikten sonra...

Cevdet- [Mehri İsfendiyâr'ı göstererek] Şimdi birbirlerine yakıştılar değil mi?

Seyfi- Evet bizim gibi.

Vasfiye- Küçük çocuklar size söylemeyi unuttum. Ben de Seyfi Bey'le evleniyorum.

Mehri- Sahih mi anne?

Seyfi- [Yavaş sesle] Mektubu vereyim mi?

Cevdet- Hacet yok yerine vasıl oldu.

Hacı Lütfi- İyi ama ya ben ne olacağım a gözüm efendim.

Vasfiye- Yine Eskişehir'e avdet edersiniz.

Lütfi- Ya sizi nasıl unutayım.

Vasfiye- İlahiler yazarak...

Perde Son

Mecmuamıza Verilen Eserler:

BİR GECE FACİASI

Reşat Nuri Bey'in Fransızca'dan naklettiği üç perdelik piyestir. İkbâl kütüphanesi tarafından kitap haline neşredilmiştir. Fiyatı 25 kuruştur

İSTANBUL HAVASI

Dârü'l-bedâyi'nin bu zarif komediyasını mecmuamıza tefrika ettik. Yakında ayrıca kitap şeklinde çıkacaktır. Abonelerimize meccanen gönderiliyor.

Terakkî: Bu namda mühim ve kıymettar bir mecmuanın intişara başlayacağını haber aldık. Tebşir ederiz.

İstanbul'un en güzel manzarasını teşkil eden Fenerbahçe sahilinde otel, kahve, müskirât ve lokanta. Otel Belvu, yaz mevsimi için en iyi ve artistik dans ve konser.

Romen Güzeli Aida

TÜRKİYE EDEBİYAT MECMUASI

Ayda bir neşrolunur, ilim ve edebiyata hâdim resimli mecmuamızda neşredilen eserler ve muharrirleri:

Birinci Sayıda

Selîm-i Sâlis ve Şeyh Gâlib, Dârü'l Fünûn Edebiyat Fakültesi, Türk Tarihi Edebiyatı Müderrisi Köprülüzâde Mehmet Fuat, Millî Tarih ve Halk İdâresi, Dârü'l Fünûn Tarih Müderrisi Ahmet Refik, Lisânda Tahavvül Uşakizâde Halid Ziya, Harp ve Zafer Hüsamettin Sacid, Gazi Paşa Hazretlerinin Büyük Kıtada Resimleri, İlk Temas Eylül Muharriri Mehmet Rauf, Bir Türk Evliyası Aka Gündüz, Çare Talâk-ı Sâlise Muharriri F. Celaladdin, Zehir Halide Nusret, Türkü Celal Sahir, Bir Hüsrân Gecesinde Halit Fahri, Eski Aştan Sacid, Gençlikte Şiir Heyecanları Halit Fahri, Türk'ün Şükrânı Orhan Mithat, Boş Gönül Matbûat Müdür-i umûmiyesi Ercüment Ekrem, Aşka Dair Celal Sahir, Müsabaka, Sosyete Hayatı Râtıb Tâhir, Muhtelif Resimler, Şeyh Gâlib'in Şiirleri.

İkinci Sayıda

Halk Adamı Dârü'l-Fünûn Rûhiyyât Müderrisi Mustafa Şekip, Bedî'î Anadolu Dârü'l-Fünûn Emîni İsmail Hakkı, Sâdâbâd ve Çırağan Müverrih Ahmet Refik, Dîvân Edebiyatının Hanım Şairleri Leyla Ali Canip, Hangi Samimiyet Emine Seniye, Ağlayan Güzel Kız Hüsametlin Sacid, Marmara Gecelerinden Suad Derviş, Alev Halide Nusret, Buhran Celal Sahir, Saâdâbâd Günü, Kadın, Eski Nişanlı, Yusufo Ziya, Gel Beni Râm Et, Nihal, Yeni Merkezimizin Uzak ve Yakın Tarihi Grand Ansiklopedi, Kurtuluş Günü, Öldüren Kadınlar Serisi Sahibini Öldüren Kadın Halide Nusret, Güzeller Sacid, Nedim'in Şiirleri, Leyla Hanım'ın Şiirleri.

Resimler: Ahmed Sâlis Harem Dairesinde, Damat İbrahim Paşa, Şair Nedim'in Resmi, Yaşmak Ferace Âleminden Bir Kadın, Aynalı Kavak Kasrının Dîvânhanesine Açılan Mezhep Kapı, Kasırda Şadırvanlı Dîvân, Kasrın Kabul Salonu ve Tarihi Eşyası. (Resim)

Üçüncü Sayıda

Hilâfet ve Halîfeler Hüsametlin Sacid, İnkılâbın Mantığı, Dârü'l-Fünûn Emîni İsmail Hakkı, Mebruke Müfide Ferit, Hür İnsan Selehattin Enis, Kadın Hikâyesi Artemiz Selami İzzet, Ankara'nın Tarihi... Yaralarken Halide Nusret, Nişanlısını Öldüren Kadın Halide Nusret, Değirmen Ali Canip, Aşk mı Samimiyet mi Vedat Örfi, Güzeller Sacid, Hayat Celal Sahir, Müsabakanın Neticesi, Aydemir Muharriresi Müfide Ferit Hanım'ın Resmi, Halide Nusret Hanım'ın Resmi.

Dördüncü Sayıda

Bizde Tıbâ'at Ve Pashı Matbaalar Hüsametlin Sacid, Bizans Milattan Sonra İstanbul'un İlk Suru, Konstantin Suru, Bizans'ın Vaziyet-i Topografyası, Bizans'ın Devâ'îr-i Mülkiyesi, ve Âsâr-ı Atikesi, Muhafaza-i Âsâr-ı Atike Encümeni Azasından Mehmet Ziya, Feylesoflar Ne İçin Tedkik Edilir? Edebiyat Fakültesi Felsefe Müderrisi Mehmet Emin, Perin Sahiren Celal Sahir, Eşini Öldüren Kadın Halide Nusret, Marmara Gecelerinden Suad Derviş, Hortlak Selahattin Enis, Temâşâ Hayatı, Dârü'l-Bedâyi' Türk Mümessileleri Hüsametlin Sacid, Dârü'l-Fünûn

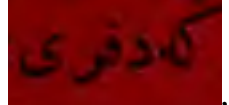
Teşkilâtı, Hicran Nihal, Viyana Operat Artistlerinden Miloviç'in Resmi. Bedîa Muvahhid Hanım'ın Resmi ve sâ'ir resimler.

Beşinci Sayıda

Millet, Mebûsân Reis-i Cumhur, İctimâî Nokta-i Nazarından Aile, Cinsi Münasebetler, Analık Hakkı Üzerine, Müessis Sistem Harp ve Esaret İ'tiyâdları, Taaddüd-i Zevcât, Hıristiyanlık Âleminde Kadın Düşmanlığı, Türk Adımı, İslâmiyette Aile, Hayat Arkadaşının İntihâbı, Hakka Mukâbil Vazife, İzdivaç Mukavelesi Vatan Ser Muharriri Ahmet Emin, Matbaa-ı Amirede Şûriş, Büyük Sû-i İsti'mâl, Sûz-dil'in Gözleri Halide Nusret, Bir Çocuk Kıza Celal Sahir, İstanbul Havası Moris Hanken ve Romen Polos'un Müştereken Telif Ettikleri "La Sonet Dalarm" den tatlı Bedîa Muvahhid, Viyana Operatı Artistlerinden Matmazel Vayisman ve Madam Mayloviç .

Altıncı Sayıda

Bir Gece Faciası Hüsamettin Sacid, Reşat Nuri Bey'in Eseri, Halk İlmi Selim Sırrı, Sarı Zeybek Şarkısı, Bir His Meselesi Halide Nusret, Tanagrallı Rakkâse "René Boylesve" den Nasuhi Esad, Benim Kalbim Halide Nusret, İstanbul Havası Bedîa Muvahhid, Abdülhak Hamit Bey'in en son resmi hatt-ı destiyle imzası, Büyük Cihan

Artisti Fransız Operatı Artistlerinden , Bedîa Muvahhid Hanım (Çarşafsız) resim.

Türkiye Edebiyat Mecmuası memleketimizin en büyük ve meşhur muharrirlerinin kıymet-dâr eserlerini sayfalarında toplamakla büyük bir muvaffakiyet kazanmıştır. Karilerimize yedinci sayımızla beraber mecmuamızın fihristini ve renkli bristol kartondan bir kapak takdim ediyoruz. Koleksiyon yapanlar için iyi bir cild olur.

ABONE ŞARTLARI:

Her yer için 250 kuruştur. Ayrıca posta ücreti alınmaz. Mecmuamız tarafından neşredilen eserler ve nüsha-i fevkâladeler abonelere meccanen veriliyor. Abone bedelleri mecmua namına posta ile gönderiliyor.

Adres: İstanbul'da Türkiye Edebiyat Mecmuası üdüriyeti.

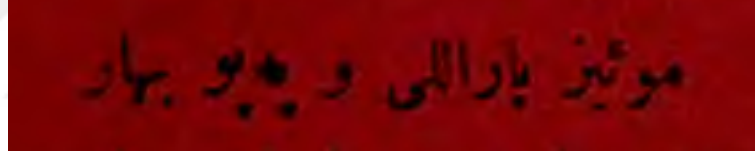
İstanbul abonelerimizin adreslerine makbuz ile beraber Garden Bar için bir gecelik bilet meccanen gönderiliyor.

Yine İstanbul abonelerimizin adreslerine verilecek bir kartla en büyük fotoğrafhanelerde bir resim çıkarabilirler.

Dışarı abonelerimiz ise posta bedellerini göndermek şartıyla meccuamızda ilanları münderic kitapları nısf-ı ücretle alabilirler.

Fotoğrafhanesi İstanbul'da en iyi ve artistlere resim çıkarır.
Beyoğlu Cadde-i Kebîre.

Ecza-yı tıbbiye ve itriyyât mağazası, Beyoğlu Cadde-i Kebîr numara 244-
Galatasaray

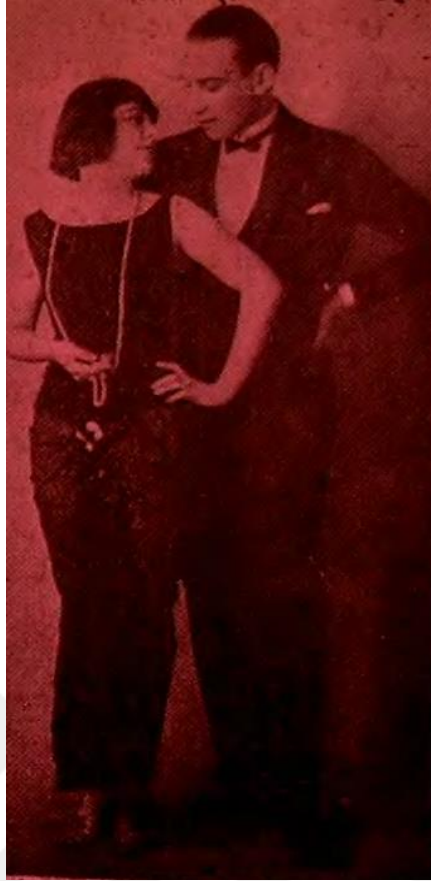
Telefon: Beyoğlu 3884

Orijinal Akrobatik Dansöz Madam Alexander

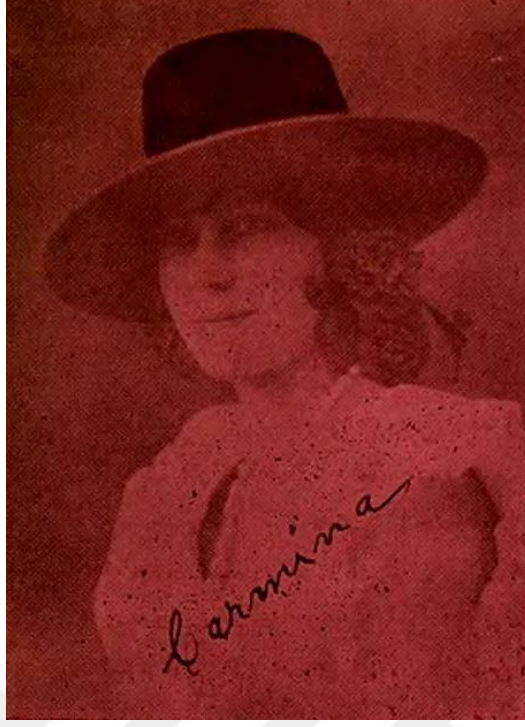

Garbî Avrupa Sanatkârlarından İspanyalı

Dans

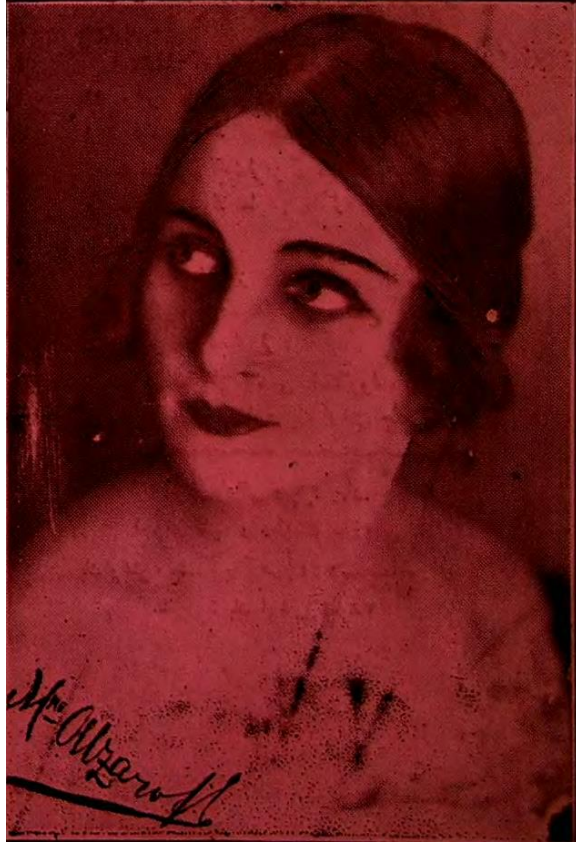
كسنتريق لي ئترا قرهه

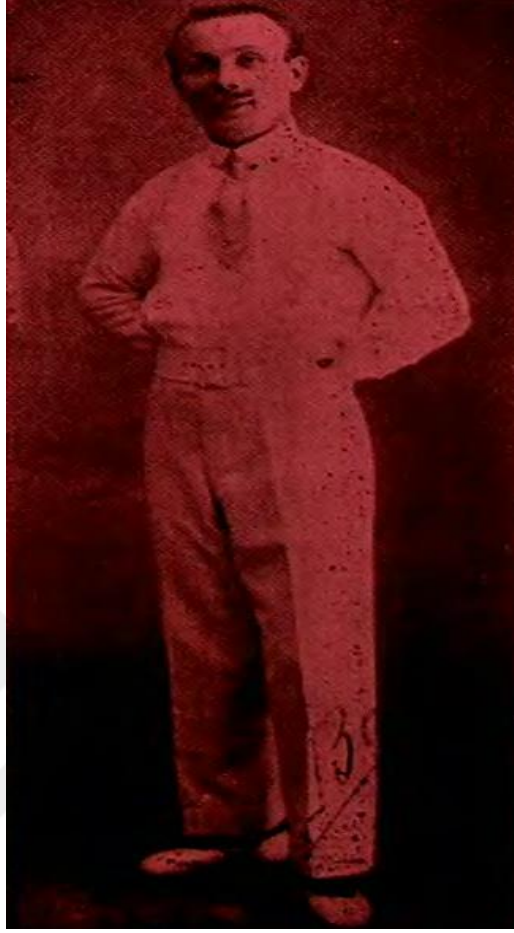
Güzel Rakkase Madame Carmina

Garden Bar

İstanbul'un en kibar ve muhteşem mahfili

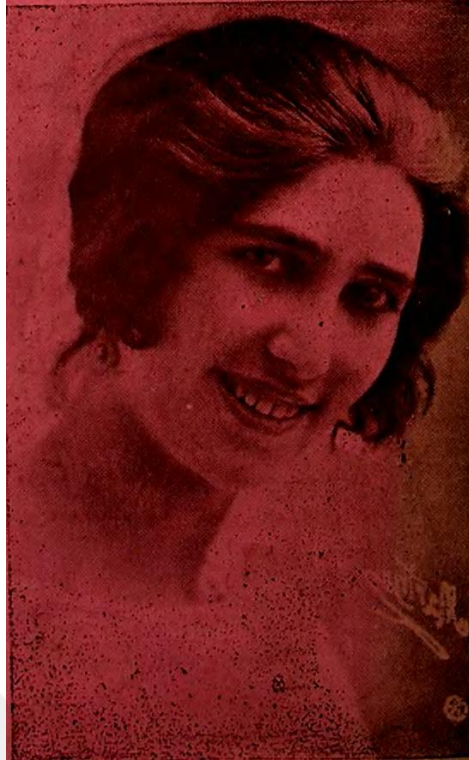

Bale Solisti Madam Auzarova

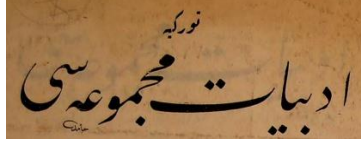
Akrobat

يونيتوم

Matmazel Marta

İkinci Sene Sayı: 1

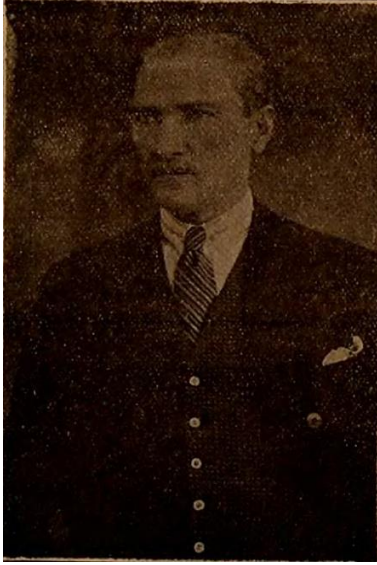
TÜRKİYE EDEBİYAT MECMUASI

Müdür: Hüsamettin Sacid

Baş Muharriri: Dârü'l-Fünûn emini Müderris İsmail Hakkı

Her ayın beşinci ve yirminci günleri neşr olunur. Edebî, ilmi, ictimâ'î resimli mecmua

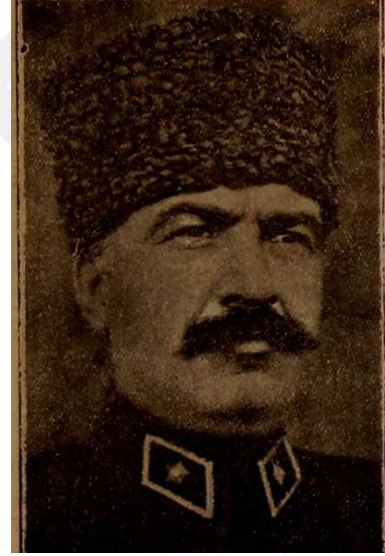
22 Nisan 1341

Türk Vatanının ve Türk İstiklalinin

Büyük Halâşkârı

Muhterem Reis-i Cumhuriyetimiz

İstiklâl Cihadının

Muhterem kahramanlarından

Fevzi Paşa

Edebiyat Mecmuası bu sayıdan itibaren millî kahramanlarımızın resimleriyle ilk sayfasını tezyin edecektir. Anadolu'dan gönderilecek harp menâkıbını millî kahramanların resimlerini memnuniyet ve iftiharla derc edeceğiz. Bir Türk onbaşının veya neferinin hatıralarını da kabul ederiz.

BU SAYIDA:

Musâhabe: Sanattan Kaçan Adam- Dârü'l- Fünûn Emini Müderris İsmail Hakkı, Geceden Taşan Dertler (Şiir); Halide Nusret, Ney Sesleri (Şiir); Halit Fahri, Anneme (Şiir), Duyulmuş Acılardan, Küçük Yıldız (Hikâye); Halide Nusret, İktisadi İnkılâb; Orhan Mithat, Mekteplerde Ulûm-ı Diniye ve Kur'ân-ı Kerîm, Meşrû' Zinâ (Tez, Hikâye); Hüsamettin Sacid, Adap-ı Muaşerete dair asri ve kıymet-dâr bir makale gelecek sayımızda...

İdarehane: İstanbul Nuruosmaniye Caddesi 57 Numaralı Türkistan Apartmanı Birinci Kat. Cumartesi, Pazartesi, Perşembe günleri saat 3 den 6 ya kadar açıktır. Edebî, ilmi, kıymet-i haiz eserler kabul olunur.

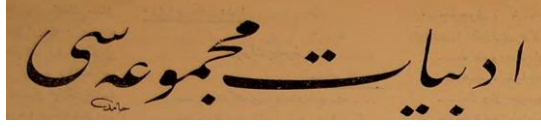
Fiyatı 5 kuruştur.

İç sayfa boş

Sayı:1

İkinci Sene

EDEBİYAT MECMUASI

Her ayın beşinci ve yirminci günleri neşr olunur. Edebî, ilmi, ictimâ'î resimli mecmua.

22 Nisan 1341

Müsâhabe:**SANATTAN KAÇAN ADAM!**

Durkaym insanı kendi kendine cehde muktedir bir mahlûk olmak üzere tavsif ediyor. Fi'l-vâki' hayvanda cehd eder, fakat hayvanın cehdi harici bir tazyik ile olur. Yük taşıyan at misalinde olduğu gibi... Bu hayvanı cehde sevk eden kırbaçtır. Hâlbuki insan terbiye sayesinde o hale gelirken harici hiçbir tazyike muhtaç olmaksızın cehd edebilir. İnsan en güç işlerde bile bu cehde yalnız başına muktedirdir. Onun için insana “Yalnız başına cehde müstaid olan hayvan” demek doğrudur. Fakat bu cehd bir günün mahsülü değildir. Bunu elde etmek için seneler lazımdır. İnsan terbiye tesiriyle senelerce cehd etmeli ki kendi kendine cehd etmeye alışabilsin. Mesela çocuk için en güç iş elbise giymektir. Fakat terbiye almış bir insan için bu iş kolaydır. Beşeri olan hangi vazifede, insanı nev'iden olan hangi idrakta cehdimizin müdahalesi yoktur. Bakınız, siz ciddi ve ilmi bir bahsi izah ederken gözleri süzülen ve ağzı açılıp kapanan şu adama... Zavallı yoruluyor, dinleyemiyor. Çünkü bu insan dinlemeye alışmamıştır. Ve çünkü dinlemek, anlamak oda bir

cehddir. İlim gibi sanatta bizden dikkat ve cehd ister. Bir

anlamak için zekâmız, dikkatimizin müdahalesi şarttır. Bunlar bi'l-bedâhe ve bilâ vasıta şuuru muza yerleşecek basit eserler değildir. Avrupa gibi

musiki de bazen en derûnî ve en fevzâi ihtiraslarımızın bazende en insani ve en beşeri emellerimizin ifadesi vardır. Büyük bir sanatkâr dikkatiyle tahlil edilmedikçe, dağınık ve müttezâdd görünen parçalara büyük bir ahenk sokulmadıkça bu musiki bizim için cehennemi bir gürültüden başka bir şey değildir. Zaten bir sanat eserini anlamak o eseri ruhunda yeni baştan yaratmak demektir. Şu halde nev'inin ıstırabını duyulmayacak derecede kulakları sağırlaşan ve en ufak bir aşk heyecanı yaşamayacak kadar içi kuruyan bir adama doğrudan doğruya "Sanatın ve sanatkârın sesini işit." demek manasız olur. Güzelden kaçan, sanat eserini, manayı, heyecanı, ahengi, hayatı istihkâr eden adam rast geldiğine "Bunların ne lüzumu var?" diyorsun... Hâlbuki burada ne bir lüzum ne de bir ispat mevzu bahistir. Sadece büyük ve elemli bir cehdin teslim edeceği bir zevk vardır. Bunu bulamıyorsan kabahat ne eserin ne sahibinindir. Yalnız senindir, senin!

Dârü'l-Fünûn Emîni: İsmail Hakkı

Şerefli bayramlar münasebetiyle karilerimize tebriklerimizi beyan ederiz!

İKTİSADİ İNKİLÂB

Hiçbir inkılâp yoktur ki: milletlerin iktisadi hayatında bir tahavvül husule getirmesin. Cemiyetlerin iktisadi vaziyetlerinin inkılâbata sâik olduğunu iddia edenlerin kanaatleri büsbütün hakikatten uzak değildir. Mamefih zamanın, zeminin hesapsız müessirâtını düşünmeden her inkılâb-ı iktisadiyyatla alakadar addetmekte doğru olamaz.

Terakki ve tecdid sahasında fennin, sanatın harikalar ibdâ ettiği bu devirde asırlardan beri ezici bir mahrumiyet ve sefalet içinde yaşayan Türk milletinin çetin mücadelelerde meydana getirdiği inkılâbın en feyizli eseri iktisâdiyyâtımızda görülmektedir. Her tebeddül her muhitte zarûri bir sarsıntı husule getirir. Her yerde olduğu gibi işsizlere, ihlallere tesadüf olunur. Fakat bu ârizîdir. Bu gün aziz vatanın her tarafında yaşamak ve çalışmak ihtiyacı, sanat ve marifet aşkı uyanmıştır. Sanayi, zirâî birçok teşebbüsler, faaliyetler meşhûd olmaktadır. Köylerde bir dilim ekmekle ömrünü tebâh etmek kanaat ve meskeneti, münevverlerde ancak geçinecek kadar bir maaşa vakf-ı hayat etmek zihniyeti kalmamıştır. Herkeste çalışmak kazanmak

iştiyâkı hâsıl olmuştur. Pek bariz surette mahsus olan bu uyanıklık, iktisadi i'tilâmızı temin edecek bir kuvve-i muharrikedir. Asırların şahidi olduğu fenalıklarla harap olan vatanın imarı çok yakın bir maziye son hakiki inkılâbımıza gelinceye kadar mevcudiyet ve hayatının manasını anlamayan halkın mutlak bir refaha kavuşması muhakkak olmakla beraber zamana mütevakkıftır. Marifet ve medeniyetin terakki tekâmülüyle her iş bir ilim halini almış bir ihtisas meselesi olmuştur. Sanat ve ticaret hayatında çok ince vukuf ve tecrübeye müstenid şeylerdir. Dün ki memur bugün tâcir sıfatını almakla şahsiyetine yeni bir şey ilave etmiş olmaz. O daha birçok zaman memur-ı zihniyet ve kanaatin esiridir. Fakat ihtiyaç denilen müessir sâik serî istihâlelerle iktisadi inkişâfımızı temin edecektir. Mademki millî sanat, millî ticaret, nihayet millî temâyülâtımız, millî duygularımızla beraber millî iktisâdiyyâtımızı yükseltmek ihtiyacı his olunmuştur. Bu gaye etrafında bütün vatan evladında bariz bir meyil ve tehâlük vardır. Mademki ihtiraz devrelerinde zaruret ve mürâretten başka bir şey tanımayan halk vatanın nihayetsiz hayat ve servet menba'larından, müstefid olmak için faliyete başlamıştır. Zaman zaman mucizeler göstermek isti'dâdlarında olan Türk milletinin iktisâdiyyât vadisinde de muvakkaf olacağı şüphesizdir.

Millî temâyülât ve faliyetleri boğulduğu, ceberûta esir ve münkad etmek için halkın yaşamak kabiliyeti söndürüldüğu yakın bir zamanda muazzam inkılâbımıza kadar tepemizde dalgalanan ay yıldızlı kırmızı bir bayraktı, lakin memlekette servet kazanan saadet içinde yaşayan hep yabancılardı, dūřmanlardı. Türk'ün nasibi yalnız olmak, büyük bir mahrumiyetin çilesini çekmekti. Türk milleti bugün memleketine sahip olduğunu idrak etmiş, muhakkak kati surette iktisadi mücadeleye girişmiş, isti'dâdının feyzlerini göstermeye başlamıştır.

Dün ki elim vaziyetimizle bugün ki iktisadi hareketlerimiz arasında basit bir mukayese hakikati anlamaya kifayet eder. Birkaç sene evveline kadar denizlerimizde, bayrağımıza mütehassir idik. Bütün deniz yollarımız yabancılardan elindeydi. Sahillerimizde mavili beyazlı bayrak taşıyan yüzlerce tekne her gün gözlerimizin önünde millî servetimizi alıp götürürdü. Bu gün alev rengindeki sancağımızın ateşin mevceleri arasında dūřman renkleri görünmüyor. Vatanın bir

parçası olan denizlerimizde de mevcudiyet ve hâkimiyetimiz göze çarpıyor. Aziz topraklarımız gibi vatanın bir parçası olan denizlerimizde vatan yavrularını ezeli feyze besliyor. İktisadi intibahımıza bu bir misaldir.

Büyük inkılâbın en büyük feyzi halkta yaşamak ümidini, çalışmak kabiliyetini uyandırmasıdır.

Orhan Mithat

Duyulmuş Acılardan:

KÜÇÜK YILDIZ

Çetin'in babasına:

-Posta geldi. Posta posta... Çocuklar, cıvıldaşarak genç muallimin etrafını aldılar:

-Bana var mı hoca hanım?

-Ne olur, bana bana!..

-Ay, Zehra, sana yine var.

-Annemden, anneciğimden... Teşekkür ederim muallime hanım.

Genç muallim, gözlerini ve dudaklarını güzelleştiren mesut bir tebessümle, zarfları havada çırpınan mini mini ellere bırakıyordu.

Sonra döndü, avuçları boştu. Ruhu mübhem bir saadetle dopdolu dudaklarının arasında neşeli bir mısra dolaşıyordu...

Birden durdu:

-Yıldız!

Çocuk, titreyerek alnını camdan ayırdı. Gözleri bulanıktı.

-Ne yapıyorsun orada, Yıldız?

-Hiç, hoca hanım!

-Nen var çocuğum?

Çocuk, bir lâhze durdu. Bulanık gözlerinde bir derin mahrumiyetin acısı yandı. Bir ney sesi gibi ince ve dokunaklı sesle birden:

-Mektuplarını okuyorlar, dedi. Onlara bakıyorum...

Ve sürüklenen adımlarla yürüdü, gitti.

Yıldız! Küçük Yıldız! Beş seneden beri “Yetimler Evi” nin çocuğuydu. Tam beş sene, burada yaşamıştı ve bu beş uzun sene içinde, tek bir mektup bile almamıştı... Her gün posta saatini bin sabırsızlıkla bekleyen, mektupları dağıtan muallimin etrafını şevkle, neşeyle, saadete kuşatan arkadaşlarına evvela gıbtayla sonra sonra hasede ve kine benzeyen acıtıcı hislerle bakmıştı ve şimdi posta saatini bir nihayetsiz ıstırap ile içini oyuyordu...

Dünyada hiç kimse, onun kadar kimsesiz değildi. Ne kenar mahallelerde fakir bir anne, ne uzaklarda ihtiyar bir büyük baba... Hiç, hiç... Artık buna alışmak lazımdı.

Küçük Yıldızın bir büyük yarası daha vardı: bir lastik topa mâlik olmak arzusu!

Istırap çekmiş hisli gönlünden umulmaz bir tehlike, zavallı küçük kız, senelerden birden bunu istiyordu. Günlerle beraber artan, biriken bir humma damarlarını yakıyordu. Bir top, büyücek bir lastik top...

-Kuzum Yıldızım, ne olursun, benim şiir defterimin resimlerini de yapıver!

-...

-Neye cevap vermiyorsun Yıldız?

-Ne söylüyorsun, Fatma?

-Şiir defterimin diyorum resimlerini... Ne olursun Yıldızcığım.

Yıldızın ince kaşları bir lâhze çatıldı, gözleri bulutlandı.

-Yarına bir yağın vazifem var Fatma yapamam...

-İnat etme Yıldız, yalvarıyorum, ne olur?

-Sen top oynayacağına oturma resimlerini yap.

Ve onun avucundaki parlak, yuvarlak şeye, gözlerinde mübhem bir karaltıyla, bir nefretle baktı.

-Ben top oynamayı pek mi severim sanki. Bunu bugün eniştem yollamış da... Sana gösterecektim. Hem bak aklıma ne geldi Yıldız: ben senden iki yaş büyüğüm. Hem de top oynamayı sevmem. Sen bilakis, çok seversin.

Yıldız huysuzlanıyor, sinirleniyordu. Göğüslüğünün cebinde küçük yumruklarını sıktı, yürümek istedi, eteği önünü kesti.

-Dinle beni, resimlerimi yaparsan bu topu sana vereceğim. Neye kızılıyorsun? Neye öyle bakılıyorsun? Elinin emeğiyle para kazanmak fena mı? Tıpkı büyük bir ressam gibi...

Yıldız, parmağını kaşlarının arasına dayayarak bir lâhze düşündü. Fatma'nın elindeki parlak kurşuni lastik topa baktı, sonra tuhaf bir gururla fakat yavaşça söylendi:

-Öyle ya. Tıpkı bir büyük ressam gibi... Elimin emeğiyle...

-Zaten hocamız sana her vakit söylemiyor mu, sen büyük bir ressam olacaksın.

-Olacağım! Haydi, ver defterini Fatma!

Gözleri pırıl pırıl yanıyordu. Fatma da sevindi!

-Benim güzel Yıldız'ım! Al topunu.

-Hayır, işimi bitireyim, sonra.

Yıldız, bütün mütalaa saatini Fatma'nın defterine verdi. Küçük avuçlarını dolduran topuyla, yatağına giderken, mini mini başı yıldızlara yetişmiş kadar yüksek, mağrur ve mesuttu.

Rüyada bütün gece top oynadı. Kolları yorgun yanına düşüp, saçları terden yüzüne yapışınca kadar oynadı. Ve sabahleyin, "Kalk Zili" nden yarım saat evvel uyandı.

Top işte şurada, başucunda duruyordu. Uzandı, bir müddet parmaklarında evirip çevirdi. Sonra sessiz sessiz uyuyan arkadaşlarına bakarak, onu pek sevgili bir çehreyi öper gibi öptü.

-Kahvaltıdan sonra taraçaya çıkmıştı, Müdür Bey çok neşeliydi. Kahkahalarla gülüyor, elindeki topu yere vura vura koşuyordu. Bende oradaydım. Seyrediyordum. Nasıl oldu Müdür Bey, nasıl bir gafletti, niçin "Kenara gitme kızım!" demedim. Niçin... Ah Müdür Bey...

Genç muallim hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya başladı. Müdür Bey... Müdür, sapsarı ellerini cebinde, gözleri dalgın ve karanlık dinliyordu.

-Parmaklıklar bugün takılacaktı.

-Görseydiniz, Müdür Bey.

Bir tüy gibi aşağıya uçtu. Feryat ettim. Deliler gibi koştum. Hiç... Nefes almıyordu. Artık ölmüştü. Müdür Bey, tıpkı uçan bir yıldız gibi. Neden öldü, Müdür Bey?

Hıçkırıklar onu tıkıyordu. Avuçlarını yüzüne kapayarak bir sandalyeye düştü. Müdür onu teselli için bir şeyler söylemek istiyordu, fakat sesi çıkmıyordu.

Kapı açıldı, hademe Ömer Ağa elinde bir mektup tutuyordu:

-Posta geldi Müdür Bey, yalnız bir mektup var.

Müdür adrese göz gezdirince sarsıldı: “Yetimler Evi” nde Yıldız Ahmet Hanım’a. Gözlerine inanamıyordu. Ona mıydı? Bu mektup gerçekten küçük Yıldız’a mıydı? Müdür Bey açtı ve okudu:

Sevgili Kızım Yıldız!

Sen belki beni tanımazsın, seni bırakıp cepheye gittiğim zaman ben gençtim. Sen de ufacık bir bebektin. Ben senin amcanım çocuğum. Üç ay evvel esaretten dönüp İzmir’e geldim. Uzun tahkikatten sonra izini bulabildim. Çok mesudum. Bana çabuk cevap ver evladım. Seni görmek için geleceğim. Namına beş lira gönderiveririm. Alır almaz bana bir telgraf çekersen, vakitsiz ihtiyar olan kimsesiz amcanı çok sevindirirsin. Gözlerini tahassürle öperim, benim sevgili Yıldız’ım...

Amcan

Suad Emin

.....

.....

... Örtüsü, kızıl bir bayraktı: Yüzlerce, binlerce hıçkırık, solgun çiçek demetleri gibi havada çırpınarak, bu küçük tabutun üstüne döküldü.

Kurşuni, parlak top, bahçenin bir köşesinde yapayalnız, bu sesleri dinliyor gibi duruyordu...

12 Mart 341 Edirne

Halide Nusret

Siir

NEY SESLERİ

Gün, beyaz ruhlara açık bir kitap...

Kırlarda bayılmış dinliyo rmehtap

Derinden duyulan ney seslerini...

Hak âşıklarının nefeslerini

Bu hazin nağmeler takip ediyor,

Kalbi bütün bütün garip ediyor:

Ah, bu ney sesleri... Bu ilahiler.

Allahım, Allahım bir teselli ver

Aşkınla ağlayan bu dullarına,

Bu yetimlerine, yoksullarına...

Bize sensin eden geceyi gündüz.

Mücrimiz günahla iki büklümüz.

Gufrânın büyüktür, ey ulu Allah!

Uzakta coşuyor, iniyor dergâh...

Hıçkırık, hıçkırık... Gönülden gelen,

Ruhlarla beraber göğe yükselen

Ebedi münacat, ebedi niyaz...

Gönül, kavuştuk mu sükûna biraz?

Neylerden yaralı, hasta bir bülbül

Feryadı çıkıyor, dinle ey gönül!

Dinle,

Hıçkırın neylerin iniltisiyle

Bu ilahileri, bu nefesleri...

Ah, bu ney sesleri... Bu ney sesleri...

Halit Fahri

Hikâye (Tez)

MEŞRÛ' ZİNÂ

Handan biraz takdir ve biraz hayret ile arkadaşını dinliyor ve tebessüm ediyordu:

İsmet devam etti:

-Dünyada her şey aleni olmalı. Kürre-i arz yaratıldığı zaman insanlar erkek ve kadın olarak iki cins halk edilmiş. Gönül aşk ve şehvet hisleri verilmiş. Âdem ile Havva'dan itibaren sevda maceraları başlamış. Aşkın lezzetini ilk defa Cenab-ı Hak insanlara öğretmiş. Âdem'e memnû' meyveyi yeme demek onun mübrem ve leziz bir şey olduğunu hatırlatmaktır.

İnsanlar için aşk ve incizâb gayet tabîi, fitrî ve ezeli bir histir. Hiçbir kız veya kadın sevdiğinden seviştiğinden dolayı ta'yîb edilemez. Çünkü onun en basit bir hakkıdır. Ne zevci ne ailesi ve ne muhiti onu men' veya tenkit ve muâheze etmeye hakkı yoktur. Kalp hiçbir kayıt ve hudut dinlemez. Beğendiğini sever ve sevdiğiyle buluşmak için her mâniayı yıkar. Sefaletler, hapisler, ölüm tehlikeleri bile sevda için bir tehdit teşkil etmemiştir. Sevmek kadınlar için de erkekler için de bir haktır ve istirdâd edilemez. Ne nikah ne kanun ne de cebr ve kuvvet aşkın kudretini mağlub etmez. İzdivaçlar ilk devrede insana saadet veriyor.

Yeni bir hayat, yeni zevkler, takdirler, ihtiraslar, buseler, der-âğuşlar sabaha kadar dudak dudağa uyanık geçen geceler, bunlar hep iyi...

Fakat zaman her şeyin olduğu gibi izdivacında lezzetini tenzil ediyor. Nihayet karı koca birbirlerinden bıkıyor. O zaman insanlar yeni bir şey arıyorlar. İşte bu sebeptendir ki izdivaç bilâ-kayd u şart iki kişiyi birbirine bağlayamaz. Yalnız bir kadın ile vaktini geçiren erkek hayatın kıymetini bilmeyen bir cahildir. Dünya o kadar fani, ömürler o kadar mahdud ki... İnsanlar yaşarken hayatın bütün zevklerinden azami istifadeyi temine çalışmalıdır. Evliyim diye diğer bir sevdiği ile görüşmemek nefesine karşı hiyanettir. Gençlik ve güzellik bir bahar gibi o kadar çabuk geçiyor. Yalnız zevcine rabt-ı hayat eden kadın hürriyet ve istiklâlini kaybetmiş bir esirdir. Bir kadın her erkeğin zevk ve arzusunu tatmin edebiliyor. Zevci de bunlar meyanında istifade eder. Mutlak ve tam bir tesâhub, zulüm ve istibdaddır.

Kadın veya kızlar bir kişinin değil bütün sevenlerin ve bütün sevdiklerindedir. Yakın zamanlara gelinceye kadar Türk erkeklerinin zevcelerinden başka müteaddid odalıkları, müstefreşeleri vardı. Beyaz tenli güzel güzel kızlar hanımların malumatı tahtında erkeklerin kuvvetine girdi. Zamanımızda da Şişli ve Nişantaşı muhitlerinde hanımların odalıkları var. Yani zevcelerinin malumatı tahtında yeni yetişen genç beyler ile eğleniyorlar. Şimdiye kadar konuştuğumuz zevk ve hislerimize ait cihetler. Fakat bir de bunun vazife olan kısmı var. Bunu müsâhabemizin sonunda idda ve ispat edeceğim. Bazen hayatta gayrı meşru şekillileri meşrû olarak telakki ve kabul etmeye mecbur oluruz. Gayrı meşrû şeyler bazı ahvâlde necip ve ulvi bir gaye ve mefûre karşısında vazife olur.

Erkekke keza her sevdiği kadın ile münasebette bulunmaya hakkı vardır. Düşününüz... Bir erkek bir kadını öptü, kolları arasına aldı ve daha ileri giderek nail-i merâm oldu. Bundan ne çıkar. Ortada gasp edilen bir şey var mı bir zarar mutasavver mi? Ne için zevci böyle bir vaka karşısında kızsın, darılsın, intikama teşebbüs etsin? Zevci, zevcesinin başkasıyla münasebeti esnasında ne manen ne maddeten bir şey kaybetmiyor çünkü mal yine onundur. Ve oda ne zaman isterse istifade edebilir. Nasıl mütalalarım doğru değil mi?

-Hepsi doğru, yalnız neticeyi anlayamıyorum. Ben bu suretle serbest ve aleni bir sevme taraftarıyım. Gizli işlerden bıktım. Yalnız telefon ile muhabere, gizli randevular, hususi evlerde mülakatlar, kimseye görünmeden girmeler, hafi mektuplar, tahassürler, heyecanlar, mu'âşakalar ve sessiz buseler, telaşlı ve korkak der-âğuşlar.

İlâ âhırîh.

...

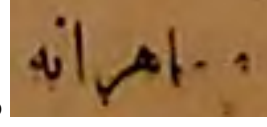
-Bunlarda aşkın lezzetlerinden değil mi?

-Bilakis aşkın bütün saadetini ihlal eden şeyler. Her şeyden evvel serbest olmalı, hiçbir şeyden korkmamalı, cesaret lazım. Ben yalandan, hileden desise ve iğfâllerden bıktım. Zevcemi bile aldatmaktan vazgeçtim. Doğruluktan iyisi yok. Hakikatten ayrılmamalı. Kocam ile mütekâbil menfaaatler üzerine bir mu'âhide ve müsâlaha-ı akda ettik. Şimdi rahatım, mesudum her şeyi biliyor. Aramızdan yalanı kaldırdık. Samimi olarak her şeyi itiraf ettik. Gizli hiçbir şeyim kalmadı. kalbimin bütün esrarına vakıf... Esasen aşk bir kızıl gömlek olduğu için gözükmesi tabîdir. Hiçbir şey ebediyen gizli kalmaz. Bir gün anlaşılır ve meydana çıkar. Şimdi zevcem her şeyi biliyor. Handan hayret ile:

-Desene zevcen Refik ile olan bütün mu'âşakanızı işitti.

-Hayır, yalnız işitmekle kalmadı aynı zamanda gördü, anladı ve öğrendi.

-Öyleyse bir cürm-i meşhûd?

-Cürm-i meşhûd fakat... Mürettib ...

-Pek iyi, hiç zevcin kızmadı mı?

...İntikam için teşebbüs etmedi mi? Aranızda hülasa hiçbir şey olmadı mı?

-Dinle kardeşim vaka nasıl oldu sana tafsîlâtı ile anlatayım:

Bir akşam Asım ile beraber Laleli'deki evimizde karşı karşıya oturuyorduk. Pijamasını giymiş, koltuğa gömülmüş içtiği sigaranın havada uçuşan gümüşi karışık dumanlarına bakıyordu. Mühim bir şey söyleyecekmiş gibi biraz hareket ettikten sonra:

-İsmet bugünlerde zayıfladın. Doğrusunu istersen buranın havası bize yaramadı. Baharın güzelliklerinden istifade etmek, mehtaplı gecelerde bülbüllerin terennümlerini dinleyerek gezmek, temiz hava ve serbest bir muhit içinde yaşamak ne iyi ve zevkli olur. Geniş bahçeli, güzel manzaralı bir eve ihtiyacımız var. Görüyorsun senin sıhhatini, saadetini nasıl merak ve ihtimam ile düşünüyorum. Mayıs ayında Kalamış'ta Fenerbahçe'ye giden yolun üstünde ne güzel köşkler var. Düşün bir kere leylakların, salkımların, güllerin zengin bir hale teşkil ettiği pencereden pembe ufuklara, mavi beyaz denize, yıldızlı semalara karşı oturmak ne zevkli olur. Deniz hamamları yakın, seninle beraber yıkanırız. Sandallarda gezer her akşam fenere, çifte havuzlara doğru arabayla gezinti yaparız. Çamlıca ve Kayış dağında yapacağımız âlemleri unutma! Teyzen Kalamış iskelesi karşısında beyaz, boyalı köşkte oturuyor. Yarın sen oraya gidersen yaz mevsimine mahsus olmak üzere bir köşk bulduğunuz zaman telefon ile daireye bana haber verirsiniz. Ben de akşam vapura atlar seni orada bulurum. Mukaveleyi yapar ve buradan taşınırız.

Kocamın sözleri hiç fena değildi ve güzel müdafa ediyordu. Memnuniyetle kabul ve beraber gitmemizi teklif ettim. Bu günlerde dairedeki müsta'cel işlerinin kesretinden bahsederek i'tizâr ile kabul etmedi. Ertesi gün hizmetçiyle beraber kapıyı

kapayarak sokağa çıktı. Kocam yemeğini lokantada yiyecek yalnız akşamları eve yatmak için gelecekti.

Biz Kalamış'ta üç dört gece kaldık. Güzel bir ev bulduk. Asım'a telefon ettik. Lakin daire de bulamadık. Teftiş için çıktığımızı söylediler ve her zaman bu cevabı aldık. Bunun üzerine içimde müthiş ve şiddetli bir şüphe uyandı. Aldatılmış olmaktan endişe ediyordum. Derhal Laleli'deki eve habersizce döndük. Anahtarla kapıyı açtığımız zaman yeni tahvil görmekten merdivenden yukarı çıktık. Soyunmak için yatak odama gittim. Muhtemel bir cürme şahit olmak için azami ihtiyat ve takayyüdü sarf ediyordum. Üst katta hafif ve sessiz adımlarla gelmişim. Beklediğim manzara karşısında bulunmadım, oda boştu.

Lakin yatak dağmıktı. Çarşafın üstünde bir kadın iskarpininin izleri nazar-ı dikkatimi celb etti. Keza yerde ipekli bir kadın çorabı vardı. Tuvaletin önünde

unutulmuş bir origan اورینگان غوتی esansı vardı. Bunlar bana ait değildi. Udumu kanepenin üzerine bıraktığım halde oradan alınmış. Salondaki masanın üzerine konmuştu. Tetkik ettiğim zaman sol ve re tellerinin kopmuş olduğunu gördüm. Pembe kurdeleli mızrabım yere düşmüştü. Herhalde Asım ben yokken fırsattan istifade ederken sevdiği bir kadını gizlice eve kabul etmişti. Rakibemin musikiye

aşına olduğunu anlıyordum. Piyanonun notaları da karıştırılmış لافام الاروز sevda vals en üstte duruyordu. Hâlbuki hiç beğenmediğim için onu ayrı bir yere kaldırmıştım. Masanın üstünde ayaklı, müdevvir bardaklar duruyordu. Sonra Asım'ın çok sevdiği kordon ruj birkaç şişe açılmıştı ve hatta sevdiğim bir bardak keyifli bir zamanda yere atılarak kırılmıştı. Evimizde pek hararetli, heyecanlı ve neşeli geceler yaşanmıştı. Gördüğüm haller en büyük bir delil ve isbat teşkil etmekteydi. Yatak çarşafı çok ziyade buruşmuş, yastıklar bir tarafa atılmıştı. Gardrobun içinde kırmızı kurdeleli kopmuş ve bazı yerleri yırtılmış zarif bir gömlek duruyordu. Sandalyelerden bazıları devrilmişti. Ve hatta ipek perdenin örttüğü camda ince bir çizgi vardı. Muhakkak yatak odası mühim bir mücadeleye sahne olmuştu. Rakibemin ya bakir bir kız veya zeki ve tecrübeli ve işvekâr bir kadın olduğu anlaşılıyordu. Asım ne büyük bir ihtiras ve aşk ile mücadelesine devam etmişti. Şimdi zabıta-i

ahlâkiyye şiddetli faaliyetinde bulunuyor. Pansiyon ve oteller asabi ve bir teftiş ve muayineye tabî... Baskınlar, tevkifler birbirini takip ediyor. Geçen gün Şişli'de gizli, hususi bir ev keşfedilerek basılmış ve kibar ailelere mensup iki üç kadın derdest edilmiş. Haklarında kanuni takipler yapılacaktı. Tabî gazetelerde tesadüf ettiğimiz ve bazen ağızdan işittiğimiz bu korkunç haberler karşısında Asım sevdiğiyle buluşmak için böyle bir hileye tevessül etmiş ve beni atlatmış. Zevcesi sıfatıyla bu hareketten hiç müteessir olmadım. Yalnız aldatılmış olduğuma kızıyorum. Benden resmen böyle bir müsaade istese maa'l-memnûniyye verirdim. Çünkü bilmukabele hareketlerimde madde-i serbest ve hür kalacaktım.

O günü büyük bir dikkatle hiss-i idare ettim. Gördüğümü ve anladığımı belli etmedim ve hatta aramızda bu hadiseye dair bir tek kelime geçmedi.

-Ne kadar sabırlısın ben o akşam muhakkak kavga eder ve darılırdım.

-Sen tecrübesiz olduğun için böyle söylüyorsun. Bu vaka benim için bir fırsattı. Bundan istifade etmek ve gizli her şeyi ortadan kaldırmak zamanı gelmişti.

Aradan bir hafta geçti. Asım sayfiye meselesini yeniden mevzu bahs etmeye başladı. Kalamış'daki köşk meselesini bu sefer kati ve ciddi bir surette hal ve intâc için teyzemin yanına gitmemi teklif etti. Bende razı oldum.

Hâlbuki o gün gitmedim. Suret-i mahsusa da hazırlandım. Fevkâlade güzel görünmek için aynanın karşısında saatlerce meşkul oldum. En dekolte ve en iyi esvabımı giydim. Rakibemden daha güzel olmak için büyük bir ihtimam sarf ediyordum. Tuvaletimi ikmal ettikten sonra yazıhanenin önüne oturdum. Kalem elime aldım. Toz pembe renginde mu'attar fantezi bir kağıda bu cümleleri yazdım:

“Güzel sevgilim, zevcim bana ihanet ediyor. İzzet-i nefsimi tamir için ondan intikam alacağım. Bu gün herhalde sizi bekliyorum. En tatlı yerimden buseler...”

Mektubu hizmetçiye vererek Refik'e yolladım. Hizmetçim bu hususta çok sadıktır. Bana merbutâtı fazladır. Olan biten işlerden kocama hiçbir şey söylemez. Emirlerimi harfiyen icrada büyük bir muvaffakiyet gösterir.

Aldatmanın da kendine mahsus bir zevki var. Şezlongun üzerine uzandım. Meyveli şekerlemeden yiyiverdim. Biraz sonra kapının önünde bir Fiat otomobil durdu. İki dakika geçmişti Refik'i karşımda gördüm. Eğilerek ellerimden öptü. Çok memnun ve müteşekkirdi. O da bana hoş görünmek için tuvaletine dikkat etmişti. Arkasında smokin vardı. Yeni traş olmuş, yüzü krem ve pudradan parlıyordu. Saçları lila ile ferikson yapılmış ve bryantin ile tanzim edilmişti. Manikürü yeniydi. Tırnakları pembe ve parlaktı. Bana bir bilezik hediye getirmişti. Nereden ve ne seri tedarik ettiğine hala hayret ediyorum.

-Bu akşam Pera Palace'de balo var, oraya gidelim. Yemeği orada yeriz, dedi. Bende kendisine vaziyeti anlattım. Zevcimin gizli sevdiği kadın ile beraber bu gün eve geleceğini söyledim. Bana yardım ettiği takdirde muvaffak ve muzaffer olacağımızı bundan sonra serbest ve daimî yaşayacağımızı temin ettim.

Akşam oluyor, vakit yaklaşıyordu. Biz Refik ile beraber salonun sol tarafındaki odaya çekildik. Kapıyı içeriden kilitledik. Bir kanepenin üstüne oturduk. Hizmetçi de aşağıda bir odaya saklanmıştı.

Çıplak kollarım ile Refik'in boynuna sarıldım. Öpüşürken aşkımız, hararetimiz, hislerimiz dudaklarımızdan intikal ediyordu.

Bu esnada kapının anahtarla açıldığını işittik. Bir kadın ve bir erkek sesi:

-Hiç telaş etmeyiniz güzelim. Evde kimse yoktur. Yalnız ve baş başa kalacağız. Buraya kadar teşrif ettiğinizden dolayı ilelebet minnettarım.

-Zevceniz nerede?

-O Kalamış'a gitti. Hiçbir şeyden haberi olmaz. Müsterih olunuz... Bu benim kocamın sesiydi. Serbestçe merdivenleri çıktılar. Salonda öpüşüklerini işitiyordum. Büyük bir sükût ve merak içinde bekliyorduk. Asım bizim kapının önüne geldi. Tokmağı çevirdi, açamadı. Giderken kilitlemiş dedi. Yatak odasına çekildiler. Kadın gülerek söylüyordu:

-Ben biraz size piyano çalayım.

-Bende şampanyaları buzlu suyun içinde çevirerek soğutayım.

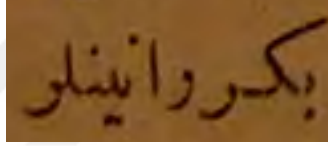
-Zevceniz geçen sefer geldiğimi anlamadı mı?

-Zevcem melek gibi bir kadındır. Gayet saftır. Onu aldatmak, kandırmak ve inandırmak için hiç müşkilâta tesadüf etmiyorum. Geçen sefer Kalamış'tan habersizce dönmüş ve bu suretle aşkıma, sevdama dair bazı nişanelere şahit olmuştur. Fakat ben onu muhtelif te'viller ile iknaya muvaffak oldum.

Asım'ın bu sözlerine gülmek kâbil değildi. O başka bir kadın ile meşkul iken ben de genç bir erkek kolları arasında bulunuyordum. İçeriden aşkıma, saadetimizin şerefine içelim sesleri duyuluyordu. Asım sevgilisine elma, üzüm, şeftali, gibi meyveler ikram ediyordu. Bir müddet sükûn, sonra somyanın hafif ihtizazları...

Soyunmaya benzer bazı hareketler...

Zevk ve ihtirasa delalet eden baygın sesler...

Tahassür ve iştiyaka hararetli kucaklamalar çırpınmalar ve müdafalar, yalvarmalar...

-Beni kollarınızın arasından bırakınız. İstedikleriniz kâbil değil. Sizi seviyorum fakat müsaade ediniz.

-Merhametinize ilticâ ediyorum hayatım sizin için... Büyük ve lâyemut bir aşk ile seviyorum, esirinizim.

-Bu sözleri işittikten sonra Refik'in kollarından ayrılarak kalktım. Yürüyerek kapının kilitini açtım. Salona çıktım. Zavallı sevdazedeler ihtiyatsız hareket etmişler. Evin boş olduğuna kani oldukları için kapıyı açık bırakmışlar. Oldukça müşkil bir vaziyette beni karşılarında gördüler. Asım fevkâlade mahcup ve müteessirdi. Yalvarmaya başladı. Aff u talib ediyordu.

Aynı zamanda sarhoştuk. İntihar edeceğini söyledi. Bu esnada Refik odadan çıktı ve onu bu karardan vazgeçirdi. Yanımda görünce biraz kızdık fakat diyecek bir şey yoktu. Bu surette mütekâbil günahlarımızı itiraf ile bundan sonra samimi

yaşamaya karar verdik. Hepimiz, dördümüz bir arada yaşıyoruz. Hareketlerimiz mütekâbil olduğu için hiç kıskançlık hissetmiyorum. Hülâsa mesudum. Rakibem fakat bu tabir yanlış. Ona bir refika demeliyim. Çok iyi bir kadın, uzun boylu, beyaz, ipek gibi sarı saçlıdır. Sürmeli, tatlı, mavi gözleri var. Hassas ve zeki bir kadın. Ben siyah saçlı ve esmer bir kadını. Her şeyde tenevvü lazım. Bu teceddüdden dolayı zevceme hak veriyorum. Evleneli dört sene oldu. Muttarid yek-nesak hayatımıza yeni şeyler ilave etmek lazım. Refik'e gelince, o da yabancı değil. Zevcemin arkadaşlarından, birbirlerini seviyorlar. İlâveten Refik beni yani arkadaşının karısını da seviyor.

Handan hikâye bitince itiraz etti:

-Bütün mevcut-ı kaide ve telakkileri zir u zeber etmiş, sekiz ictimâ'î hayatın içinde bu şekil hiçbir zaman rabet bulmaz. Hatta sizin tabîî hisleriniz bile galebe çalarak bu sun'î vaziyeti yıkacaktır.

-Handan emin ol kararımız kati ve mutlaktır. Mevcut telakki ve kaideler kurûn-ı vustâdan kalma asrımızla ihtiyaçlarımızla hiç alakası olmayan bir istibdad eseridir. Bu batıl fikirlerle hayatımızı zehirleyemeyiz. Hareketimizin umûma teşmilini temenni ediyorum. Bu yalnız bir zevk meselesi değildir. İddia ettiğim dava milletin hayatı, vatanın istikbali ile alakadardır. Harpler nüfus-ı umûmiyyeyi kemirmişdir. Ancak aksakallı ihtiyarlar ve henüz baliğ olmamış genç çocuklara tesadüf olunuyor. Bu iki sınıf arasındaki nesli atîyi temin edecek genç zümre mahduddur. Binaenaleyh evlat yetiştirmek nüfus-ı umûmiyyeyi tezyid etmek için bu zarureti bir müddet kabule mecburuz. Haram addedilen şeyler mübah olmuştur. Asım'ın çocuğu olmuyordu. Bu halde gerek ailemiz gerek memleket zarar görecekti. Şimdi ise bir evlat sahibiyiz.

-Bu çocuğun babası kim?

-Dördümüz de müsâvi bir muhabbet ve şefkatle seviyoruz. Sahibi yine biziz. Ve bütün millettir. Doğacak çocukları yaşatmak, büyütme ve yükseltmek hükümetin vazifesidir. Yalan söylemek ve adam öldürmek gibi cezayı müstelzim cürmler nasıl vatanın menâfi'-i 'âlîyesi namına bazı ahvalde zaruret şeklini alıyor ise hayırkâr bir maksatta ma'tûf zinânın da mübah olduğunu kabul etmek lazımdır.

Bu yüksek maksatla zinâyı kabul eden kadınları tebcil etmeliyiz, onlar her zaman şâyân-ı ihtiramdır ve hareketleri meşrûdur. Vatana karşı vazifelerini ifâ etmişlerdir.

Zamanımızdaki **پردوزلر** karşısında kocasız bir kadının çocuğu olsa bütün âlem ona fahişe, masum çocuğa da piç nazarıyla bakacak bu suretle zavallı yavru doğmadan idama mahkûmdur. Memleket bir fert, millet bir vatandaş kaybediyor. Hâlbuki düşünmeliyiz. Çocuk doğurmak bütün günahları affettirecek bir fazilettir. Eğer memleketteki efkâr-ı batıyı yıkarsak birçok iskat-ı cenîn vakalarına mani oluruz. Fransa'da memlekete evlat yetiştirmek, harplerin nüfus-ı umûmiyedeki tahribatını telafi etmek için zinanın meşrûiyetini kabul eden birçok eserler

yazılmıştır.

لامتر دس له ژيتين لامان له ژيتين

bunlar

ژورژانکه تيلک

meşrû eserleridir. Bu müellifler ve karileri bu fikirleri tervîc ediyorlar. Hükümetler muâvenât-ı âmme ve ictimâiyye tahsisatlarıyla bu kadınları ve çocukları himaye etmelidir. 1341 İstanbul Nuruosmaniye

Hüsamettin Sacid

Mecmuamıza Daima Mu'âvenâtını Va'ad Eden

Güzide Şairemiz Halide Nusret Hanım

Şiir

GECEDEN TAŞAN DERTLER

Onlara:

O gece üç arkadaşlık: ay, güzel ve ben

Kırık dökük cümlelerle söyleşiyorken,

Birden yine, ta içimde bir yer kanadı.

“İstirap” dı bu kanayan yaranın adı.

İlerlerdik... Gece susmuş, beyazdı tarla...

Ben ağlamak istiyordum kahkalarla.

İlerledik... Gece susmuş beyazdı tarla...

Ben ağlamak istiyordum kahkahalarla

Uzakta bir viranede, bir baykuş güldü,

Gözlerimden iki ayrı damla süzüldü...

“Ay” eğildi, gülümsedi: şairsin dedi.

Şair miyim?...

Bu suali gönlüm inledi.

Yine acı kahkalar gezdi göklerde,

Dedim: -Çocuk! Ah... Ben nerde,

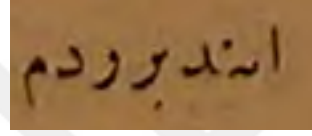
Şairlik nerde...

Şair demek duyduğunu söyleyen demek,

Benimkisi yalnız duymak, içten inlemek...

Şair olmak! Bunu bilsen, nasıl isterdim.

Şair olsam, beni böyle ezmezdi derdim.

şen görünen bu nikâbım mı?

Kainata haykırırdım ıstırabımı.

Kanıyorken içimdeki bu gizli yara,

Haykırırdım mesud olan, duymayanlara

Anlatırdım damla damla sönen nurları:

O kimsesiz yavrular ki... Yüzleri sarı,

Bakışları sönen bir gün, yanan bir kindir.

Ey rehakâr kuvvet! Gel, bu acıyı dindir.

Gel, bir şifa ol da bedbaht gönlümüze ak!

Muztaripsin yine belli... Yetişir bırak,

Bak geceye: Nasıl güzel, ne tatlı, ne

Hoş...

-Evet güzel... Dünya güzel... Tabiat

Sarhoş.

Fakat gönlüm sarhoş değil. Gönlüm acıyor:

İstirabım için için büyüyen bir kor.

Gül ve bülbül, aşk ve şarap, insin perde.

Bak, açlıktan ölenler var bu viran yerde!

Ölenler var, ölemeyen kıvrananlar var.

Sayısız hasta çocuklar, sayısız dullar...

Bunlar beni harap etti, bitirdi, ezdi.

Ay gönüllerde böyle parlak gezinemezdi.

Arzdaki bu sefaleti bilseydi eğer,

Bilmem nasıl dayanıyor bu acıya yer,

Benim kalbim dayanmıyor, taşıyor derdim.

Bu inleyen cemiyette ben de bir ferdim.

Yeter artık insanların çektiği acı,

Bu yaranın bulunmalı artık ilacı.

Birden sordum, gözlerimi bir buğu sardı,

Boş göklerde birkaç damla gözyaşı vardı.

Ufukları kaplamıştı koyu bir duman.

Biz üçümüz, döndük eve sisli yollardan.

Yudum yudum içti gönlüm bütün yasını

Unutamam o gecenin hatırasını!

Mart 341 Edirne:

Halide Nusret

Siir

ANNEME

O sıcak dizinde yattığım zaman anne

Bilmiyordum ben henüz gözyaşı ne, hicran ne...

Sevda denilen şeyin yoktu kalbimde yeri

Senden nice dünyanın en güzel, en dilberi

O zaman beni seven bu dünyada bir tekti.

Önünde diz çöktüğüm yalnız bir o etekti.

Beni düşünen bir o, düşündüğüm yine o

Ve her zaman sindiğim, sokulduğum sine o.

O sıyanet meleği, o sendin anneciğim.

Ben bu gün o mabede ah nasıl sineceğim?

Pek kalbimi karartan bu bin bir günahımla.

O mukaddes Kabeyi dolduramam ahımla!

O sıcacık dizine muhtacım pek çok anne,

Anladım çünkü artık gözyaşı ne, hicran ne?

Şeref Kazım

Suûn

MEKTEPLERDE ULÛM-I DÎNİYYE VE KUR'ÂN-I KERÎM

Maârif müfredat programı tedkik edilebilirse liselerin sekizinci sınıfına kadar din dersleri bulunduğu görülür.

Bu asri ve medeni terakkiye doğru atılan adımlarla büyük bir tezat teşkil eder. Cumhuriyet hükümeti, cumhuriyet mektepleri ayrı bir kürsü ihdasına bu **بودجه ده** ayrı fasıl tahsisine ayrı muallimler **بودجه ده** mecbur değildir. Lisanın altıncı sınıfa gelen bir talebeye savm ve salâtın, haccın ferâizi tedris edilir mi? İtikadımızca din derlseri mekteplerden kaldırılarak ailelere terk edilmelidir. Hususi din tedrisatı velilerin, ana ve babanın yedd-i ihtiyarındadır. Fakat resmi müfredat programlarıyla mecburi olarak mekteplere konamaz.

Hatta bazı meslek mekteplerinde bile din dersleri mevcuttur. Meslek mektepleri içinde ancak Fatih'de kain (İmam ve Hatip Mektebi) bu mübâhis ile alakadar olabilir.

Hiç olmazsa dini tedrisat ilk sınıflara münhasır kalmalı ve talebenin sınıf terfisiyle alakadar olmalıdır.

Kur'ân-ı Kerîm'inde türkçe okutulması daha faidelidir. Esasen Kur'ânın mühim bir kısmını tarih ve hikayât teşkil eder. Diğer kısmı Allahın emirleri ve nehileridir.

2 me Année

22 Avril 1925

No 1

Fondateur et Directeur:

Rédacteur en Chef:

Hussameddin Sadjid

İsmail Hakkı

Condition d' Abonnements:

Recteur de l'Université et

230 Piastres par an

Professeur de la faculté de

Amones gratuites pour no abonnés,

Littérature

Direction: Appairtement

Tourkstan.

No 57. 1er étage

Nour-i- Osmanié

Stamboul

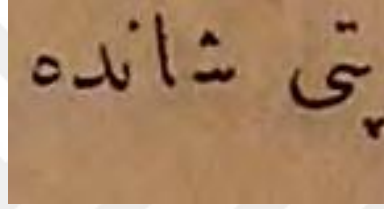
La Revue Turque

Révolution Economique: par ORHAN MIDHAT

Revue Illustrée Bimensuelle, Scientifique, Sociale, Economique, Historique,
Littéraire

Budapeşte, Macar Artistlerinden Filori

[İstanbul

mecmuamıza verilen resimler.]

HARP ZAFER

Muharriri: Hüsamettin Sacid

İstiklâl Harbinin bir hatırası olarak saklayınız. Mevcudu pek az kalmıştır. Yalnız “İkbal” kütüphanesinde bulunur.

İstanbul Havası: Yakında neşrediliyor.

Abone şartları: Seneliği iki yüz elli kuruştur. Abone olan zevatın ilanları meccanen ders ve resimleri kabul olunur. Abonelere mecmuanın eski koleksiyonu ve neşriyatından olan eserler verilir.

Memleketimizde neşredilen kitap ve mecmualarla temsil edilen sahne eserleri hakkında karilerimizin gönderecekleri mütalaa ve tenkidleri mecmuamızda neşredeceğiz.

Suallere cevap: Karilerimiz tarafından sorulacak edebî, ilmi, ictimâ'î hayati bütün suallere mecmuamız cevap verecektir.

-Mecmua idarehanemizde talebeye üç kuruştan verilir.-

Müdür mesulü: Dava Vekili Orhan Midhat

İstanbul-İkdam matbaası

IMP. İKDAM - STAMBOUL

SONUÇ

Türkiye Edebiyat Mecmuası Eylül 1239 tarihinde yayın hayatına girmiş son sayısını ise 22 Nisan 1341 yılında yayımlayarak toplamda sekiz sayı ile okurlarına veda etmiştir. Mecmuanın kültürel hayattaki yerinin Cumhuriyetin ilan edildiği tarihe denk gelmesi ve o döneme tanıklık etmesi, yeni Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin kurulmasıyla birlikte yaşanan sulhun, özgürlüğün, refahın, sanat ortamının sesi olmayı amaçlamıştır. Bu amacını yayın süresi içinde başardığı da söylenebilir.

Hikâye, tefrika roman, şiir, sohbet gibi edebî türlere oldukça yer verirken çoğunlukla Atatürk'ün ilke ve inkılapları, Ankara ilinin yeni merkez idaresi olması, Anadolu ve Anadolu insanının kıymeti, milli folklor, halkçılık, kadının sosyal hayatta sorumluluklar alması gerektiği ve sahne sanatında bulunması gibi önemli konular yayın konuları içinde tercih edilmiştir. Özellikle kadının tiyatro vesilesiyle sahneye çıkması, nesne konumundan özne konumuna geçmesi sorunsalı üzerinde durması, cumhuriyetin getirdiği yenilikleri onaylayan, önceki iktidara karşı çıkma mesajını içeren bir yayın organı olduğu göstermektedir. Bunun yanında sanatın önemi, sanatın gerekliliği üzerinde sıkça duran mecmua son sayılarında “İstanbul Havası” adıyla tefrika ettiği tiyatro metni ve mecmuada paylaşılan şair, yazar, operet ve artistlerin fotoğraflarından bu verdiği kıymeti kanıtlar niteliktedir. Türk tiyatrosunun oluşması ve gelişmesine katkısı da büyük ölçüde olmuştur.

Memleketin en büyük ve meşhur muharrirlerin eserlerini sayfalarında toplama iddiasını ortaya atan mecmua, cumhuriyetin kazanımlarının sözcüsü olmuş fakat beklenen değeri görememiş ve kendisinden söz edilemeyen bir dergi olmuştur.

KAYNAKÇA

- Ahmet Refik, (Ey. 1339 / Ey. 1923). “Millî Tarih ve Halk İdâresi”, **Türkiye Edebiyat Mecmuası**, Y. 1, S.1, s. 2.
- AKTAŞ, Şerif, (2012), “Yenileşme Dönemi Türk Şiiri ve Antolojisi 3”, Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları.
- AYAR, Pelin Aslan (2014 Summer). “Türk Tiyatrosunda Kadın Temsili Üzerine Feminist Eleştiri Denemesi: Beş Farklı Oyun Hep Aynı Kadın”, **Turkish Studies**.
- Duyuru, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924), “İ'tizâr ve Teşekkür”, **Türkiye Edebiyat Mecmuası**, Y. 1, S. 4 s. 16.
- Duyuru, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923). “Nikahta Keramet”, **Türkiye Edebiyat Mecmuası**, Y. 1, S. 2, s. 16.
- Duyuru, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), “Anketin Neticesi”, **Türkiye Edebiyat Mecmuası**, Y. 1, S. 3, s. İç kapak.
- Duyuru, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923). “Harp ve Zafer”, **Türkiye Edebiyat Mecmuası**, Y. 1, S. 3, s. İç kapak
- Duyuru, (Ey. 1339 / Ey. 1923). “Müsâbaka”, **Türkiye Edebiyat Mecmuası**, Y. 1, S. 1, s. İç kapak.
- GÖKALP, Ziya, (1976), **Yeni Hayat**, İstanbul: Gökalp Yayınları.
- GÖKALP, Ziya. (2013), **Türkçülüğün Esasları**, (13. Basım) İstanbul: İnkılâp Yayınları.
- Halide Nusret, (Ey. 1339 / Ey. 1923). “Zehir”, **Türkiye Edebiyat Mecmuası**, Y. 1, S. 1, s. 9.
- Hüsamettin Sacid, (10 Tm. 1340- 1 Tm. 1340 / 10 Tm. 1924). “Türk Kadınlığının İ'tilâsı”, **Türkiye Edebiyat Mecmuası**, Y. 1, S. 7, s. 1.

Hüsamettin Sacid, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924). “Temâşâ Hayatı ve Dârü’l-Bedâyi’”, **Türkiye Edebiyat Mecmuası**, Y. 1, S. 4, 15.

Hüsamettin Sacid, (5 Kânûn-ı Evvel 1339 / 5 Ar. 1923), “Güzeller”, **Türkiye Edebiyat Mecmuası**, Y. 1, S. 3, s. 13-16.

Hüsamettin Sacid, (Ey. 1339 / Ey. 1923). “Harp ve Zafer”, **Türkiye Edebiyat Mecmuası**, Y. 1, S. 1, s. 5.

İmzasız, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923). “Yeni Merkezimizin Uzak ve Yakın Tarihi”, **Türkiye Edebiyat Mecmuası**, Y. 1, S. 2, s. 15.

İsmail Hakkı, (27 Teşrîn-i Evvel 1339- 5 Teşrîn-i Evvel / 27 Ek. 1923- 5 Ek. 1923) “Bedî’î Anadolu”, **Türkiye Edebiyat Mecmuası**, Y. 1, S. 2, s. 2-3.

KOLCU, Ali İhsan, (2013). **Servet-i Fünûn Edebiyatı**, (7. Basım), Erzurum: Salkımsöğüt Yayınları.

Nihal, (13 Şb. 1340 / 13 Şb. 1924). “Hicran”, **Türkiye Edebiyat Mecmuası**, Y. 1, S. 4, s. 16.

NUTKU, Özdemir “Cumhuriyet Tiyatrosu”, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, Cilt 9, s. 2511

Orhan Mithat, (22 Ns. 1341 / 22 Ns. 1925). “İktisadi İnkılâp”, **Türkiye Edebiyat Mecmuası**, Y. 2, S. 1, s. 2.

Orhan Mithat, (Ey. 1339 / Ey. 1923). “Türk’ün Şükrânı”, **Türkiye Edebiyat Mecmuası**, Y. 1, S. 1, s.17.

RAUF, Mehmet, (Ey. 1339 / Ey. 1923), “İlk Temaslar”, **Türkiye Edebiyat Mecmuası**, Y. 1, S. 1, s. 6.

Selim Sırrı, (Mayıs 340 / 1924). “Halk İlmi (Halkiyyât)”, **Türkiye Edebiyat Mecmuası**, Y. 1, S. 6, s. 5.

SENCER, Muzaffer, (?) “Din ve Toplum”, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, C, 3, s. 564.

ŞİRİN, Funda Selçuk, (2013). “Türk Aydınının Anadolu’ya yönelişinde Balkan Savaşları’nın Rolü”, **Tarih İncelemeleri Dergisi**,

ZENGİN, Çakır, (Kış-2015). “Türkiye Edebiyat Mecmuası Üzerine Bir İnceleme”, **KSBD, Süreli Yayınlar Özel Sayısı**.

ÖZGEÇMİŞ

1991 yılında Giresun'da doğdu. İlköğretimini Giresun'un Alucra ilçesi, Yeşil Yurt köyü ilkokulunda, lise öğrenimini ise Giresun Lisesi'nde tamamladı. 2010 yılında Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe bölümünü kazandı. Üçüncü yılında ise tekrar üniversite sınavına girerek Giresun Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü kazandı ve 2016 yılında lisansını tamamladı.

